

9

LITERATURA
română și universală

Lilia Govoranean

2026

9

LILIA GOVORNEAN

LITERATURA română și universală

REȚINEȚI!

FIGURA DE STIL este un procedeu de exprimare prin care se îmbogățește și se intensifică expresivitatea limbajului.

ANTITEZA este o figură de stil care constă în asocierea a două idei, imagini, noțiuni, situații sau personaje aflate în opoziție, pentru a pune în valoare caracterul lor.

HIPERBOLA este un procedeu literar artistic prin care se exagerează intenționat însușirile unei ființe sau caracteristicile unui obiect, fenomen, sau ale unei întâmplări, cu scopul de a-l impresiona pe cititor mai puternic.

FEERIA este modul de a reda lumea în literatură în care elementele fabuloase, miraculoase sau supranaturale sunt prezentate ca parte integrantă a realității literare, pentru a crea o atmosferă magică și o semnificație simbolică mai profundă.

GENUL LIRIC este genul literar în care autorul își exprimă în mod direct sentimentele, emoțiile, gândurile și trăirile sufletești.

GENUL DRAMATIC este genul literar în care autorul își exprimă indirect gândurile și sentimentele, prin intermediul acțiunii reprezentate pe scenă cu ajutorul personajelor antrenate în dialog.

GENUL EPIC cuprinde creațiile literare, în versuri sau în proză, în care autorul redă faptele, ideile și sentimentele unor persoane, reale sau imaginare, prin mijlocirea unei povestiri.

NATURALISMUL este un curent literar și artistic care s-a dezvoltat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, inspirat de realism, dar cu o abordare mai extremă și mai științifică a realității.

REȚINEȚI!

DRAMA este o specie a genului dramatic care prezintă conflicte puternice din viața oamenilor, personaje aflate în situații dificile și întâmplări cu caracter grav.

COMEDIA este o specie a genului dramatic ce urmărește personaje angajate într-un conflict aparent superficial, rezolvat printr-un deznodământ care stârnește râsul. Punctul de plecare al comediei este categoria estetică a comicalului, în a cărei sferă intră actele, situațiile sau personajele care provoacă râsul.

SCRISOAREA LITERARĂ este o creație artistică redactată sub forma unei epistole, în care mesajul este organizat ca o adresare directă către un destinatar și dezvoltă o idee centrală prin mijloace expresive specifice genului literar din care face parte (liric, epic sau dramatic).

ELEGIA este o specie a genului liric caracterizată prin exprimarea unui sentiment de tristețe, mergând de la melancolie la durere. Sentimentele elegiace se pot identifica la mai multe specii ale liricii culte.

SONETUL este o specie a genului liric, caracterizată printr-o structură fixă de 14 versuri și prin exprimarea unor emoții, idei sau stări sufletești.

TRAGEDIA este o specie a genului dramatic, caracterizată prin conflictul puternic și deznodământul tragic.

NUVELA este opera literară epică, cu o acțiune mult mai complicată decât a schiței, în care sunt înfățișate aspecte și întâmplări din viața mai multor personaje.

ROMANUL este specia genului epic, în proză, de mare întindere, cu o acțiune complexă care se desfășoară pe mai multe planuri narrative, cu personaje numeroase a căror personalitate este bine individualizată și al căror destin este determinat de trăsături de caracter și întâmplări ce constituie subiectul operei.

Лілія Говорнян

РУМУНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРИ

Підручник інтегрованого курсу
для 9 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Lilia Govornean

LITERATURA română și universală

Curs integrat

Manual pentru clasa a 9-a a instituțiilor
de învățământ mediu general

Recomandat de Ministerul Educației și Științei al Ucrainei

Львів
Видавництво «Світ»
2026

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 27.01.2026 № 110)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник розроблено відповідно до модельної навчальної програми
«Інтегрований курс румунської та зарубіжної літератур. 5–9 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(авт. Говорнян Л. С., Колесникова Д. О., Мирон Л. Д., Криган Л. Г.)

Інтерактивний електронний додаток до підручника розміщено
за посиланням <https://lms.e-school.net.ua/courses/join/7b0aad47/>
або QR-кодом

Говорнян Л. С.

Г 57 Румунська та зарубіжна літератури : підруч. інтегр.
курсу для 9 кл. з навч. румун. мовою закл. заг. серед.осв. /
Л. С. Говорнян. – Львів : Світ, 2026. – 288 с.

ISBN 978-966-914-503-1

Підручник призначений для учнів та учениць 9-го класу закладів загальної середньої освіти. Підручник відповідає вимогам «Державного стандарту» та модельній навчальній програмі «Інтегрований курс румунської та зарубіжної літератур. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Усі художні твори розглядаються в межах чотирьох тематичних розділів. Кожен підрозділ включає коротку біографічну довідку про письменника, текст програмового твору, його аналіз, здійснений відповідно до найновіших досягнень літературознавства, інформацію про визначені програмою теоретичні поняття.

Підручник враховує вікові, психологічні особливості учнівства 9-го класу.

УДК 821.135.1:821(4/9):373.5.016(07)

ISBN 978-966-914-503-1

© Говорнян Л.С., 2026
© Говорнян С.Л., художнє оформлення, 2026
© Видавництво «Світ», оформлення, 2026

Dragi elevi și eleve!

Bine ați venit în universul plin de mister și lumină al literaturii române! Cu fiecare pagină pe care o veți parcurge în acest an, veți păși într-o lume, unde cuvântul capătă puterea de a mișca suflete, de a provoca gânduri adânci și de a deschide orizonturi nebănuite.

Clasa a IX-a marchează un nou început. Este vârsta întrebărilor, a emoțiilor intense și a căutării de sensuri. Literatura vă poate însoți în acest drum, transformându-se dintr-un obiect de studiu, într-un prieten de nădejde, o fereastră spre sine și spre lume.

Veți cunoaște autori care au scris cu inima și au schimbat lumea prin forța ideilor lor. Veți învăța să priviți dincolo de cuvinte, să înțelegeți simboluri, metafore, voci și tăceri. Veți întâlni mituri și legende, balade și nuvele, poezii ce vibrează și personaje care par vii, pentru că ele vorbesc despre ce este profund uman – iubire, luptă, trădare, speranță, curaj, libertate.

Literatura nu înseamnă texte de memorat sau analize de efectuat. Ea este, mai presus de toate, o artă a înțelegerii vieții. Prin ea, învățați să ascultați, să observați, să exprimați și să creați. Ea vă oferă libertatea de a gândi critic, de a simți autentic și de a vă afirma propria voce.

Manualul pe care îl țineți în mâini a fost creat pentru a vă însoți în această călătorie. Fiecare lecție a fost concepută ca o invitație la descoperire – atât a literaturii, cât și a propriei voastre sensibilități. Exercițiile, întrebările și temele de reflecție reprezintă punți către dialog, colaborare și exprimare personală.

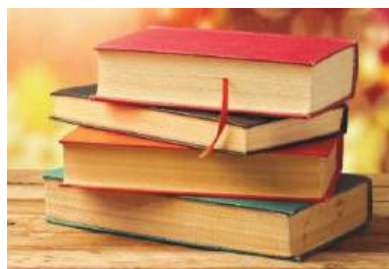
Veți învăța să formulați opinii argumentate, să analizați texte cu ochi critic și, poate cel mai important, să vă lăsați inspirați de puterea poveștilor. Pentru că acolo unde începe literatura, începe și empatia – capacitatea de a înțelege ce simte celălalt, de a trăi prin gânduri și inimi care nu sunt ale tale.

Într-o lume în care viteza și zgomotul par să ne fure atenția, lectura devine un act de liniște, de rezistență și de frumusețe. Citiți cu mintea deschisă și cu inima trează. Gândiți, puneți întrebări, îndrăzniți să simțiți. Nu există răspunsuri greșite atunci, când căutați cu sinceritate.

Să nu uitați niciodată că literatura nu este despre note sau teste, ci despre oameni. Despre voi. Despre cine sunteți și cine puteți deveni.

Vă doresc un an școlar plin de revelații, de bucurii literare și de întrebări care să vă conducă spre răspunsuri profunde.

Să pășiți cu încredere și curiozitate pe drumul cuvintelor!

Autoarea

Literatura – artă a cuvântului. Literatura și celelalte arte

„Opera literară este o expresie a autorului ei, o exteriorizare a eului” (H. Plett)

Ce este literatura? Încă din clasele anterioare v-ați familiarizat cu termenul *literatură*, care cuprinde *totalitatea operelor scriitorilor unui popor, al unui ținut sau al unei epoci*. De exemplu, *literatura română* este alcătuită din toate operele de valoare ale scriitorilor noștri, după cum *literatura ucraineană* sau *franceză* include lucrările literare ale acestor națiuni, de la început până în prezent. *Literatura universală* cuprinde capodoperele scriitorilor de pretutindeni, care au intrat definitiv în patrimoniul valorilor culturii umane.

Se știe că termenul *literatură* își are originea în substantivul latinesc *littera*, care înseamnă *literă, scriere*. Există un sens larg al cuvântului *literatură*, prin care numim orice operă scrisă, indiferent de informațiile pe care le cuprinde. Spre exemplu, cărțile din librării sau biblioteci care descriu bolile și tratamentul acestora alcătuiesc *literatura medicală*. Există, de asemenea: *literatura geografică, literatura istorică, literatura biologică* etc. – toate acestea alcătuind *literatura științifică*.

Să reținem faptul că termenul *literatură* are astăzi însă și un alt sens: *ansamblul lucrărilor artistice realizate cu ajutorul cuvintelor*. Adică *arta mediată prin cuvânt*. Pentru a se face clar distincția față de *literatura științifică*, toate operele literare sunt incluse în *literatura artistică* sau pur și simplu *literatură*.

Întâlnim și termenul *beletristică* (fr. *belles lettres*, it. *belle lettere* – „*litere frumoase*”), adică *totalitatea creațiilor literaturii artistice*, în contrast cu *literatura științifică*. Opera *beletristică* folosește cuvinte cu sens propriu și figurat, scriitorul având libertatea de a utiliza toate registrele limbii, de la arhaisme și regionalisme, la elemente de argou și jargon. În aria ei de cuprindere intră atât speciile care aparțin literaturii culte, cât și cele specifice literaturii populare.

Cum afirmam mai sus, *literatura* este *arta cuvântului* (celelalte arte fiind: muzica, pictura, sculptura, teatrul, filmul, coregrafia etc.) și e reprezentată de scriitori cu ajutorul *imaginilor artistice*. Poeziile lui Mihai Eminescu, piesele de teatru ale lui Ion Luca Caragiale, romanele lui Mihail Sadoveanu, nuvelele lui Ion Druță fac parte din literatura română, pe care o cunoaștem progresiv încă din copilărie și adolescență. Literatura este opera tuturor, clasici și moderni, tineri și bătrâni. Ea nu are, în fond, vârstă, are doar scriitori de mărimi diferite care evoluează, nu într-o piramidă, ci, cum zice Goethe, pe o spirală a timpului. Astfel încât Eschil stă alături de Shakespeare și Proust, fără a se stingheri unul pe altul. *Literatura română* este o parte importantă a ceea ce numim *literatură universală*,

prin operele de valoare ale scriitorilor clasici și moderni. Literatura artistică rămâne pentru generațiile care se succed letopiseț al istoriei noastre naționale, al devenirii noastre ca popor și națiune.

Literatura este o artă a cuvântului ca dansul, pictura, sculptura. Artele se deosebesc între ele după materialul folosit și după tipul de comunicare.

Literatura, așadar, a fost și mai este considerată artă a cuvântului, un limbaj deviat de la norma vorbirii comune.

Se spune că arta reprezintă frumosul în toate formele sale de manifestare; frumosul, ca valoare estetică, înseamnă și sublim, dramatic, tragic. Este acel stimul extern care ne înfășoară simțurile, ne face să fim conștienți de valorile estetice și, de ce nu, ne formează un accentuat spirit critic în evaluarea diferitelor opere de artă. Frumosul artistic vine ca o cumulare a unor etape bine stabilite, toate având drept însumare crearea unei opere desăvârșite, fie că e vorba de un text literar bine structurat, o sculptură sau o pictură finisată, sau un spectacol dramatic în care reacția publicului prezent este cea mai bună formă de marcarea a reușitei. Artă la care ne referim acum, chiar scriind, „arta, vizează textul, literatura”. Frumosul este aici transmis având drept delegat cuvântul scris, chiar rostit în cazul unui recital. El este cel care preia întreaga responsabilitate de a purta pe umeri greutatea valorii estetice. Dacă imaginea, culoarea din pictură sunt stimuli direcți, iar formele din sculptură aproape că ne invită să pipăim frumosul, cuvântul reprezintă o limită. El pune la încercare capacitatea noastră de a ne imagina culori, forme, peisaje. Literatura, în întreaga sa arie, fie că vorbim de text beletristic, eseu, ne trimite direct și către celelalte arte.

Axa concept-imagine, idee-cuvânt este pusă în discuție când ne referim la această relație directă-indirectă, conștientă sau presupusă a literaturii cu celelalte arte. Fără a face o ierarhizare a formelor de manifestare a frumosului vom avea în vedere întrepătrunderile, conexiunile dintre literatură, ca axă principală, și celelalte arte; aici putem menționa pictura „cuvântul pictat”, sculptura „cuvântul formă” și pelicula „cuvântul-imagine”.

Literatura e un spațiu al culturii, al specificității și autonomiei, al limbajului neinstrumentalizat, al valorilor artistice durabile, al artei cuvântului, e un fapt de limbaj; ea există grație materiei lingvistice care o constituie. Ea a fost definită și ca *o lume a ficțiunii, a invenției și a imaginației*. În literatură nu avem de-a face, ca în realitate, cu adevărul sau falsificarea unor fapte. *Lumea literaturii este imaginară, autonomă*.

Nu putem, deci, vorbi despre literatură în afara unei arte a cuvântului care înseamnă: selecție a materialului, utilizarea celor mai îndreptățite procedee, compoziție, stil. *Substanța literară se face prezentă în experiența estetică a actului de lectură. Ea provoacă în cititor afecte cathartice sau contemplative*. Literatura e, pe de altă parte, un domeniu al expresiei personale, al dimensiunii reflexive a limbajului, al ficțiunii poetice. *Literatura e lipsită de scop practic, ea alcătuiește o lume a ficțiunii și imaginației dar referința ei este totuși, realitatea*. Literatura e un spațiu, în același timp autonom și heteronom. Ea se concretizează în particularul operelor. Fiecare operă luată în parte constituie un univers de o mare complexitate, stratificat pe mai multe nivele: gramatical, stilistic, compozițional,

tematic. *Fiecare operă este o operă deschisă*, permițând mai multe interpretări, variabile și acestea în funcție de distanța în timp sau perspectiva lecturii.

Literatura are mai multe funcții, variabile de la o epocă la alta. Dacă funcția educativă și instructivă a literaturii erau deosebit de prețuite în lumea antică și cea medievală, în iluminism și romantism, odată cu a doua jumătate a secolului XIX, literatura cunoaște un proces de emancipare față de funcțiile prescrise din afară și încearcă să se autonomizeze ca spațiu. Funcția de cunoaștere va deveni tot mai importantă pentru creator, dar asta în paralel cu o intensificare a interesului pentru efectele estetice ale textului. În felul acesta, o bună parte din literatura modernă devine o literatură deloc ușor de înțeles și acceptat, care-și solicită foarte mult cititorul, dându-i acestuia, nu o dată, sentimentul unei dificultăți insurmontabile. De aici rolul sporit pe care îl au critica literară și interpretarea de text.

DRAMATURGIA.

Dramaturgia românească la începuturile ei

La începutul secolului al XIX-lea, teatrul românesc începe să se contureze ca formă artistică în limba română, în contextul unui climat cultural marcat de Iluminism și de trezirea conștiinței naționale. Primele reprezentații teatrale organizate în spațiul românesc aveau atât un rol artistic, cât și unul educativ, contribuind la promovarea limbii române și a valorilor morale și culturale.

Mihail Kogălniceanu

Un moment de referință este prima reprezentație în limba română, organizată la Iași, pe 27 decembrie 1816, la inițiativa lui Gheorghe Asachi. Aceasta a avut loc într-o sală improvizată, iar piesa pusă în scenă a fost pastorală *Mirtil și Hloe*, adaptată de Asachi după texte occidentale. El s-a ocupat de traducere, adaptare, decor și regie, iar evenimentul a marcat începutul teatrului românesc modern, inspirând generațiile următoare.

În paralel, în Țara Românească, în jurul anilor 1819–1820, tinerii intelectuali și dascălii au început să organizeze reprezentații teatrale în limba română. Poetul Iancu Văcărescu a contribuit prin prologuri și texte poetice dedicate spectacolelor, susținând dezvoltarea limbii române și cultivarea gustului artistic. De asemenea, ideea unui teatru educativ și național a fost promovată de personalități ca Ion Heliade Rădulescu, care considera teatrul un instrument eficient de educație morală și formare a gustului unei națiuni.

Un pas important în organizarea teatrului românesc a fost înființarea Teatrului Național din Iași în 1840, unde trupa română a fost organizată profesional. Conducerea instituției a fost preluată de oameni de cultură precum Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri și Costache Negruzzi, care au promovat scrierea de piese originale și au încurajat un repertoriu care reflecta realitățile sociale și aspirațiile naționale.

În această perioadă s-au scris piese satirice, care criticau moravurile, snobismul și parvenitismul societății românești. Printre acestea se numără operele lui Costache Negruzzi (*Doi țărani și cinci cârlani*, *Muza de la Burdujeni*) și ale lui Vasile Alecsandri (*Piatra din casă*, *Iorgu de la Sadagura*). Aceste texte pun accent pe comicul de situație și pe portretizarea personajelor pitorești, ilustrând contrastele dintre tradiție și modernitate, rural și urban, aparență și esență.

Costache Negruzzi

Sub influența romantismului pașoptist, dramaturgia românească s-a diversificat, incluzând și piese istorice, care evocau trecutul glorios al poporului român. Vasile Alecsandri a combinat în activitatea sa cele două direcții teatrale: comedia satirică și drama istorică. Cele mai cunoscute momente sunt „Cântecele comice” din ciclul Chirițelor (*Chirița în Iași*, 1850 și *Chirița în provincie*, 1852) și drama istorică *Despot Vodă* (1879). Alecsandri a experimentat, de asemenea, cu genul folcloric și cu teme inspirate din literatura antică, creând o dramaturgie diversă și inovatoare.

Bogdan Petriceicu Hașdeu, istoricul, filologul și folcloristul, a contribuit și el la dramaturgia românească. Primele sale schițe dramatice au fost inspirate din momente zbuciumate ale Evului Mediu românesc, iar piesa *Răzvan Vodă* (1867), reprezentată sub titlul *Răzvan și Vidra* (1869), marchează punctul de vârf al activității sale dramatice, combinând elemente istorice cu teme morale și simbolice.

Secolul al XIX-lea se încheie cu perioada marilor clasici, când teatrul românesc atinge apogeul prin operele lui Ion Luca Caragiale, cel mai important comedialog român. Caragiale realizează patru comedii de referință – *O noapte furtunoasă* (1879), *Conu Leonida față cu reacțiunea* (1880), *O scrisoare pierdută* (1884), *D-ale carnavalului* (1885) – și o dramă cu accente tragice, *Năpasta* (1890). În aceste opere, el surprinde cu subtilitate caracterul uman, combinând comicul de situație și de caracter și evidențiind contradicțiile dintre aparență și esență, dintre dorința de afirmare socială și valorile autentice.

Ion Luca Caragiale

Astfel, dramaturgia românească la începuturile ei a evoluat de la simple adaptări și traduceri ale pieselor originale care reflectau realitatea socială, promovau educația morală și întăreau identitatea națională. Inițiativele lui Asachi, Heliade Rădulescu și Văcărescu au fost continuate de Negruzzi, Alecsandri, Hașdeu și, mai târziu, Caragiale, conturând o tradiție dramatică autentic românească, diversă și cu o puternică expresivitate artistică.

EVOLUȚIA DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI

1. Tranziția de la spectacole populare la teatru cult (sfârșitul sec. XVIII – începutul sec. XIX)

Forme existente:

- Vicleimul (dramatizare religioasă de Crăciun)
 - jocuri dramatice populare (Irozii, scene de nuntă, scenete satirice)
 - spectacole în limbi străine (greacă, germană, franceză)
- Nu există încă dramaturgie românească originală; publicul doar se familiarizează cu teatrul.

2. Nașterea teatrului în limba română (1816 – anii 1830)

Reprezentant: Gheorghe Asachi

Moment important:

- 27 decembrie 1816, Iași – prima reprezentație în limba română (după pastorală „Mirtil și Hloe”, adaptare după Gessner)

Caracteristici: traduceri și adaptări, nu creații originale.

- Se afirmă ideea teatrului național și rolul educativ al scenei.

3. Apariția dramaturgiei originale românești (anii 1840 – 1860)

Reprezentant principal: Vasile Alecsandri

Opere importante: „Chirița în Iași”, „Chirița în provincie” (1852), „Cucoana Chirița în voiaj” (1863), „Chirița în balon” (1874).

Caracteristici:

- comedie de moravuri
 - critica snobismului și parvenitismului
 - limbă română literară accesibilă
 - personaje tipice societății
- Se formează primul repertoriu național autentic.

4. Organizarea scenei și profesionalizarea teatrului (mijlocul sec. XIX)

Reprezentant: Costache Caragiale

- **Activitate:**
 - organizează trupe românești
 - contribuie la dezvoltarea teatrelor din Iași și București
 - popularizează piesele românești
- Teatrul devine instituție culturală stabilă.

5. Maturizarea dramaturgiei românești (sfârșitul sec. XIX)

Reprezentant: Ion Luca Caragiale

Opere fundamentale: „O noapte furtunoasă”, „O scrisoare pierdută”, „Conu Leonida față cu reacțiunea” (1880), „D-ale carnavalului” (1885).

Caracteristici:

- comedie realistă
 - satiră politică și socială
 - personaje tipologice universale
- Dramaturgia românească atinge nivel european.

VASILE ALECSANDRI (1821 - 1890)

Vasile Alecsandri a fost un poet, dramaturg, folclorist, om politic, ministru, diplomat și membru fondator al Academiei Române, recunoscut ca una dintre personalitățile esențiale ale literaturii române din secolul al XIX-lea. S-a născut la 21 iulie 1821 în Bacău, într-o familie boierească din Moldova. Tatăl său a fost medelnicer, iar mama sa, Elena Cozoni, provenea dintr-o familie de origine grecească. În copilărie, familia s-a mutat la moșia de la Mircești, loc care avea să rămână mereu legat de viața și creația sa literară.

Școala generală și primii ani de educație i-a făcut la Iași, fiind inițial ghidat de dascăli ca Gherman Vida.

Între 1828 și 1834 a urmat cursurile pensionului francez al lui Victor Cuenim, unde a deprins limba franceză și s-a familiarizat cu literatura occidentală. Ulterior, a plecat la Paris pentru a-și continua studiile, frecventând cursuri de medicină, drept și inginerie, pe care nu le-a terminat, dar unde a intrat în contact cu curentele romantice europene.

Revenit în Moldova, Alecsandri s-a implicat activ în viața culturală și politică. A fost printre fondatorii revistei „Dacia literară”, un important forum pentru literatura română în perioada pașoptistă, și a susținut idealurile de modernizare și afirmare a identității naționale. A fost implicat în mișcarea revoluționară din 1848 și a luptat pentru unirea Principatelor Române.

Părinții lui Vasile Alecsandri

Opera literară a lui Alecsandri este foarte diversă. În poezie, a valorificat folclorul românesc, culegând și publicând cântece populare în volume precum „Poezii populare. Balade (Cântice bătrânești)” (1852–1853) și „Doine și lăcrămioare” (1853). Alecsandri este considerat creatorul pastelului în literatura română, un gen liric în care descrie peisaje și anotimpuri într-un limbaj clar, armonios, echilibrat și expresiv. Prin ciclul „Pasteluri”, poezii precum „Iarna”, „Malul Siretului” sau „Sfârșit de toamnă”, el a introdus în poezie observația atentă a naturii și a mediului înconjurător, oferind un echilibru între sensibilitate și formă artistică, influențând generațiile următoare de poeți. Pastelurile lui Alecsandri reprezintă descrieri ale naturii, dar și meditații lirice asupra timpului, vieții și frumuseții mediului românesc.

În dramaturgie, Alecsandri este considerat întemeietor al teatrului românesc modern. A creat comedii de moravuri și piese dramatice care reflectă societatea timpului său și obiceiurile oamenilor din mediul rural și urban. Cele mai cunoscute comedii ale sale sunt ciclul Chiriței – „Chirița în Iași”, „Chirița în provincie”, „Cucoana Chirița în voiaj” și „Chirița în balon” –, în care ironizează snobismul, provincialismul și imitația superficială a modei occidentale. Alte piese importante

includ „Despot-Vodă”, „Fântâna Blanduziei”, „Ovidiu” și feeria „Sânziana și Pepelea”, în care a cultivat interesul pentru trecut și valorile morale.

Alecsandri a scris și proză, memorialistică și nuvele cu observație realistă și ton adesea ironic, printre care „Balta-Albă”, „Borsec”, „Istoria unui galben” sau „Suvenire din Italia”.

Pe plan politic și diplomatic, Alecsandri a avut o activitate importantă. A fost implicat în proiectul unirii Principatelor Române și a reprezentat România în misiuni diplomatice în capitalele europene, susținând recunoașterea internațională a statului modern.

Vasile Alecsandri a murit la 22 august 1890 la Mircești, după o lungă suferință, și a fost înmormântat la conacul său. Prin întreaga sa activitate literară, politică și culturală, el a contribuit decisiv la formarea limbii literare române moderne, la dezvoltarea dramaturgiei și la consacrarea pastelului ca specie lirică, rămânând un autor de referință al literaturii și culturii române.

*Mausoleul lui Vasile
Alecsandri de la
Mircești*

CHIRIȚA ÎN IASI SAU DOUĂ FETE ȘI-O NENEACĂ

Personajele

Cucoana CHIRIȚA
GRIGORI BÂRZOI, soțul ei
ARISTIȚA, CALIPSIȚA, fetele lor
PUNGESCU, coțcar bucureștean
BONDICI, coțcar ieșean
GULIȚĂ, copilul Chiriței
Văduva AFIN
LULUȚA, copila ei

Sărdarul CUCULEȚ, director de agie
UN FECIOR BOIERESC
IOANA țigancă
UN SLUJITOR DE BARIERĂ
UN SURUGIU
UN NEAMȚ CU ORGĂ
POFTIȚI LA BAL, SLUGI,
SURUGII, CAI DE POȘTĂ

ACTUL I

Teatrul reprezintă ulița Păcurarii plină de omăt; în stânga, în fund, se vede bariera închisă. La ridicarea cortinei se aud chiote și pocnete surugiești. Bariera se ridică și încep a trece în fund vreo 16 cai de poștă, care trag o trăsură veche pusă pe tălpi de sanie. Caii intră în culisele din dreapta, dar trăsură rămâne troienită în mijlocul scenei. În coada trăsurii sunt aninate o mulțime de sipete și de cutii, iar pe deasupra lor șade o țigancă învelită într-o cergă strențeroasă; ea ține în mână o cutie cu bonete. Pe capră stă un fecior boieresc, ținând altă cutie. Înăuntru se află cucoana Chirița, Aristița, Calipsița și Guliță Bârzoii. Începe a însera și a ninge.

SCENA I

*Chirița, Aristița, Calipsița, Guguliță, țigancă, feciorul,
slujitorul de barieră, un surugiu*

SLUJITORUL (alergând după trăsură, zice țigancei din coadă): Cine zici că-i în

trăsură?...

ȚIGANCA: Cucoana Chirița.

SLUJITORUL: Cum?... Crița?

ȚIGANCA: Chirița... surdule.

SLUJITORUL: Chirița Surdulea?... Da cască-ți pliscul mai tare... cioară, și cârâie mai dezghețat... Ce cucoană-i în trăsură?

ȚIGANCA: Du-te pârlui! că doar n-am să-ți toc la ureche până mâine.

SLUJITORUL: De!... Baragladină, te-ai pichirisit?

ȚIGANCA: Baragladină ești tu, guleratul!

SLUJITORUL: Ian vezi moachia, că s-o fudulit... (Azvârle în țigancă cu omăt.)

Hâși, cârâitoare!

ȚIGANCA: Șezi binișor, blestematule, că te ia dracu.

SLUJITORUL: Hâși, ciocănitore!...

ȚIGANCA: Bată-te pârdalnicu să te bată!... șezi binișor.

SLUJITORUL: Hâși, duh de baltă...

CHIRIȚA (scoțând capul și primind omătul în obraz): Ce este? ce-ați pățit... carnacsî! că era să mă chiorască!... Cine-azvârle cu bulgări?... (Către țigancă:) Ce te-o apucat, mă rog, coțofano, de cârâi ca cioara-n par?... Le sama la lucruri bine, și taci din plisc. (Întorcându-se către fecior.) Și tu, mojicule, ce stai în capră ca un degerat și nu zici surugiilor să meargă?... Vai, bată-vă crucea, mangosiților, c-o să-mi faceți zile fripte!...

SLUJITORUL (la oblon). Cucoană...

CHIRIȚA: Ce-i?

SLUJITORUL: Cum îi numele d-tale?

CHIRIȚA: Cum mi l-o dat nânașu... Lipsești de-acole.

SLUJITORUL: Așa știu și eu... d-apoi vezi, cucoană, că trebuie să te trecem la catastiful barierei.

CHIRIȚA: Să mă treci la catastif pe mine?... da ce sunt eu, să mă treci la izvod?... Auzi vorbă!... Măi! că obraznici mai sunt gulerații iști cu săbiuțe...

Lipsești, mojice!

Lipsești de-aice,

Că-ți sar în păr

Și te bat măr.

Auzi dârzie! blăstămăție!

Obrăznicie

Și mojicie!

În catastifuri el să mă scrie;

Să-mi facă mie

Catagrafie,

Parcă aș fi marfă de băcălie,

Brașovenie.

Sau lipscănie! (...)

*Chirița la Iași, (România 1987).
Film regizat de Mircea Drăgan*

SLUJITORUL (astupându-și urechile): Ho, țară!... că doar n-am urechi de săftian... Cucoană, avem poruncă să nu lăsăm pe nime-n târg, pân-a nu-l întreba de nume.

CHIRIȚA: Ei! c-or să-mi scoată sufletu!... Du-te de scrie c-o venit în Iași: cucoana Chirița a banului Grigori Bârzoii, de la Bârzoieni, cu Aristița, Calipsița și Guliță, copiii lor.

SLUJITORUL (în parte): Mă!... ce pomelnic (Tare.) Cum ziseși, cucoană?

CHIRIȚA: Iaca surdu!... (Repede.) Chirița, Aristița, Calipsița și Guliță Bârzoii ot Bârzoieni. (La surugiu.) Mânați, măi, și luați seama la covățele. (În parte.) Aice-n capitală ești tot cu zilele-n mână.

SLUJITORUL (în parte): Crița, Răștița, Lăpșița și Gurluiță Brânzoii!... da... a dracului nume!... parcă se bat babele-n gură... Mă duc să-i torn în catastif. (Merge spre barieră.) Gurluiță, Lăpșița... Crița... (Iese.)

CHIRIȚA (la surugii): Pornit-ați, jârpanilor?

SURUGIUL (îndemnând caii): Hi, hi, hi, hi, copii... nu mă lăsați... Hi, hi, tătucă... Hi, hi, mânca-v-ar lupii. (Pocnește.) Hi, Iudă... Hi, jupitule. Iaca, mă! c-or să mă lase-n troian... Hi, hi, da hi... lua-v-ar dalacu... prohodi-v-ar cioarele!...

CHIRIȚA (scoțând capul repede): Tacă-vă gura, bețivilor, că vă aud copilele.

SURUGIUL: Ian lasă-ne, cucoană hăi... nu ne mai necăji, că destul necaz avem noi cu rădvanul ista, ardă-l focu!...

CHIRIȚA: Ba să te ardă pe tine focul... auzi?... rădvan!... trăsura mea de nuntă, nouă-noușoară!... de abia din vremea bejăniei!... Hai, mânați și nu mai faceți vorbă.

SURUGIUL: Hi, hi... odată, copii, cu toții... Hi! lăsa-v-ați oasele cioarelor și pelea vameșului... Ha, ho, ha, ho, tbr... degeaba!... de-acum ne-am troienit...

CHIRIȚA: Ne-am troienit?... Iaca! na, și alta acum... chiar colac peste pupăză!

(Feciorului.) Ce stai ca un butuc în capră, mangositule... coboară de-agiută la trăsura... Ian vezi-l, mă rog, parcă-i un boieri!... nu-i bun nici de-o treabă...

FECIORUL (leneș): Dacă-i chiar în zadar... nu ne scoate de-aici nici dracu...

CHIRIȚA: Sărmane, sărmane... ți-oi arăta eu acuși pe dracu, somnorosule... dă!...

FECIORUL (scoborându-se): Somnoros, da! și eu n-am închis ochii de două nopți!

CHIRIȚA (sărind din trăsura): Ian auzi-l că și răspunde!... (Lunecând.) Carnacsî! că era să-mi rup șălele (împingând feciorul.) Ia, colo... colo la răzor, tontule... pune umăru de-mpinge, că ești coșcoge... (La surugiu.) Hai, măi, opintiți vartos.

SURUGIUL: Hi, hi, zvânta-v-ar vântu și v-aș vinde păstrama!

CHIRIȚA: Tacă-vă gura, blăstămaților! că vă aud copilele! (La fete.) Astupați-vă urechile! (În parte.) Îi un păcat cu niște ghiorlani. (La țigancă.) Da tu, cheramo, ce stai acolo parcă clocești ouă... de-te gios să se mai ușureze trăsura.

ȚIGANCA: Cuconiță, nu mă pot scobori fără de scară.

CHIRIȚA: Scară?... ți-oi da eu la scară, coțofană... deschide-ți aripile și sai la pământ... da doar mi-i strica cutia... c-atâta-ți trebuie.

ȚIGANCA (sărind): Valeu!... că mi-am scrântit piciorul! valeu!

(Sărind, scapă cutia, care se strică.)

CHIRIȚA: Tronc! parcă-nadins i-am zis să mi-o strice!... Of! săracan de mine! că-mi vine să țin și să ieu câmpii!... Mult oi să mai stau în drum? (Aleargă la oblon și lunecă.) Carnacsî! că mi-o plesnit șireturile de la rochie!... Aristițo, Calipsițo, dați-vă gios și voi, doar ne-om distroieni mai degrabă... ia așa... frumos... încet, să nu lunecați.

(Aristița și Calipsița se cobor, Guliță vrea și el să iasă, dar Chirița îl oprește.)

GULIȚĂ (cepeleag și alintat): Să mă cobor și eu cu țâțacele?

CHIRIȚA: Ba nu, Gulița mamei... nu, drăguță; mata șezi în trăsură ca să nu răcești.

GULIȚĂ: E!... neneacă, vreau să mă cobor... na...

CHIRIȚA: Ba nu, suflete... dacă mă iubești... șezi mătăluță locului, puiule, și te învălește cu contășu băbacăi.

GULIȚĂ: Ei, m-am săturat de contăș; vreau să mă dau pe gheață...

CHIRIȚA: Ba... să nu faci pozna, Gulița neneacăi, c-apoi s-a mânia neneaca și nu ți-a mai cumpăra minavet... știi mata... minavetu care ți l-am făgăduit...

GULIȚĂ: Așa! de trei ani de când mă porți cu făgăduința...

CHIRIȚA (sărutându-l): Gulița mamei!... că nostim ești... nu fi de diochi...

(Închide oblonul și zice surugiilor:) Hai, flăcăi, de-acum, că vă făgăduiesc bacșiș bun... câte un fifirig de om... (Căutând în culise.) Iaca pozna! da unde-s surugiii?

FECIORUL: Or fi fugit!... cine știe?... la vro crâșmă poate... (În parte.) Hei, că nu-s și eu cu dâșiii!

CHIRIȚA: O fugit și m-o lăsat lată în mijlocul drumului!... bre! c-o să mă lovească ceva! (Furioasă.) Ei, apoi să nu te-apuce șaptezeci de năbădăici?... Kirie eleison! (Vine iute în fața publicului.) Mă rog, cine ține poștele?... cine-i otcupcicul ghipcanilor?... să deie ochi cu mine, dacă-l ține curăua... să-i zic două vorbe... da vorbe!... să le pomenească cât o trăi... știi?... cole... engolpion de anul nou 1844.

CHIRIȚA (alergând în fund): Poftim poște!... dacă nu merg caii, fug surugiii!... Da unde s-o înfundat blăstămații? (Intră în culisa din dreapta, din fund.) Vai! că buni-s de spânzurat în iarmaroc!... Auzi!... carnacsî, că lunecușu-i!... Valeu!... (Se aude căzând pe gheață.)

ARISTIȚA, CALIPSIȚA: Vai de mine! a căzut neneaca pe gheață!...

(Aleargă amândouă după Chirița și se aud picând și țipând în culise: „Valeu!... Valeu!...”)

FECIORUL (căutând în dreapta): Haita... buf... na, c-o căzut și dducile... Ha, ha, ha... una peste alta...

(În vremea aceasta Guliță se coboară furiș din trăsură și începe a se da pe gheață.)

GULIȚĂ: Uța... a... a... Bine-i de dat de-a săniușul... Uța... a... a... Neneaca s-a dus... bine-mi pare!

ȚIGANCA (ghemuită în cergă lângă coada trăsुरii): Da astâmpără-te, cuconașule, că-i cădea jos și ți-i sparge capu.

GULIȚĂ: Taci, coțofană... nu cârâi.

ȚIGANCA: Haide, hai, că te-a vedea ea cucoana acuși.

GULIȚĂ: Taci, îți zic, c-apoi știi... (Către fecior.) Măi, fecior boieresc, vin' de te dă pe gheață cu mine.

FECIORUL: Ce să fac?... că doar n-am zece capete de stricat...

GULIȚĂ (mânios): D-apoi dacă-ți poruncesc eu?... nu vrei?... Ei las' măi bade, că te-oi drege eu.

FECIORUL (în parte): Ba-i drege tu pe cine-ai mai dres, sfrijitule.

GULIȚĂ: Uța... a... las' că te-oi spune eu și bunicăi, și mătușicăi, și băbacăi, și neneacăi... Uța... a... (Se aude dincolo de barieră un sunet de zurgălăi și un glas de jidov strigând: „Vio, vio.”)

SCENA II

Feciorul (lângă oblon), țiganca (lângă coada trăsurii), Guliță (dându-se de-a săniușul pe dinaintea ei), Bondici, Pungescu, un neamț cu orgă și slujitorul.

BONDICI (la barieră): Mă! cel cu trăsura... fă înainte... Ce-ai închis șoseaua?

FECIORUL (căutând în stânga): Dec! cum oi să fac înainte, dacă ne-am troienit?

BONDICI: Ce-mi pasă mie?... dă-te-n lături că n-am să șez aici toată noaptea pentru hatârul tău.

FECIORUL: Măi omule, da n-auzi că ne-am troienit?

PUNGESCU (asemene la barieră): Înhamă-te pe tine și trage zdreavăn până ce-i ieși din zăpadă.

FECIORUL: Ba-ți pune pofta-n cui.

PUNGESCU: Hait! o pățirăm de la roate... Ei, ce facem acum?

BONDICI: Hai să lăsăm harabagiul și să ne suim într-o sanie de birjă.

PUNGESCU: Fie ș-așa... hait... vină și tu, neamțule, cu noi.

NEAMȚUL: No gut... maine heren.

(Bondici, Pungescu și Neamțul cu orgă intră pe la barieră. Slujitorul îi oprește.)

SLUJITORUL: Cum îi numele d-voastră, domnilor?

BONDICI: D-lui îi spătarul Hațmațuchi, și eu aga Crastavețovici: amândoi cu șezutul și cu avutul în Focșani... Cât pentru d-lui neamțul, îi vestitul baron fon Șonțberg, care vine de la Podul-

Iloaiei ca să deie concerturi instrumentale în folosul său. Drept care avem cinste a ne închina d-tale cu tot respectul, noi, sus-pomeniții și jos-iscăliții: spătarul Hațmațuchi, i aga Crastavețovici, i baron fon Șoacățenberg. (Se închină și vine în fața scenei.) Zi cruce-ajută și dă înainte la catastih dacă poți, cenușerule.

(Slujitorul rămâne încremenit și șuieră de mirare. Neamțul începe a cânta din orgă și se trage în fund lângă trăsură, Bondici și Pungescu vin în fața scenei.)

PUNGESCU: Ha, ha, ha!... repede mi-l luași pe bietul dorobant, nene...

BONDICI: Nume vroia? nume i-am dat. Să se sature.

GUGULIȚĂ: Îra!... Iaca un minavet de canari, cum vreau eu. (Aleargă lângă neamț, împreună cu feciorul și cu țiganca.)

BONDICI: Iaca neamțul dracului!... nici n-a apucat a intra în Iași și a și început a rupe urechile ieșenilor. Nu-i destul că ne-a asurzit pe noi în harabaua cea jidovească, de la Roman, și tot drumul!... Ia să vezi cum o să-mi gologănească sinpatrioții!... Păcat numai că n-are vro momiță sau vrun urs, că s-ar face stup de bani.

PUNGESCU: Ce spui, vere?... care vrea să zică... dobitoacele aci în Iași?...

BONDICI: Hai, hai!...

PUNGESCU: Apoi dar... ne-am sfințită noi doi?...

Chirița la Iași, (România 1987).

Film regizat de Mircea Drăgan

BONDICI: Niboisa, fricosule... nu mi te da, păcătosule... dar, ia lasă vorba asta... să venim la treaba noastră. Am scăpat din Focșani cum am putut... cu nepus în masă... că de punea mâna ispravnicul pe noi, ne trântea poate la gros...

PUNGESCU: Vrei să zici la pușcărie.

BONDICI: Și asta din pricina ta; dacă ești prost și lași să te prindă la cărți cu mîța-n sac?...

PUNGESCU: Ce pisică-n sac, neneo? vina mea-i dacă s-a găsită alt cartofor mai țeapăn decât mine și m-a zărită când am tras pă riga de desubtul cărților?

BONDICI: În sfârșit, ce-a fost s-a trecut... am scăpat de-acolo; acum ne rămâne să ne păzim aici vro câțeva vreme, pîn' ce s-o face lucru mușama... De aceea trebuie mai întâi să ne prefacem numele; să le mai lungim. Tu te-i chema de azi înainte Pungescovici și eu Bondicescu.

PUNGESCU: Ei ș-apoi!... despre trai cum a s-o ducem?... că numai cu escu și cu ovici, tot covrigi, tot spanac.

BONDICI: Despre trai?... helbet!... feți logofeți de soiul nostru, cu meseria stosului și a bancului, nu pier în Iași.

PUNGESCU: Se poate, nenisorule... dar mai bine m-aș închiorchioșa eu în București.

BONDICI: Pentru ce, neică?

PUNGESCU: Pentru ce?...

SCENA IV

Chirița, Guliță și ceilalți.

CHIRIȚA (oprindu-se): Da... Guliță? Kirie eleison!... că era să-mi uit odorul-n trăsură... (Se întoarce și găsește pe Guliță lângă neamț.)

GULIȚĂ: Nu pe aista, monsiu neamțule... cântă pe cellalt... (Bate din picioare cu mînie.) Nu pe aista, e cellalt.

NEAMȚUL: No! lasenți șon geen.

CHIRIȚA: Ce-mi văzură ochii!... O ieșit dimonu din trăsură!... și fără de blană!... săracan de mine c-o fi înghețat!... (Aleargă la Guliță.) Ce faci aici, diavoli?... Nu ți-am spus să nu ieși din contășul băbacăi?...

GULIȚĂ: Ei, m-am săturat de contăș ca de mere acre.

CHIRIȚA: Auzi!... Ian privește cum i s-o roșit nasu!... parcă-i o sfeclă digerată! (Îi șterge nasul cu batista.) Doamne! Doamne! ce păcat cu niște plozi! Măi loane, adă blana din trăsură... l-o lovi un giunghi și mi-o fi mai mare beleua. (Feciorul aduce o blană din trăsură.)

FECIORUL: Iaca șuba cuconașului...

CHIRIȚA: Și voi... chiori ați fost de l-ați lăsat să iasă dizvălit?... vină să te-mbrac, păcatule... Ei, vină azi și nu mă supăra.

GULIȚĂ: Nu mă supăra nici mata.

CHIRIȚA: Auzi plodu?... las' că ți-oi arăta eu... (Îl îmbracă cu de-a sila.) Șezi binișor... nu crâcni... țâst... să nu-ți aud gura...

GULIȚĂ (zbătându-se): Nu vreau, nu vreau. (Plânge.) Las'că te-oi spune eu băbacăi...

CHIRIȚA (trăgându-l târâit): Ce face?... Of! c-o să mă nebunească dimonu... parcă văd că iar are să m-apuce rastu... Ascultă, Gulița nineacă: hai că ne-așteaptă...

GULIȚĂ (trântindu-se la pământ): Nu-mi pasă mie de țâțace... nu merg.

CHIRIȚA: Ei, vină că-ți cumpăr minavetu cela... știi mata...

GULIȚĂ: Cumperi?... dacă-i așa... ia-mi-l pe-aista, a lui monsiu neamțu. Vină cu noi, monsiu neamțule...

NEAMȚUL: Gut... gut... ser bevol.

CHIRIȚA (în parte): Las' să te văd eu acasă, păcatule, c-apoi ți-oi da un minavet de nu l-îi putea duce... Măi Ioane, rămâi aici cu țiganca ca să păziți lucrurile, pân' ce-or veni boii să rădice trăsura... da doar îți pierde vro cutie... c-apoi sfântu Neculai îi gata. (Pleacă cu Guliță spre dreapta.)

ACTUL II

Teatrul reprezintă o odaie mare cu patru uși; una în fund, care dă în tindă; una în stânga, pe al doilea plan, care duce în iatacul Chiriței; două în dreapta, dintre care una, cea pe întâiul plan, se deschide în apartamentul Aristitei și Calipsitei, iar cea de mai în fund, în odaia lui Guliță. În față cu ușa apartamentului fetelor, este așezată, lângă peretele din stânga, o măsuță cu o besacte deschisă și cu gavanoșele de dresuri, pășoare de făcut sprâncenele și un bust de carton. În dreapta, lângă ușa din fund, o masă mare cu rochii întinse pe dânsa. Scaune etc...

SCENA I

Chirița (șade dinaintea toaletei și-și face sprâncenele), țiganca (calcă rochii)

CHIRIȚA (cântă)

Ochii și sprincenile

Fac toate pricinile...

(Se aude în odaia lui Guliță un minavet.)

CHIRIȚA (răsărind): Iar!... o să mă năucească trântoru cu minavetu lui!... Cât îi ziulica de mare tot țârlăiește... de urlă câinii mahalalei... Fa, fa Ioană, du-te de zi cuconașului să tacă, că m-am săturat de mojiacă ca de mere pădurețe... îmi vine acru... (Țiganca intră în odaia lui Guliță.) Așa mi se cade, dacă mă potrivesc eu de-i cumpăr minavetu cela de la neamț. Las' că ține cât dracu pe tată-său. Tronc! că mi-o dat nucușoară-n ochi... fa... fa... (Țiganca vine înapoi.)

ȚIGANCA: Aud, cucoană.

CHIRIȚA: Mă rog, ce ți-am spus când ți-am poroncit să-mi gătești pășoare cu bumbac pentru sprâncene? aud?...

ȚIGANCA: Mi-ai zis...

CHIRIȚA: Nu ți-am zis să mi le faci subțiri?... Ian vezi cum mi le-ai meșterit... parcă-s buzdugane de vel armaș din vremea domnilor greci!...

ȚIGANCA: Da lasă, cuconiță, că-s tocmai cum trebuie... doar ți-am mai făcut eu pământufuri și badanale de sprâncene.

CHIRIȚA: Cum ai cârâit?...

ȚIGANCA: Niciodată nu ți-ai făcut așa de frumoase sprâncene... parcă-s două lipitori umflate...

CHIRIȚA: Înghinate-s cum trebuie?

ȚIGANCA: Dizghinate... dizghinate...

CHIRIȚA (strănutând tare): Pe brațe!... M-o fi pomenind d-lui, Ioană.

ȚIGANCA: Te-o fi pomenind, cucoană.

CHIRIȚA: Când ar fi față sufleteșul, să mă vadă... cum și-ar mai răsuci mustețile!...
(Iar strănută.) Iar mă pominește!

Ochii și sprincenile
Fac toate pricinile,
Și cu foc și cu pârjol
Pe amor îl dau de gol.
Când un tinerel îți place
Ș-amorez voiești a-l face,
Cât mi-l iei puțin la ochi,
L-ai trecut cu dediochi.
Cât îi joci și din sprâncene,
Chiar pe loc îl nebunești.

De amor se umflă-n pene.
Cât din buze mi-i zâmbești,
Iar de-i faci ș-așa din mână...
Îi călare pe prăjină!

*(Se aude iar minavetul
în odaia lui Guliță.)*

CHIRIȚA: Iar! Iar!... Valeu! că mare
păcate c-un plod!... îmi vine să latru. (Aleargă la ușa lui Guliță.) Țâșt, diavoli, că mă
bagi în ipohondrie.

GULIȚĂ (din odaie): Las', neneacă, că învăț mujica.

CHIRIȚA: Ți-oi da eu acuși o mojică, trântorule, de nu-i putea-o înghiți. (Intră în
odaie.)

ȚIGANCA: Vai de mine! ce păcate pe capul meu de când am venit în leșul ista!...
ba îmbracă pe cucoana... ba gătește duducile... ba calcă rochii de bal... ba arde
nucșoară de sprâncene. Mă mir cum nu s-au săturat de zbânțuit!... Ieri au fost la
teatru și-n astăseară merg la bal, la Afinoaia; ș-apoi și alt păcat! că încep a
se-mbrăca de pe la toacă... Îmi vine, zău, să iau câmpii...

(Se aude dând palme în odaia lui Guliță și Guliță plângând.)

CHIRIȚA (intrând): Ia așa... mai bine-i scânci tu, decât oi turba eu... Ce mirosă-
aici a pârlit?... arde ceva, vro petică?... (Aleargă la masa cu rochii de ridică una și o
arată arsă în poale.) Iaca poznă! c-o lăsat cioara feru pe rochii... destulă treabă!...
Ian privește... rochie de bal îi asta?...

Ei! apoi să n-o ucizi în bătaie! bunătate de rochie cumpărată la Leiba Grosu cu o
mulțime de bani: douăzeci ș-atâți de jumătăți de irlilici noi!... (Aruncă rochia în
obrazul țigancei.) Na! stahie-mpelițată... mănânc-o friptă cum îi... și lipsești din
ochii mei că intru acuși într-un păcat.

ȚIGANCA: Cuconiță...

CHIRIȚA: Lipsești, îți zic... piei, că te zgârii... (Țiganca fuge în odaia Chiriței.)

CHIRIȚA (plimbându-se furioasă): Uf! că nu mai este de suferit!... de când am
venit în leși ca să-mi mărit fetele... am prins la istericale ca o cherațiță... Poftim!...
Cu ce-oi să mă duc eu acum la balul Afinoaiei?... trebuie iar să-mi pun rochia cea de

*Chirița la Iași, (România 1987).
Film regizat de Mircea Drăgan*

catife roșie și turlubanu cel cu pene stacojii... ca să mai aud iar vrun obraznic zicând că seamăn cu Nastratin Hoge, ca mai deunăzi, la bal-masqué... Nu-i de suferit, nu-i de suferit și pace!

SCENA IV

Chirița, Guguliță și pe urmă feciorul

CHIRIȚA: Ei! de-acum hai degrabă la îmbrăcat... Guliță, du-te de-ți pune straietele cele de Anul Nou și te fă pupuica, sufletul meu.

GULIȚĂ: Da nu pot să mă-mbrac singur, neneacă...

CHIRIȚA: Auzi, coșcoge calindroi? Doamne! că alintat ai mai fost... Măi ferior...

FECIORUL (îmbrăcat în livrea strămtă): Aud, cucucoană. (Vine pe ușa din fund.)

CHIRIȚA: Iaca țuțuianu... și-o pus livreua... Ian să videm, bine-o lucrat-o jidanu?

FECIORUL: Mă cam strânge la coate și-n spate.

CHIRIȚA: Da ce vrei?... să bălălăiești ca într-un sucman?... așa-i moda-n Ieși.

FECIORUL: Nu știu ce mâncare o fi moda ceea... dar știu că mă strânge moda-n spate de-mi ies ochii... parcă m-a pus în teasc!

CHIRIȚA: Taci din gură... și mergi de-mbracă cuconașul. Guliță, să nu mă dai de sminteală.

GULIȚĂ: Lezebon, maman... eu acuși sunt gata... cât ai bate-n palme. (Iese cu feciorul și intră în odaia lui.)

CHIRIȚA: Acum, ia să-mi văd și fetele... (Strigă.) Aristițo, Calipsițo...

SCENA V

Chirița, Aristița, Calipsița

ARISTIȚA, CALIPSITA (crăpând ușa odăii lor): Aud, maman.

CHIRIȚA: Da veniți încoace... Ce, Doamne, iartă-mă, de-mi faceți iții?

ARISTIȚA, CALIPSITA (coborând ochii): Maman...

CHIRIȚA: Ce-ați pățit astăzi de vă fasoliți așa?...

ARISTIȚA, CALIPSITA: Nu suntem încă îmbrăcate.

CHIRIȚA (în parte): Bietele copile!... Ce rușinoase-s!... vezi dacă le-am crescut cum se cade?... iar nu ca dimonu cela a cucoanei.

Nastasiicăi, care dă la om fără băț. (Tare.) Ei! cătați de vă-mpodobiți frumos și puneți-vă nasul în talgere cu apă rece să se disroșească, hai. (Fetele închid ușa.) Doamne!... Doamne! de când m-o adus păcatele aici, am obosit ca un cal de poștă. Ș-apoi ce folos!... cuconașii din Ieși nici nu catadicsesc să se uite la bietele copile, parcă ei sunt cu steua-n frunte.

SCENA IX

Cei dinainte, Bârzoii

BÂRZOI (intrând prin salonul din fund): Care-i cucoana de gazdă aici?...

GULIȚĂ (alergând la Bârzoii): Băbaca!... Băbaca!... a venit băbăcuța!...

BÂRZOI: Gugulea băbacăi... (Îl sărută. Cu glas tare.) Care-i cucoana de gazdă?... cea cu balul?...

AFIN: Cine răcnește așa?... (Întorcându-se.) Ce văd?... cuconu Grigore Bârzoii!...

BÂRZOI: Eu și cu mine, cucoană dragă!... Unde mi-i Chirițușca cu puii?

GULIȚĂ: Neneaca?... a leșinat, băbacă.

BÂRZOI: Ce zici, Guguleo? iar a leșinat?... mări, ce-s marghioliile aiste? (Merge la

Chirița.) Ama!... ha! frumos îi mai șade!... la ferți într-o parte, că eu îi sunt popa. Acuși o să-nvie ca o muscă de iarnă...

(Îi bate în palmă cât poate.)

CHIRIȚA (răsărind): Carnacsî!... Ce văd! d-lui?...

BÂRZOI (serios): D-lui... banul Grigore Bârzoii ot Bârzoieni... și soțul d-tale tocmai din vremea volintirilor.

PUNGESCU (lui Bondici): Asta-i socru, nene Bondici?

BONDICI (oftând): Neschi.

PUNGESCU: Urât tată a mai avută ră.

BÂRZOI: Înțelegi, cucoană, de ce mă aflu aici în Ieși, pe la ceasul aista, în loc de a horăi boierește la moșie... după obicei?...

CHIRIȚA (tulburată): În... ță... leg. (În parte.) Îmi vine leșin la inimă.

BÂRZOI: Potrivit răvașului ce ți-am scris din 15 a următoarei, anul 1844, am venit să te umflu din Ieși, cu nepus în masă... Hai... că Brustur și Cociurlă ne așteaptă cu preoții...

CHIRIȚA: Brustur și Cociurlă!... scăpătații ceia?... niște răzăși!... Nu ți-i greu să vorbești, frate?

BÂRZOI: Ian tacă-ți gura cu fleacuri de-aiste... auzi cuvinte?... scăpătați!... răzeși!... da noi ce suntem? împărați cu steaua-n frunte?... scoborâți cu hârzobul din cer?...

CHIRIȚA: Hârzob sau nehârzob... nu știu... dar cât pentru familia lui Brustur și Cociurlă... mă închin cu plecăciune... răzăși și altă nimică.

BÂRZOI: Cucoană Chiriță... să știi d-ta că răzeșii din ziua de astăzi au fost cele mai mari familii în vremea veche. Ei au apărat țara și au scăpat-o cu pieptul lor din mâna dușmanilor, pentru că pe atunci tot românul era viteaz și tot viteazul era boier... boierit pe câmpul războiului în fața Patriei întregi!

CHIRIȚA: Ei! iar ai să începi cu litopisiu... Mă rog, agiungă-ți...

BÂRZOI: În sfârșit... vorbă multă, sărăcie!... Brustur și Cociurlă sunt feciori de oameni cu moșioarele lor, cu bănișorii lor...

CHIRIȚA: Cu vitișoarele lor... le știu...

BÂRZOI: Gospodari buni și nedatori cu nimic nimănui... înțelesu-m-ai, cucoană?...

nu-s datori nici c-o lețcaie, pentru că nu-și ridică nasul mai sus decât se cuvine... ca de-alde d-ta, care vrei să te-nalți ca ciocârlia... și vii pin Ieși, cale de zece poște, ca să-ți faci fetele de răsul lumii... și ca să le găsești bărbați ca de-alde Bondici și Pungescu... niște târâie-brâu, ce sorb zestrele cu lingura...

PUNGESCU (lui Bondici): Aoleo! ne-a pocnită ră în pălărie.

BONDICI (asemene): Ghiuju dracului!...

BÂRZOI (luând pe Chirița de mână): Hai la Bârzoieni, la locul nostru... și nu mai umbla după cai pe pereți.

CHIRIȚA: Sufletele...

*Chirița la Iași, (România 1987)
Film regizat de Mircea Drăgan*

BÂRZOI: Haide-ți zic astăzi și nu mai lungi vorba... Trăsura ne-așteaptă la scară cu lucruri, cu tot.

GULIȚĂ (în parte.): Și cu minavetul meu? (Iese cu fuga.)

CHIRIȚA: Tiranule!...

BÂRZOI: Așa... dacă-ți place... altă dată să știi de la mine o vorbă bătrânească: Nu te-ntinde mai mult decât ți-i oghealu... Haide...

(Guliță vine înapoi cu minavetul.)

CHIRIȚA: Iar letopisițe?... destul!... iaca vin... mai stai, că doar nu dau tătarii... să-mi iau măcar ziua bună de la prieteni... măi!... că avan mai ești! (Vine în fața publicului și face compliment.)

Cu plecăciune, boieri d-voastră... copilele le-ați văzut: iată-le-s... Aristițo, Calipsițo... (Fetele vin lângă dânsa.) Aiste-s, cum le-am procopsit de douăzeci ș-atâți de ani... Una-i de 16 pe 17, și una de 18 pe 19... îi împlinesc la lăsatul săcului... Precum le vedeți... îs tinerele, frumusele, curățele, hârnicele, cu ghitarda lor, cu cadrilul lor, cu franțuzasca lor. Parle france, madmuzel?...

FETELE: Ui, maman.

CHIRIȚA: Le-ați auzit?... ca apa! (Fetelor.) Le plese vu, monsio cavalier din Ieși?

FETELE: Ui, maman.

CHIRIȚA: Ei! minciuni v-am spus?... Ce ziceți?... vă place?... Ascultați-mă pe mine, că eu știu ce știu... nu pierdeți chilipirul de la mână.

Ha, ha, ha, ha.

BÂRZOI: D-apoi vină azi.

TOTI: Fetele-s bune.

(Bârzoii apucă pe Chirița de mână și o trage spre ușa din fund. Guliță, Aristița și Calipsița îi urmează. Cuculeț face semn epistaților ca să ducă pe Bondici și pe Pungescu. Poftiții la bal se închină la familia lui Bârzoii, râzând cu hohot.)

(Cortina cade.)

*Chirița la Iași, (România 1987).
Film regizat de Mircea Drăgan*

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Piesa „Chirița în Iași sau două fete ș-o neneacă”, scrisă de Vasile Alecsandri, apare la mijlocul secolului al XIX-lea, o perioadă de afirmare a teatrului românesc modern. Alecsandri, ca unul dintre principalii promotori ai dramaturgiei românești, urmărea să construiască un teatru apropiat de viața reală a oamenilor și să promoveze limba română literară în spectacolele de teatru.

„Chirița în Iași” este o comedie cu cântece în trei acte scrisă de Vasile Alecsandri, publicată și reprezentată pentru prima dată în anul 1850 la Teatrul Național din Iași, cu un mare succes. Această piesă este prima din celebrul ciclu de comedii în care apare personajul Cucoanei Chirița, o femeie de provincie ambițioasă,

vanitoasă și preocupată de modă, care vine la Iași cu intenția de a-și mărita fiicele cu bărbați „de soi”.

Piesa este reprezentativă pentru genul comediei satirice și se bazează pe situații ridicole, replici pline de umor și portrete de personaje pitorești, mai ales al Chiriței. Temele principale sunt: ridiculizarea celor care se cred mai importanți decât sunt, a oamenilor care se dau mari fără să aibă cunoștințe sau educație, a celor care trăiesc doar după modă și aparențe. Chirița devine astfel un simbol al omului care își dorește cu desăvârșire recunoaștere și statut social, dar dobândește doar ridicol prin comportamentul său exagerat și lipsit de profunzime.

Personajele secundare – boiernași ca Pungescu și Bondici, fiicele Aristița și Calipsița, servitori sau oameni de rând, contribuie la atmosfera comică și la portretizarea unei societăți aflate în schimbare, în care moda occidentală, snobismul și ambițiile fără fond se confruntă cu tradițiile locale.

Semnificația operei nu se limitează doar la faptul că este amuzantă: prin această piesă, Alecsandri oferă o critică a societății românești de la mijlocul secolului al XIX-lea, punând în lumină contradicțiile dintre aparență și esență, dintre dorința de afirmare și valorile autentice.

„Chirița în Iași” se înscrie în genul comediei satirice, având ca scop principal criticarea moravurilor și a vanității burgheziei provinciale. Personajul principal, Chirița, este o figură caricaturală, plină de ridicol, dar și expresivă pentru mentalitățile vremii. Ea simbolizează provincialismul și superficialitatea unor categorii sociale care imitau moda și obiceiurile orașelor mari, fără a înțelege cu adevărat valorile culturale și morale.

Semnificația operei nu se limitează la simpla comicitate: Alecsandri realizează un portret al societății din acea vreme, arătând contrastele dintre tradiție și modernitate, rural și urban, simplitate și pretenție. Comicul de situație și comicul de caracter sunt împletite pentru a evidenția efectele ridicole ale ambiției de îmbogățire și al dorinței de afirmare socială superficială. În plus, piesa reflectă și ideea de educație și rafinament, sugerând că valoarea unui om nu se măsoară doar prin aparențe și bogății, ci și prin cultură, bun simț și înțelegerea lumii.

Această comedie a avut și un impact puternic asupra teatrului românesc, contribuind la dezvoltarea unui repertoriu autentic, cu teme și personaje apropiate de realitățile cotidiene. Prin „Chirița în Iași”, Vasile Alecsandri oferă o lecție subtilă de moralitate și cultură, folosind umorul și satira ca instrumente menite să provoace atât râsul, cât și reflecția publicului. Totodată, această comedie a început dezvoltarea unei dramaturgii originale și apropiate de realitățile sociale pe care le reflectă, iar personajul Chirița a devenit unul dintre cele mai cunoscute tipuri comice din literatura română.

CURIOZITĂȚI LITERARE

1. Incadrare în epocă și gen literar: Comedia „Chirița în Iași sau două fete ș-o neneacă”, scrisă în 1850, face parte din creația dramatică a lui Vasile Alecsandri, autor clasic al literaturii române și promotor al teatrului național. Este o **comedie de moravuri** care satirizează societatea moldovenească de la mijlocul secolului al XIX-lea, aflată în plină tranziție între lumea tradițională și influențele occidentale.

2. Tema și mesajul: Tema principală este **snobismul social și prefăcuta dorință de emancipare** a boierimii moldovenești. Alecsandri surprinde ridicolul familiilor boierești care aspiră la maniere și titluri „frânzuzești” fără a le înțelege cu adevărat semnificația.

Mesajul transmis este unul **critic și educativ**, denunțând superficialitatea, ipocrizia, mimetismul și lipsa de autenticitate a celor care adoptă „moda” occidentală doar la suprafață.

3. Personajul principal – Chirița: Chirița este **tipul boieroaicei parvenite, comice și caraghioase**, care visează la „frânzuism”, la titluri nobiliare și la căsătorii „bune” pentru fiicele ei. Folosește un limbaj amestecat de română cu cuvinte frânzuzești deformatе (frânzuisme ridicole), ceea ce amplifică umorul și ironia. Ea este **o figură memorabilă prin excesul de vanitate, incultură și teatralitate**.

4. Alte personaje:

Guliță – fecior de boier, este tot un simbol al tineretului superficial, leneș și oportunist;

Aristița și Calipsița – fiicele Chiriței, modele ale educației deformatе, visând la „domni de la oraș”;

Bondici – personaj comic și negativ care încearcă să profite de naivitatea Chiriței, prefăcându-se pretendent pentru a obține avantaje materiale.

5. Comicul: Alecsandri folosește mai multe forme de **comic**:

Comicul de limbaj – deformări și frânzuisme ridicole: „mofturi”, „bonjur”, „șic” etc.;

Comicul de situație – încurcăturile și planurile eșuate ale Chiriței;

Comicul de caracter – contrastele dintre aparență și realitate;

Comicul de nume – Guliță, Dudu, Calipsița, neneaca etc.

6. Stil și limbaj:

Stilul este **ironic, satiric și ludic**, iar limbajul abundă în expresii populare, regionalisme și amestecuri comice româno-franceze. Alecsandri stăpânește arta dialogului teatral și creează **scenarii dinamice și pline de haz**.

7. „Chirița în Iași” este una dintre cele mai cunoscute comedii din literatura română. Prin personajul Chirița, Alecsandri a creat **un simbol al ridicolului social**, o tipologie care a rămas valabilă și actuală până astăzi. Comedia este, în același timp, o critică morală și o oglindă a unei epoci aflate între tradiție și modernitate.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Pe baza lecturii piesei redați conținutul operei și explicați titlul acestei comedii.
2. Argumentați, cu ajutorul unor fragmente din comedie, de ce cucoana Chirița tinde să ajungă la scara de sus a societății. Cum are loc această ascensiune a ei? Argumentați-vă răspunsul.
3. Identificați personajele principale ale comediei și încercați să le faceți o caracteristică. Cum le-ați putea clasifica?
4. Selectați și înscrieți în caiete sintagmele din textul operei care o caracterizează

pe protagonista operei.

5. Motivați, cu argumente de ordin istoric și literar-estetic, că opera studiată este o comedie de moravuri și că prezintă un anumit tip de societate. Cum ați putea caracteriza acea societate?

TEORIE ȘI ANALIZĂ

ROMANTISMUL – CURENT LITERAR ȘI ARTISTIC

ROMANTISMUL este un curent literar și artistic apărut la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea în Europa, ca reacție împotriva raționalismului rigid al clasicismului. Acesta promovează sensibilitatea, subiectivitatea, fantezia, natura și evaziunea în istorie sau folclor, punând accent pe libertatea de creație și trăirile intense ale individului.

Primele manifestări ale romantismului apar în **Anglia** și **Germania**, iar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea se extind în **Franța** și în restul Europei. Ulterior, influența romantismului s-a răspândit și în alte părți ale lumii, fiind una dintre cele mai puternice mișcări culturale din istoria modernă.

Romantismul a fost anticipat de **preromantism**, un curent intermediar care încearcă să depășească limitele clasicismului și să dea mai multă libertate expresiei artistice. Totuși, romantismul propriu-zis se impune printr-o nouă sensibilitate estetică, ce valorifică atât rațiunea, cât și emoția, imaginația și trăirea subiectivă.

Caracterul general al romantismului

Romantismul se opune idealului clasicist de ordine, echilibru și universalitate, punând accentul pe:

- *sentiment și evocare subiectivă;*
- *imagine, fantezie și originalitate artistică;*
- *valorificarea specificului național și popular;*
- *evocarea trecutului istoric și a tradițiilor folclorice;*
- *căutarea absolutului și a idealului.*

Această mișcare își propune să evidențieze experiența individuală și trăirile profunde ale eului liric: emoțiile, aspirațiile, frământările, dar și conflictul dintre individ și societate.

Un element esențial al romantismului este **dimensiunea emoțională intensă**: artistul nu mai urmărește reguli rigide, ci exprimă direct ceea ce simte, trăiește și imaginează. Emoția, nostalgia, dorul de absolut și dorința de evadare din realitatea imediată sunt teme recurente.

Teme și motive romantice

Printre temele cele mai frecvente ale romantismului se numără:

- *dragostea intensă și conflictuală;*
- *meditația asupra naturii și universului;*
- *nostalgia trecutului și revenirea la mituri și tradiții populare;*
- *atracția spre mister și supranatural;*

- *obsesia idealului și raportul acestuia cu realul;*
- *căutarea sensului vieții și a absolutului;*
- *explorarea inconștientului și a visului.*

Natura este adesea portretizată ca un cadru fizic, dar și ca expresie a stării sufletești a eului liric: peisajele crepusculare, mediile sălbatice, munții întunecați sau apele liniștite devin simboluri ale trăirilor interioare ale personajelor ori ale poetului.

Principii estetice ale romantismului

Romantismul se caracterizează prin:

- *aspirația spre libertate și originalitate;*
- *libertatea formelor și spargerea barierelor tradiționale;*
- *subiectivitatea ca primat al sentimentului;*
- *folosirea antitezei ca procedeu artistic fundamental;*
- *îmbogățirea limbii literare prin includerea registrului popular, arhaic și regional;*
- *fuziunea genurilor și a speciilor – producând structuri hibride (liric-epi meditativ, dramatism poetic etc.).*

Romantismul acordă o mare importanță și **modului de exprimare**: se folosesc antiteze, metafore, imagini sugestive și expresive, structuri retorice încărcate emoțional și un stil în general pitoresc și impresionist.

Romantismul universal

Romantismul a cunoscut evoluții diferite în funcție de contextul fiecărei țări:

- în **Anglia**, romantismul se cristalizează prin poeți ca *William Wordsworth* și *Samuel Taylor Coleridge*;
- în **Germania**, *Johann Wolfgang von Goethe* și *Friedrich Schiller* explorează problematici filosofice și emoționale;
- în **Franța**, scriitori precum *Victor Hugo* și *Alphonse de Lamartine* pun în valoare latura lirică și dramatică a curentului;

Aceștia și alții sunt recunoscuți ca reprezentanți importanți ai romantismului în literatura universală.

Romantismul a avut o influență puternică și în literatura română, unde se dezvoltă în principal în prima jumătate a secolului al XIX-lea și este asociat cu perioada cultural-politică a pașoptismului. Scriitorii români au preluat temele romantice și le-au adaptat contextului local, punând accent pe probleme naționale, folclor, natură și specificul poporului român.

Reprezentanți de seamă ai romantismului românesc includ: Ion Heliade Rădulescu, Costache Negruzzi, Nicolae Bălcescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri și Mihai Eminescu. Prin operele lor, ei au contribuit la afirmarea limbii române literare moderne și la îmbogățirea culturii naționale.

Specii literare romantice

Romantismul a influențat în mod deosebit:

Romeo și Julieta, Frank B. Dicksee, 1884

- **lirica poetică** – cu accent pe trăirile eului poetic;
- **drama romantică** – piese de teatru care explorează conflicte interioare și istorice;
- **proza romantică** – nuvela istorică, romanul eroic sau aventuros;
- **poemul filozofic și meditația lirică.**

Romantismul a extins granițele tradițiilor literare și a deschis calea pentru creații care exprimă cu forță individualitatea, confesiunea și dorința de libertate.

Romantismul a fost unul dintre cele mai influente curente culturale din literatura universală și română. Prin accentul pus pe emoție, imaginație și specificul național, romantismul a contribuit la trezirea conștiinței literare moderne și la redefinirea limbii literare ca mijloc de expresie artistică profundă.

REȚINEȚI!

GENUL DRAMATIC este genul literar în care autorul își exprimă indirect gândurile și sentimentele, prin intermediul acțiunii reprezentate pe scenă cu ajutorul personajelor antrenate în dialog.

Genul dramatic este unul dintre principalele genuri literare și se caracterizează prin *reprezentarea directă a unei acțiuni prin intermediul personajelor*, fără intervenția narativă a povestitorului ca în genurile epic sau liric. El este *genul cel mai dinamic dintre cele literare* pentru că, pe scena teatrală, la reprezentarea unui text concură mai mulți factori: *autorul, actorul, regizorul, scenograful și publicul spectator*. Prin aceasta, genul dramatic transcende „textul scris” și devine un act artistic complet, care trăiește în spectacol.

Ca mod de expunere, genul dramatic se bazează în special pe *dialog și monolog*. Vocea autorului este prezentă doar prin *indicații scenice (didascalie)*, care oferă informații despre decor, gesturi, mișcări, atitudini sau tonuri de replici, fără a interveni direct în textul rostirilor personajelor.

Organizarea textului dramatic se face în *acte și scene*, în cadrul cărora acțiunea se desfășoară în mod gradat și evolutiv, determinând punerea în scenă a conflictelor și a schimbărilor de situație. Structura dramaturgică urmărește legile acțiunii dramatice: *expozitiune, intrigă, punct culminant, desfășurare și deznodământ*, astfel încât evoluția situațiilor să capete coerență dramatică.

Genul dramatic nu prezintă aceeași diversitate de specii ca genul epic sau liric; totuși, el este împărțit în *trei specii principale: tragedia, comedia și drama*. Fiecare dintre aceste specii reflectă tipuri diferite de viziune asupra lumii și asupra conflictului uman.

Caracteristici ale genului dramatic

Operele aparținând genului dramatic au trăsături specifice:

➤ **Structura specifică:** replici, scene, acte (sau tablouri) – aceasta facilitează reprezentarea scenică a acțiunii.

➤ **Replicile dialogice:** dialogul este forma principală de comunicare, iar fiecare replică este precedată de **numele personajului** care o rostește.

➤ **Didascalia (indicația scenică):** singura intervenție explicită a autorului în text, prin care se oferă instrucțiuni legate de mișcări, atitudini, decor, costume sau alte elemente care nu sunt rostite de personaje.

➤ **Expunerea prin dialog și monolog:** textul dramatic este constituit în principal din vorbirea directă a personajelor – dialog (interacțiune între personaje) și monolog (discurs interior sau autoexplicativ al unei personaje).

Specii ale genului dramatic

Genul dramatic se împarte în trei specii majore, fiecare având trăsături proprii:

1. Tragedia – pune în scenă conflicte majore cu caracter universal, unde destinul personajelor este marcat de suferință, neputință sau fatalitate. Tragedia tinde să evoce emoții puternice precum compasiunea și teama și se finalizează adesea tragic sau ambiguu. În tragedie, se subliniază teme precum destinul, vinovăția sau lupta omului cu forțe mai puternice decât el.

2. Comedia – urmărește reprezentarea unor situații ridicole sau problematice ale vieții cotidiene, având ca scop principal **amuzamentul și criticarea socială** plină de umor. Personajele comice sunt adesea tipologii ale unor atitudini sau moravuri sociale și sunt tratate cu ironie și vervă.

3. Drama – se situează între tragedie și comedie, abordând conflicte umane reale, adesea sociale sau psihologice, cu accente serioase, fără însă a cădea în fatalismul tragediei. Drama se preocupă de evoluțiile interioare ale personajelor și de situații complexe din viața reală.

Rolul genului dramatic în cultură și literatură

Genul dramatic a evoluat de-a lungul timpului, adaptându-și formele și temele la schimbările sociale și culturale. În antichitate, tragedia greacă (de la Eschil la Euripide și Sofocle) și comedia greacă (Aristofan) au pus bazele dezvoltării teatrului. În epoca modernă, dramaturgia europeană s-a dezvoltat prin operele unor autori ca Shakespeare, Molière, Goethe sau Ibsen, care au explorat atât complexitatea psihologică a personajelor, cât și criticile sociale ale epocii lor.

În literatura română, genul dramatic a început să capete contur în secolul al XIX-lea, prin eforturile scriitorilor de a adapta realitățile societății la scena teatrală. Un rol deosebit în formarea dramaturgiei românești l-au avut autori ca *Vasile Alecsandri*, considerat unul dintre întemeietorii teatrului național modern, și ulterior *Ion Luca Caragiale*, a cărui comedie realistă a influențat profund evoluția teatrului românesc.

Genul dramatic rămâne o formă fundamentală de expresie artistică, în care literatura se întâlnește cu arta spectacolului și unde cuvântul scris capătă viață prin interpretarea scenică.

REȚINEȚI!

COMEDIA este o specie a genului dramatic ce urmărește personaje angajate într-un conflict aparent superficial, rezolvat printr-un deznodământ care stârnește râsul. Punctul de plecare al comediei este categoria estetică a comicalului, în a cărei sferă intră actele, situațiile sau personajele care provoacă râsul.

Comedia – gen literar și teatral

Comedia este unul dintre cele mai vechi genuri ale literaturii și teatrului, având

rădăcini încă din *Antichitatea greacă*. În Grecia antică, comedia a fost cultivată din secolul al V-lea î.Hr., alături de tragedie, în aceeași epocă în care artistul Aristofan crea spectacole pline de umor și satiră. Comedia greacă a influențat profund teatrul roman, unde a fost preluată de dramaturgi ca Plaut, ale cărui piese pline de situații comice și personaje tipice au avut mare succes.

În *Renaștere*, comedia și-a continuat evoluția, ajungând la culmi artistice în opera lui William Shakespeare, care, pe lângă tragedii, a scris comedii celebre ce îmbină situații amuzante cu analize subtile ale caracterelor umane. În epoca clasicismului, comedia a atins un vârf al rafinamentului artistic prin creația lui Molière; piesele sale, precum „*Tartuffe*” sau „*Domnul de Pourceaugnac*”, rămân modele de structură comică și ironie socială.

Și în literatura română, comedia a fost un gen reprezentativ. Vasile Alecsandri se numără printre primii dramaturgi care au transpus elemente ale realității sociale într-un limbaj comic accesibil publicului. Mai târziu, Ion Luca Caragiale a dus comedia românească la cele mai înalte culmi, creatând texte pline de umor, replici memorabile și portrete de personaje ce reflectă tipologii sociale universale.

Textul unei comedii este organizat, de obicei, în *scene și acte* și gravitează în jurul unui *conflict comic*. Acest conflict se amplifică treptat prin situații de confuzie, neînțelegeri, încurcături și contradicții, iar spectacolul capătă ritm și dinamism. Stilul comediei este adesea unul apropiat de limbajul comun, iar personajele întrușchipează tipuri recognoscibile, care ne amuză prin defectele, lipsurile sau ticurile lor.

Sursele comicului

- Comicul poate proveni din diverse aspecte ale situației sau ale personajelor. În funcție de acestea, se disting principalele tipuri de comic:
- **Comicul de situație:** apare atunci când întâmplările în sine sunt amuzante, generând umor prin desfășurarea lor și prin reacțiile personajelor implicate. Acesta este cel mai des întâlnit în comedii și ține de intriga piesei.
- **Comicul de caracter:** se naște din trăsăturile personale ale personajelor, din obiceiurile lor exagerate sau din incongruența dintre ceea ce sunt și ceea ce vor să pară. Personaje tipice – arogante, ridicole, vanitoase, provoacă râsul prin modul lor de a fi.
- **Comicul de limbaj:** depinde de expresiile folosite, de jocurile de cuvinte, de greșelile de vorbire sau de manierismele lingvistice ale personajelor. Limbajul poate fi el însuși sursă de umor, atunci când contrastează cu situația sau cu personajul.
- **Comicul numelor proprii:** anumite nume de personaje pot fi ele însele comice, evocând calități sau defecte exagerate, contribuind astfel la efectul de umor.

Caracteristici ale comediei

Comedia se recunoaște printr-o serie de trăsături generale care o diferențiază de alte genuri:

- **maniera comică de prezentare** a personajelor, întâmplărilor și moravurilor;
- **prezența unui conflict relevant**, care se dezvoltă și complica pentru a conduce la situații amuzante;

- **deznodământ vesel**, în care, de regulă, lucrurile se rezolvă într-un mod optimist sau surprinzător, spre satisfacția spectatorilor;
- **predilecția spre ridicol și ironie**, dar fără a ajunge la avertisment moralizator exagerat, ci printr-un mod subtil și constructiv de critică socială;
- **replici și dialoguri vii**, care rămân adesea în memoria audienței și care sugerează perspective umoristice asupra realității.

Comedia a avut și continuă să aibă un rol important în literatură și pe scenă, deoarece, prin umor, satiră și ironie, oferă o oglindă a societății, reflectând defectele, contradicțiile și paradoxurile umane într-un mod accesibil și plăcut.

ATELIER DE IDEI

1. Cine este Chirița? Realizați un portret fizic și moral al personajului principal, evidențiind trăsăturile sale prin replicile și comportamentul său.
2. Care este scopul vizitei Chiriței la Iași? Ce își dorește să obțină și cum decurge aventura ei?
3. Identificați și comentați două momente comice din piesă. Ce stârnește râsul? Ce defecte umane sunt ironizate?
4. Explicați titlul piesei „*Chirița în Iași sau două fete și-o neneacă*”. Ce sugerează expresia „două fete și-o neneacă” în contextul comediei?
5. Selectați un fragment de dialog și analizați felul în care limbajul contribuie la caracterizarea personajelor. Ce rol are limba franceză în replicile Chiriței?
6. Scrieți o scrisoare fictivă din partea Chiriței către o prietenă imaginară în care își povestește impresiile din Iași. Mențineți tonul comic și afectat al personajului.
7. Realizați un tabel cu personajele piesei și rolul fiecăruia în desfășurarea acțiunii. Ce funcție dramatică are fiecare personaj?
8. Imaginați un dialog scurt între Chirița și o tânără din ziua de azi. Ce teme de discuție ar aborda? Cum ar reacționa Chirița la obiceiurile moderne?
9. Argumentați că „*Chirița în Iași*” este o comedie de moravuri. Ce tipuri umane și obiceiuri sunt satirizate?
10. Dacă ați fi regizorul unei piese de teatru moderne după „*Chirița în Iași*”, ce elemente ați păstra și ce ați adapta? Motivați-vă alegerile.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Care este tema principală a comediei „*Chirița în Iași*” și cum este ea reflectată în acțiune?
2. Cum este caracterizată Chirița? Ce trăsături de caracter o definesc?
3. Ce semnificație are titlul piesei? Ce ne sugerează despre personajul principal și despre subiect?
4. Prin ce mijloace comice este evidențiat contrastul dintre viața de la sat și cea de la oraș?

5. Cum sunt prezentate fetele Chiriței? Ce aspirații au și cum reflectă ele influențele societății de atunci?
6. Ce rol joacă soțul Chiriței, în desfășurarea acțiunii?
7. Cum critică Vasile Alecsandri snobismul și dorința de parvenire prin personajul Chirița?
8. Care este importanța comicului de limbaj în piesă? Oferă un exemplu din replicile Chiriței.
9. Cum contribuie piesa la critica moravurilor sociale ale epocii?
10. Ce lecție sau mesaj transmite autorul prin această comedie? Este ea actuală și astăzi?

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Identificați două trăsături dominante ale personajului Chirița și ilustrați-le cu exemple din text.
2. Precizați tipurile de comic prezente în piesă (de caracter, de limbaj, de situație) și oferiți câte un exemplu pentru fiecare.
3. Explicați rolul limbajului amestecat (regionalisme, franțuzisme, exprimări greșite) în conturarea personajului principal.
4. Selectați o scenă care evidențiază contrastul dintre aparență și realitate și comentați semnificația ei.
5. Analizați relația dintre Chirița și celelalte personaje și arătați cum contribuie acestea la realizarea comicului.
6. Demonstrați că „*Chirița în Iași*” este o comedie de moravuri, argumentând prin două idei relevante.
7. Realizați un scurt portret moral al Chiriței, evidențiind defectele satirizate de autor.
8. Explicați ce mesaj transmite Vasile Alecsandri prin această piesă și care este actualitatea operei.
9. Comentați, în 8–10 rânduri, modul în care umorul poate avea rol educativ în societate, pornind de la această operă.
10. Formulați o concluzie despre importanța piesei în dezvoltarea teatrului românesc din secolul al XIX-lea.

RECAPITULARE

Vasile Alecsandri este una dintre cele mai importante personalități ale literaturii române din secolul al XIX-lea și un reprezentant de seamă al generației pașoptiste. Activitatea sa literară se desfășoară într-o perioadă de afirmare a conștiinței naționale și de modernizare culturală, iar contribuția sa a fost esențială în dezvoltarea poeziei, dramaturgiei și prozei românești.

În poezie, Alecsandri a cultivat pastelul, specie pe care a dus-o la perfecțiune, surprinzând frumusețea naturii și armonia dintre om și univers. De asemenea, a valorificat folclorul românesc, culegând și publicând creații populare, contribuind astfel la afirmarea identității culturale naționale.

În dramaturgie, prin comedii precum „*Chirița în Iași*”, autorul a pus bazele teatrului românesc modern. El a creat personaje reprezentative pentru societatea

Monumentul lui Vasile Alecsandri la Chișinău

ția literaturii române.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- ✚ **Gen epic** – opere în care autorul povestește întâmplări prin intermediul unui narator. Ex.: „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă.
- ✚ **Gen liric** – opere în care autorul își exprimă direct sentimentele și emoțiile.
- ✚ **Gen dramatic** – opere scrise pentru a fi reprezentate pe scenă.
- ✚ **Nuvelă** – operă epică în proză, cu o acțiune concentrată și puține personaje. Ex.: „Alexandru Lăpușeanul”.
- ✚ **Roman** – operă epică de mare întindere, cu acțiune complexă și multe personaje. Ex.: „Ion” de Liviu Rebreanu.

WILLIAM SHAKESPEARE (1564 - 1616)

William Shakespeare a fost un dramaturg și poet englez, considerat unul dintre cei mai importanți scriitori din literatura universală și cel mai mare autor dramatic din limba engleză. Opera sa cuprinde comedii, tragedii, piese istorice, 154 de sonete și poezii narative, iar piesele sale au fost traduse și jucate în aproape fiecare limbă a lumii, continuând să influențeze profund teatrul și literatura.

Shakespeare s-a născut în Stratford-upon-Avon, în comitatul Warwickshire, Anglia. Data exactă a nașterii nu este consemnată, dar el a fost botezat pe 26 aprilie 1564, iar 23 aprilie 1564 este tradițional considerată ziua nașterii sale. A fost al treilea dintre

cei opt copii ai lui John Shakespeare, un negustor de mănuși și funcționar civic local, și ai Mariei Arden, fiica unui fermier. Se consideră că a frecventat școala gramatică din Stratford, unde a studiat latina și literatura clasică.

La 18 ani, Shakespeare s-a căsătorit cu Anne Hathaway, cu care a avut trei copii: fiica Susanna și gemenii Hamnet și Judith. Până în 1592, există puține informații documentare, dar în acel an era deja stabilit la Londra, unde a început o carieră de succes ca actor, dramaturg și coproprietar al trupei teatrale „Lord Chamberlain’s Men”, care după 1603 a devenit „The King’s Men”. Shakespeare a lucrat cu această trupă pe scena celebrului Teatru Globe și a scris majoritatea operelor între aproximativ 1589 și 1613.

Casa lui John Shakespeare, se crede a fi locul nașterii lui Shakespeare, în Stratford-upon-Avon

În creația sa dramatică se regăsesc comedii, tragedii și piese istorice. Printre comedii se numără „*Visul unei nopți de vară*” (osm imagine și umor), „*Îmblânzirea scorpiei*”, „*Nevestele vesele din Windsor*”, „*Comedia erorilor*”, „*Mult zgomot pentru nimic*”, „*Cum vă place*” și „*A douăsprezecea noapte*”. Tragediile sale includ „*Romeo și Julieta*”, „*Hamlet*”, „*Macbeth*”, „*Othello*” și „*Regele Lear*”, piese în care explorează teme precum iubirea, puterea, gelozia și destinul uman. Printre piese istorice se numără „*Henric al V-lea*”, „*Richard al III-lea*”, „*Richard al II-lea*” și „*Regele Ioan*”, care dramatizează evenimente și figuri din trecutul Angliei. Operele sale includ și lucrări cu elemente romantice și fantastice, precum „*Furtuna*” și „*Poveste de iarnă*”, care combină imaginația cu reflecții filosofice asupra vieții.

Pe lângă piesele dramatice, Shakespeare este renumit pentru sonetele sale, publicate în 1609, în care meditează asupra iubirii, timpului și condiției umane, fiind printre cele mai apreciate poezii din literatura renescentistă.

Deși multe dintre piesele sale au circulat în ediții neautorizate în timpul vieții, în 1623, la șapte ani după moarte, colegii săi de trupă au publicat „*First Folio*”, prima colecție completă a operelor dramatice ale lui Shakespeare, o lucrare esențială pentru conservarea creației sale.

Shakespeare s-a retras la Stratford înainte de 1613 și a murit pe 23 aprilie 1616, lăsând o moștenire literară fără egal. Opera sa a continuat să fie studiată, jucată și reinterpretată în toate culturile, iar William Shakespeare rămâne un autor universal al cărui talent dramatic și poetic influențează literatura și teatrul de mai bine de patru secole.

Mormântul lui Shakespeare

ROMEO ȘI JULIETA

Traducere de Ștefan Octavian Iosif

Piesa începe într-o piață publică din Verona unde Samson și Gregorio poartă

discuții despre ura lor pentru familia Montague. Apoi își face apariția și Benvolio care încearcă să-i despartă, dar lupta continuă o dată ce vine și Tybalt. Toți aceștia au fost convinși să renunțe la conflict de către copiii celor două familii. Apoi Lady Montague întreabă de Romeo, iar Benvolio și Montague își fac planuri pentru a-l face să renunțe la iubirea care-l mistuie.

ACTUL I

PROLOGUL (*Intră Corul*)

CORUL

Aicea, în Verona-ncântătoare,
A două neamuri mândre veche ură
A izbucnit din nou, prin certuri care
Să curgă sânge mult de frați făcură.
Din cele două case-ndușmănite
Ies doi îndrăgostiți loviți de soarte,
Și vrajba cu nenorociri cumplite
Sfârșește prin a tinerilor moarte.
Iubirea lor cu soartă-ngrozitoare
Și ura ce nu poate fi-mpăcată
Decât cu moartea scumpelor odoare,
Pe scenă-n două ceasuri vi se-arată.
De-aveți răbdare s-ascultați acestea,
Ne-om strădui să-nfățișăm povestea.

CONTESA MONTAGUE

Dar unde-i Romeo?... L-ai văzut?
Ce bine-mi pare
Că el n-a fost..

BENVOLIO

Contesă, azi la ceasul
Când nu mijise încă sfântul soare
La geamul aurit al aurorii,
Spre câmp mă duse în neștire pasul...
Acolo, pe alei, sub sicomorii
Ce se întind spre-apus de-orăș, văzui
Pe fiul vostru rătăcind, dar care
Văzându-mă se adânci-n umbrare.
Înțelesei atunci dorința lui
De-a fi lăsat să meargă-ntr-ale sale
Chiar eu fiindu-mi mie de prisos -
Așa că fiecare bucuros
Fugi de cel care-i fugea din cale.

MONTAGUE

Știm că sporește-n dimineți senine
Cu lacrimi roua, și cu-adânci suspine... (...)

ROMEO

E-așa târziu?

BENVOLIO

Doar nouă a bătut.

ROMEO

Ce lungă-i ziua când ești abătut!
Cel ce-a plecat așa zorit de-aici
Nu era tata?

BENVOLIO

El era. Ei, și?
De ce e ziua lui Romeo lungă?
Dacă-i lipsește tocmai ce-o alungă!

ROMEO

Iubești?

BENVOLIO

Iubești?

ROMEO

S-a dus.

BENVOLIO

Iubirea?

ROMEO

Fericirea
De-a fi iubit...

BENVOLIO

O, pentru ce amorul
E-așa tiran cât de blajin se pare?

ROMEO

O, pentru ce legat de ochi amorul,
Își află ținta unde-l duce dorul,
Deși nu vede... Unde stăm la masă?
Dar stai! Ce luptă fu aci! – Nu, lasă!
Am și aflat. Aci e multă ură,
Dar și amorul a-ntrecut măsura.
Ei bine, ură plină de amor!
Amor setos de ură! Tot născut
Dintr-o nimica toată la-nceput!
Deșertăciune grea voioasă jale!
Haos diform de forme ideale!
Avânt de plumb! Lumină fum! Foc gheață!
Bolnav, dar teafăr! Somn de-a pururi treaz!
Ești ce nu ești: acesta e amorul
Nu-ți vine-a râde?

BENVOLIO

Mai curând aș plânge...

Imagine din filmul „Romeo și Julieta”, regizat de Carlo Carlei, 2013

ROMEO

De ce, o, suflet bun?

BENVOLIO

De tot ce-ndură
Romeo.

ROMEO

Vezi, iubirea-i o tortură.
Căci suferința mea ce se răsfrânge
În dragostea ce mi-o arăți, sporită
Mi-o faci prin ea și mai nesuferită...
Iubirea-i fum ce din suspine crește,
Aprinsă foc ce-n ochii dragi zbugnește,
Gustată e izvor de armonie
Ce-ngână-auzul; dar înăbușită
E val clocotitor de mare-adâncă
De lacrimi... Ah, și ce mai este încă?
Sminteală înțeleaptă! Dulce fiere!
Mă duc, iubitul meu, la revedere!

BENVOLIO

Mă părăsești așa, în drum? Așteaptă
Că viu și eu... Îmi faci o nedreptate!

ROMEO

Ah, m-am pierdut pe mine însumi! Nu-s
Aci! Eu nu-s Romeo. El e dus Aiurea...

BENVOLIO

Spune serios pe cine
Iubești?

ROMEO

S-o pun prin lacrimi și suspine?

BENVOLIO

Nu; spune-o liniștit.

ROMEO

Faci tocmai cum
Ai spune unui biet bolnav: Acum
Fă-ți testamentul liniștit. Ce greu
Îi cade vorba asta! Dragul meu,
Ascultă, serios: iubesc – o fată.

BENVOLIO

Acestea-am și ochit-o eu îndată.

ROMEO

Ochești fără de greș în adevăr;
Și fata e frumoasă!

BENVOLIO

Scumpe văr,
Un țel frumos s-atinge lesne-mi pare...

ROMEO

Aici n-ai nimerit-o. Ca Diana,
Ferită-n zaua fecioriei sale,
Ea e invulnerabilă, vicleana.
Cu arcu-i de copil îi dă ocoale
Zadarnic Eros: nu se lasă prinsă
De-o șaptă dulce, de-o privire-aprinsă;
Cu marmura de rece, n-o încântă
Nici aurul ce-ar ispiți și-o sfântă.
O, și-i bogată-n frumusețe, însă
E tot pe-atât sărmană: dacă moare
Cu ea și frumusețea ei e stinsă.
Vrea poate să rămână-n veci fecioară?

ROMEO

O, da, și prin această cumpătare
Se spulberă-n risipă o comoară:
Căci frumusețea, când o cruți, rămâne
Sterilă și, murind, cu ea omoară
Și frumusețea zilelor de mâine;
E prea frumoasă, prea cuminte, prea
Cuminte-n frumusețea ei, căci vrea
Prin chinul meu mărirea să și-o crească;
Ea s-a jurat în veci să nu iubească,
Făcând prin jurământul ei barbar
Din minte-un mort, ce mai trăiește doar
Nenorocirea lui azi să ți-o spuie.

BENVOLIO

Ascultă-mi povața: alt leac nu e
Decât să-ncerci s-o uiți dacă se poate...

ROMEO

Învață-mă să uit întâi de toate!

BENVOLIO

Îndreată-ți ochii spre-alte frumuseți.

ROMEO

Dar s-o ador mai mult atunci mă-nveți.
Căci masca ce sărută fruntea unei
Femei frumoase, nu ne face oare
Să bănuim tot farmecul ce-ascunde
Sub negrul ei? Și poți avea puterea
Când ai orbit să uiți ce-a fost vederea,
Comoara scumpă ce-i acum pierdută?
Arată-mi o femeie ne-ntrecută
În farmece, – și-o să mă lase rece.
Cu farmecu-i divin fermecătoarea!
Adio dar! Nu poți să-mi dai uitarea...

BENVOLIO

Am să ți-o dau, sau mor îndatorat.
(*Pleacă amândoi*)

În scena a doua a actului I, Paris îi spune lui Capulet că vrea să se însoare cu Julieta, dar acesta nu renunță ușor. Romeo află de la servitorul lui Capulet că va avea loc o petrecere la palat și se hotărăște să participe la aceasta. Julieta este anunțată de mama sa că Paris dorește să o ia în căsătorie, dar ea refuză.

CONTESA CAPULET Destul acum,
Te rog să taci puțin.

DOICA

Tac, doamnă dragă,
Dar nu mă pot opri să nu fac haz
Cum ea tăcu din plâns și zise: „Da!”
Și-avea cucui-n frunte cât o prună!
Și cum țipa! „Hai” – zicea omul meu, –
„Căzuși pe față? Ai să cazi pe spate
Când te vei face mare, nu-i așa?”
Ea tace atunci din plâns și zice: „Da!”

JULIETA

Ci taci acum și tu odată, doică!

DOICA

Tac, uite tac! Te aibă Domnu-n pază-i!
Că doară tu ai fost cea mai frumoasă
Păpușă care-am alăptat-o eu!
S-ajung să te mai văd de-acum mireasă
Și nu mai vreau nimica.

CONTESA

Da, mireasă!
Da, asta e chiar ce vroiam să spun.
Ce zici, copilă, vrei să te măriți?

JULIETA

Să mă mărit? Nici nu visez măcar
Înalta cinste...

DOICA

Cinste! Auziți!
Aș spune zău c-a supt înțelepciunea
Cu laptele, de n-aș fi doica ei!

CONTESA

Aci-n Verona-s mame azi, femei
Cinstite și mai tinere ca tine.
De nu mă-nșel eram și eu ca ele
La vârsta-n care tu ești fată încă.
Într-un cuvânt: Paris îți cere mâna...

DOICA

Și-i un fecior, fetico! O comoară
Nu alta!

Imagine din filmul „Romeo și Julieta”, regizat de Carlo Carlei, 2013

CONTESA

A Veronei primăvară
Nu numără o mai aleasă floare.

DOICA

Curat, o floare! Floare! Ce spuneam?!

CONTESA

Ce zici de-acest fecior de mare neam?
Deseară vine la serbarea noastră.
Citește-i dar în mândra carte-a feții
Ce-a scris într-însa mâna cea măiastră
Neîntrecută-n nuri a frumuseții;
Scrutează-i trăsăturile-i alese
Și, dacă dai de lucruri ne-nțelese,
În scrisul umed al privirii sale
Găsești, la colțuri, note marginale.
Acest volum de-amor, amant răzleț,
De s-ar lega, ar fi fără de preț,
Și strălucirea scumpului tezaur
S-ar revărsa și-asupra îmbrăcăminții
Se-nchide-n copcii de-aur basmul de-aur...
Astfel și tu, dacă-ți ascuți părinții
Și-ți faci din Paris ținta fericirii,
Vei fi, fără' a scădea deloc, părtașă
Și-a bogăției lui și-a strălucirii...

DOICA

Să cadă? Nicidecum! Ferit-a sfântul!
Că doar femeia prin bărbat se-ngrașă...

CONTESA

Acum doresc să-ți spui și tu cuvântul

JULIETA

Doresc să văd și eu de-i cu puțință
Să-mi placă, dacă-l văd, precum ai spus.
Dar nu voi trece de hotarul pus,
Iubită mamă, chiar de-a ta voință.

(Intră un servitor)

SERVITORUL

Doamnă, oaspeții au sosit, masa e servită, D-voastră sunteți chemată, domnișoara dorită și doica la bufet blestemată și toate sunt în toi. Trebuie să dau fuga să servesc.

Vă rog poftiți numaidecât. (Pleacă)

CONTESA

Venim acum. Te-așteaptă Paris, dragă.
Să mergem.

DOICA Nopti vesele la veselele zile!

La petrecerea organizată de Capulet, Romeo alături de Mercutio si Benvolio își fac apariția. *(Pleacă)*

SCENA A V-A
O SALĂ ÎN CASA LUI CAPULET
MUZICANȚI ȘI SERVITORI

Purtând însă măști, Romeo reușește să vorbească cu aleasa inimii sale și chiar să o sărute.

CAPULET

Bine-ați venit, o scumpi signori.

Pe-acele Cucoane care nu au bățături

Puteți să le-nvârțiți oricât vă place!

Ia să vedem... mai e vr-una din ele

Să facă nazuri... să nu vrea să joace?

De bună seamă are bățături!

Am nimerit-o?... Scumpi signori, salut!

Hei, dragii mei, și eu doar am avut

O zi ca asta, când purtam o mască,

Iar gura mea știa să povestească

Frumoaselor dulci șoapte la ureche...

Și le plăcea... S-a dus! S-a dus! S-a dus...

Salut, o, scumpi signori! Pofтим la joc!

Începeți, muzicanți! Loc! Faceți loc! Porniți,
drăguțe domnișoare, jocul!

(Muzică și dans)

Imagine din filmul „Romeo și Julieta”, regizat de Carlo Carlei, 2013

După acest moment, cei doi prieteni de care era însoțit Romeo, află ca acesta s-a strecurat în grădina Capuletilor pentru a vorbi cu Julieta. În urma acesteia, Romeo pleacă la părintele Lorenzo pentru a-l ruga să-i cunune pe cei doi îndrăgostiți.

Imagine din filmul „Romeo și Julieta”, regizat de Carlo Carlei, 2013

ROMEO *(Către un servitor)*

Știi cine-i domnișoara ce-onorează
Cu mâna ei pe cavaleru-acela?

SERVITORUL

Nu, domnule.

ROMEO

Ah, ochii ei! Cum cresc
Cu scăpărarea lor văpaia torții!
Și frumusețea ei fără pereche
Atârnă strălucind pe fața nopții
Ca și cerceul scump la o ureche
A unui negru; ea e prea bogată
Spre a putea fi cu folos purtată,
Și e prea scumpă pentru tot pământul!
Ai pune-o porumbiță de zăpadă
Într-un convoi întunecat de ciori –
Așa strălucea ea printre surori!
Cum se sfârșește dansul, merg s-o caut
Unde s-așează, ca să fericesc
În mâna-i dulce mâna mea ce aspră.
O, inimă, iuit-ai tu vreodată?
Știurăți, ochii, voi, că-n noaptea-aceasta
Ce este frumusețea-adevărată?

TYBALT

E, după glas, un Montague. Băiete,
Mergi ș-adă-mi spada! Ce? Auzi, mișelul,
Să vină-aici mascat ca pocitură,
Să-și bată joc de sărbătoarea noastră!
Pe cinstea și mărirea rasei mele,
Nu fac nici un păcat dacă-l ucid!

CAPULET

Ce e, nepoate? Ce te-a tulburat?

TYBALT

Un dușman, unchiule! Un Montague!
Un ticălos ce-a cutezat să vină
Să îndgărească sărbătoarea noastră.

CAPULET

Ce? Tânărul Romeo?

TYBALT

Da! Romeo,
Mișelul!

CAPULET

Fii pe pace, nepoțele!
Nu te lega de el. Tânărul om
Se poartă ca un vrednic gentilom.
Verona se fălește, și pe drept,
Cu el, că-i bun, bine crescut, deștept,

Și n-aș dori cu nici un preț, nepoate,
Să-ndure în casa mea vreo strâmbătate.
Deci fă-te că nu-l vezi, nu fă scandal.
Aceasta-i voia mea, și de-o cinstești,
Fii mai voios și nu-ncrunta sprânceana,
Că nu-i frumos să stai ursuz la bal.

TYBALT

N-o fi frumos când vine un mișel
Ca oaspe! Nu-i permit.

CAPULET

Ba vei permite!
Vreau eu ca să-i permiți. Auzi, iubite?
Cine-i stă aicea? Eu sau tu?
Așa?... Nu vrei să-l lași în pace? Nu?
Vrei să stârnești dihonian-tre oaspeți?
Să faci pe voinicosul? Îți convine!

TYBALT

Da nu-i ocară, unchiule?...

CAPULET

Păi da!
Ești un obraznic! Zău, rău o să-ți pară!
Poftim! Dar, lasă... știu eu doar ce zic...
Mai supără-mă încă! Nu-i nimic...
Bravo, copii!... Mucosule, te cară!
Să taci, ori te... Lumină! Dați lumină
Mai multă!... Hm... Auzi... auzi... ocară!

TYBALT

Răbdare care brațul mi-l reține
Și furia ce-mi clocotește-n vine
M-alungă, și, plecând, îi fac plăcere,
Dar în curând i-o voi preface-o-n fiere! (*Pleacă*)
ROMEO (*Către Julieta, luându-i mâna*)

De cândgărește mâna-mi sfânta-ți mână,
Să ierți acestor buze ale mele –
Doi pelerini ce-s rușinați – stând,
Cari c-un sărut păcatul vor să-l spele.

JULIETA

Nu, pelerine, mâna-ți vină n-are,
Căci pelerinii mâinile de sfinți
Le-ating, și ei, în loc de sărutare,
Se-nchină și-și strâng mâinile fierbinți.

ROMEO

Dar sfinți și pelerini n-au gură oare?

JULIETA

Da, pentru rugăciune, pelerine!

ROMEO
Ca să nu-mi schimbi credința-n disperare,
Dă voie gurii focul să-și aline.

JULIETA
Stau liniștiți de-a pururi sfinții, chiar
Atunci când rugăciunea o-mplinesc.

ROMEO
O, sfânta mea, stai liniștită dar,
Să-mi curăț vina, să mă-mpărtășesc,
Și-al gurii tale har la gura-mi vină!
(*O sărută*)

JULIETA
Atunci de vină gura-mi are parte.

ROMEO
De vina gurii mele! Dulce vină!
Dă-mi-o-napoi!
(*O sărută a doua oară*)

JULIETA
Săruți chiar după carte!

DOICA
Vrea să vă spui-o vorbă mama. (*Julieta pleacă*)

ROMEO
Mama
Domniței? Cine e?

DOICA
Cum bag eu sama
N-o știi pe doamna casei, tinere?
O, e-o cucoană prea cinstită mama!
Pe fiică-sa, cu care-ai stat de vorbă
Eu o-alăptăi. Halal de cine-o fi
Odată și odată ginere!
Știu c-o să-noate-acela în bănet!

ROMEO
Ea este dar din neamul Capulet?
Ah, viața mea zălog în mâini dușmane!
Cum voi putea s-o mântui de blestem?

BENVOLIO
Hai să ne ducem. Balu-i pe sfârșite.

ROMEO
Da, de această clipă eu mă tem,
Neliniștea mea este tot mai mare.

CAPULET
Nu, scumpi signori, nu-i vremea de plecare...
O masă mică, simplă, de-o gustare?...
Nu-i chip să mai rămâneți? Nu?... Prea bine!

Vă mulțumesc la toți! Vă mulțumesc
La toți, scumpi domni și doamne! Noapte bună!
Mai multe torțe-aici, faceți lumină.
Veniți acum. Să merge la culcare.
Pe legea mea, s-a cam făcut târziu
Mă duc să m-odihnesc.
(*Pleacă toți afară de Julieta și doica*)

JULIETA

Cine e signorul
Ce trece-acum, doică, poți să-mi spui?

DOICA

Acela? Cred că e moștenitorul
Și fiul lui Tiberio moșneagul...

JULIETA

Dar cel ce trece chiar acuma pragul?

DOICA

E fiul lui Petrucchio, mi se pare.

JULIETA

Dar tânărul care-i urmează, care
N-a vrut deloc să joace?

DOICA

Nu-l cunosc.

JULIETA

Mergi repede și află cum îl cheamă
Și vin de-mi spune.
(*Doica pleacă*)
Dacă-i însurat,
Mormântul mi-e și patul de mireasă
(*Se întoarce*)

DOICA

Romeo-l cheamă și-i un Montague,
Dușman de moarte e cu neamul vostru,
Și e unicul fiu...

JULIETA

O, vai, unică
Iubire aprinsă de unică ură!
Făr' să-l cunosc văzut prea timpuriu,
Și cunoscut acuma prea târziu.
Trist zorile iubirii-mi începură.
Căci vai! Sunt osândită să iubesc
Pe omul ce-s datoare să-l urăsc.

DOICA

Ce-ai zis? Ce-ai zis?

JULIETA Un vers ce mi l-a spus
Un dansator.
DOICA Așa! Așa! Să mergem
Și noi, de-acum; toți oaspeții s-au dus. (*Ele ies*)

ACTUL II
PROLOGUL
(*Intră corul*)

CORUL
Dorința veche-acum pe moarte zace,
Iubire nouă să-i ia locul vine,
Frumoasa ce-l făcuse să suspine
Cu Julieta-alături nu-i mai place.
Romeo-acum iubește și-i iubit,
Sunt amândoi vrăjiți dintr-o privire,
Dar cu primejdii aste-a lor iubire,
El crede că-i urât și dușmănit.
Nu poate face sfinte jurăminte
Fiind privit cu ochi dușmani de-ai ei,
Ea, deși prinsă-n vraja dragostei,
Nu știe cum să-i iasă înainte.
Dar patima când e prilejul vine
Să guste clipe dulci de farmec pline.

SCENA I

O PIAȚĂ PUBLICĂ MĂRGINITĂ DE GRĂDINA CAPULEȚILOR

Mai târziu, cei trei prieteni discută între ei, dar sunt întrerupți de doica Julietei care vrea să se asigure că planurile lui Romeo sunt cât se poate de sincere.

După ce află acest lucru, ea îi spune Julietei, care se duce la părintele Lorenzo pentru a se spovedi. Aici, ea se întâlnește cu alesul inimii sale cu care se și cunună.

SCENA A II-A

GRĂDINA CAPULEȚILOR – ROMEO

ROMEO (*Julieta s-arată sus*)

De răni nu-i pasă celui care-i teafăr?
Dar taci! Ce strălucește-acolo oare?
Sunt zorile, și Julieta-i soare.
N-o vezi ce palidă-i acum, nebuna?
E galbenă de ciudă și-i geloasă
Că tu, care-i slujești de preoteasă,
O-ntreci în farmec! O, de n-ai sluji-o!
E trist doar giulgiu-i de vestală moartă.
Tu leapădă-l: nebună-i cine-l poartă.
Stănâna mea e... O, ar fi de-ar ști-o!...
Vorbește, nu, n-a spus nimica... Fie!

Vorbește ochiul ei, – îi voi răspunde.
 Sunt prea-ndrăzneț, ea nu-mi vorbește mie.
 Doi aștri, cei mai mândri de pe cer,
 Vin ca să roage ochii Julietei
 Să strălucească-n lipsa lor în sfere:
 Ci dac-ar fi acolo, ochii ei, –
 Acei doi aștri-n capul Julietei,
 S-ar rușina de strălucirea fetei
 Ca zarea lămpii de lumina zilei,
 Și ochii duși în ceruri ai copilei
 În sfere-aeriene s-ar aprinde
 Așa de viu, că păsările-ar prinde
 Să cânte parcă n-ar fi noapte. – Iată!
 Își las-acum obrazu-ncet pe mână...
 O, ce n-aș da să fiu mănua ei
 Și să-i ating obrazul!...

Imagine din filmul „Romeo și Julieta”, regizat de Carlo Carlei, 2013

JULIETA

Vai...

ROMEO

Vorbește...
 Vorbește încă înger de lumină,
 Că-n noapte tu-mi străluci de glorie plină
 Deasupra mea, ca-naripatul sol
 Al cerului, pe care muritorii
 Îl urmăresc năuci, cu ochii-n gol,
 Cum suie galopând viteaz pe nori
 Alene-umflați de vânt, vâslind departe
 În poalele văzduhului...

JULIETA Romeo!...
 De ce ești tu Romeo?... Uită-ți tatăl!
 Tăgăduiește-ți numele, ori dacă
 Nu vrei - O, jură-mi că vei fi al meu
 Și-atunci de tot ce sunt mă lepăd eu!

ROMEO
 Să mai ascult, ori să vorbesc?

JULIETA
 Vrășmaș
 Mi-e numele tău numai! Tu rămâi
 Același, chiar de n-ai fi Montague!
 Ce-i Montague? – Nu-i mână, nu-i picior,
 Nu-i braț, nu-i față, nici o altă parte.
 Un nume ce-i? – Un trandafir, oricum
 Îi spui, exală-același scump parfum!
 Așa, Romeo, de nu-i spun Romeo
 Nu pierde din desăvârșirea lui
 Nimic... O, neagă-ți numele, Romeo!
 Și-n schimbul unui nume care n-are
 Nimic cu tine-a face, – ia-mă toată!

ROMEO
 Fac tot ce-mi spui: zi-mi doar „iubite” deci!
 Primind așa botezul nou, ți-o jur
 Că nu mai vreau să fiu Romeo-n veci!

JULIETA
 O, cine ești, tu, ce-adumbrit de noapte,
 Pătrunzi în taina mea?

ROMEO
 Eu, după nume,
 Nu știi și nu-ți pot spune cine sunt.
 Și numele, fiindcă ți-e vrăjmaș,
 O, scumpă sfântă, mi-e urât și mie.
 Să-l am în scris l-aș rupe!...

JULIETA
 Nici o sută
 De vorbe n-a sorbit urechea mea
 Din gura ta, dar vocea-i mi-i știută
 Nu ești Romeo, tu, un Montague?

ROMEO
 Nici unul, nici cel'lalt nu-s, de nu-ți place.

JULIETA
 Dar pentru ce și cum veniși încoace?
 E zidu-nalt, greu de sărit, și locul
 E moarte – o, gândește cine ești –
 De te-ar zări vreunul dintre-ai mei!

ROMEO Aripile iubirii mă-nălțară.
Nu-i zid să poată stânjeni iubirea.
Iubirea-ncearcă tot ce iartă firea
Iubirii... și de-aceea nu mă tem
De toți ai tăi!

JULIETA Dar dacă te-or zări,
Vai, te-or ucide!

ROMEO Ochii tăi frumoși
Sunt pentru mine mai primejdioși
Ca douăzeci de spade de-ale lor.
Privește blând: privirea ta blajină
Mă apără de ura lor haină!

JULIETA N-aș vrea cu nici un preț să fii văzut.

ROMEO De ei m-ascunde noaptea-n negru-i scut.
De nu ți-s drag, mai bine să mă vadă:
Sunt mai voios să mor străpuns de spadă
Decât să mai trăiesc urât de tine!

JULIETA Dar drumul către locu-acesta cine
Ți-l arătă?

ROMEO Iubirea care-ntâi
M-a pus să cercetez. Ea-mi dete sfaturi,
Eu ochii mei i-am dat... Nu sunt pilot,
Dar dac-ai fi liman departe-n zare,
Scăldat de cea mai depărtată mare,
Tot aş porni spre tine-n pribegie...

JULIETA Tu știi că noaptea-mi adumbrește fața,
Altcum mi s-ar zări-n obraji roșeața
De tot ce m-auziși spunând-nainte.
O, ce n-aș da să pot să fiu cuminte,
Să neg ce-am spus. Dar n-am ce face! Spune,
Tu mă iubești? Știu că vei zice: da!
Și eu te cred. Dar dacă-mi juri, tu poate
Îți calci cuvântul și așa se zice
Că Joe râde de amanți sperjuri.
Frumosul meu Romeo, de ți-s dragă,
O, spune-mi-o cu inima întreagă,
Și de socoți c-am fost prea lesne-nvinsă,
M-oi arăta ursuză, neîndurată,

Voi zice nu, ca tu să-ți dai silința
Să mă câștigi. Altmiteri niciodată!
Frumosul meu Romeo-s prea duioasă
Și poți să crezi de-aceea că-s ușoară,
Dar crede-mă că sunt mai credincioasă
Decât acelea care știu să pară
Mironosițe. Poate că și eu,
O recunosc, mă prefăceam străină,
Dar, tu ai fost jos, în grădină,
Și când' să prind de veste, m-ai surprins
Când izbucnea iubirea-mi mai aprins.
Deci iartă. Nu-mi lua acea pornire
Drept un ușor capriciu de iubire,
Trădat astfel de noaptea-ntunecată...

ROMEO

Copilă, jur pe sfânta lună care
Chenar de-argint pe vârf de pomi brodează...

JULIETA

O, nu-mi jura pe luna-nșelătoare,
Ce-și schimbă discu-n fiecare lună,
Nu vreau să fii și tu din cei ce mint...

ROMEO

Pe ce să jur?

JULIETA

Nu jura deloc!
Sau fură-mi doar pe nobilul tău suflet
Pe sfântul idol din altarul meu,
Și te voi crede...
O, dacă iubirea...

ROMEO

JULIETA

Las', nu jura! Oricâtă-i fericirea
Pe care-o simt acuma lângă tine,
Dar legământul astei nopți îmi vine
Prea iute, nu știu cum, prea fără veste,
Prea ca un fulger care nu mai este
Când' ce zice: fulgeră! – O, du-te dar,
Dulcele meu! Și-a verii adiere
În altă floare tacă din bobocul
Iubirii noastre când' la revedere!
Somn dulce! Noapte bună! Și coboare
În sânul tău o pace-așa de dulce
Ca și sânul Julietei care
Se duce, obosită, să se culce...

ROMEO

Ah, tu mă lași așa nemângâiat?

JULIETA
 ROMEO Ce mângâiere-mi ceri tu-n astă noapte?
 Dă-mi jurământul tău în schimb pe-al meu.
 JULIETA
 Eu ți l-am dat, -nainte de-a mi-l cere...
 Și tot aș vrea să am și ți-l dau încă!
 ROMEO
 Vrei să-l oprești? De ce, odorul meu?
 JULIETA
 Ca să ți-l dau într-una înapoi!
 Și totuși nu doresc decât ce am.
 Ca marea nesfârșită-i bunătatea-mi
 Și dragostea-mi ca marea-i de adâncă.
 Din ce tot dărui, tot mai mult am încă,
 Și-amândouă-s fără de hotare...
 Aud un zgomot... Plec, rămâi cu bine,
 Iubitul meu...
(Se aude vocea doicii: „Domnișoară!”)
 Îndată, doică... Viu...
 O, mândre Montague, fii credincios!
 Așteaptă-mă... Viu într-o clipă iarăși... *(Iese)*
 ROMEO
 O, sfântă noapte! Mult mi-e teamă
 Că tot e doar un vis, fiindcă-i noapte...
 Prea dulce e să poată fi aieva!
 JULIETA *(Apare din nou)*
 Romeo, un cuvânt și noapte bună!
 De ți-e cinstit amorul tău și vrea
 Căsătorie, dă-mi atunci de știre
 Prin cineva pe care-l voi trimite
 La tine mâine, ca să afle: Unde
 Și când vrei tu să ne serbăm logodna?
 Stăpân mi-ești, te urmez în lumea-ntreagă...
(Același glas: „Domnișoară!”)
 Viu, viu acum... Dar dacă n-ai gând bun
 Te rog... *(Același glas înăuntru)*
 O clipă... viu... Să nu mai stărui
 Și lasă-mă durerii să mă dărui
 Când' ce-oi muri... Trimit la tine-n zori...
 ROMEO
 Pe partea mea din ceruri...
 JULIETA *(Apare iar la fereastră)*
 Noapte bună
 De mii de ori! *(Iese)*
 ROMEO
 De mii de ori mai rea,

De nu mă luminează raza ta!
Iubitul spre iubita lui aleargă
Cum fuge leneșul școlar de carte,
Cum el spre școală nu dă zor să meargă,
Tot astfel greu iubitul se desparte.

JULIETA

Romeo! Sss... Glas de șoimar să am,
Să pot momi un șoim așa de mândru!
Robia-i răgușită, nu cutează
Să strige tare, căci ar sparge bolta
Ecoului, și poate că i-ar face
Mai răgușit sonoru-i glas de aer,
Decât al meu de când tot spun: Romeo!

ROMEO

E viața mea ce m-ar striga pe nume!
Ce argintiu de dulce sună glasul
Iubirii, noaptea, în auzul celui
Ce-ascultă dulcea-i muzică...

JULIETA

Romeo!

ROMEO

Iubito!

JULIETA

Mâine dimineață, spune,
La nouă.

JULIETA

Când-atunci
Sunt douăzeci de ani! Dar nu mai știu
De ce te rechemai...

ROMEO

Mă las dar
Să stau aici când-ți aduci aminte...

JULIETA

Spre-a te vedea, aș vrea să uit într-una
Gândind ce dulce e să-mi fii aproape...

ROMEO

Ca tu să uiți mereu, aș tot rămâne,
Uitând de am alt adăpost pe lume...

JULIETA

E-aproape zi; să pleci acum aș vrea,
Dar nu mai mult ca fata ce se joacă
Lăsând din mâini să-i zboare cănărașul -
Sărmanul rob în laț - și-apoi l-atrage
Di nou spre ea, cu firul de mătăasă,
Fiindu-i drag, dar și fiind geloasă
De libertatea lui...

ROMEO De-aș fi canarul!
 JULIETA Ah, dac-ai fi iubite! Dar atunci
 Iubirea mea ar fi așa nebună,
 Că poate te-aș ucide. Noapte bună!
 O, despărțire! O, griji dulci și-amare!
 Dar fug de-acuma, că aș fi în stare
 Să-ți strig mereu, mereu, de mii de ori,
 Tot „noapte bună” într-una cântă-n zori. *(Iese)*

ROMEO
 Coboare-se pe ochii-ți somnul blând
 Și dulcea pace-n inimă și-n gând.
 De ce nu sunt eu somnul s-odihnesc
 Alături de chipu-ți îngeresc!
 Merg să-mi spun fericirea, să-l implor
 Pe bunul pustnic să-mi dea ajutor. *(Iese)*

Dupa aceasta, într-o piață publică are loc o confruntare cu spada între Romeo și Tybalt, iar Mercutio, încercând să-i despartă, este omorât de rivalul lui Romeo. În final, ucigașul îl provoacă din nou la duel pe Romeo, dar este omorât de acesta. Despre această întâmplare află prințul și Lady Capulet, care hotărăsc ca Romeo să plătească cu propria-i viață pentru faptele sale. Apoi are loc o discuție între doică și Julieta în care doica dezaprobă atitudinea pozitivă a fetei în privința „ucigașului” vărului ei Tybalt. Între timp, Romeo se ascunde în chilia părintelui Lorenzo, dar este urmărit de doică până acolo. Aceasta îi dă un inel din partea Julietei și-i spune care îi este starea.

DOICA

Uf, Dumnezeu să mă ierte, dar tremură carnea pe mine de supărată ce sunt! Auzi, nemernicul! Fii așa de bun, signore, și ia aminte la ce vreau să spun. Și cum îți spuneam: tânăra mea stăpână mi-a poruncit să te caut. Acum ce mi-a poruncit să-ți spun, păstrez pentru mine, dar mai întâi vreau să-ți spun una și bună, că dacă vrei s-o porți de nas, ca să spun așa, ar fi o purtare rea din partea dumitale, ca să spun așa. Ca să vezi dumneata, domnișoara e tinerică: și prin urmare, dacă umbli cu șoseli și cu momeli, asta nu șade frumos față de o domnișoară, ba e chiar urât.

ROMEO Doică, să spui stăcândeii tale c-o conjur...

DOICA

O, drăguțul de el! Firește, neapărat, am să i-o spun.
 Doamne, cum are să te bucure!

ROMEO Dar ce vrei să-i spui, doică dragă? Tu nu m-ascuți.

DOICA

Am să-i spun că o conjuri; - o vorbă care, mi se pare, că nu poate ieși decât din gura unui prinț.

ROMEO

Să-i spui să afle-un mijloc ca să vie
 Azi dup-amiază să se spovedească.
 În chilioara fratelui Lorenzo

Va fi și spovedania și nunta...
Acesta pentru osteneala ta.

DOICA

Signore, nu! Nu iau nici o lețcaie!

ROMEO

Hai, ia, te rog eu, trebuie să iei!

DOICA

Azi după-amiază? Vine. Zău că vine!

ROMEO

Tu stai și-așteaptă-n dosul mănăstirii:
Acolo, peste-un ceas ți-aduce pajul
O scară împletită din frânghie,
Ce-o să mă urce pe furiș, la noapte,
Pe cel mai-nalt catarg al fericirii.
Mergi sănătoasă și păstrează taina,
Și n-o să-ți pară rău de osteneală.
Mergi sănătoasă, doică, și să spui
Stăcândeii tale-o caldă salutare.

DOICA

Domnul să te ție! Încă ceva:
Ascultă domnule!

ROMEO

Ce-i doică dragă?

DOICA

E om de treabă pajul dumitale?
Știi vorba veche că: doi pot să tacă
Când unul dintre ei din lume pleacă!

ROMEO

O, e un copil cu inima de aur!

Imagine din filmul „Romeo și Julieta”, regizat de Carlo Carlei, 2013

DOICA

Prea bine, signore. Doamna mea e cea mai drăgălașă păpușică de pe lume... O,

Doamne sfinte, când era numai de-o șchioapă... O, dar e un tânăr signor de-i zice Paris și i se scurg ochii, nu altceva, după dumneaei; dar ea, micuța, e mai bucuroasă să vadă un broscoi, da, un broscoi!

Câteodată o necăjesc și-i spun: „Tot Paris e mai drăguț”, - dar ce să crezi, signore, n-apuc să-i spun una ca asta și se face galbenă ca turta de ceară. Romeo și rozmarin nu-ncep cu aceeași slovă?

ROMEO

Ba da. Amândoi cu R. Ei, și-apoi?

DOICA

Oh, vrei să râzi de mine, mucalittle! R! Parcă mârâie un câine. Nu, lasă că știu eu bine că începe cu altă slovă, - și are ea o vorbă frumoasă de tot, cu Romeo și Rozmarin, ți-ar fi mai mare dragul s-o asculți.

ROMEO

Să spui stăcândeii tale că mă gândesc la ea. (*Iese*)

DOICA

O, negreșit, de mii de ori... Hai, Petre!

PETRE

Poftim?

DOICA

Petre, ține evantaiul și treci înainte. (*Ies*).

SCENA A V-A

GRĂDINA LUI CAPULET

JULIETA

Nouă bătu când am trimis pe doică.
Spunea că vine peste-o jumătate
De ceas! Ori poate nu l-o fi găsit?
Nu, dar e șchioapă... Crainici ai iubirii
Ar trebui să fie gândurile,
Căci gândurile sunt mai sprinteioare
Ca razele de soare care-alungă
De pe coline-ntunecate noaptea.
Nu-i ca și vântu-naripat Amorul
Și nu îi poartă oare căruciorul
Mici porumbițe cu-aripe ușoare?
Acuma-i, iată, soarele-a chindie
Și de la nouă când' acum, trei ore
Lungi au trecut, și ea tot să nu vie!
O, de-ar avea o inimă și-ntrânsa
Un sânge tânăr, ar zbura ca glonțul,
Și-un glonț s-ar duce și-ar veni-napoi!
Bătrânii parcă n-au viață-n ei,
Trândavi și-nceți, ca porumbu-s reci și grei.
(*Intră doica și Petre*)

O, Doamne! Iat-o. Doică, l-ai găsit?

Ce-aduci? Zi servitorului să plece.

Totodată, Capulet și Paris pun la cale căsătoria acestuia din urma cu Julieta.

După toate acestea, Julieta vorbește cu mama sa despre planurile tatălui ei de a o căsători cu Paris. Tatăl său află și se ceartă cu ea. Între timp, doica încearcă să o convingă să se mărite cu nobilul, deoarece Romeo va muri sigur. După cearta cu părinții, Julieta se duce să se spovedească părintelui Lorenzo, care o sfătuiește să se mărite cu Paris miercuri, iar înainte de noaptea nunții să bea licoarea din sticlură pe care i-o va da el, care va da impresia ca este moartă, dar ea se va trezi după 24 de ore.

SCENA A II-A

O CAMERĂ ÎN CASA CAPULET – JULIETA

JULIETA

O, galopați, sirepi de foc, spre casa
Lui Phoebus... un cârmaci ca Phaeton
Cu bice v-ar goni către apus
S-aducă grabnic noaptea înnorată.
O, las' perdeaua, noapte-aducătoare
De dragoste, ca ochii răi s-adoarmă
Și, nevăzut, Romeo, fără larmă,
Să se strecoare-n cuibul fericirii...
Cei ce jertfesc pe-altarele iubirii
Au drept lumină frumusețea lor,
Și noaptea-i place orbului amor,
O, vino, noapte tainică, matroană
În haină-ntunecată, n negru toată,
Și-nvață-mă să pierd un joc prin care
Voi câștiga un preț cu mult mai mare:
În joc sunt doi boboci curați de fată...
Cum se bate viu-n obrazu-mi feciorelnic
Fricosul sânge! – O, acopere-l
În mantia-ți neagră, până ce sfielnic
Întâi, se face îndrăzneț amorul,
Nemaivăzând în dragoste o vină...
O, vino, noapte; tu, Romeo, vino,
Tu, zi în noapte; pe-aripele nopții
Vei odihni mai alb ca fulgi ușori
De nea pe negrul spate al unei ciori!
O, vino, noapte bună, fermecată,
Dă-mi pe Romeo-al meu, și când vreodată
El va muri, tu să faci mii de stele
Din trupul lui, care ar împodobi
Atât de mândru bolta înstelată,
Că lumea-ntreagă s-ar îndrăgosti
De tine, noapte, – și-ngâmfatul soare
N-ar mai afla pe nimeni să-l adoare!
O casă mi-am durat iubirii mele,
Dar n-am avut-o încă; sunt vândută,

Dar nu s-a bucurat de mine nimeni.
 Și ah, așa de-ncet îmi trece ziua,
 Ca noaptea-ntr-un ajun de sărbătoare
 Copilului cu haine noi care
 Nu are încă voie să le-mbrace.
 Dar vine doica... O, aduce vești
 De la Romeo-al meu, și fiecare
 Romeo spune, este pentru mine
 Un sol ce-aduce glasuri îngerești.
(Intră doica cu o scară de frânghie)
 Ei, doică? Zi, ce-i nou? Aceasta-i scara
 Ce ți-o dădu Romeo?
 DOICA Da, e scara! *(Aruncă jos scara)*
 JULIETA Vai! Pentru ce-ți frângi mâinile? Ce ai?
 DOICA Amar de noi! E mort, e mort, e mort!
 Suntem pierdute, draga mea, pierdute!
 O vai! S-a isprăvit! S-a dus! E mort!
 JULIETA Ce? Poate cerul fi așa de crud?
 DOICA Romeo, poate chiar când cerul nu!
 Romeo! Doamne cine-ar fi crezut! Romeo!
 JULIETA Ești un diavol, de mă chinui
 Așa? Asemeni chin cumplit ar face
 Să uite pe-osândiții din gheena!
 S-a omorât Romeo? Spune! Dacă
 E mort, zi: da; de nu, zi: nu! O vorbă
 Decide între chin și fericire!
 DOICA Cu ochii mei, vai, rana i-am văzut-o
 Aici la piept, – la pieptul lui viteaz!
 O, bietul trup însângerat, o, bietul
 Trup fără viață! Palid, palid, palid.
 Cum e cenușa și mânjit de sânge!
 Am leșinat când l-am văzut așa.
 JULIETA Vai, frânge-te, tu inimă rămasă
 Pe drumuri! Ochi, intrați în închisoare,
 Lipsiți pe veci de razele de soare!
 Prefă-te, humă păcătoasă-n humă!
 Nu mai mișca... O, moarte, vino, du-mă
 Alături de Romeo, în sicriu!
 DOICA O, Tybalt! Tybalt! Bunul meu prieten!
 Viteze Tybalt! Mândre gentilom!

JULIETA De ce am mai trăit să te văd mort?
 Ce-i vijelia asta care bate
 De pretutindeni? E ucis Romeo?
 Tybalt e mort? Tybalt, scumpul meu văr?
 Romeo, soțul și mai scump? Atunci
 Răsune surla zilei de apoi!
 Cine-ar trăi, vai, după aceștia doi?

DOICA Tybalt e mort, Romeo surghiunit!
 Romeo la ucis și e-n surhiun!

JULIETA O, Doamne! Doamne! Mâna lui Romeo
 Făcu să curgă sângele...

DOICA Așa!
 Amar de noi! Ea l-a vărsat, – ea, ea!

JULIETA O inimă de șarpe-n ochi de floare?
 A stat vreun zmeu într-un palat mai falnic?
 Frumos tiran! Demon cu chip de înger!
 Șoim fără gheare! Miel cu colți de lup!
 Canalie cu chip dumnezeiesc!
 De-a dreptu-ntors tot ce-ți părea mai drept!
 Sfânt blestemat! Mișel de cinste vrednic!
 Natură, ce făceai tu în infern
 Când ai sădit acest demonic suflet
 În raiul pieritor al unui trup
 Așa de dulce? A mai fost vreo carte
 Așa frumos legată și mai plină
 De urâtenii? Câtă-nșelăciune
 Într-un castel așa strălucitor!

DOICA Bărbații n-au credință, n-au onoare,
 N-au omenie. Toți sunt trădători,
 Toți șarlatani, vicleni, lingușitori!
 Ah, unde-i pajul? Dați-mi *aqua vitae*!
 Îmbătrânesc de-atâtea griji, necazuri.
 Rușine lui Romeo!

JULIETA Arză-ți limba
 Astfel de vorbe. Nu pentru rușine
 Născut e el. Rușinii i-e rușine
 Să stea pe fruntea lui: ea e un tron,
 Pe care cinstea să se încunune,
 Ca o stăpână peste lumea-ntreagă!
 Ce dobitoacă-am fost să-l ocăresc!

DOICA Vorbești așa de cel care-a ucis
Pe vărul dumitale?

JULIETA Pot vorbi
De rău pe soțul meu? Ah, cine oare,
Sărmane soț, te-ar cuvânta de bine
Când chiar și eu, de patru ore-abia
Femeia ta, te-acopăr de rușine!
Dar, răule de ce-ai ucis pe Tybalt?
Fiindcă el voia să te ucidă!
Întoarce-vă-ți, o lacrimi, la izvor;
Tributul vostru-l datorați durerii
Și din greșeală-l dați voi bucuriei!
Trăiește soțul meu care-a ucis
Pe Tybalt, care vruse să-l ucidă!
Atunci e bine: pentru ce mai plâng?
Am auzit o vorbă mai cumplită
Decât că Tybalt e ucis, o vorbă
Ce mă sugrumă: de-aș putea s-o uit!
Dar ea-mi apasă gândul cum apasă
Păcatul gândul unui păcătos!
Ah, vorba: „surghiunit”, „e în surghiun”,
Omoară zece mii de Tybalți! Moartea
Acestuia era destulă jale!
De este drept că o nenorocire
Nu vine niciodată singură,
Ci trage după ea și alți tovarăși,
De ce cu vestea: „Tybalt este mort”
Ea nu mi-a spus: e tata, mama sau
Sunt amândoi – durerea mi-ar fi fost
La fel de mare... Dar să-mi spună după:
„Tybalt e mort” – „Romeo e-n surghiun”,
Rostind aceasta, tata, mama, Tybalt,
Romeo, Julieta – toți sunt morți!
„Romeo surghiunit”, acest cuvânt
Nu poate să-l cuprindă nici un gând,
Un lucru fără țintă, fără scop...
O, numai-n moarte aș putea să-ngrop
Durerea mea și nu-i cuvânt s-o spună.
Dar unde-i mama, tata, doică bună?

DOICA Plâng și bocesc pe Tybalt. Vrei să-i vezi?
Te duc la ei.

JULIETA Cu lacrimile lor
Îi spală rana. Ale mele însă,
Când ale lor se vor usca, vor plânge
Surghiunul lui Romeo-al meu. Ia scara.

DOICA

Sărmana scară, cum te-a înșelat,
Ca și pe mine, soarta lui Romeo!
Te socoteam că-i vei deschide drum
Spre patul meu, și mor mireasă-acum,
Și văduvă fecioară; mi-a fost dat
În patul nunții mele nepătat,
Nu Romeo, ci doar cumplita moarte
De fecioria mea să aibă parte.
Mergi în iatac, ți-aduc eu pe Romeo
Ca să te mângâie. Știi unde este,
Romeo-al tău va fi aici deseară,
El este-ascuns la fratele Lorenzo.

Imagine din filmul „Romeo și Julieta”, regizat de Carlo Carlei, 2013

JULIETA Găsește-mi-l și dă-i acest inel,
Și spune-i să alerge scumpul meu,
Aici, la cea din urmă despărțire.

După înmormântarea Julietei în cavoul familiei, Romeo se bate cu Paris și-l omoară. Între timp, părintele Lorenzo încearcă să ajungă la timp pentru a-l vesti pe Romeo că totul este o înscenare, însă stând de vorbă cu Balthazar, ajunge prea târziu și-l găsește pe băiat întins la podea, otrăvit. Julieta se trezește și văzându-l pe Romeo întins și nemișcat, se sinucide cu pumnalul iubitului ei.

Toți membrii ambelor familii descoperă corpurile neînsuflețite și află de la Lorenzo tot ce s-a întâmplat. În final, cele două familii se împacă ajungând la concluzia că ura lor a dus la moartea lui Romeo și a Julietei. Piesa se termină cu o elegie pentru îndrăgostiți: „Pentru că nu a fost niciodată o poveste de mai mult vai / Decât cea Julietei și al ei Romeo.”

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Tragedia „Romeo și Julieta” este una dintre cele mai cunoscute și influente lucrări ale lui William Shakespeare, scrisă probabil între 1594 și 1596 și inspirată dintr-o poveste de dragoste tragică mai veche, relatată în poemul *The Tragical Historye of Romeus and Juliet* (1562).

Acțiunea piesei se petrece în Verona, Italia, unde două familii nobile – Montague

și Capulet – se află într-o feudă veche și dureroasă. În acest context de ură și conflict, Romeo și Julieta, doi tineri din familii rivale, se întâlnesc și se îndrăgostesc profund la prima vedere, decizie care declanșează o serie de evenimente tragice. Deși se căsătoresc în secret, împărtășindu-și o iubire intensă și pasională, circumstanțele și forțele exterioare îi împing pe cei doi către un final fatal: ambii se sinucid, crezând greșit că celălalt a murit.

Tema centrală a tragediei este *iubirea puternică în opoziție cu conflictul social și destinul potrivit*. Dragostea dintre Romeo și Julieta este un sentiment romantic, dar și o forță care sfidează ura, prejudecățile și regulile sociale, ajungând totuși să se confrunte cu realitatea dură a lumii lor. Tragedia evidențiază și *tema destinului inevitabil* („îndrăgostiții sortiți să sufere”), așa cum este sugerat încă din prologul piesei, unde se spune că cei doi sunt „sortiți de stele” să aibă un sfârșit tragic.

Un alt aspect esențial este *tensiunea dintre impulsivitate și consecințe*. Romeo și Julieta, fiind foarte tineri, iau decizii rapide și pasionale (căsătoria secretă, planul cu poțiunea), iar aceste decizii duc la escaladarea conflictelor și la pierderi tragice, arătând cum emoțiile puternice se ciocnesc de presiunile sociale și de rivalitățile familiale.

Semnificația acestei tragedii transcende epoca în care a fost scrisă: „*Romeo și Julieta*” a devenit un simbol al *iubirii absolute și al sacrificiului*, dar și o reflecție asupra *urii, prejudecăților și consecințelor injuste ale conflictelor umane*. Moartea tinerilor duce în cele din urmă la reconcilierea familiilor Montague și Capulet, sugerând că numai din tragedie poate izvorî o înțelegere mai profundă a umanității și a pierderii.

Această piesă rămâne relevantă și astăzi, fiind reprezentată pe scene din lumea întreagă și adaptată constant în artă, film și literatură, pentru că pune în discuție teme universale: *iubirea, ura, destinul și natura umană în fața restricțiilor sociale*.

CURIOZITĂȚI LITERARE

1. Contextul literar și autorul

William Shakespeare (1564–1616), cel mai important dramaturg al literaturii universale, a creat tragedia „Romeo și Julieta” în jurul anului 1595, în perioada de maturitate artistică. Piesa este inspirată dintr-o legendă italiană cunoscută, prelucrată anterior și de alți autori, dar Shakespeare este cel care i-a oferit profunzime lirică și dramatism autentic.

2. Tema și mesajul operei

Tema centrală a tragediei este **iubirea pasională și tragică**, care se naște între doi tineri din familii aflate în conflict – Montague și Capulet. Această iubire ideală, pură și sinceră, se confruntă cu ura, prejudecățile și absurditatea societății. Piesa transmite un mesaj profund despre **puterea iubirii**, dar și despre **consecințele dramatice ale intoleranței și conflictelor între generații**.

3. Subiectul și structura operei

Piesa este structurată în cinci acte, în care evoluează povestea iubirii dintre Romeo și Julieta. De la întâlnirea lor la balul familiei Capulet, până la moartea tragică din cripta Veronei, acțiunea este plină de tensiune, emoție și întorsături dramatice. Finalul surprinde destinul tragic al celor doi îndrăgostiți, care aleg

moartea în fața imposibilității de a fi împreună.

4. Personajele principale

- **Romeo** – tânărul idealist și romantic, este întruchiparea iubirii sincere. Este impulsiv, pasional și gata de sacrificiu.
- **Julietta** – adolescenta sensibilă, dar matură în gândire, devine rapid o figură tragică, alegând dragostea în defavoarea familiei și a convențiilor sociale.
- **Fratele Lorenzo** – vocea rațiunii și a păcii, încearcă să medieze conflictul și să unească familiile, dar eșuează.
- **Tybalt, Mercutio, Paris** – personaje care contribuie la escaladarea conflictului și care pun în lumină diverse aspecte ale societății veroneze.

5. Stilul și limbajul artistic

Shakespeare folosește un limbaj poetic, plin de metafore, imagini vizuale și simboluri. Monologurile și dialogurile sunt încărcate de lirism, iar sonetele integrate în piesă amplifică tensiunea și frumusețea emoțională. Iubirea este descrisă cu o profunzime aparte, dar și cu melancolie, reflectând tragismul destinului celor doi eroi.

6. Simboluri și motive

- **Lumina și întunericul** – Iubirea celor doi este deseori asociată cu lumina care strălucește în noapte, simbol al speranței, dar și al fragilității.
- **Moartea** – apare ca o prezență constantă, fie ca amenințare, fie ca eliberare. Moartea finală a celor doi îndrăgostiți devine simbol al purificării și al reconcilierii.
- **Soarta** – destinul este văzut ca o forță implacabilă, iar cei doi eroi sunt „stele potrivnice”, victime ale unui drum prestabilit.

7. Actualitatea operei

Deși scrisă în secolul al XVI-lea, „Romeo și Julietta” rămâne actuală prin temele sale: iubirea adolescentină, conflictele dintre generații, lupta dintre individ și societate. Este o piesă care vorbește tuturor vârstelor despre idealuri, vise și sacrificii.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Realizați un rezumat al piesei „*Romeo și Julietta*” în 10-12 rânduri, surprinzând conflictele esențiale și momentele importante ale acțiunii.
2. Caracterizați personajul Julietta folosind citate din text, evidențiind trăsăturile dominante ale personalității ei.
3. Explicați rolul conflictului dintre familiile Montague și Capulet în desfășurarea tragediei. Ce mesaj crezi că transmite Shakespeare despre ură și împăcare?
4. Alegeți o scenă importantă din piesă (de exemplu, scena balconului) și analizați-o din punct de vedere literar: ton, limbaj, sentimente exprimate.
5. Comentați titlul operei. Ce semnifică el și de ce crezi că autorul a ales să pună în centrul atenției numele celor doi îndrăgostiți?
6. Redactați un monolog interior imaginat al lui Romeo în momentul în care o descoperă pe Julietta ca fiind „moartă”. Cum i-ai da voce durerii și disperării lui?
7. Identificați elementele specifice tragediei în această piesă. Ce o face să fie o tragedie clasică?

8. Cum este redată tema iubirii în „*Romeo și Julieta*”? O considerați o iubire ideală, reală sau imposibilă? Argumentează-ți răspunsul.
9. Imaginați-vă că sunteți un regizor care montează această piesă pe scenă. Ce elemente ai schimba sau moderniza? Ce ați păstra neapărat?
10. Ce învățăminte credeți că ar trebui să tragă cititorul din această operă? Notați cel puțin două idei esențiale și susține-le cu exemple din text.

TEORIE ȘI ANALIZĂ

RENAȘTEREA – curent cultural și literar al redescoperirii omului

Renașterea este un mare curent cultural european apărut în Italia în secolele XIV–XVI și răspândit treptat în întreaga Europă. Numele provine din ideea de „renaștere” a valorilor Antichității greco-latine, considerate modele de armonie, echilibru și perfecțiune. După Evul Mediu dominat de teocentrism (Dumnezeu în centrul lumii), Renașterea aduce antropocentrismul – omul devine centrul interesului artistic și intelectual.

Spiritul epocii este legat de dezvoltarea orașelor, de apariția burgheziei, de invenția tiparului și de descoperirile geografice. Cultura se eliberează de rigiditatea medievală, iar intelectualii (numiți umaniști) promovează studiul limbilor clasice, al filosofiei, istoriei și artei.

În literatură

Scriitorii renascentiști pun accent pe frumusețea vieții, demnitatea umană și libertatea gândirii. Ei reiau teme antice precum iubirea, destinul, natura, gloria, cunoașterea, dar le interpretează într-o viziune optimistă asupra existenței.

Printre reprezentanți se numără:

- Dante Alighieri – face trecerea spre noua mentalitate umanistă;
- Francesco Petrarca – promovează idealul omului cultivat;
- Giovanni Boccaccio – afirmă realismul vieții cotidiene;
- William Shakespeare – reflectă complexitatea naturii umane.

Literatura renascentistă introduce personajul complex, individualizat psihologic, capabil de alegere și responsabilitate.

În arte plastice

Arta devine realistă și științifică: se descoperă perspectiva, anatomia și proporția corpului omenesc. Artistul nu mai este anonim, ci o personalitate creatoare.

- Mari artiști: Leonardo da Vinci, Michelangelo, Sandro Botticelli.

Opera lor prezintă omul ideal: *armonios, inteligent și demn*.

În știință și gândire

- Renașterea favorizează spiritul critic și cercetarea naturii. Se dezvoltă astronomia, medicina și filosofia. Omul începe să înțeleagă lumea prin observație și rațiune, nu doar prin tradiție.

Caracteristici generale ale Renașterii

- redescoperirea culturii antice;
- umanism și antropocentrism;
- cultul frumuseții și armoniei;

- încrederea în rațiune și cunoaștere;
- interes pentru natură și viața reală;
- afirmarea personalității creatorului.

Renașterea marchează trecerea Europei spre modernitate: omul nu mai este o simplă ființă supusă destinului divin, el devine o personalitate liberă, capabilă să creeze, să gândească și să transforme lumea prin artă și știință.

„Adorarea Magilor” de Sandro Botticelli

„Mona Liza” de Leonardo da Vinci

„Crearea lui Adam” de Michelangelo în Capela Sixtină din Roma

REȚINEȚI!

TRAGEDIA este o specie a genului dramatic, caracteristică prin conflictul puternic și deznodământul tragic.

Tragedia este una dintre cele mai vechi forme ale artei dramatice și își are originea în teatrul Greciei antice, legat de ritualurile dedicate zeului Dionysos. Forma clasică a fost teoretizată de Aristotel în „*Poetica*”, unde tragedia este definită ca reprezentarea unei acțiuni grave și complete, menită să provoace spectatorului teamă și compasiune și să producă o purificare emoțională, numită catharsis. În teatrul antic ea a fost cultivată de marii dramaturgi Eschil, Sofocle și Euripide.

În epocile următoare, tragedia a continuat să se dezvolte, fiind reinterpretată în Renașterea de William Shakespeare și în clasicismul francez de Jean Racine. Deși forma și stilul s-au schimbat, esența a rămas aceeași: prezentarea conflictului major dintre individ și destin, dintre pasiune și rațiune sau dintre om și ordinea morală a lumii.

Personajul tragic este de obicei un erou deosebit, aflat într-o situație limită. El nu este neapărat rău, dar are o slăbiciune fatală (eroare tragică) care îl conduce spre prăbușire. Conflictul evoluează inevitabil către un final nefericit – moarte, distrugere sau pierdere ireversibilă, iar spectatorul este determinat să reflecteze asupra condiției umane.

Caracteristicile principale ale tragediei:

- acțiune solemnă și conflict puternic;
- erou excepțional confruntat cu destinul;
- tensiune morală și psihologică profundă;

- final tragic;
- efect de catharsis asupra publicului.

Prin intensitatea emoțională și profunzimea problemelor abordate: viața, moartea, vina, libertatea și responsabilitatea, tragedia rămâne una dintre cele mai importante forme ale literaturii universale și ale teatrului.

ATELIER DE IDEI

1. Citiți fragmentul și explicați ce înseamnă iubirea pentru fiecare dintre cei doi eroi. Este o iubire matură sau impulsivă?
2. Discutați în grup: conflictul dintre familiile Montague și Capulet ar putea fi evitat? Propuneți o soluție pașnică.
3. Identificați momentele în care personajele iau decizii pripite și comentați consecințele acestora.
4. Scrieți un scurt monolog în care Julieta își exprimă gândurile după ce află identitatea lui Romeo.
5. Imaginați o continuare alternativă: ce s-ar fi întâmplat dacă scrisoarea călugărului ar fi ajuns la timp?
6. Analizați rolul prietenilor (Tybalt, Benvolio, doica). Sunt ei sprijin sau cauză indirectă a tragediei? Argumentați.
7. Comparați dragostea lui Romeo pentru Rosaline cu dragostea pentru Julieta. Ce diferențe observați?
8. Explicați simbolul nopții și al luminii în întâlnirile celor doi îndrăgostiți. De ce apar atât de des aceste imagini?
9. Discutați: cine poartă cea mai mare responsabilitate pentru finalul tragic – eroii, familiile sau societatea? Motivați răspunsul.
10. Formulați un mesaj pe care l-ați transmite familiilor după tragedie, în numele orașului Verona.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Iubirea dintre Romeo și Julieta este o pasiune adolescentină sau un sentiment matur și autentic? Argumentați.
2. În ce măsură conflictul dintre familiile Montague și Capulet determină destinul celor doi tineri?
3. Personajele sunt victime ale destinului sau ale propriilor decizii?
4. Care este rolul secretului în evoluția acțiunii și în producerea tragediei?
5. În ce măsură destinul și în ce măsură alegerile personajelor determină finalul tragic al operei?
6. Cum contribuie impulsivitatea lui Romeo la desfășurarea evenimentelor?
7. Julieta este un personaj supus sau unul puternic și independent?
8. Ce rol au adulții în tragedie: protejează sau distrug lumea tinerilor?
9. Poate fi considerată piesa o critică a urii moștenite între generații?
10. Finalul operei transmite un mesaj de speranță sau doar o lecție morală dureroasă?

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Este iubirea dintre Romeo și Julieta o dovadă a maturității sentimentelor sau, dimpotrivă, rezultatul impulsivității adolescenței? Argumentați prin exemple din text.
2. Destin sau alegere personală: tragedia este provocată de soartă („stelele potrivnice”) sau de deciziile greșite ale personajelor?
3. Familia versus individ: este justificată loialitatea față de familie atunci când intră în conflict cu libertatea personală?
4. Dragoste versus ură: care dintre ele determină mai puternic acțiunea personajelor și de ce?
5. Autoritatea adulților versus vocea tinerilor: dacă părinții ar fi comunicat cu copiii lor, s-ar fi putut evita tragedia?
6. Rațiune versus pasiune: cine reprezintă echilibrul și cine excesul în piesă? Analizați rolul Doicii.
7. Societatea sau individul este vinovat pentru deznodământul tragic?
8. Căsătoria secretă: gest responsabil sau act de revoltă romantică?
9. Moartea personajelor: act de iubire absolută sau consecința unei iluzii romantice?
10. Piesa transmite o lecție morală despre împăcare sau despre pericolul extremelor emoționale? Argumentați folosind antiteze din text (zi/noapte, viață/moarte, dragoste/ură).

RECAPITULARE

William Shakespeare a fost un dramaturg și poet englez din perioada Renașterii, ale cărui lucrări au modelat profund teatrul european și literatura mondială. El a trăit între anii 1564 și 1616 și este considerat una dintre cele mai importante figuri ale literaturii pentru profunzimea cunoașterii umane, varietatea genurilor abordate și influența durabilă asupra modului în care se scrie și se interpretează dramaturgia.

Shakespeare a colaborat cu trupa teatrală Lord Chamberlain's Men (mai târziu The King's Men) și a creat un repertoriu vast de piese, de la comedii și tragedii, la drame istorice și lucrări cu elemente poetice, care continuă să fie jucate și astăzi.

„*Romeo și Julieta*” este una dintre cele mai cunoscute tragedii ale sale și una dintre cele

mai renumite povești de dragoste din literatura universală. Această piesă explorează iubirea tânără în stare pură, pierderea și conflictul social, punând față în față pasiunea celor doi protagoniști cu ura dintre familiile lor rivale.

În ciuda finalului tragic, opera subliniază puterea și impactul emoțional al iubirii, dar și consecințele negative ale urii și neînțelegerii. Piesa a fost tradusă în numeroase limbi și adaptată în diverse forme artistice – de la teatru la film, rămânând un punct de reper în cultura mondială.

Prin limbajul poetic rafinat, construcția dramatică solidă și complexitatea personajelor, Shakespeare a reușit să surprindă cu o profunzime remarcabilă trăirile, contradicțiile și frământările sufletului omenesc. În „*Romeo și Julieta*”, dialogurile lirice, monologurile intense și simbolurile (noaptea, lumina, otrava, destinul) contribuie la crearea unei atmosfere dramatice puternice și la conturarea ideii că iubirea adevărată poate înfrunta orice obstacol, dar este vulnerabilă în fața orgoliului și a conflictelor sociale. Actualitatea operei constă tocmai în universalitatea temelor abordate – dragostea, destinul, rivalitatea, neînțelegerea dintre generații – ceea ce face ca piesa să fie mereu relevantă pentru cititorii și spectatorii din toate timpurile.

➤ **Scanati codul QR** și veți afla mai multe informații.
Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- **Narator** – vocea care relatează întâmplările.
Ex.: *Naratorul din „Amintiri din copilărie”*.
- **Acțiune** – totalitatea evenimentelor din operă.
Ex.: *Întâmplările prin care trece Harap-Alb*.
- **Personaj** – participant la desfășurarea acțiunii. Ex.: *Harap-Alb*.
- **Conflict** – opoziția dintre personaje sau idei.
Ex.: *Lupta dintre Harap-Alb și Spân*.
- **Cadru** – locul și timpul în care se desfășoară acțiunea. Ex.: *Satul din „Ion”*.

PROZA. NARAȚIUNEA. FORME ALE NARAȚIUNII

Proza este una dintre formele principale ale exprimării literare, caracterizată prin limbaj curent, lipsit de ritmurile și rimările specifice poeziei. Ea cuprinde opere literare în care ideile, acțiunile și trăirile personajelor sunt dezvoltate liber, fără constrângeri formale stricte. Proza poate fi folosită pentru a spune povești, pentru a descrie realitatea sau pentru a analiza probleme sociale, morale și psihologice.

Narațiunea este procesul prin care autorul povestește întâmplări, expune acțiuni și descrie personaje, evenimente sau situații. Ea este esențială în structurarea unei opere de proză și contribuie la transmiterea mesajului literar. În funcție de modul în care sunt prezentate faptele, narațiunea poate fi directă, când naratorul relatează evenimentele într-un mod obiectiv, sau indirectă, când sunt prezentate prin intermediul gândurilor și percepțiilor personajelor.

Formele narațiunii includ:

Povestirea – relatare scurtă, concentrată pe un eveniment sau episod, cu acțiune clară și personaj(e) bine conturate;

Nuvela – proză scurtă cu intrigă bine definită și un conflict central, adesea cu un final neașteptat;

Romanul – lucrare de proză extinsă, cu mai multe personaje, acțiuni și conflicte complexe, care explorează lumea interioară a personajelor și societatea;

Memorialistica și jurnalul – relatări autobiografice sau semi-autobiografice, în care autorul își povestește experiențele, observațiile și sentimentele;

Povestea fantastică – narațiune în care apar elemente supranaturale sau ieșite din realitate, menite să exploreze teme filozofice, morale sau imaginative.

Prin intermediul prozei și al narațiunii, literatura oferă cititorului posibilitatea de a cunoaște alte lumi, de a înțelege comportamentele umane și de a reflecta asupra propriilor experiențe. Narațiunea, în toate formele sale, rămâne instrumentul fundamental al ficțiunii, folosit pentru a transmite idei, emoții și valori.

Deși poezia și proza s-au distanțat, în timp, una de cealaltă, între acestea există numeroase identități de elemente artistice. Ele cunosc forme de exprimare artistică atât populare, cât și culte. În cadrul prozei sunt integrate și scrieri care se plasează la granița dintre proza științifică și proza literară (memorialistica, istoria, însemnările de călătorie, critica literară, publicistica etc).

Proza este forma literară care folosește limbajul curent, fără ritmuri sau rime specifice poeziei, și cuprinde opere în care acțiunile, personajele și trăirile sunt dezvoltate liber. Narațiunea, componenta esențială a prozei, constă în relatarea evenimentelor și expunerea conflictelor, putând fi directă sau indirectă, obiectivă sau subiectivă. Formele principale ale narațiunii includ povestirea, care se concentrează pe un episod clar și scurt; nuvela, cu intrigă și conflict central; romanul, extins, cu mai multe personaje și conflicte complexe; memorialistica și jurnalul, care transmit experiențe și observații personale; și

povestea fantastică, care introduce elemente supranaturale sau imaginative. Prin aceste forme, proza permite explorarea lumii interioare a personajelor, înțelegerea comportamentelor umane și reflectarea asupra experiențelor și valorilor universale.

Un rol important în construcția narațiunii îl are **naratorul**, vocea care relatează evenimentele și organizează perspectiva asupra faptelor. Naratorul poate fi **omniscient**, cunoscând gândurile și sentimentele tuturor personajelor, sau **subiectiv**, atunci când participă la acțiune și relatează întâmplările din propria experiență. De asemenea, perspectiva narativă poate influența modul în care cititorul percepe personajele și evenimentele, contribuind la crearea atmosferei și la transmiterea mesajului operei literare.

Prin alegerea tipului de narator și a perspectivei narative, autorul reușește să ofere profunzime și autenticitate întregii construcții epice.

IOAN SLAVICI (1848 – 1925)

Ioan Slavici (n. 18 ianuarie 1848, Șiria, județul Arad – d. 17 august 1925, Crucea de Jos, în apropiere de Panciu, județul Vrancea) a fost un scriitor și publicist român, unul dintre principalii reprezentanți ai realismului în literatura română.

A învățat la școala greco-ortodoxă din Șiria, apoi la gimnaziul maghiar din Arad și la Liceul Piarist din Timișoara. A susținut examenul de bacalaureat la Satu Mare. În 1868 s-a înscris la Universitatea din Budapesta, însă, din cauza îmbolnăvirii, a întrerupt studiile și s-a întors la Șiria. A lucrat o perioadă ca secretar al notarului din Ciumlău (Comlăuș), apoi s-a înscris la Universitatea din Viena, la Facultatea de

Drept. Aici l-a cunoscut pe Mihai Eminescu, de care l-a legat o prietenie durabilă.

A debutat în 1871, în revista „Convorbiri literare”, cu comedia „*Fata de birău*”, iar în 1872 a publicat povestea „*Zâna zorilor*”. Au urmat scrieri precum „*Ileana cea șireată*”, „*Florița din codru*” și „*Doi feți cu stea în frunte*”.

În 1874 a citit la societatea „Junimea” nuvela „*Popa Tanda*”, iar în 1875 s-a mutat la București și s-a căsătorit cu Ecaterina Szöke Magyarosy. În același an a fost numit profesor suplinitor de filosofie la Liceul „Matei Basarab” din București.

În anul 1877 a devenit redactor la ziarul *Timpul*, iar în 1878 a publicat „*Gura satului*”. În 1880 a apărut nuvela „*Budulea Taichii*”, iar în 1881 volumul „*Novele din popor*”, care cuprindea și celebra nuvelă „*Moara cu noroc*”, una dintre capodoperele realismului românesc.

În 1884 a înființat ziarul „*Tribuna*” la Sibiu, publicație cu puternic caracter național. În 1885 a

Casa în care a locuit Ioan Slavici la Sibiu

*Casa memorială „Ioan Slavici”,
comuna Șiria*

fost arestat de autoritățile maghiare pentru articolele prin care susținea drepturile românilor din Transilvania. În același an a divorțat de prima soție, iar în anul 1886 s-a căsătorit cu Eleonora Tănăsescu, cu care a avut șase copii. În urma unui proces de presă, a fost condamnat la un an de închisoare și închis la Vác (Ungaria). A fost eliberat în 1889. Întors la București în anul 1890, a predat la Azilul „*Elena Doamna*”. În 1892 a devenit cetățean român. În 1894 a editat revista „*Vatra*”,

împreună cu Ion Luca Caragiale și George Coșbuc. Romanul „*Mara*” (publicat inițial în foileton, apoi în volum în 1906) este considerat primul mare roman realist

obiectiv din literatura română. În anul 1902 a publicat romanul „*Din bătrâni*”. A primit Premiul Academiei Române pentru activitatea sa literară. În timpul Primului Război Mondial a condus ziarul „*Ziua*”.

Experiențele din detenție sunt evocate în volumul autobiografic „*Închisorile mele*” (1921). A mai publicat „*Cel din urmă armăș*” (1923) și volume memoria-listice precum „*Amintiri*” și „*Lumea prin care am trecut*”.

Ioan Slavici a murit la 17 august 1925, la Crucea de Jos, județul Vrancea, la vârsta de 77 de ani, fiind înmormântat la schitul Brazi.

Prin nuvelele și romanele sale, Slavici a pus bazele prozei realiste românești moderne, analizând viața satului ardelean, conflictul dintre tradiție și dorința de îmbogățire, precum și psihologia personajelor. Alături de Eminescu, Creangă și Caragiale, el face parte din generația marilor clasici ai literaturii române.

MOARA CU NOROC

I

— Omul să fie mulțumit cu sărăcia sa, căci, dacă e vorba, nu bogăția, ci liniștea colibei tale te face fericit. Dar voi să faceți după cum vă trage inima, și Dumnezeu să vă ajute și să vă acopere cu aripa bunătății sale. Eu sunt acum bătrână, și fiindcă am avut și am atât de multe bucurii în viață, nu înțeleg nemulțumirile celor tineri și mă tem ca nu cumva, căutând acum la bătrânețe un noroc nou, să pierd pe acela de care am avut parte până în ziua de astăzi și să dau la sfârșitul vieții mele de amărăciunea pe care nu o cunosc decât din frică. Voi știți, voi faceți; de mine să nu ascultați.

Mi-e greu să-mi părăsesc coliba în care mi-am petrecut viața și mi-am crescut copiii și mă cuprinde un fel de spaimă când mă gândesc să rămân singură într-însa: de aceea, poate că mai ales de aceea, Ana îmi părea prea tânără, prea așezată, oarecum prea blândă la fire, și-mi vine să râd când mi-o închipuiesc cârciumăriță.

— Vorbă scurtă, răspunse Ghiță, să rămânem aici, să cârlesc și mai departe cizmele oamenilor, care umblă toată săptămâna în opinci ori desculți, iară dacă duminica e noroi, își duc cizmele în mână până la biserică, și să ne punem pe prispa casei la soare, privind eu la Ana, Ana la mine, amândoi la copilaș, iară d-ta la tustrei. Iacă liniștea colibei.

— Nu zic, grăi soacra așezată. Eu zic numai ce zic eu, vă spun numai așa, gândurile mele, iară voi faceți după gândul vostru, și știți prea bine că, dacă voi vă duceți la moară, nici vorbă nu poate fi ca eu să rămân aici ori să mă duc în altă parte: dacă vă hotărâți să mergeți, mă duc și eu cu voi și mă duc cu toată inima, cu tot sufletul, cu toată dragostea mamei care încearcă norocul copilului ieșit în lume. Dar nu cereți ca eu să hotărâsc pentru voi.

— Atunci să nu mai pierdem vorba degeaba: mă duc să vorbesc cu arândașul, și de la Sf. Gheorghe cârciuma de la Moara cu noroc e a noastră.

— În ceas bun să fie zis, grăi bătrâna, și gând bun să ne dea Dumnezeu în tot ceasul!

II

Și fiindcă aici se opresc toți drumeții, încetul cu încetul s-a făcut bătătură inainte morii, și oarecum pe nesimțite moara a încetat a mai măcina și s-a prefăcut în

cârciumă și loc de adăpost pentru tot drumețul obosit și mai ales pentru acela pe care noaptea-l apucă pe drum. În cele din urmă, arândașul a zidit cârciuma la un loc mai potrivit, departe de câteva sute de pași de la râuleț, iară moara a rămas părăsită, cu lopețile rupte și cu acoperământul ciuruit de vremurile ce trecuseră peste dânsul. (...)

Când bătrâna pleca la biserică, toate trebuiau să fie puse bine la cale, căci altfel ea odată cu capul nu ar fi plecat. Încă sâmbătă dupăamiază sluga trebuia să rânească grajdul, curtea și locul de dinaintea cârciumii, în vreme ce bătrâna și Ana găteau cârciuma pentru ziua de duminică. Duminică în zori bătrâna primenea copiii, se gătea de sărbătoare, mai dădea o raită prin împrejur, ca să vadă dacă în adevăr toate sunt bine, apoi se urca în teleagă.

Ana și Ghiță îi sărutau mâna, ea mai săruta o dată copilașii, apoi zicea: „Gând bun să ne dea Dumnezeu!”, își făcea cruce și dădea semn de plecare. Dar ea pleca totdeauna cu inima grea, căci trebuia să plece singură și să-l lase pe dâșii singuri la pustietatea aceea de cârciumă. Dacă arunca pri-virea împrejur, la dreapta și la stânga,

*Imagine din spectacolul „Moara cu noroc”,
Teatrul George Bacovia din Bacău
(România)*

vedea drumul de țară șerpuind spre culme, iară la vale, de-a lungul râulețului, cât străbate ochiul, până la câmpia nesfârșită, afară de câțiva arini ce stăteau grămadă din jos pe podul de piatră, nu zăreai decât iarbă și mărăcini. La deal valea se strâmtează din ce în ce mai mult; dar aici vederile sunt multe și deosebite: de-a lungul râulețului se întind două șiruri de sălcii și de răchite, care se îndeasă mereu, până se pierd în crângul din fundul văii; pe culmea dealului de la stânga, despre leneu, se ivește pe ici, pe colo marginea unei păduri de stejar, iară pe dealul de la dreapta stau răzlețe rămășițele încă nestârpite ale unei alte păduri, cioate, rădăcini ieșite din pământ și, tocmai sus la culme, un trunchi înalt, pe jumătate ars, cu crengile uscate, loc de popas pentru corbii ce se lasă croncănind de la deal înspre câmpie; fundul văii, în sfârșit, se întunecă, și din dosul crângului depărtat iese turnul țuguat al bisericii din Fundureni, învelit cu tinichea, dară pierdut oarecum în umbra dealurilor acoperite cu păduri posomorâte, ce se ridică și se grămădesc unul peste altul, până la muntele Bihorului, de pe ale cărui culmi troienite se răsfrâng razele soarelui de dimineață.

Rămânând singur cu Ana și cu copiii, Ghiță privește împrejurul său, se bucură de frumusețea locului și inima îi râde când Ana cea înțeleaptă și așezată deodată își pierde cumpătul și se aruncă răsfățată asupra lui, căci Ana era tânără și frumoasă, Ana era fragedă și subțirică, Ana era sprintenă și mlădioasă, iară el însuși, înalt și spătos, o purta ca pe o pană subțirică. Numai câteodată, când în timp de noapte vântul zgâlțâia moara părăsită, locul îi părea lui Ghiță străin și pusticios, și atunci el pipăia prin întuneric, ca să vadă dacă Ana, care dormea ca un copil îmbăiat lângă dânsul, nu cumva s-a descoperit prin somn, și s-o acopere iar.

III

Cât țin luncile, ele sunt pline de turme de porci, iară unde sunt multe turme, trebuie să fie și mulți păstori. Dar și porcarii sunt oameni, ba, între mulți, sunt oameni de tot felul, și de rând, și de mâna a doua, ba chiar și oameni de frunte.

O turmă nu poate să fie prea mare, și așa, unde sunt mii și mii de porci, trebuie să fie sute de turme, și fiecare turmă are câte un păstor, și fiecare păstor e ajutat de către doi-trei băieți, boitarii, adeseori și mai mulți, dacă turma e mare. E dar pe lunci un întreg neam de porcari, oameni care s-au trezit în pădure la turma de grășuni, ai căror părinți buni și străbuni tot păstori au fost, oameni care au obiceiurile lor și limba lor păstorească, pe care numai ei o înțeleg. Și fiindcă nu-i neguțatorie fără de pagubă, iară păstorii sunt oameni săraci, trebuie să fie cineva care să răspundă de paguba care se face în turmă: acest cineva este „sămădăul”, porcar și el, dar om cu stare, care poate să plătească grășunii pierduți ori pe cei furati. De aceea sămădăul nu e numai om cu stare, ci mai ales om aspru și neîndurat, care umblă mereu călare de la turmă la turmă, care știe toate înfundăturile, cunoaște pe toți oamenii buni și mai ales pe cei răi, de care tremură toată lunca și care știe să afle urechea grășunului pripășit chiar și din oala cu varză. (...)

Într-o zi de luni au venit trei inși în căruță cu osiile de fier, ușurică și trasă de doi cai frumoși, dintre care însă unul mai mare și altul mai mic. În căruță nu era nici scaun, nici fân, ci unul dintre porcarii unsuroși mâna cailor, stând în picioare, iară ceilalți doi ședeau pe leutrele vopsite în verde, ca și când n-ar fi venind decât de aci din apropiere.

„Aștia nu prea îmi par a oameni buni”, își zise Ghiță când îi văzu sărind din căruță și privind împrejur, ca unii ce au mai fost pe aici și acum nu găsesc nici locul, nici oamenii ca odinioară.

Ei întrebară dacă n-a fost sămădăul pe acolo, puseră sluga să deshame cailor, să-i adape și să le dea ovăz, apoi intrară, băură fiecare câte trei inși la un loc și plecară cu un „noroc bun”.

— Bine, dar n-au plătit, grăi bătrâna nedumerită.

— Lasă, că m-am înțeles eu cu dânșii, răspunse Ghiță, apoi se duse pe ici în colea, ca nimeni să nu-i vadă fața și ca nu cumva nevasta să-l întrebe: „Ce ai, Ghiță?”

Peste puțin sosi și sămădăul, vestitul Lică Sămădăul, la Moara cu noroc.

Lică, un om de treizeci și șase de ani, înalt, uscățiv și supt la față, cu mustața lungă, cu ochii mici și verzi și cu sprâncenele dese și împreunate la mijloc. Lică era porcar, însă dintre cei ce poartă cămașă subțire și albă ca floricelele, pieptar cu bumbi de argint și bici de carmajin, cu codoriștea de os împodobit cu flori tăiate și cu ghintulețe de aur.

El își opri calul înaintea cârciumii, aruncă o privire la Ana, apoi alta la bătrâna care ședea pe laița de lângă masa cea mare din umbra cerdacului, trase cu ochii o

*Imagine din spectacolul „Moara cu noroc”,
Teatrul George Bacovia din Bacău
(România)*

raită primprejur, apoi întrebă unde-i cârciumarul. (...)

— Bătrâna ar putea să-și ție gura, grăi Lică după ce se văzu singur cu Ghiță. Mă cunoști?

— Nu! răspunse Ghiță, răcit în tot trupul.

— Atunci mă știi de nume. Eu sunt Lică, sămădăul... Multe se zic despre mine, și dintre multe, multe vor fi adevărate și multe scornite. Tu vezi un lucru: că umblu ziua-n amiază mare pe drumul de țară și nimeni nu mă oprește în cale, că mă duc în oraș și stau de vorbă cu domnii. Voi fi făcut ce voi fi făcut, nu-i vorbă, dar am făcut așa, că orișicine poate să creadă ce-i place, însă nimeni nu știe nimic. De aceea am să dau seama despre douăzeci și trei de turme de porci. M-ai înțeles? Nu doară c-aș putea plăti tot ce se poate pierde într-un an, ci pentru că de la mine nimeni nu cutează să fure, ba să-l ferească Dumnezeu pe acela pe care aș crede că-l pot bănuî. M-ai înțeles?! Eu voiesc să știu totdeauna cine umblă pe drum, cine trece pe aici, cine ce zice și cine ce face, și voiesc ca nimeni afară de mine să nu știe. Cred că ne-am înțeles!?

Imagine din filmul „Moara cu noroc”, 1955.

Regia: Victor Iliu (România)

Ghiță ar fi avut multe de zis, dar Lică se întoarse o dată în călcâi și, pe când cârciumarul își veni în fire, drumețul dăduse pinteni calului. (...)

IV

— Oamenii sunt mulți și de multe feluri, grăi cârciumarul în ziua următoare, privind când la nevastă, când la soacră-sa. Îți închipuiește că unul se duce să cumpere ceva, bunăoară ca Lică Sămădăul, care se ducea să vadă pădurile. Asta e treaba lui, și cine știe dacă nu l-aș supăra, dacă nu l-aș păgubi, poate, spunându-le altora c-a trecut pe aici. El se duce să târguiască, și dacă vine în urma lui altul, care din întâmplare voiește să cumpere tot acele păduri, și eu spun că Lică a trecut pe aici, acest al doilea cumpărător grăbește, sosește la vreme și poate să-i strice târgul. Voi înțelegeți? (...)

Turmele treceau una câte una pe dinaintea cârciumii; când una se vedea din depărtare, cealaltă pornea mai departe, și locul se deșerta, dar peste puțin iar se umplea. Și cum turmele plecau una câte una, Ghiță întreba mereu câte mai sunt, și pe cât numărul turmelor rămase în urmă scădea, pe atât el prindea poftă de a-și opri cei cinci grăsuți.

— A zis Lică să-mi opresc cinci grăsuți, îi zise în cele din urmă unuia dintre porcari.

— Noi nu știm nimic, răspunse acesta.

— Apoi, adause altul cam în glumă, noi plătim înainte, ori nu plătim deloc.

Peste puțin sosi și Lică, ceru un pahar de vin, își întrebă de turme, apoi zise „noroc bun!” și plecă mai departe fără să fi descălecat măcar.

Ghiță rămase cuprins de gândurile omului păgubaș. El era om cu minte și înțelegea cele ce se petrec. Aci, la Moara cu noroc, nu putea să stea nimeni fără voia lui Lică: afară de arândaș și afară de stăpânire mai era și dânsul care stăpânea drumurile, și în zadar te înțelegeai cu arândașul, în zadar te pui bine cu stăpânirea, căci, pentru ca să poți sta la Moara cu noroc, mai trebuie să te faci și om al lui Lică.

Iar Ghiță voia cu tot dinadinsul să rămâie la Moara cu noroc, pentru că-i mergea bine.

„Trei ani, numai trei ani să pot sta aici, își zicea el, să mă pun în picioare, încât să pot să lucrez cu zece calfe și să le dau altora de cârpit.”

Dar acești trei ani atârnavă de Lică. Dacă se pune bine cu dânsul, putea să-i meargă de minune, căci oamenii ca Lică sunt darnici. E numai vorba ce va fi cerând Lică pentru ceea ce dă.

Ghiță întâia oară în viața lui ar fi voit să n-aibă nevastă și copii, pentru ca să poată zice: „Prea puțin îmi pasă!” Se gândea la câștigul pe care l-ar putea face în tovărășie cu Lică, vedea banii grămadă înaintea sa și i se împăienjneau parcă ochii: de dragul acestui câștig ar fi fost gata să-și pună pe un an, doi capul în primejdie. Avea însă nevastă și copii și nu putea să facă ce-i plăcea.

„Să vedem! Își zise el în cele din urmă, voind să-și alunge gândurile rele. Deocamdată, e mai bine ca el să-mi fie dator mie.”

Așa zicea el, însă de cu seară, când își strânse banii ca să-i pună în ladă, el simți că nu are dreptate.

— Uite, era o prostie! grăi Ghiță muiat și se lăsă pe iarbă. Ana luă ea însăși copilul, îl puse călare pe Cula și-l purtă fricoasă la dreapta și la stânga, privind mereu la soțul său, ca să vadă dacă el nu zâmbește.

Ghiță nu zâmbea. Privind la copilul ce țipa răsfățat și privind la soția sa, îl apucă o înduioșare din ce în ce mai adâncă: îi era parcă n-a văzut-o de mult și parcă era să se despartă de dânsa.

— Ano, zise el în cele din urmă alene, ia vino, șezi lângă mine! După ce ea se așeză lângă dânsul, el o privi lung și întristat, îi netezi părul de pe frunte, apoi grăi încet:

— Ce zici tu! n-ar fi bine să plecăm noi la Sf. Dimitrie de aici?

— Pentru ce? întrebă nevasta uimită.

— Nu ți se urăște ție în singurătatea asta?

— Mie? nu!

— Nu ți-e frică?

— De ce?

— De ce? De toate! Tu auzi cum latră câinii; au dat de vreo urmă, de vreun gândac, de vreun vierme și latră, fiindcă n-au altă treabă: mie însă mi se răcește măduva în oase când îi aud lătrând. E grozavă viața asta, Ano, e grozavă; stai aici în pustietate, și te sperii de nimic, și-ți mistuiești viața cu năluciri deșerte.

— Ce ai, Ghiță? strigă nevasta cuprinsă de îngrijare.

— Ce am? răspunse el cu amărăciune. Am o nenorocire; pierd ziua de astăzi pentru cea de mâine. Eu nu ți-am vorbit niciodată despre lucruri de aceste, dar trebuie să fii și tu om, Ano, și să te gândești la viață, căci nu pot să-ți vie mereu toate de-a gata. Astăzi stau aici și nu mă supără nimic, dar îmi fac eu însumi gânduri rele

despre ziua de mâine, și aceste gânduri nu-mi lasă tihnă să mă bucur de ziua de astăzi. Și poate că gândurile mele sunt deșerte, poate că ziua de mâine are să fie tot bună, dar o voi pierde temându-mă de cea de poimâine. Și cât vom sta aici, nu mai scap de nevoia aceasta. (...)

VI

— Ghiță! grăi nevasta așezat. Nu vorbi cu mine ca și când ai avea un copil înaintea ta. Tu ești bărbat și trebuie să știi ce faci. Te întreb numai; nu vreau să te descos: tu îți dai seama dacă ai ori nu ceva să-mi spui. Fă cum știi, dar eu îți spun, și nu mă lasă inima să nu-ți spun, că Lică e om rău și om primejdios: asta se vede din ochii lui, din rânetul lui și mai ales din căutătura ce are, când își roade mustața cu dinții. E om pătimăș, Ghiță, și nu e bine să te dai prea departe cu el.

— Dar nu mă dau deloc! răspunse bărbatul.

— Bine! grăi nevasta. Tu fă cum știi, dar să nu zici apoi că nu ți-am spus.

Ghiță ar fi voit să vorbească, însă îi era greu, după ce zisese o dată că n-are nimic cu Lică; își puse dar numai de gând că îi va vorbi altă dată.

Și, la drept vorbind, ce ar fi avut el acum să îi spună?! Toate cele petrecute erau parcă date uitării, și așa poate că nici nu era bine ca Ana să afle despre ele. Ce-i drept, Ghiță se uita mereu la urechile porcilor, ba a găsit în mai multe rânduri și porci cu semne de ale lui Lică, însă Lică venea și se ducea fără ca să-l întrebe ceva, și așa nu avea decât să țină minte și să tacă. Lică nu-l întreba nimic, nimic nu-i spunea și nimic nu cerea de la dânsul.

Cu toate aceste, Sămădăul parcă știa tot ce se petrecea la Moara cu noroc, și aceasta îl nedumerea câteodată pe cârciumar.

Și mai mare i se făcu nedumerirea, când într-o zi Lică îi trimisese șase porci, dintre care patru nu erau însemnați cu nici unul dintre semnele înșirate pe veriga de sârmă. Ghiță a stătut mult la luptă cu sine; dar în cele din urmă tot i-a primit, pentru ca să nu se strice cu Lică, și tot nu i-a grăit Anei, fiindcă se temea că ea va stărui să nu-i primească.

De aici înainte el în adevăr se ferea de dânsa, iară ea își dădea silință să nu-l supere. Astfel sosi timpul când bruma cade și vântul scutură frunzele copacilor și rărește pădurile.

De când venise toamna, drumul era mereu umblat, și nici chiar duminica nu era părăsită cârciuma de la Moara cu noroc. Toamna se țin târgurile cele bune; toamna are omul câte ceva de vândut; toamna fac neguțătorii trebile cele bune; și lui Ghiță îi mergea dar acum chiar mai bine decât peste vară, și abia se întâmpla câte un ceas pe săptămână ca să fie singur la cârciumă. Și cu cât se apropia ziua de Sfântul Dimitrie, drumul era cu atât mai umblat.

Într-o zi de luni erau cinci care la Moara cu noroc și șapte oameni sub cerdac,

*Imagine din filmul „Moara cu noroc”,
1955. Regia: Victor Iliu (România)*

când sosi și Lică dimpreună cu Buză-Ruptă, cu Săilă Boarul și cu Răuț, omul de care numai arareori se despărțea.

Lică nu stătea niciodată sub cerdac, nici în cârciumă, ci în odaia de alături, în care erau o masă măricică, câteva scaune de paie și două paturi pentru drumeții mai aleși, care se întâmpla să măie peste noapte la Moara cu noroc. Altfel în această odaie își petrecea cârciumarul ziua, cu nevasta și cu copiii, fiindcă odaia în care se culca el era în altă parte, cu intrarea prin bucătărie și cu ferestrele la deal, câtă vreme aici ferestrele erau spre drum, încât, șezând la masă, putea să vadă cu o privire și cârciuma, și drumul, și locul de dinaintea cârciumii.

*Scenă din filmul „Moara cu noroc”,
1955. Regia: Victor Iliu (România)*

Astă dată însă Lică nu intră drept în odaia aceasta, ci se opri sub cerdac și prinse vorbă cu oamenii, întrebând pe fiecare dintre dâșii de unde vine, unde merge și în ce treabă umblă. Într-un târziu, el îl trase apoi pe Ghiță la o parte și-i zise încet:

— Când vine jidovul pentru câștigul de la St. Dimitrie?

— Arândașul? răspunse Ghiță tot mai încet, gândeam să mă duc eu la el.

— Da, arândașul. Nu te duce, grăi Lică. Lasă-l, că vine el. Am o vorbă cu dânsul.

— Bine! Să te vestesc când are să vie?

— Nu-i nevoie. Aflu eu; grija mea de dânsul! Deși ei vorbiseră încet și mai ales Lică părea a voi să păstreze taină despre cele ce se vorbea, el rosti cuvintele „jidovul”, „arândașul” și „grija mea de dânsul” destul de tare, pentru ca oamenii de sub cerdac să le poată auzi, apoi privi cam speriat împrejurul său și adause:

— Dar să intrăm în casă. Intrând, Lică își aruncă biciul pe masă, un semn că voia să petreacă în dragă voie. Fusesse certat cu Buză-Ruptă și cu Săilă Boarul, Răuț îi împăcase și acum voia să se cinstească cu dâșii. Despre arândaș Lică nu mai vorbea nici un cuvânt.

IX

Plecând cu Pinte și cu slugile la Ineu, Ghiță avu pe drum destul timp să se gândească la strâmtorările sale.

El nu se mai îndoia că oamenii cu fețele acoperite, care îl călcaseră pe arândașul, nu erau alții decât Buză-Ruptă și Săilă Boarul. Erau doi oameni cu care nu avuse nici o daraveră mai nainte și pe care nu i-a văzut niciodată în viața sa; însă ei petrecuseră mai multe ceasuri cu dânsul și plecaseră de-a dreptul de la cârciuma lui ca să-l calce pe arândașul, și asta putea să dea loc la bănuieli. Mai multă grijă îi făcea lui Ghiță un alt lucru: se temea ca nu cumva să se dovedească ceva asupra lui Lică. Înaintea judecătorului, față în față cu crucea și cu lumânările aprinse, el nu putea tăgădui c-a avut daraveri cu Lică și trebuia să spună toate cele petrecute, și din două una: ori Lică ajungea să fie dovedit și pus la pedeapsă, și atunci nici el, Ghiță, ca om însoțit cu un făcător de rele, nu putea să scape cu obrazul curat, ori Lică scăpa, și atunci Ghiță trebuia să se teamă de răzbunarea lui.

Cu cât mai mult se apropia dar de Ineu Ghiță, cu atât mai puțin se gândea la cele petrecute peste noapte. Era vorba de el însuși; făcuse fie la strâmtoare, fie din slăbiciune, lucruri care puteau să dea loc la bănuieli grele; nu se simțea cu desăvârșire nevinovat și se temea ca nu cumva să se dea astă dată pe față și vina lui. Dacă ar fi fost un om mai cu inimă deschisă, el i-ar fi vorbit lui Pinteia fără șovăire și l-ar fi rugat să potrivească lucrurile pe cât era cu putință așa ca să nu iasă la iveală daraverile sale cu Lică; simțea însă că s-ar strica cu Pinteia, care-l ura din toată inima pe Lică, dacă i-ar vorbi acum despre aceasta. Se muștra dar că nu a făcut-o pe când erau singuri, încât îi putea vorbi în tihnă și i le putea spune toate din fir în păr, ca să nu-l mai lase în nedumerire asupra purtărilor sale față cu Lică.

După ce intrară în Ineu, Ghiță începu să schimbe la fețe. Îi era greu că tocmai acum, după cele petrecute peste noapte la casa arăndașului, oamenii îl vedeau în căruță cu un jandarm. Dacă s-ar fi simțit nevinovat, el s-ar fi mângâiat cu gândul că, mai curând ori mai târziu, i se va dovedi nevinovăția și vor rămâne de rușine toți aceia care îl cârtesc acum și se ivesc pe la porțițe, ca să-l vadă în strâmtorarea lui; această mângâiere însă el o pierduse de mult.

Ei traseră la cazarma de jandarmi. Pe când slugile deshămau caii, oamenii începură a se aduna în partea cazarmii, ca să vadă cele ce se petrec, și precum oamenii se adunau, Ghiță simțea că i se împăienjenesc ochii.

— Aș vrea să-ți grăiesc o vorbă! îi zise el lui Pinteia. Pinteia, care de la Moara cu noroc până aici abia grăise câteva cuvinte, privi lung la el.

— Atât ar mai trebui, răspunse apoi, după ce slugile se mai depărtară; nu mai rămâne decât să ne vadă cineva vorbind în taină. Fii om cu inimă și te lasă pe mine!

E greu, e foarte greu când ai voi să-i grăiești cuiva o vorbă, care-ți vine din fundul inimii, și nu poți; e însă mai greu când simți că numai această vorbă poate să alunge gândul rău pe care și-l face despre tine un om la care ții; greutatea aceasta o simți Ghiță întreagă când îl văzu pe Pinteia depărtându-se. El se trase, mai mult purtat de o pornire firească decât dinadins, la o parte, ca să nu-l mai vadă oamenii adunați la poartă, apoi rămase sub zidul cazarmii, o casă lungă, veche și cu acoperământul înalt ce stătea la dreapta curții împrejmuite cu zid netencuit.

„Da, își zise el într-un târziu, sunt un om fără de suflet: n-aș fi trebuit eu să plec și fără de a o fi întrebat ce are să-mi spună.”

Pe când el stătea aici, Pinteia, care se ținu de vorbă, îl luă înaintea de toate pe Laie și-l duse înaintea comisarului, un om înalt și uscățiv, cu mustața lungă și răsucită, neastâmpărat și cam aspru la vorbă. (...)

XVI

Mai-nainte de a pleca, Ghiță îl căutase pe Marți, ca să-i dea de lucru, însă nu l-a putut găsi în pripă și nu avea destulă răbdare ca să-l caute mai cu dinadins. El se depărtă dar în grabă, ca omul care nu are timp de pierdut. În urmă, câțva timp după ce plecase, privind în urma sa, el văzu căruța în drumul de țară, dar nu putea să-i treacă prin gând că în acea căruță sunt oamenii pe care îi lăsase la cârciumă, fiindcă aceștia veniseră călare.

Cu toate acestea, el începu a se nedumeri. Sosind, în sfârșit, aproape de Ineu, el îl găsi pe Marți în drum. Ungurul plecase să-l vestească pe Pinteia despre cele ce se petrec la Moara cu noroc.

Ghiță rămase câțva timp buiguit, ca lipsit de simțiri. „Dar ce să fac, își zise el în cele din urmă, dacă Dumnezeu nu mi-a dat gândul cel bun în ceasul potrivit? Dacă e rău ce fac, nu puteam să fac altfel.”

Și de aici înainte el simțea că Ana e pierdută și nu se mai gândea decât la răzbunarea lui.

Însă niciodată nădejdea nu pierde cu desăvârșire din sufletul omului, și așa, el tot își mai zicea: „Și dacă totuși s-ar întâmpla să mă întorc la timp...” De aceea el grăbi.

El sosise încă din vreme cu Marți, cu Pinte și cu alți doi jandarmi în preajma Morii cu noroc, dar temându-se ca nu cumva Lică să îi zărească și să fugă de la cârciumă, ei descălecară în culmea dealului și se hotărâră să aștepte întunecimea, ca să se poată apropia pe nesimțite.

Ghiță, galben la față, ca și când i-ar fi secăt tot sângele din vine, stătea întins pe pământ, culcat pe brânci, privind țintă și cu ochii însetați în vale.

— Tare om ești tu, Ghiță, grăi Pinte pe gânduri. Și eu îl urăsc pe Lică; dar n-aș fi putut să-mi arunc o nevestă ca a ta drept momeală în cursa cu care vreau să-l prind.

— Nevasta, răspunse Ghiță, mi-am pierdut-o eu de mult. N-ar fi trebuit să iau eu pe Uța la casa mea, căci numai Uța a stricat-o, adause apoi într-un târziu, așa pentru dânsul, și iar tăcu și aștepta cu încordare căderea întunecimii apropiate.

Deodată el sări ca ieșit din fire în picioare.

— Ne-au zăpsit! strigă el. Iată-l călare. Pleacă! A fost singur, singur cu dânsa! Săriți pe cai! După el! Sfinte Doamne, câinii pe care i-am pus la casa mea ca să mă apăr de el, câinii mei mă vând și-l scapă din mâna mea!

Când rosti cele din urmă cuvinte, ei se aflau toți patru călare, porniți de-a curmezișul peste coaste drept în urma lui Lică. Dar ei înaintau mai anevoie la vale decât Lică la deal, caii lor nu se puteau măsura cu murgul lui Lică, și așa depărtarea creștea mereu între urmărit și urmăritori.

Ajunși în preajma satului, ei îl pierdură din vedere și se opriră zăpăciți.

— Dați voi la dreapta, grăi Pinte, că noi dăm la stânga; ocolim satul și apoi ne întoarcem ca să vedem dacă nu cumva s-a oprit aici, fiindcă pe vremea asta unde dracu să se ducă!...

— Ei! ce mai vorbă! L-am scăpat, și socoteală curată, răspunse Ghiță râzând. Voi mergeți mai departe; eu mă întorc acasă să-mi închei socoteala cu dânsa.

Grăind aceste, el smuci frâul calului și se întoarse la vale, drept spre Moara cu noroc. Ana, care petrecuse tot timpul acesta plângând, se ridică și își șterse lacrimile din față când auzi copitele calului bătându-se de pietrișul de dinaintea cârciumii, apoi inima începu să-i bată tare.

Dar mai trecu mult timp la mijloc până ce el intră. Descălecând, el socoti că trebuie să-i dea calului fân, apoi că trebuie să-l șteargă de sudori și să-l acopere cu o cergă, iar după ce le făcu toate aceste, el rămase câțva timp în ușa grajdului, își dete seama despre cele ce voia să facă, apoi își luă pălăria din cap, își făcu de trei ori cruce și plecă spre cârciumă.

Intrând, el închise ușa în urma sa, o încuie și aruncă cheia într-un colț.

Ana se cutremură în tot trupul, apoi se îndreptă, se dete un pas înapoi și grăi înecată:

— Nu vreau să mor, Ghiță! Nu vreau să mor! urmă ea tare, și se aruncă în genunchi la picioarele lui. Fă ce vrei cu mine, dar nu mă omorî.

Ghiță își dete trupul înapoi, se plecă, îi apucă cu amândouă mâinile capul și privi dus în fața ei.

— Nu-ți fie frică, îi zise el înduioșat; tu știi că-mi ești dragă ca lumina ochilor! N-am să te chinuiesc: am să te omor cum mi-aș omorî copilul meu când ar trebui să-l scap de chinurile călăului, ca să-ți dai sufletul pe nesimțite.

— Dar de ce să mă omori? zise ea agățându-se de brațele lui. Ce-am păcătuit eu?

— Nu știi! răspunse el. Simt numai că mi s-a pus ceva de-a curmezișa în cap și că nu mai pot trăi, iară pe tine nu pot să te las vie în urma mea. Acu, urmă el peste puțin, acu văd c-am făcut rău, și dacă n-aș vedea din fața ta că eu te-am aruncat ca un ticălos în brațele lui pentru ca să-mi astâmpăr setea de răzbunare. Dacă mai adineoară l-aș fi găsit aici, poate că nu te-aș fi ucis.

Ana se ridică și privi ca trezită din somn la el.

— Unde ai plecat tu? întrebă ea.

— M-am dus ca să-l aduc pe Pinte, pentru ca să-l prindem aici pe Lică cu șerparul plin de galbenii luați de la arândașul. El e omul de la care am primit hârtiile pe care găsisesei tu atunci noaptea semnele.

— Ghiță! Ghiță! de ce nu mi-ai spus-o tu mie asta la vreme!? zise ea înăbușită de plâns, și-l cuprinse cu amândouă brațele.

Afară se auzi țipătul unui huhurez, apoi iar se făcu liniște. Ghiță începu și el să plângă, o strânse la sân și îi sărută fruntea.

— Pentru că Dumnezeu nu mi-a dat gândul bun la vreme potrivită, zise el, și deodată se întoarse spre ușă. Afară se auzeau pași, și peste puțin cineva încercă să deschidă ușa.

— Pinte cu jandarmii! șopti bărbatul scoțându-și cuțitul din tureac. Ano! fă-ți cruce! fă-ți cruce, că nu mai avem vreme.

— Săriți, că mă omoară! săriți, măi oameni! strigă nevasta luptându-se cu el, săriți, săriți!

Când ușa căzu sfărâmată din țâțâni și Răuț se ivi cu Lică în ea, Ana era întinsă la pământ și cu pieptul plin de sânge cald, iară Ghiță o ținea sub genunchi și apăsa cuțitul tot mai adânc spre inima ei.

— Dă foc! zise Lică, și Răuț își descărcă pistolul în ceafa lui Ghiță, care căzu înapoi fără să mai poată afla cine l-a împușcat.

Nemaisimțind greutatea genunchilor lui, Ana se opinti să se ridice.

— Tu ești, Lică, tu? gemu ea cu ochii țințiți la el. Vino și mă ridică.

Când Lică se plecă asupra ei, ea țipă dezmiertată, îi mușcă mâna și își înfipse ghearele în obrajii lui, apoi căzu moartă lângă soțul ei.

Lică se ridică iute și începu să-și șteargă sângele de pe obrajii zgâriați, să-l șteargă fără de astâmpăr, ca și când mâna ei ar fi otrăvită, apoi își luă șerparul de la piciorul patului și îl încinse.

— Voi căutați că trebuie să găsiți bani mulți în casă, le zise după aceste, și când socotiți că eu mă apropii de Fundureni dați foc pentru ca să pot privi cârciuma arzând, de la Fundureni, dimpreună cu sătenii. Tu, Răuț, vii pe cealaltă cale la Ineu, iar tu, Păune, te întorci la Șicula.

Toate aceste el le zise iute, ca și când i-ar fi fost groază să mai stea sub acest acoperământ și ștergându-și mereu cu mâneca la față, iar după ce își dete astfel poruncile, se depărtă spre șirul de răchite, unde-și lăsase calul.

Murgul făcuse prin ploaie calea până la Fundureni și iar o dată înapoi; era obosit și se culcase.

Asta era un semn rău pentru Lică, fiindcă el încă în noaptea asta trebuia să mai facă tot pe acest cal obosit drumul până la Ineu, cu înconjur și pe drumuri rele, pe la Fundureni.

Iară zgârietura din față îl ustura și-l făcea mereu să se întrebe: „Ce vor zice oamenii dacă mă vor vedea zgâriat la față și mușcat la mână?”

Murgul nu voia să se ridice, apoi nu voia să plece, ci stătea zgribulit în loc, apoi nu voia să o ia la treapăt, iar deodată el își adună toate puterile, o rupse la fugă încordată și o ținu așa cale de câteva împușcături, apoi căzu frânt la pământ, încât își aruncă stăpânul cât colo între cioate.

„Acu m-a ajuns mânia lui Dumnezeu! grăi Lică după ce se ridică anevoie de la pământ. Ce să fac eu acum!? Calul meu!? Măine îmi găsesc oamenii calul aici, și eu cu fața zgâriată, și cârciuma arde.”

Încă pe când plecase de la Moara cu noroc, îl apucaseră fierbințelile; acum începu să-l treacă sudorile și tremura încât abia mai stătea pe picioare.

El se gândi să-și ia calul și să-l târască până la râulețul umflat, că doară o să-l ducă valurile departe la vale: dar nu avea destulă putere. Luă dar șaua de pe el, îi luă frâul din cap și plecă spre râuleț, ca să o ia pe jos până la Ineu. Râulețul era însă umflat. „Nu-mi pasă!” își zise el hotărât și, aruncând șaua și frâul în valuri, intră în apă. Dar abia făcu un pas, doi înainte, și valurile repezi îl apucară și îl făcură să se retragă înapăimântat spre mal. El căută un alt loc de trecătoare mai la deal, apoi un al treilea, apoi un al patrulea, și așa umbla mereu pe mal, privind neîncetat împrejurul său spre focul de la Moara cu noroc și ștergându-și din când în când sângele de pe obraji.

Deodată el se opri înveselit în loc. Ghiță plecase călare la Ineu, și calul lui trebuia să fie la Moara cu noroc, un cal odihnit și luat din grajd, cu care, pe lângă tot înconjurul, putea sosi la vreme în Ineu.

El se întoarse iar la vale, deși era secăt de puteri și parcă nu se mai simțea destul de tare a-și târî trupul până la cârciuma cuprinsă de flăcări.

În vremea aceasta Răuț se depărtase spre Ineu, Pârvu o luase spre Șicula, iară Pinte, văzând focul la Moara cu noroc, îi lăsă pe săteni să creadă că a trăsnet din cer, și aducându-și aminte de vorbele lui Ghiță, se întoarse drept pe zarea de lumină ca să sosească, dacă mai era cu putință, la vreme.

Când ajunse la murgul lui Lică, calul îi sări speriat în lături.

— Un cal?! Murgul lui Lică! strigă el sărind din scări. Sfinte Doamne, încotro s-a

„dus? Îmi scapă, iar îmi scapă! La deal n-a putut să meargă, fiindcă l-aș fi văzut.

El așteptă un fulger, ca să poată privi împrejur. Fulgerul nu-i fu trimis din cer, dar Lică se văzu trecând prin zarea focului pe care îl pusese la Moara cu noroc, pentru ca să arunce vina păcatului său asupra lui Dumnezeu, făcând lumea să creadă că a trăsnit.

— Stăi! strigă Pinteza tare, încât răsună toată valea. „Uf! Săracul de mine! Își zise apoi! L-am scăpat! Acu fuge.”

Așa-i! dar astă dată Lică nu mai putea să fugă și, dacă fugea, tot prins era, prins de mâna lui Pinteza, prins cu toate dovezile.

El se îndreptă încât părea îndoit așa de nalt ca mai nainte, privi împrejurul său, își ținti ochii la un stejar uscat ce stătea la depărtare de vreo cincizeci de pași, scrâșni din dinți, apoi își încordă toate puterile și se repezi înainte.

Pinteza îl găsi cu capul sfărâmat la tulpina stejarului și rămase neclintit și cuprins de fior în loc.

„A scăpat! zise el într-un târziu. Dar asta nu are s-o afle nimeni în lume.”

Grăind aceste, el îl apucă pe mort de un picior și îl trase după sine până la un râuleț, apoi împinse trupul cu piciorul în valuri.

XVII

Luni pe la prânzul focul era stins cu desăvârșire și zidurile afumate stăteau părăsite, privind cu tristețe la ziua senină și înveselitoare.

Din toate celelalte nu se alesese decât praful și cenușa: grinzi, acoperământ, dușumele, butoaie din pivniță, toate erau cenușă, și numai pe ici, pe colo se mai vedea câte un cărbune stins, iară în fundul gropii, care fusese odinioară pivniță, nu se mai vedeau decât oasele albe ieșind pe ici, pe colo din cenușa groasă.

Bătrâna ședea cu copiii pe-o piatră de lângă cele cinci cruci și plângea cu lacrimi alinătoare.

— Se vede c-au lăsat ferestrele deschise! zise ea într-un târziu. Simțeam eu că nu are să iasă bine; dar așa le-a fost dat!...

Apoi ea luă copiii și plecă mai departe.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Romanul „*Moara cu noroc*” este una dintre cele mai reprezentative opere ale realismului românesc și una dintre nuvelele de referință ale prozei moderne. A apărut în anul 1881 în volumul „*Novele din popor*”, iar succesul său critic și artistic l-a consacrat pe Ioan Slavici ca un observator profund al societății și al psihologiei umane.

Contextul social și literar în care a fost scris romanul este acela al unei societăți românești aflate în tranziție, în care valorile tradiționale ale satului se intersectează cu provocările unei lumi în schimbare: extinderea comerțului, apariția burgheziei emergente, migrarea spre orașe și conflictele între interese personale și comunitare. În această perioadă, scriitori precum Slavici, Caragiale și Creangă au ales realismul ca direcție dominantă pentru a reprezenta viața simplă și „așa cum este ea”.

Titlul „*Moara cu noroc*” evocă locul unde personajul principal, Ghiță, caută pros-

peritatea. El achiziționează o moară cu han, crezând că succesul economic îi va asigura fericirea și stabilitatea familiei. Însă reconcilierea idealurilor personale cu realitatea socială îl va confrunta cu sacrificii morale și consecințe tragice.

Tema centrală a operei este conflictul dintre *interesele materiale și valorile morale*. Slavici arată cum dorința de îmbogățire poate corupe, iar setea de avere poate duce la pierderea identității și a legăturilor umane. Protagonistii nu sunt personaje excepționale, ci oameni obișnuiți prinși în capcana propriilor aspirații – un procedeu realist prin care autorul apropie literatura de viața reală.

Un alt aspect semnificativ este *influența mediului social asupra destinului personajelor*. Moara devine simbol al tentațiilor și al capcanelor ce așteaptă omul simplu într-o societate dominată de interese economice. Totodată, prin intermediul personajelor secundare, cum ar fi Lică Sămădăul, autorul ilustrează contrastele dintre bine și rău, între forța legii și legea forței brute.

Din perspectiva tehnicii narrative, Slavici se distinge prin observație atentă, limbaj simplu dar expresiv și psihologism, construind portrete credibile, cu motivații complexe și reacții umane autentice. Romanul oferă o analiză socială și morală profundă, fără a cădea în moralism forțat, ceea ce îl face o lucrare durabilă în literatura română.

Pe lângă valoarea literară, „*Moara cu noroc*” este valoroasă și din punct de vedere etic și educativ, invitând cititorul la reflecție asupra raportului dintre bogăție și fericire, asupra responsabilității individuale și a efectelor pe care alegerile omului le au asupra destinului.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Tema principală a nuvelei „*Moara cu noroc*” este conflictul dintre moralitate și lăcomie. Slavici prezintă lupta interioară a personajului principal între dorința de progres material și respectul față de valorile morale, punând în contrast averea obținută pe căi îndoielnice cu prețul pierderii păcii sufletești și a iubirii familiale. Tema se extinde și asupra societății satului ardelean din secolul al XIX-lea, ilustrând cum mediul social și tentațiile banului pot perverti caracterul uman.

Ideea centrală a operei este că *lăcomia și goana după bogăție pot duce la distrugere* – atât morală, cât și fizică. Slavici sugerează că omul este vulnerabil când își pierde principiile, iar consecințele acestui abandon sunt uneori ireversibile. Scriitorul arată cum tentațiile banului pot duce la coruperea individului, dar și la destrămarea legăturilor sociale și familiale.

Personajele principale reflectă diferite atitudini față de normele morale și confruntarea cu tentațiile:

- **Ghiță** este protagonistul, un om simplu care preia hanul „*Moara cu noroc*” și începe să simtă presiunea banului și a dorinței de a avea tot mai mult. Inițial cinstit, legat de familie, el devine tot mai vulnerabil în fața tentațiilor și relațiilor dubioase.

Actorul Geo Barton în rolul lui Lică Sămădăul din filmul „*La Moara cu noroc*”, 1957, (România)

▪ **Ana**, soția lui Ghiță, simbolizează conștiința și valorile tradiționale, fiind vocea rațiunii, a grijii pentru familie și a respectului pentru lege și morală. Prezența ei scoate în evidență dilemele interioare ale lui Ghiță.

▪ **Lică Sămădăul** este personajul negativ, un individ lipsit de scrupule, cunoscut pentru faptele sale nelegiuite. El este reprezentantul tentațiilor, influențându-l pe Ghiță și arătând cât de ușor se poate pierde drumul spre bine atunci când banii și puterea devin scopuri absolute.

Nuvela „*Moara cu noroc*” este un exemplu de realism literar, în care mediul social, motivațiile psihologice și conflictele morale sunt prezentate cu obiectivitate și claritate, fără idealizare. Prin acest roman, Ioan Slavici a adus în prim-plan probleme etice universale care rămân relevante și pentru cititorul contemporan.

În „*Moara cu noroc*”, Ioan Slavici ne arată că aparențele înșală și că dorința de îmbogățire poate schimba oamenii. Personajele sunt construite cu atenție, fiecare având o „fațadă” care ascunde adevărata lor natură, iar cititorul descoperă treptat conflictele morale și sociale care le determină soarta.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Care sunt principalele conflicte morale și sociale din nuvela lui Ion Slavici „*Moara cu noroc*”?
2. Cum se evidențiază diferitele tipuri de personaje și rolurile lor în conturarea temelor centrale ale nuvelei?
3. În ce moduri simbolurile și spațiile (moara, hanul) contribuie la construirea atmosferei și a sensului nuvelei?
4. Cum se manifestă lupta dintre bine și rău în comportamentul personajelor și ce lecții morale transmit acestea?
5. Ce perspective sunt prezentate asupra influenței banului și lăcomiei asupra destinului personajelor?
6. Cum se schimbă psihologia personajelor principale pe parcursul acțiunii și ce reflecții generează aceste transformări?
7. În ce fel reflectă nuvela valorile și normele sociale ale satului ardelean din secolul XIX?
8. Cum sunt evidențiate relațiile de familie și de comunitate și ce impact au asupra deciziilor personajelor?
9. Ce rol joacă relația dintre om și mediu în dezvoltarea intrigii și a tensiunii dramatice?
10. Cum poate fi interpretată finalitatea nuvelei în raport cu conceptele de justiție, responsabilitate și moralitate?

TEORIE ȘI ANALIZĂ

GENURILE LITERARE

Genurile literare sunt mari categorii în care se împart operele literare, în funcție de modul de expunere și de mijloacele folosite pentru transmiterea mesajului. Cele trei genuri literare clasice sunt: *epic, liric și dramatic*.

REȚINEȚI!

GENUL EPIC cuprinde creațiile literare, în versuri sau în proză, în care autorul redă faptele, ideile și sentimentele unor persoane, reale sau imaginare, prin mijlocirea unei povestiri.

Termenul *epic* vine din cuvântul grecesc *epikoa*, derivat din *epos* care înseamnă *cuvânt, zicere*.

Genul epic este caracterizat prin *narațiune*, adică relatarea unor întâmplări care implică personaje și acțiuni desfășurate în timp și spațiu. Opera epică prezintă evenimente, conflicte și situații, oferind cititorului posibilitatea de a înțelege viața și lumea prin experiența personajelor.

Caracteristici principale ale genului epic:

- Există un narator care poate fi omniscient, limitat sau participant la acțiune.
- Apar personaje cu trăsături și roluri diferite, de la eroi la oameni simpli.
- Povestirea este organizată într-un fir narativ, cu acțiune, desfășurarea conflictului și deznodământ.
- Epicul poate fi realist, istoric, legendă sau chiar fantastic.

Formele literare specifice genului epic includ:

- Nuvela** – o narațiune scurtă, concentrată pe un singur eveniment sau conflict.
- Romanul** – o narațiune mai amplă, cu mai multe personaje, conflicte și intrigi.
- Povestirea populară** – povești transmise oral, legende și basme.
- Epopeea** – creație narativă amplă, în versuri, cu eroi legendari și acțiuni remarcabile (ex. *Iliada*, *Epopeea lui Ghilgamesh*).

Genul epic este important deoarece *reflectă realitatea și psihologia umană*, construind lumi literare complexe, și a influențat profund literatura universală și cea română, de la *basmul popular* la *romanele realiste și psihologice*.

Epic

Definiție: Gen narativ care spune întâmplări, fapte și conflicte prin intermediul unui narator.

Caracteristici principale:

- Fir narativ cu început, desfășurare și final.
- Narrator omniscient, limitat sau participant.
- Personaje multiple, cu trăsături distincte.
- Acțiunea se desfășoară în timp și spațiu.

Exemple: nuvela „*Moara cu noroc*” de Ioan Slavici, romanul „*Baltagul*” de Mihail Sadoveanu, epopeea „*Iliada*” de Homer, etc.

Liric

Definiție: Gen care exprimă sentimente, emoții și stări sufletești.

Caracteristici principale:

- Subiectivitate și emoție intense.

- Ritm, rimă, sonoritate.
- Expresie frecvent în poezie.

Exemple: poemul „*Luceafărul*” de Mihai Eminescu, poezia „*Vara*” de George Coșbuc, etc.

Dramatic

Definiție: Gen destinat reprezentăției scenice, cu acțiune și dialog între personaje.

Caracteristici principale:

- Dialog și monolog
- Construit pe conflicte și tensiune
- Împărțit în acte și scene

Exemple: „*O scrisoare pierdută*” de Ion Luca Caragiale, „*Hamlet*” de William Shakespeare, etc.

REȚINEȚI!

NOVELA este opera literară epică, cu o acțiune mult mai complicată decât a schiței, în care sunt înfățișate aspecte și întâmplări din viața mai multor personaje.

Nuvela apare scrisă doar în proză. Ca mărime se situează între schiță și roman.

Caracteristici ale nuvelei: *fapte verosimile, un singur conflict, intrigă riguros construită, tendință spre obiectivitate, accentul pus mai mult pe definirea personajului decât pe acțiune.*

Față de povestire, nuvela păstrează o mai puternică legătură cu realitatea.

Clasificarea nuvelei prin raportare la curentele literare:

- *nuvela renașcentistă, nuvela romantică, nuvela realistă; nuvela naturalistă.*
- Mai frecventă este clasificarea nuvelei după criteriile combinate ale subiectului cu modalitatea lui de tratare:
- *nuvela istorică, nuvela psihologică, nuvela fantastică, nuvela filozofică, nuvela anecdotică.*

În literatura universală nuvela figurează între speciile cultivate cu predilecție în ultimele secole. Cei mai de seamă nuveliști sunt: Edgar Allan Poe, Prosper Merimee, Guy de Maupassant, Nicolai V. Gogol, Thomas Mann, Ernest M. Hemingway.

În literatura română au creat nuvele: Costache Negruzzi, Ion Luca Caragiale, Mihai Eminescu, Barbu Delavrancea, Ioan Slavici, Ion Druță etc.

ATELIER DE IDEI

1. **Rezumat creativ:** Scrieți rezumatul nuvelei „*Moara cu noroc*” din perspectiva lui Ghiță. Includeți emoțiile și frământările personajului principal.
2. **Portrete morale:** Alegeți câte un personaj și realizați portretele lor morale detaliate. Cum reflectă trăsăturile lor lupta dintre bine și rău?
3. **Conflicte centrale:** Identificați conflictele principale din nuvelă și explicați cum influențează acțiunea și destinul personajelor.

4. *Dialoguri imaginare*: Imaginați-vă unele discuții între Ghiță și Ana după evenimentele finale ale nuvelei. Scrieți dialogurile, respectând caracterizarea lor.
5. *Teme și mesaje*: Elaborati un text scurt în care să explicați temele principale ale nuvelei și mesajele pe care Ion Slavici le transmite cititorilor.
6. *Analize simbolice*: Alegeți simboluri din nuvelă (Moara, banii, drumul, casa) și explicați ce semnifică în contextul moral și social al operei.
7. *Final alternativ*: Imaginați-vă un final diferit pentru nuvelă, care să schimbe destinul lui Ghiță. Explicați ce-ar fi fost diferit și de ce.
8. *Tragedii ale personajelor*: Scrieți un text de 5-6 rânduri despre cum se construiesc tragediile personajelor și cum sunt influențate de tentația banilor și de lăcomie.
9. *Legături cu satul ardelean*: Redactați un eseu scurte despre cum viața satului ardelean și obiceiurile locale influențează comportamentul personajelor din „Moara cu noroc”.
10. *Reflectări personale*: Povestiți situații din viața reală sau din cărți/filme care seamănă cu deciziile personajelor. Ce-ați fi făcut voi în locul lor?

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Analizați modul în care personajul principal, Ghiță, evoluează de la un om cinstit la unul dominat de lăcomie și frică. Scrieți un scurt text explicativ în care să argumentați cauzele acestei transformări.
2. Descrieți atmosfera morală și socială din „Moara cu noroc”. Cum influențează aceasta deciziile personajelor? Scrieți un text de minimum 5 propoziții.
3. Identificați un episod care arată conflictul dintre bine și rău în nuvelă. Rescrieți-l într-o formă scurtă, păstrând dialogul și tensiunea.
4. Imaginați-vă că sunteți un jurnalist care a poposit la „Moara cu noroc”. Redactați un articol scurt despre întâmplările din moară, incluzând părerea voastră despre comportamentul lui Ghiță, respectând cerințele stilului publicistic.
5. Analizați simbolul „morii” din nuvelă. Scrieți un text de 6 propoziții în care explicați ce reprezintă „moara” și cum influențează destinul personajelor.
6. Comparați două personaje secundare din nuvelă. Scrieți într-un tabel asemănările și diferențele lor morale și comportamentale.
7. Alegeți un dialog important din nuvelă și transformați-l într-un monolog interior al lui Ghiță, exprimându-ți gândurile și emoțiile acestuia.
8. Imaginați-vă un final alternativ pentru nuvelă în care Ghiță nu cedează tentației lăcomiei. Scrieți-l într-un text de 8–10 propoziții, caracterizând personajele.
9. Scrieți un scurt eseu despre rolul destinului și al circumstanțelor în viața personajelor, folosind exemple concrete din nuvelă sau din viața de azi.
10. Alegeți o scenă tensionată din nuvelă și reconstituiți-o printr-o scrisoare adresată Anei sau unui prieten imaginar, exprimând trăirile personajului care scrie.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. *Caracterizarea personajelor*: Alegeți unul dintre personajele principale (Ghiță, Ana sau Lică Sămădăul) și realizați un portret psihologic detaliat. Identificați trăsăturile morale, dorințele, fricile și conflictele interne ale personajului, folosind exemple din text.
2. *Structura nuvelei*: Explicați subiectul narativ al nuvelei, indicând introducerea, acțiunea, punctul culminant și deznodământul. Explicați cum aceste elemente contribuie la tensiunea dramatică a operei.
3. *Tema și mesajul*: Identificați tema principală a nuvelei și formulați, cu propriile cuvinte, mesajul moral pe care autorul îl transmite prin destinul personajului Ghiță.
4. *Comportamentul personajelor în conflict*: Analizați deciziile lui Ghiță și ale Anei în raport cu tentația îmbogățirii rapide și cu influența lui Lică Sămădăul. Scrieți un mic text în care să explicați cum aceste decizii reflectă caracterul lor.
5. *Rolul mediului*: Realizați o scurtă descriere a atmosferei satului și a morii, explicând cum mediul influențează acțiunile personajelor și contribuie la dezvoltarea conflictului.
6. *Relații sociale și influențe morale*: Analizați relațiile dintre personajele din nuvelă (Ghiță – Ana, Ghiță – Lică, Ghiță – săteni). Explicați modul în care aceste relații reflectă valorile morale și conflictele sociale din satul ardelean al vremii.
7. *Perspectiva narativă*: Analizați naratorul din nuvelă. Este obiectiv sau subiectiv? Exemplificați modul în care perspectiva aleasă influențează percepția cititorului asupra acțiunii și personajelor.
8. *Confruntarea bine-rău*: Elaborați un tabel în care să comparați caracterul lui Ghiță și al lui Lică Sămădăul, subliniind trăsăturile morale și acțiunile lor. Apoi, explicați cum conflictul dintre cele două figuri construiește tensiunea morală a nuvelei.
9. *Rezolvarea conflictului*: Scrieți un scurt eseu (5–7 rânduri) în care să argumentați dacă finalul nuvelei este inevitabil sau dacă, în opinia voastră, Ghiță ar fi putut lua alte decizii pentru a evita tragedia.
10. *Conexiune cu realitatea*: Alegeți o situație din viața satului românesc descris în nuvelă și compar-o cu o situație actuală din viața comunităților rurale. Redactați un text de analiză, evidențiind similitudini și diferențe.

RECAPITULARE

Ion Slavici este una dintre personalitățile fundamentale ale literaturii române moderne, recunoscut în mod special ca reprezentant de seamă al realismului literar. Prin scrierile sale, Slavici a descris cu acuratețe viața oamenilor simpli, valorile și capcanele moralității tradiționale, opoziția dintre bine și rău, dar și complexitatea relațiilor sociale din mediul rural. El a contribuit la conturarea prozei realiste românești, punând accent pe analiza psihologică a personajelor și pe realitatea socială în care acestea trăiesc.

Nuvela „Moara cu noroc” este una dintre lucrările sale cele mai importante și reprezentative pentru curentul realist românesc. Nuvela urmărește destinul

personajului principal, Ghiță, un cizmar care, în dorința de a-și îmbunătăți situația materială, preia hanul numit „*Moara cu noroc*”. În contact cu licențele și principiile morale compromise ale lui Lică Sămădăul, el devine tot mai implicat în situații morale dificile, ceea ce duce la disoluția lui personală și la tragedie. Această evoluție reflectă tensiunea dintre interesele materiale și valorile morale, unul dintre elementele definitorii ale realismului.

Prin portretizarea detaliată a personajelor, descrierea mediului rural Ardelean și analiza consecințelor alegerilor morale, nuvela „*Moara cu noroc*” a devenit un punct de referință în literatura română, fiind considerată o nuvelă care ilustrează atât complexitatea naturii umane, cât și impactul social al condițiilor economice și morale asupra individului. Construcția riguroasă a intrigii, realismul situațiilor și

profundimea analizei morale devin un model al prozei obiective din literatura română. Destinul personajelor demonstrează că încălcarea principiilor morale atrage consecințe inevitabile, iar echilibrul vieții se poate pierde atunci când valorile fundamentale sunt sacrificate pentru câștig material.

Nuvela „*Moara cu noroc*” rămâne unul din elementele esențiale pentru înțelegerea prozei realiste românești, exemplificând modul în care literatura poate explora și reflecta în profunzime conflictele interioare, alegerile morale și relațiile sociale ale epocii în care a fost scrisă. Prin „*Moara cu noroc*”, autorul oferă o istorie dramatică, dar și o lecție morală durabilă despre fragilitatea echilibrului dintre dorință, avere și demnitate umană.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- 🎨 **Vers** – un rând al poeziei. Ex.: „*Lacul codrilor albastru*”.
- 🎨 **Strofă** – grup de versuri unite prin sens și rimă. Ex.: *Strofa de patru versuri*.
- 🎨 **Rimă** – potrivirea sunetelor de la sfârșitul versurilor. Ex.: *mare – floare*.
- 🎨 **Ritm** – succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate.
Ex.: *Ritmul trohaic*.
- 🎨 **Măsură** – numărul de silabe dintr-un vers. Ex.: *Vers de 8 silabe*.
- 🎨 **Scenă** – subdiviziune a actului. Ex.: *Scena a II-a*.
- 🎨 **Context** – situația în care este creat textul. Ex.: *epoca sau mediul social al autorului*.
- 🎨 **Emitent** – cel care transmite mesajul într-un text. Ex.: *Poetul sau naratorul*.
- 🎨 **Receptor** – cel care primește mesajul. Ex.: *Cititorul*.
- 🎨 **Inversiune** – schimbarea ordinii normale a cuvintelor pentru expresivitate.
Ex.: „*Frumoasă este primăvara*”.

ION LUCA CARAGIALE (1852 - 1912)

Ion Luca Caragiale a fost poet, scriitor, ziarist, comentator politic, nuvelist, autor de pamflet, dramaturg și director de teatru, recunoscut pentru operele sale

S-a născut la 30 ianuarie 1852, în satul Haimanale, județul Prahova (astăzi localitatea îi poartă numele). A fost fiul lui Luca Caragiali, avocat și fost actor, și al Ecaterinei Karaboa, provenind dintr-o familie de negustori greci din Brașov. Mediul familial, în care teatrul ocupa un loc important – unchii săi, Costache și Iorgu Caragiale, fiind actori și conducători de trupe, i-a influențat decisiv orientarea artistică.

A urmat școala primară și gimnaziul la Ploiești, apoi cursurile de declamație și mimică la Conservatorul din București. A lucrat o perioadă ca copist la Tribunalul Prahova și sufleur la Teatrul Național din București, experiențe care l-au apropiat de lumea scenei. Debutul literar a avut loc în 1873, în revista „Ghimpele”, iar ulterior a colaborat la mai multe publicații. Între 1878 și 1882 a fost redactor la ziarul „Timpul”, unde i-a avut colegi pe Mihai Eminescu și Ion Slavici și unde s-a apropiat de societatea „Junimea”.

Consacrarea sa ca dramaturg s-a produs în anii 1879–1885, când au fost reprezentate comediiile „O noapte furtunoasă”, „Conu Leonida față cu reacțiunea”, „O scrisoare pierdută” și „D-ale carnavalului”. Acestea alcătuiesc nucleul teatrului său comic și reprezintă o satiră viguroasă a vieții politice și sociale românești din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În 1890 a publicat drama „Năpasta”, demonstrând că poate aborda și registrul tragic, prin conflicte intense și analiză morală.

Casa-muzeu „I.L. Caragiale” din
Ploiești

Mormântul lui I. L. Caragiale din
cimitirul Șerban Vodă

Pe lângă teatru, Caragiale a excelat în proza scurtă. Textele reunite în volumul „Momente și schițe” (1901) – precum „Di Goe...”, „Bubico”, „Vizită” sau „Căldură mare” – surprind cu umor fin și ironie moravurile burgheziei și ale micii funcționării. În nuvelele „O făclie de Paște”, „În vreme de război” și „La hanul lui Mânjoală”, tonul devine grav, accentul căzând pe analiza psihologică și pe consecințele dramatice ale obsesiilor și ale vinovăției. Activitatea sa publicistică atinge un punct culminant prin

studiul „1907, din primăvară până-n toamnă”, inspirat de răscoala țărănească.

Implicat în scandalul de presă cunoscut drept „afacerea Caion”, dezamăgit de

atacurile repetate, scriitorul s-a stabilit în 1905 la Berlin. Acolo a continuat să urmărească atent viața politică românească și a publicat ultimul său volum important, „*Schițe nouă*” (1910). S-a stins din viață la 9 iunie 1912, la Berlin, fiind ulterior înmormântat la Cimitirul Bellu din București.

Prin întreaga sa creație, Caragiale a impus un model de realism satiric și o artă a dialogului neegalată în literatura română. Personajele sale au devenit tipologii clasice, iar opera lui rămâne un reper esențial pentru înțelegerea societății românești moderne și pentru evoluția teatrului și prozei românești.

ÎN VREME DE RĂZBOI

I

În sfârșit ceata de tâlhari căzuse prinsă în capătul pădurii Dobrenilor. Doi ani de zile, vreo câțiva voinici, spoiți cu cărbuni pe ochi, foarte-ndrăzneți și foarte cruzi, băgaseră spaima în trei hotare. Întâi începuseră cu hoția de cai; apoi o călcare, două cu cazne; pe urmă omoruri. Între altele făcuseră acum în urmă o vizită despre ziuă lui Popa Iancu din Podeni.

Popa era un om cu dare de mână; rămas văduv, deși foarte tânăr, trăia cu maicăsa. Îi mergeau treburile cât se poate de bine. În timp de un an și jumătate, cumpărase două sfori de moșie, ridicase un han și o pereche de case de piatră; vite multe, oi, cinci cai, și mai avea, se zice, și bănet. Astea băteau la ochi, toată lumea credea că popa găsisse vreo comoară. La așa stare, trebuia, se-nțelege, să se oprească ochii tâlharilor.

Într-o seară, Iancu a făcut prostia să rămână acasă singur de tot: pe bătrână a trimis-o cu trăsura la târg, cu un băiat; pe un argat l-a mânat la câmp, pe alți doi, cu carele, după lemne la pădure. După miezul nopții, iacâte oaspeții negri: l-au legat, l-au schingiuit și i-au luat o groază de bani. Norocul bătrânei că lipsea; făcea poate greșala să țipe, și tâlharii o omorau, cum s-a și întâmplat în altă parte cu o babă, peste câteva zile.

De mirare însă un lucru – popa avea un buiestraș minunat și două iepe de prăsilă: nu i le-au luat. Dar ceva și mai curios – câinii din curte, niște dulăi ca niște fiare, nu dedaseră măcar un semn de viață! Hoții au fel-de-fel de meșteșuguri ca să adoarmă câinii cei mai sălbatici; le dă pesemne un fel de mâncare descântată ori cine știe ce.

Pe preot l-au găsit a doua zi într-un târziu legat butuc, cu mușchii curmați de strânsura frânghiilor, cu călușu în gură, d-abia mai putând geme. L-au dezlegat degrabă, și bietul om a povestit, gâfâind și cu mintea pierdută de groază, tot ce pătimise. Nu trecură nici două săptămâni și se auzi de altă călcare – aceea, în adevăr, spăimântătoare. Dar în sfârșit fărădelegea asta fusese cea din urmă. Oamenii spoiți cu negru căzuseră în lanțurile justiției az-noapte, tocmai când se porneau la o nouă ispravă. Vestea aceasta se împrăștiase într-o clipă ca o lumină liniștitoare peste câțetele hotarele

bântuite. Către seară se întorcea acasă, călare pe buiestrașul lui, popa Iancu. Și calul și omul erau zdrobiți de umblet. De trei zile popa alergase după daraveri de negustorie, – vindea vite și cumpăra porci. Pe unde umblase n-aflase nimica de prinderea tâlharilor. Maică-sa îl aștepta cu masa; fiul n-avea poftă de mâncare; îi era degrabă să meargă la neica Stavrache, hangiul, fratele-său mai mare.

Hangiul era foarte mulțumit: om cu dare de mână, cu han în drum – mare greutate i se luase de pe suflet. Câte nopți nu dormise el o clipă măcar cumsecade, trăgând cu urechea și așteptând cu inima sărită pe musafirii de noapte! Negreșit trebuia să-i vie și lui rândul odată și-odată.

Preotul intră în cârciumă, tocmai când d-l Stavrache se pregătea să închiză.

— Neică, zise el privind ciudat și sperios în toate părțile, aș vrea să-ți spui ceva numaidecât.

— Ce?

— Ai să vezi. Închide și aide-n odaie amândoi... am venit la d-ta ca la un duhovnic... După aerul și tonul tânărului, fratele mai mare nu știa ce să creadă; totuși înțelese că preotul avea lucruri serioase de spus. Trimise pe slugi și pe femeie să se culce, închise obloanele prăvăliei și poarta hanului, și, după ce toată lumea se liniști, intră în odăiță unde-l aștepta popa trăgând tutun și oftând greu.

— Ce e, mă?

— Am venit la d-ta ca la un duhovnic... N-aude nimeni?

— Aș! cine s-auză?

— Neică Stavrache, zise popa înecat, m-am nenorocit!

— De ce?

a-nceput să plângă cu hohot și să se bată cu pumnii în cap. Neica Stavrache nu înțelegea deloc.

— Ce să mă fac?... ce să mă fac, neică?... spune d-ta, că mi-ești frate mai mare...

Ce avea preotul pe suflet? Ce să aibă? Lucru greu de-nțeles, firește; așa de greu că d-l Stavrache, mai întâi, nici n-a voit să creadă.

Cum s-a putut? Omul cu greutate, proprietarul cu atâtea acareturi și cuprins, mai bogat decât multă lume dimprejur! – frate-său! preotul – să fi fost capul bandei de tâlhari! Și cu toate astea era adevărat. Dracu-l împinsese! Și nenorocitul își povesti din fir în păr toate isprăvile. Călcarea de la el fusese un marafet ca să adoarmă bănuielele. Cu câteva zile înainte, un notar de stat – era cam beat – dușman vechi al popii, întâlnindu-l la un han pe drum, i-a zis: „Bun buiestraș ai, părinte! ăsta nu mai e cal de popă, e cal haiducesc, să lase toate puterile-n urmă!” și pe urmă: „Bine-ți mai merge, părințele! mai cumpărași o sfoară de moșie! Cum de nu ți-e teamă să te calce tâlharii! pesemne că ești dres!”

Neica Stavrache ascultă în sfârșit și povestirea isprăvii din urmă de la arendașul Dărmăneștilor... Dar nu popa îl omorâse; el luptase cât putuse să-i oprească de la așa crudă faptă; ce era să le faci însă? erau îndârjiți: baba țipa și arendașul a tras cu

arma – nu mai era chip să stăcândești pe băieți.

Popa scăpase din cursa întinsă la capătul pădurii numai prin întâmplare: aminteri puneau mâna poterașii și pe el... Dar toți cetașii sunt prinși... Or să-i pună la cazne.. ei au să spună tot... tot... Or să pună mâna și pe el. Și popa, apucat de cutremur, își smulgea părul din cap.

— Ce-i de făcut, neică Stavrache? scapă-mă!

— Cum?... Nenorocitul! să fugi! să piei! să te-neci mai bine decât să puie mâna pe tine! în fundul ocnei îți putrezesc oasele.

Pe când vorbea d-l Stavrache, deodată s-aud afară zgomot, strigăte și bătăi puternice în obloanele prăvăliei. Amândoi rămân încremeniți.

— Nu deschide! zice popa scoțând un revolver de sub antieriu.

Dar bubuiturile se-ndesesc, – sunt oameni mulți afară. D-l Stavrache, fără să mai asculte de stăruințele popii, care tremura ca varga, îl împinge cât colo și trece-n prăvălie. Trăgând bine cu urechea, hangiul înțelege că are a face cu o lume veselă: o ceată de răufăcători e mult mai serioasă și mai tăcută; nu râde și nu chiuiește așa cu chef pe la miezul nopții. Și d-l Stavrache a ghicit bine. Strigând: „Numaidecât!” aprinde lampa și merge să deschiză.

În adevăr, sunt vreo douăzeci de voluntari tineri, claie peste grămadă, în câteva trăsură, conduși de un ofițer și doi sergenți rezerviști către Dunăre – la război. Poposesc două-trei ceasuri aci, să odihnească și caii; despre ziuă or să pornească; trebuie s-apuce trenul militar care trece dimineață la stația cea mai apropiată – cale de vreo patruzeci de kilometri. Sunt mușterii buni, băieți cu dare de mână, și cântă, și râd, și fac fel-de-fel de nebunii.

D-l Stavrache face tot ce poate ca să-ndatoreze pe bravii tineri. După ce au băut binișor, se aștern unul lângă altul, ticsiți, în cele două odăi mai mari ale hanului. Foarte obosiți, tinerii fără grije dorm buștean. Hangiul, posomorât, stă câteva minute la gânduri adânci; dar deodată fața i se luminează: înăuntrul frunții a scânteiat o mare inspirație. Omul trece repede în odaia unde îl aștepta cu atâta nerăbdare cainicul.

Ce și-au vorbit cei doi frați nu se poate spune, atât de-ncet și de discret și-au șoptit. E destul a arăta numai ce au făcut. Preotul Iancu s-a așezat pe un scaun în mijlocul odăiții. D-l Stavrache a luat o pereche de foarfece și a-nceput să-i rezeze pletele; apoi tot mai scurt, unde mai bine, unde mai cu scări, l-a tuns la piele, muscălește. Apoi i-a tuns scurt barba, i-a săpunit-o bine și la urmă i-a ras-o cu perdaf. Toate astea foarte degrabă.

La patru despre ziuă, voluntarii s-au deșteptat, s-au pus la rând și s-au numărat. D-l Stavrache le-a făcut socoteala, a încasat suma de douăzeci și cinci de lei și, mulțumindu-le, le-a zis:

— Uite ce e... e aici un tânăr care ar vrea să meargă și el voluntir cu d-v... Îl primiți?

— E vârstnic?...

— Da.

— Are părinți? ori copii?

— N-are nimic.

— Are formele gata? a întrebat ofițerul.

- Forme n-are; dar... să le faceți d-v.
- Asta nu se poate; trebuie să se prezinte la divizie.
- Da' nu s-ar putea să-l luați cu d-v. și să-și facă formele acolo unde vă duceți?
- Ba... s-ar putea.
- Atunci...

Și d-l Stavrache aduse în fața camarazilor pe domnul Iancu Georgescu – un tânăr foarte voinic, frumos și curat, ras proaspăt – o înfățișare demnă și severă. Camarazii l-au salutat cu un „ura” puternic de s-a cutremurat hanul, și d-l Iancu Georgescu, după ce s-a sărutat de multe ori cu neica Stavrache, a pornit cu vesela bandă, fără să se mai uite înapoi. (...)

Pe când d-l Stavrache își ridică așa de sus interesanta-i clădire de ipoteze, iacă

altă scrisoare: e tot de la Turnu-Măgurele – de astă dată însă e slovă străină... Slovă străină!... Ei! lucru dracului!...

„Salutare, domnu Stavrache, n-avem onoare să vă cunoaștem, dar venim să îndeplinim rugămintea unui brav camarad, sublocotenentul Iancu Georgescu, voluntar înaintat în grad în timp de campanie, mort pe câmpul de onoare cu trei gloanțe inamice primite în cîndtece. Am stat la căpătâiul lui plângând până când a închis ochii. Mare păcat că s-a prăpădit așa viteaz soldat! Un moment nu a arătat lașitate; deși foarte slăbit de atîta durere și pierdere de sânge, tot glumea; zâmbind și-a cântat singur popește foarte frumos: vesnica pomenire! apoi ne-a dat adresa dumitale și ne-a rugat să-ți scriem negreșit să-l ierți, fiindcă acuma s-a spălat de sânge, și să-i spui maică-sii, bătrânii, pe care o cunoști, să-i poarte regulat de grijă sufletului. Pe urmă a-nceput să aiurească și s-a sfârșit.

Salutare: sub-loc. Marin Dobrescu; sergent major, George Popescu.”

D-l Stavrache a plâns mult, mult, zdrobit de trista veste. Dar un bărbat trebuie să-și facă inimă! Nu trebuie să se lase copleșit de așa durere. A strâns bine scrisoarea; s-a spălat frumos pe ochi; a pus caii la brișcă și a plecat repede la târg să întrebe pe avocat, cu ce forme intră cineva regulat în stăcîndirea averii unui frate bun pierdut, care n-are alt moștenitor.

II

Demult, acuma, domnul Stavrache stăcîndește mirazul rămas de la frate-său, părintele Iancu, de a cărui urmă nu s-a mai putut da și despre care nici nu se mai pomenește.

Avocatul povătuise destul de limpede pe hangiu...

Un om stăcîndește o avere; cu drept ori fără drept, o stăcîndește. Câtă vreme nu-l supără nimeni, câtă vreme nu se ridică nici o pretenție asupra-i, el n-are nevoie să ia nici o măsură legală. Și mai mult la urmă situația d-lui Stavrache este mai limpede decât a oricărui proprietar.

— Averea a fost a popii?

— Da, a popii.

— Făcută de el, din munca lui?...

— Cea mai mare parte.

— Popa are copii?

— N-are.

— Are femeie?

— Nu.

— Are părinți?

— Nu.

— Mai are alt frate?

— Nici unul, decât pe mine.

— Atunci... stăcândește sănătos, a adăugat avocatul, și dacă te-o supăra cineva, atunci vino la mine... Numai unul singur te-ar putea călca...

— Cine? întrebă d-l Stavrache.

— Popa.

Moștenitorul zâmbi și cu siguranță răspunse:

— Aș, nu mai poate călca, săracu!

Apoi, văzând că răspunsul său era prea sigur face o impresie ciudată avocatului, se grăbi s-adaoge cu tonul cel mai duios:

— Cine știe unde s-o fi prăpădit bietul frate-meu, dacă n-a mai venit el la avutul lui atâta amar de vreme!

Au trecut cinci ani de la război și nimeni, în adevăr, n-a supărat pe d-l Stavrache, afară decât popa lancu volintiru, care venea din când în când, de pe altă lume, să tulbure somnul fratelui său. Avocatul avusese dreptate. Singur popa avea dreptul să neliniștească pacinica stăcândire a hangului.

Dar orice se-ntâmplă des nu ne mai mișcă; orice minune a treia oară trebuie să ni se pară lucru foarte firesc. Pentru aceea, hangiuul primi fără multă emoție vizita înstrăinatului, care venea cine știe de unde, de departe.

D-l Stavrache stă în odăiță, căutând să desfacă niște socoteli încurcate, când intră nenorocitul fugar.

Stins de oboseală, bolnav, cu fața hiravă și cu ochii-n fundul capului ca în clipa morții, ocnașul era îmbrăcat în haina vărgată de la ocnă, de unde scăpase, ca prin minune, pilindu-și lanțurile.

Umblase prin codri nemâncat; trecuse prăpăstii; haina și nădragii îi erau numai zdrențe; opincile sfâșiate; palmele și tăpile picioarelor și gleznele pline de sânge. Dar în sfârșit, ajunsese la frate-său.

— Ticălosule! Strigă d-l Stavrache, ne-ai făcut neamul de răs! Să piei să nu te mai văd! Pleacă! Du-te înapoi de-ți ispășește păcatele!

Fugarul a plecat oftând și când a ajuns în prag:

— Nene, zice, fă-ți pomană, dă-mi o bărdacă de apă.

Atâta a putut să zică și a picat jos moale ca o cârpă.

Lui d-l Stavrache i s-a făcut milă; s-a repezit să-l ridice ca să-l puie pe pat: nu-l putea lăsa să moară ca un câine. Ocnașul în luptă cu moartea s-a acățat de frate-său cu o mână de gât și cu alta de brațul stâng. Hangiuul a dat atunci să-l salte de jos; a încercat o dată, de două, de mai multe ori din răspuțuri – degeaba: toate puterile

și sudorile fuseseră de prisos; trupul greu ca plumbul era peste puțință de dezlipit de la pământ.

Hangiul simțind că se frânge de la mijloc, voi să dea drumul murindului și să se ridice în picioare ca să răsuflă și să-și recapete puterile. Dar încercarea aceasta fu și mai grea decât cea dintâi: ocnașul, în ceasul morții, se încleștase cu o putere covârșitoare de gâtul și de brațul hangiului.

Se opinti încă o dată cu supremă energie, ridică de la pământ pe nenorocit; dar

acesta fu apucat de un cutremur grozav, se zbatu din toate încheieturile și, biruind

cu greutatea-i de mortăciune cea din urmă putere de împotrivire a lui Stavrache, îl îngenunche, îl trânti jos și-i puse, ca un luptător teafăr, genunchiul pe piept. Apoi începu să răză ca un nebun scrâșnind din dinți și-i zise:

— Gândeai c-am murit, neică?

A stat mult d-l Stavrache supus sub călcâiul ocnașului; mult a suferit în ochi rânjeala acelei fiare. Dar când nebunul a voit să-l sugrume, atunci hangiul, smintit și el de frica morții, a făcut o săritură deznădăjduită... Ocnașul a sărit cât colo ca un mototol, a bufnit în ușă, ușa s-a deschis de perete, și mototolul a pierit în întunericul nopții.

D-l Stavrache era-n picioare, în mijlocul odăii, tremurând din toate încheieturile și făcându-și cruci peste cruci... Dor de frate – bine; dar urâtă vizită.

Până la ziuă, d-l Stavrache s-a plimbat prin odaie de colo până colo; s-a-nchinat într-una rugându-se fierbinte pentru odihna sufletului răposaiților, și a băut mereu rachiu bun, ca să-și îndepărteze gândurile rele.

A doua zi s-a dus la biserică și a aprins lumânări pentru sufletele morților. Apoi, deși zdruncinat, și-a văzut omul de daraveri, mai pe ici, mai pe colea... mai cu seamă și-a petrecut vremea cu niște vin care pornise să se turbure și să se oțetească... acu era limpede ca untdelemnul franțuzesc și dulce ca mustul năspřit. Toată ziua nu i-a cerut inima nimica; a băut doar două-trei năstrape de zeamă de varză; tocmai înspre seară de tot a gustat nițel pește sărat cu usturoi și a băut câteva pahare de vin nou. Pe urmă s-a-nchinat frumos și s-a culcat cu gândul la cine știe ce.

III

Era o sloată nemaipomenită: ploaie, zăpadă, mazărică și vânt vrăjmaș, de nu mai știa vita cum să se-ntoarcă să poată răsufla. Deși aproape de nămieș, în tot satul era astâmpăr desăvârșit ca-n puterea nopții; ba nici glas de câine nu se mai auzea – cine știe în ce adăposturi se odihneau paznicii curților! Drumul parcă era pustiu: care om cuminte să-nfrunte așa tărie de vreme?

Pe la toacă, s-a hotărât vântul să bată numai dintr-o parte; ploaia a conținut; a-nceput ninsoarea mărunțică și deasă, și s-a pornit crivățul s-o vârtejască. Așa vreme ține trei zile și trei nopți: halal de cine n-are nici pentru vatră, nici pentru căldare!

D-l Stavrache n-a mai ridicat oblonul prăvăliei. Singur la tarabă ce să facă omul?

Mai bea un rachiu, mai morfolește un covrig uscat și se gândește mai la una, mai

la alta. Dar e frig în prăvălie. Mai înțeleg să se canonească negustorul când știe pentru ce; dar așa, degeaba! Pe așa vreme e de prisos să mai aștepți mușterii. D-l Stavrache încuie cicmigeaua, pe urmă prăvălia și trece-n odaie, la căldură: călători n-or să mai treacă, și toată lumea din sat știe să intre pe porțiță-n curte și să bată la ușa din dos.

În adevăr, după ce se dezmoște bine d-l Stavrache la gura sobei, iacâte, pe-nseratele că bate cineva la ușă. (...)

După o pauză, în timp ce musafirul bău unul după altul două pahare de vin:

— Bravo! bun vin ai, domnule Stavrache.

— De unde știi că mă cheamă Stavrache?

— Mi-a spus prietenul.

— Da'... dumnealui... de unde știe?

— Știu eu? Mi-a spus pe drum, că mi-era frică să înnoptăm pe așa vreme; zice: n-ai grije; mânem aici aproape, la han la neica Stavrache.

— Pesemne că m-o fi cunoscând dumnealui! zise hangiul și dete să se apropie de pat, să vază pe omul care dormea cu fața la perete. Când deodată:

— Cum să nu te cunosc, neică Stavrache, dacă suntem frați buni? zise omul din pat râzând și ridicându-se drept în picioare în fața hangiului.

Tot viforul care urla în noaptea grozavă să fi năpădit dintr-o dată în țeasta lui Stavrache nu l-ar fi clătinat mai cu putere decât înfățișarea și vorbele acestea!

Hangiul deschise gura mare să spună ceva, dar gura fără să mai scoată un sunet nu se mai putu închide; ochii clipiră de câteva ori foarte iute și apoi rămaseră mari, privind țință, peste înfățișarea aceea, în depărtări neînchipuite; mâinile voiră să se ridice, dar căzură țepe de-a lungul trupului, care se-ntinse-n sus, nălțându-și gâtul afară din umeri, ca și cum o putere nevăzută l-ar fi tras de păr vrând să-l desprindă de la pământ, unde parcă era înșurupat... Dar după acest moment dintâi, trupul se înfundă repede mai jos chiar decât fusese, apăsându-și gâtul în umeri, ca și cum puterea nevăzută îl scăpase de păr, mâinile se ridicară și-ncepură să frământa sec din degete; ochii-și întoarseră privirile din adânci depărtări de-afară afundându-le treptat înăuntrul bolții capului, în alte depărtări mai adânci poate; gura se-nchise și fălcile se-nclștară.

— Șezi, necă, zise fratele mai mic, așezându-se la masă.

Hangiul ascultă.

— Te miri firește că mă vezi...

Hangiul zâmbi.

— Mă credeai mort, nu-i așa?... Aș! scrisoarea din urmă a fost o glumă...

Hangiul începu să râză.

— Uite, neică Stavrache, la ce-am venit noi... E vorba de dreptate frățească...

Dumneata ai la mână cheazășie averea mea. Eu... de! până acuma m-am învățit prin lume cum am putut; de-atâta vreme nu te-am supărat... Acu... ce să-ți mai spui? Am umblat cu banii regimentului... și de-aia am venit... să nu mă lași! nu mai e vorba de dreptate: de pomană îmi dai... Nu bei și d-ta cu noi?

Zicând acestea îi întinse un pahar. Stavrache luă paharul; îl duse spre gură, dar gura rămase ncleștată, tremurând și, ca și cum ar fi băut, deșertă paharul peste bărbie pe sân.

Musafirii se uitară lung unul la altul.

— ...Dacă până poimăine n-am cincisprezece mii, trebuie să mă-mpușc... Neică! adăogă omul cu multă căldură; neică! să nu care cumva să mă lași... Nu zici nimic?

Drept răspuns, Stavrache se ridică în picioare foarte liniștit; se duse drept la icoane; făcu câteva cruci și mătănii; apoi se sui în pat și se trânti pe o ureche, strângându-și genunchii în coate.

Pe când musafirii steteau nedormiți, uitându-se când la unul când la altul, când la omul ghemuit, acesta începu să horcăie tare și să geamă.

Dormea?... Visa urât?... Așa de repede s-adoarmă?... Se preface?...

Dar n-apucase să-și pună din ochi atâtea întrebări, și horcăielile se porni ca un clocot, întrerupte de gemete din adânc, în timp ce trupul tremura tot mai tare și mai tare clănțănind din dinți.

Fratele se apropie de pat și atinse cu mâna umărul omului chinuit de cine știe ce vis. La acea ușoară atingere, un răcnet! – ca și cum i-ar fi împlântat în rărunchi un junghi roșit în foc – și omul adormit se ridică drept în picioare, cu chipul îngrozitor, cu gura plină de spumă roșcată. Ca o furtună se repezi, apucă masa și o trânti de dușumea, făcând tot țândări.

Lumânarea căzând se stinse, și odaia rămase luminată numai de candela icoanelor și de tăciunile din vatră.

Stavrache rămase o clipă cu mâinile ridicate cât mai nalt, dete alt răcnet zguduitor și se năpusti asupra lui frate-său: îl doborî la pământ, năruindu-se peste el.

— Săi, că mă omoară!

Tovarășul voi să apuce pe Stavrache de la spate; acesta părăsi pe cel trântit, se-ntoarse-n loc și-nhăță pe celălalt de gât: într-o clipă la pământ.

— Mă strânge de gât! vrea să mă muște!

Atunci începu o luptă crâncenă. Pe lângă o necovârșită putere față de amândoi uniți, hangiul mai avea și o repeziciune de mișcări ne'nchipuită. S-ar fi a sfârșit rău pentru musafiri înfiorătoarea tăvăleală, dacă nu-i dădea fratelui prin minte o stratagemă. Scoase repede cureaua de la brâu...

Stavrache ocupat cu tovarășul nu lua seama că i se întâmplă ceva la picioare; fratele i le apucă, le-nfășură de două ori strâns bine și închise capătul curelii în cataramă; apoi îl apucă pe la spate dându-i cu sete pumni în cerbice. Stavrache lăsă pe tovarăș, dete să se-ntoarcă în loc; dar picioarele nu se mai putură cumpăni. Fratele îi trase un pumn strașnic în furca pieptului așa că Stavrache șovăind nu-l mai ajunse cu mâinile și se prăbuși ca un taur, scrâșnind și răgind.

Viscolul afară ajuns în culmea nebuniei făcea să trosnească zidurile hanului

bătrân.

Până să se ridice hangiuul într-un cot, îl răstigniră jos. Îi prinseră fiecare câte o mână, i le răsuciră în loc, frângându-le degetele pe dos, apoi cu mare silă le împreunară pe amândouă din susul capului și i le legară strâns cu brâul tovarășului, pe când Stavrache îi scuipa și râdea cu hohot. Acu era legat butuc.

Tovarășul se sui pe pat, luă candela de la icoane, să caute lumânarea printre lucrurile risipite pe jos. O găsi și o aprinse. Cum îi dete lumina-n ochi, Stavrache începu să cânte poește.

— Ce-i de făcut? zise tovarășul cu groază.

— N-am noroc! răspunse fratele.

Zdrobit de luptă și de gânduri, omul se așează încet pe pat și privi lung asupra celui ținut jos, care cânta nainte, legănându-și încet capul, pe mersul cântecului, când într-o parte când într-alta.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Nuvela „În vreme de război” face parte din proza realistă a lui Ion Luca Caragiale și a fost publicată inițial în anul 1898, în paginile revistei „Gazeta săteanului”. Această lucrare se distinge în cadrul operei lui Caragiale prin tonalitatea sa gravă și prin concentrarea asupra unor mecanisme psihologice complexe, fiind considerată una dintre cele mai puternice nuvele cu accente psihologice ale sfârșitului de secol XIX.

Contextul literar în care se înscrie nuvela este acela al *realismului și al influenței naturaliste* europene, curente care urmăreau reprezentarea obiectivă a realității sociale, dar și analiza detaliată a cauzelor interne ale comportamentelor umane. Naturalismul, inspirat de autori francezi precum Émile Zola a căutat să surprindă evoluția personajelor atunci când acestea sunt supuse presiunilor sociale sau interioare puternice, iar în „În vreme de război” această metodă se vede în modul în care autorul urmărește dezvoltarea unei obsesii care se transformă treptat în nebunie.

Caragiale realizează, prin această nuvelă, o *analiză profundă a psihicului uman* într-o situație limită: pe de o parte, patria și frica legată de soarta celor dragi în război; pe de altă parte, un suflet marcat de angoasă, neliniște și frământări interioare. Această obsesie este ilustrată prin cazul hangiu Stavrache, un personaj care, deși inițial pare un om stabil, echilibrat și preocupat de bunăstarea sa, intră sub dominația unei îngrijorări paralizante după primirea unei vești contradictorii despre fratele său plecat pe front. Evoluția personajului subliniază prăbușirea treptată a rațiunii în fața temerilor necontrolate și a interpretărilor eronate ale realității.

Structurată în trei părți care corespund gradelor de agravare a stării psihice a hangiuului, nuvela folosește *tehnici narrative moderne* pentru epocă: alternanța între planul narator și monologul interior al personajului, precum și reflecțiile indirecte care permit cititorului accesul la evoluția gândirii lui Stavrache. Astfel, cititorul urmărește acțiunile exterioare și *monologul interior*, care dezvăluie treptat transformarea obsesivă a personajului.

Personajele principale – hangiu Stavrache și fratele său, popa Iancu (care ajunge

mai târziu sergentul Georgescu), reflectă două tipuri de temperament și de relaționare cu societatea. Stavrache ilustrează un caracter introvertit și susceptibil la anxietate, pe care dorința de securitate materială și de claritate îl conduce spre autodistrugere. Prin contrast, fratele său este portretizat inițial ca un spirit mai deschis și mai adaptat mediului social, dar și el nu rămâne impenetrabil în fața consecințelor propriilor alegeri.

Pe de altă parte, atmosfera de „război” din titlu este un cadru istoric, dar și un simbol al *turbulenței interioare*, în care conflictele externe se reflectă în dezordinea mentală a protagonistului. Astfel, tema centrală a nuvelei este războiul ca eveniment istoric, dar și *războiul lăuntric al omului cu propriile temeri, iluzii și obsesii*.

Nuvela „În vreme de război” este o lucrare care marchează o direcție importantă în evoluția prozei lui Caragiale: trecerea de la satira socială și comică spre o *analiză detaliată a psihicului*, în care condițiile sociale și experiențele traumatice determină transformări profunde ale individualității. Prin aceasta, nuvela rămâne o contribuție deosebit de valoroasă la literatura realistă română, oferind o perspectivă complexă asupra modului în care omul reacționează în fața incertitudinii, fricii și conflictelor interioare.

CURIOZITĂȚI LITERARE

este una dintre cele mai valoroase creații în proză ale autorului, publicată în 1898. Spre deosebire de comediile sale satirice, această operă aparține registrului grav și evidențiază talentul scriitorului de a realiza o profundă analiză psihologică.

Tema nuvelei este degradarea morală și psihică a individului dominat de obsesia banului. În fundal se află contextul războiului de independență, dar conflictul central este unul interior, legat de lăcomie, frică și vinovăție.

Ideea principală evidențiază faptul că dorința exagerată de îmbogățire și suspiciunea permanentă pot distruge echilibrul sufletesc al omului. Caragiale sugerează că pedeapsa pentru păcatul moral vine mai ales din interior, prin mustrarea conștiinței și nu doar din exterior.

Personajele sunt construite realist și analizate psihologic. Personajul principal, hangiul Stavrache, este fratele unui preot care se dovedește a fi tâlhar. Stavrache este dominat de frica pierderii averii și de obsesia că fratele său se va întoarce pentru a-și revendica partea de moștenire. Preotul Iancu (Popa Iancu), fratele său, este un personaj ambiguu, cu o identitate dublă — om al bisericii și infractor. Personajele secundare contribuie la accentuarea tensiunii și la conturarea atmosferei apăsătoare.

Subiectul urmărește zbuciumul interior al lui Stavrache. Aflând că fratele său, implicat în acte de tâlhărie, a plecat la război, hangiul speră în moartea acestuia pentru a rămâne stăpân pe avere. Vestea presupusei morți îi aduce liniște temporară, însă aparițiile neașteptate și zvonurile îl tulbură profund, determinându-l să trăiască într-o stare de teamă continuă.

Punctele subiectului sunt clar conturate:

- a) **Expozițiunea** prezintă contextul și relația dintre frați.
- b) **Intriga** apare odată cu aflarea implicării lui Popa Iancu în tâlhării și plecarea sa la război.
- c) **Desfășurarea acțiunii** urmărește frământările și halucinațiile lui Stavrache.
- d) **Punctul culminant** constă în confruntarea finală, când fratele revine, iar Stavrache își pierde complet echilibrul.
- e) **Deznodământul** îl surprinde pe Stavrache în pragul nebuniei, pedepsit de propria conștiință.

Rolul nuvelei în opera lui Caragiale este deosebit, deoarece demonstrează capacitatea autorului de a depăși comicul și de a crea o proză psihologică intensă, apropiată de realismul obiectiv. Prin această nuvelă, scriitorul arată că adevărata dramă a omului nu este neapărat cea socială, ci cea interioară, determinată de conflictele morale și de forța distrugătoare a obsesiilor.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Cum reflectați asupra titlului nuvelei „*În vreme de război*” și starea generală a societății și a personajelor? Puteți face analogii cu situații istorice reale?
2. Care considerați că sunt principalele temeri și dileme morale ale personajelor în contextul războiului? Cum le-ați compara cu sentimentele oamenilor aflați în situații de război astăzi?
3. Observați contraste între comportamentele eroilor în fața pericolului și rutina zilnică a satului? Ce mesaj credeți că transmite Caragiale prin aceste contraste?
4. Analizați relația dintre autor și teme sociale: cum folosește Caragiale umorul, ironia sau satira pentru a evidenția absurditățile și suferințele generate de război?
5. În ce măsură considerați că nuvela poate fi văzută ca o reflecție asupra responsabilității individuale versus destinul colectiv într-o comunitate aflată în criză?
6. Care sunt, în opinia voastră, trăsăturile psihologice principale ale personajului central și cum sunt influențate acestea de presiunea războiului? Cum credeți că ar reacționa personajele într-un context modern?
7. Analizați simbolurile din nuvelă (cum ar fi armele, satul, drumurile) și discutați ce semnificații morale sau sociale credeți că transmit acestea cititorului.
8. Cum comparați perspectiva lui Caragiale asupra războiului cu cea a altor scriitori români ai secolului al XIX-lea?
9. Care credeți că este mesajul principal al nuvelei pentru cititorii contemporani? Considerați că tema războiului este încă relevantă astăzi?
10. Imaginați-vă o scenă alternativă în care personajele reacționează diferit la si-

tuațiile de criză din nuvelă. Cum credeți că ar schimba aceasta înțelesul operei și ce ar transmite despre natura umană?

TEORIE ȘI ANALIZĂ

Naturalismul este un curent literar constituit în Franța ca o prelungire a realismului, între 1860-1880, sub influențele realismului lui Flaubert și a pozitivismului lui Taine, răspândit în toate țările lumii. Cuvântul *naturalism* provine din limba franceză – *naturalisme* și este școala literară care, prin aplicarea în artă a metodelor științei pozitive, reproducerea realității cu obiectivitate perfectă și sub toate aspectele sale chiar și cele mai vulgare.

NATURALISMUL este un curent literar și artistic care s-a dezvoltat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, inspirat de realism, dar cu o abordare mai extremă și mai științifică a realității.

Autorii naturalisti urmăresc să prezinte viața exact așa cum este, fără idealizare, evidențiind determinismul social și biologic: caracterul și destinul oamenilor sunt influențate de moștenirea genetică, mediul în care trăiesc și circumstanțele sociale.

În literatură, naturalismul se manifestă prin descrieri detaliate ale mediului, personajelor și acțiunilor, punând accent pe aspectele crude sau dificile ale existenței. Personajele sunt adesea oameni obișnuiți sau marginali, confrunțați cu sărăcia, boala, violența sau conflictele interioare. Curentul s-a dezvoltat în Franța, prin scriitorii Émile Zola și Alphonse Daudet, iar mai târziu s-a extins și în literatura română prin autori precum Ioan Slavici, care, deși mai apropiat de realism, a abordat în nuvelele sale aspecte sociale și psihologice ce pot fi considerate influențe naturaliste.

Pictură de Jules Breton, pictor francez realist

În arte vizuale și teatru, naturalismul se traduce prin decoruri cât mai realiste, gesturi și comportamente autentice ale personajelor, și printr-o atenție deosebită pentru reproducerea fidelă a vieții cotidiene. Esența naturalismului constă în încercarea de a surprinde „viața așa cum este”, fără idealuri sau artificii, analizând oamenii în raport cu legile naturii și ale societății.

Naturalismul este un curent literar și artistic care urmărește redarea fidelă a realității, evidențiind influența mediului, eredității și circumstanțelor sociale asupra destinului oamenilor. Trăsăturile principale ale naturalismului sunt:

- a) **Determinismul** – personajele sunt influențate puternic de factori biologici, sociali și economici; acțiunile lor sunt adesea inevitabile.
- b) **Obiectivitatea** – prezentarea vieții se face fără idealizare sau moralizare, cu o atenție deosebită la detalii.

- c) **Analiza psihologică și socială** – personajele sunt studiate în profunzime, iar comportamentele lor sunt explicate prin contextul social și biologic.
- d) **Descrieri realiste și detaliate** – mediul, viața cotidiană și acțiunile sunt prezentate cu exactitate, inclusiv aspectele dificile sau crude ale existenței.
- e) **Teme sociale și marginali** – sunt abordate conflictele dintre clase, sărăcia, violența, boala sau alienarea.
- f) **Pesimism** – viața este adesea privită ca un joc de forțe în care omul nu are control deplin, iar destinul său este limitat de împrejurări.
- g) **Accent pe condiția umană** – se explorează natura omului, pasiunile, slăbiciunile și limitările biologice și sociale.

În tradiția naturalistă europeană, curentul a apărut în Franța în a doua jumătate a secolului XIX și a fost influențat de idei științifice și filosofice (precum pozitivismul lui Hippolyte Taine). *Émile Zola* – considerat liderul și teoreticianul naturalismului, cel care a definit principiile curentului și a aplicat-le în romanele sale analitice. *Guy de Maupassant* – autor francez cunoscut pentru nuvelele sale realist-naturaliste, în care personajele sunt influențate de forțele sociale și biologice. *Alphonse Daudet*, *Joris-Karl Huysmans* și alți scriitori francezi ai aceluiași mediu literar sunt, de asemenea, asociați cu naturalismul sau cu influențe puternice ale acestuia. În alte literaturi naționale s-au observat influențe naturaliste sau autori apropiați curentului, precum *Theodor Dreiser* (SUA) sau scriitori din Germania și alte țări, deși naturalismul francez rămâne cel mai reprezentativ și coerent ca școală literară.

Naturalismul ca mișcare definită strict nu a avut o școală larg răspândită în literatura română, dar elemente specifice (determinism social, descrieri realiste ale mediului și ale constrângerilor biologice și sociale) apar în proza unor autori, cei mai des menționați fiind:

Ioan Slavici – cu nuvele precum „*Moara cu noroc*”, „*Popa Tanda*”, arată influența mediului și a circumstanțelor sociale asupra comportamentului uman.

Duiliu Zamfirescu – în romanele sale „*Viața la țară*”, „*Țigăncușa*”, prezintă viața satului cu realism și atenție la detalii sociale și psihologice.

Barbu Ștefănescu Delavrancea – în nuvelele și piesele sale, se observă analiza influenței mediului și a situațiilor istorice asupra destinului personajelor.

Ioan Alexandru Brătescu-Voinești – explorează psihologia și mediul social în nuvelele sale de început de secol XX.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă o scrisoare pe care Stavrache i-ar scrie-o fratelui său înainte de a pleca pe front. Ce emoții și temeri ar exprima? Redați în scris conținutul ei.
2. Alcătuiți un dialog imaginar între Stavrache și un prieten care încearcă să-l liniștească: ce replici ar avea personajele?
3. Schițați o continuare alternativă a finalului, în care Stavrache găsește o cale de a-și controla obsesiile.
4. Gândiți-vă la o scenă în care alte personaje din sat află despre nebunia lui Stavrache – cum reacționează acestea?
5. Compuneți un monolog interior al lui Stavrache în care acesta explică de ce se

teme cel mai mult de fratele său.

6. Imaginați-vă un dialog între narator și un critic literar despre semnificația nuvelei – ce argumente aduc fiecare?
7. Desenați sau descrieți simbolic hanul lui Stavrache: ce culori, imagini și sentimente ar sugera?
8. Scrieți un scurt comentariu în stil jurnalistic despre impactul „războiului interior” asupra satului în ansamblu.
9. Gândiți-vă la o piesă muzicală care ar putea fi tema nuvelei – descrieți-i versurile sau atmosfera.
10. Realizați o metaforă/analogie inedită pentru obsesia lui Stavrache (ex.: „... ca un ceasornic stricat” etc.).

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. De ce credeți că Caragiale a ales să trateze tema nebuniei și obsesiei într-o nuvelă și nu într-o comedie?
2. În ce fel titlul nuvelei poate avea mai multe semnificații (lume externă vs. internă)? Argumentați.
3. Discutați, dacă fratele Iancu este un personaj pozitiv, negativ sau ambivalent și de ce.
4. Comparați abordarea psihologică a lui Caragiale în „În vreme de război” cu cea din altă nuvelă a sa (de ex. „O făclie de Paște”, căutați informații în Internet).
5. Expuneți-vă părerea dacă obsesia personajului este produsul mediului sau al unei trăsături interioare.
6. Nuvela „În vreme de război” este un portret al unei societăți sau al unei minți? Susțineți-vă opinia.
7. Cum este interpretată perspectiva narativă a nuvelei – naratorul observă sau judecă personajele?
8. Discutați despre valoarea nuvelei ca analiză a fricii universale în contextul social al epocii.
9. Poate fi considerată nuvela o critică socială sau mai degrabă una psihologică? Argumentați.
10. Discutați rolul naturalismului sau al realismului în modul în care este prezentată povestea lui Stavrache.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Analizați evoluția psihologică a lui Stavrache de la echilibru la dezorganizare mentală: ce episoade din text ilustrează această transformare și de ce? Redactați un mic text în care să redați evoluția psihologică a lui Stavrache.
2. Explicați de ce titlul „În vreme de război” poate reflecta contextul istoric, ci și starea interioară a protagonistului. Alcătuiți un mic eseu.
3. Faceți un scurt rezumat al celor trei părți ale nuvelei în care se desfășoară acțiunea și indicați cum evoluează conflictul principal.
4. Identificați cel puțin două momente care sugerează influențe naturaliste în prezentarea personajului principal și explicați de ce într-un scurt text.

5. Analizați rolul fratelui Iancu în declanșarea tragediei lui Stavrache: ce rol simbolic are acesta? Alcătuiți un dialog imaginar dintre aceaste două personaje.
6. Îngtr-o minicompunere descrieți modul în care Caragiale creează atmosfera tensionată a nuvelei prin elemente de stil și limbaj.
7. Explorați tema obsesiei în nuvelă: cum o pune în scenă autorul și ce consecințe are asupra destinului eroului?
8. Comparați reacțiile lui Stavrache la vestea despre fratele său cu cele ale altor personaje din nuvelele psihologice (*căutați informații în Internet*).
9. Realizați un text în care să legați conflictul interior al personajului cu situațiile sociale descrise în nuvelă.
10. Reflectați asupra naturii tragediei: credeți că deciziile lui Stavrache sunt inevitabile sau rezultatul unor alegeri personale? Argumentați în câteva enunțuri.

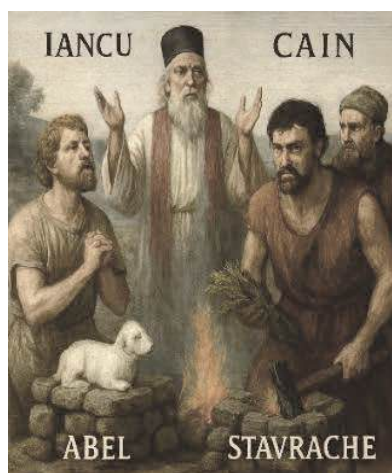
RECAPITULARE

Rolul lui Ion Luca Caragiale în literatura română este esenția prin comediile sale satirice, dar și prin proza de analiză psihologică. El a surprins cu luciditate realitățile sociale ale epocii sale, demascând ipocrizia, corupția și slăbiciunile umane. Prin stilul său concis, dialogul viu și capacitatea de a crea personaje memorabile, Caragiale a devenit un reper fundamental al realismului românesc.

Nuvela „În vreme de război” ocupă un loc important în creația lui Ion Luca Caragiale, deoarece dimensiunea serioasă, dramatică și profund psihologică a creației, diferită de registrul comic și satiric pentru care este cunoscut în special.

Nuvela păstrează o relevanță puternică și pentru zilele noastre, deoarece temele sale: frica, lăcomia, corupția și conflictul interior, rămân universale. Deși acțiunea se desfășoară într-un context istoric precis, dilemele morale cu care se confruntă Stavrache reflectă probleme actuale ale societății: lupta individului cu propriile slăbiciuni, efectele deciziilor egoiste asupra comunității și nevoia de responsabilitate personală. Într-o societate marcată tot mai mult de tensiuni sociale și dificultăți materiale, Caragiale sugerează că urmările acțiunilor noastre nu sunt determinate exclusiv de lumea exterioară, ci, în principal, de conștiința personală și de nivelul de moralitate al fiecăruia.

Opera explorează degradarea morală și dezechilibrul psihic provocate de lăcomie și teamă, punând accent pe conflictul interior al personajului principal. Prin analiza profundă a conștiinței lui Stavrache,

Caragiale demonstrează că adevărata pedeapsă vine din interior, din musturarea sufletului.

În plan simbolic, nuvela poate fi interpretată și prin prisma influențelor mitologice, în special a „complexului lui Abel și Cain”, inspirat din relatarea biblică

despre conflictul dintre cei doi frați, fiii lui Adam și ai Evei. La fel ca în mitul fratricidului, relația dintre Stavache și fratele său este marcată de rivalitate, invidie și dorința de înlăturare a celui alt pentru dobândirea unui avantaj material. Astfel, Caragiale transpune într-un cadru realist o temă arhaică

universală – lupta dintre frați, dominată de patimi și vinovăție, subliniind caracterul etern al conflictelor umane.

Această paralelă mitologică accentuează dimensiunea morală a nuvelei, întrucât conflictul este unul exterior, legat de bani sau moștenire, dar devine și o confruntare a conștiinței. Stavache nu este un simplu personaj dominat de lăcomie, ci un om măcinat treptat de propriile temeri, suspiciuni și fantasme, asemenea lui Cain, care poartă stigmatul vinei. Teama obsesivă că fratele său s-ar putea întoarce pentru a-și revendica partea transformă rivalitatea într-un coșmar psihologic, iar pedeapsa nu mai vine din exterior, ci din interiorul ființei sale. Astfel, nuvela sugerează că adevărata sancțiune a răului este tulburarea sufletească, iar patima dezlănțuită împotriva aproapelui sfârșește prin a-l distruge pe cel care o nutrește.

➤ **Scanati codul QR** și veți afla mai multe informații.
Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICTIONAR LITERAR...

- **Asonanță** – repetarea vocalelor în versuri sau fraze. Ex.: „*Vântul vuia*”.
- **Onomatopee** – cuvânt care imită un sunet din natură. Ex.: „*tic-tac*”, „*miau*”.
- **Anaforă** – repetarea unui cuvânt la începutul versurilor. Ex.: „*Eu te caut, eu te chem, eu te strig*”.
- **Timp narativ** – momentul și durata acțiunii. Ex.: „*Într-o vară de demult*”.
- **Spațiu narativ** – locul desfășurării acțiunii. Ex.: *sat, oraș, pădure, castel*.
- **Secvență narativă** – parte din text care prezintă un eveniment. Ex.: *o întâmplare din viața personajului*.
- **Tablou literar** – imagine artistică de ansamblu a unui peisaj sau moment. Ex.: *un apus de soare*.
- **Detaliu semnificativ** – element mic, dar important pentru imagine. Ex.: *o floare solitară*.

MIHAIL SADOVEANU (1880 - 1961)

Mihail Sadoveanu s-a născut la 5 noiembrie 1880 în orașul Pașcani, în familia avocatului Alexandru Sadoveanu și a Profirei Ursachi. Provenind dintr-un mediu intelectual, Sadoveanu a beneficiat de o educație solidă: a urmat școala primară în orașul natal, apoi gimnaziul la Fălticeni și, mai târziu, Liceul Național din Iași, unde a intrat în contact cu literatura și cultura română.

Încă din copilărie, a citit mult, fiind atras de operele marilor clasici ai literaturii române și universale, printre care Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ion Creangă, dar și de scriitori francezi ca Gustave Flaubert sau ruși ca Nikolai Gogol,

influențe care aveau să-i modeleze mai târziu propria creație.

Sadoveanu s-a mutat la București în 1904, unde a început o prolifică activitate literară. În același an debutează editorial cu patru volume de proză: „Povestiri”, „Șoimii”, „Dureri înăbușite” și „Crâșma lui moș Precu”, lucrări care l-au impus imediat în atenția criticii literare și a publicului. Criticul și istoricul literar Nicolae Iorga a considerat acel moment un punct de referință, numind anul 1904 „anul Sadoveanu”.

Activitatea sa culturală a continuat în diferite direcții: în 1910 a fost numit director al Teatrului Național din Iași, iar în 1919, împreună cu Tudor Arghezi, a fondat revista „Însemnări literare”, care, deși a funcționat doar o perioadă scurtă, a influențat viața literară a epocii. Ulterior, revista s-a integrat în publicația „Viața românească”.

Sadoveanu a fost unul din primii colaboratori ai revistei tradiționaliste „Sămănătorul”, înainte de a deveni un scriitor realist și adept al curentului poporanist reprezentat de revista literară „Viața Românească”. Opera sa se poate grupa în câteva faze care corespund unor curente literare dominante într-o anumită epocă, precum: *sămănătoristă* la primele încercări, nuvele și povestiri, apoi *mitico-simbolică*, în perioada interbelică (reflectată în romane precum „Creanga de aur” sau „Divanul persian”).

Sadoveanu a fost foarte apreciat de colegii săi scriitori și de public: în 1921 a fost ales membru al Academiei Române, iar în 1949 a devenit președinte al Uniunii

Casa Memorială „Mihail Sadoveanu” din Fălticeni (România)

Scriitorilor din România, recunoașteri ale aportului său major la literatura română.

Opera lui Mihail Sadoveanu este vastă, peste 100 de volume de povestiri, nuvele, romane, memorialistică și publicistică și acoperă o mare varietate de teme. Proza sa este citită, apreciată și studiată de mai multe generații de cititori și critici, fiind considerată un pilon al literaturii române moderne: „Povestiri” (1904), „Șoimii” (1904), „Dureri înăbușite” (1904), „Crâșma lui moș Precu” (1904), „Floare ofilită” (1910), „Zodia Cancerului” (1913), „Neamul Șoimăreștilor” (1915), „Frații Jderi” (1935), „Baltagul” (1930), „Creanga de aur” (1932), „Nicoară Potcoavă” (1937), „Domnița Ralu” (1938), „Hanu Ancuței” (1928), „Oamenii Măriei-sale” (1925), „Dumbrava minunată” (1926), „Vremuri de bejenie” (1927), „Neamul lui Șoimăreanu” (1915), „În preajma revoluției” (1929), „Vitoria Lipan” (roman din ciclul „Baltagul”), „Hanul lui Mânjoală” (nuvelă), „Șoimii” (nuvelă pentru tineret).

O dimensiune importantă a creației sadoveniene este cea istorică. În romane ca „Frații Jderi”, Sadoveanu evocă epoci trecute ale istoriei poporului român, descriind viața în timpul domniei lui Ioan Vodă cel Cumplit sau lupta pentru libertate și integritate. Chipul lui Ștefan cel Mare, recreat de autor, a devenit un reper pentru generațiile de cititori și scriitori care au abordat istoria zbuciumată a neamului nostru.

Altă direcție semnificativă în opera sa este viața satului românesc, cu toate manifestările sale arhaice, patriarhale și, adesea, în conflict cu lumea modernă. Eroii sadoveniени sunt adesea oameni simpli, înțelepți, legați de principii morale profunde și de simțul dreptății, ceea ce face ca operele lui Sadoveanu să fie, în egală măsură, studii sociale și portrete umane de mare profunzime. Printre aceste opere se numără „Hanu Ancuței” (1928), „Dumbrava minunată” (1926), „Baltagul” (1930), „Creanga de aur” (1932), „Oamenii Măriei-sale” (1925), „Vremuri de bejenie” (1927) și „Neamul Șoimăreștilor” (1915), care surprind cu sensibilitate viața comunităților rurale, tradițiile, obiceiurile și luptele morale ale oamenilor de la țară.

Stilul său literar se remarcă prin frumusețea limbajului și printr-un lirism profund în descrierea naturii și a locurilor. Întâlnim în opera sa elemente de fantastic și atmosferă feerică, care exprimă percepția armonioasă a lumii naturale și confruntarea omului cu universul înconjurător. Prin monologurile și reflecțiile personajelor, Sadoveanu oferă și o perspectivă filozofică asupra vieții, asupra rolului individului în societate și asupra valorilor morale și culturale.

Mihail Sadoveanu s-a stins din viață la 19 octombrie 1961 și a fost înmormântat în *Cimitirul Bellu* din București, alături de alte personalități importante ale culturii române.

București. România. Cimitirul Bellu.
Mormântul lui Mihail Sadoveanu

Opera lui Mihail Sadoveanu a fost tradusă în numeroase limbi, iar aprecierea internațională a creat o receptare largă a scrierilor sale.

De exemplu, în 1980, la Kiev a apărut un volum de publicistică a lui Sadoveanu în colecția „*Clasicii literaturii universale*”, iar savantul ucrainean Semcinsky i-a consacrat o monografie, subliniind influența sa în spațiul cultural est-european. În opere ca „*Nicoară Potcoavă*” și „*Șoimii*”, autorul abordează teme legate de viața poporului ucrainean, ceea ce denotă deschiderea sa spre diversitatea culturală și universală.

Criticul și academicianul Tudor Vianu aprecia că Sadoveanu a dus la perfecțiune narațiunea istorică și portretizarea vieții populare, afirmând că, după epoca lui Eminescu și Caragiale, Sadoveanu rămâne una dintre cele mai importante și influente figuri ale literaturii române.

BALTAGUL

(Fragmente)

„*Stăpâne, stăpâne, Mai chiamă ș-un câine...*”

I

Viața muntenilor e grea; mai ales viața femeilor. Uneori stau văduve înainte de vreme, ca dânsa. Munteanului i-i dat să-și câștige cândea cea de toate zilele cu toporul ori cu cața. Cei cu toporul dau jos brazii din pădure și-i duc la apa Bistriței; după aceea îi fac punte pe care le mână până la Galați, la marginea lumii. Cei mai vrednici întemeiază stâni în munte. Acolo stau cu Dumnezeu și cu singurătățile,

Imagine din filmul „*Baltagul*” de Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea Mureșan, 1969

până ce se împluținează ziua. Asupra iernii coboară la locuri largi și-și pun turmele la iernat în bălți. Acolo-i mai ușoară viața, ș-acolo ar fi dorit ea să trăiască, numai nu se poate din pricină că vara-i prea cald, ș-afară de asta, munteanul are rădăcini la locul lui, ca și bradul.

Avere aveau cât le trebuia: poclăzi în casă, piei de miel în pod; oi în munte.

Aveau și parale strânse într-un cofăiel cu cenușă. Fiindu-le lehamite de lapte, brânză și carne de oi sfărtecate de lup, aduceau de

la câmpie legume. Tot de la câmpii largi, cu soare mult, aduceau făină de păpușoi. Uneori se ducea Vitoria singură și o încărcă în desagi pe cinci căluți. Pe cel din frunte călărea ea bărbătește; ceilalți veneau în urmă cu capetele plecate și cu frâiele legate de cozile celor dinainte.

În noaptea asta, câtră zori, avut cel dintâi semn, în vis, care a împuns-o în inimă și-a tulburat-o și mai mult. Se făcea că vede pe Nechifor Lipan călare, cu spatele întors către ea, trecând spre asfințit o revărsare de ape. (...)

II

Soarele bătea de cătră amiază de pe Țancul Măgurii. Ridicând ochii și clipind, Vitoriei i se păru că brazii sunt mai negri decât de obicei. Dar asta era o părere, căci sub soare lunecau pâlcuri de nouri alburii. Vremea era călduță și abia adia vântul, aducând în ogradă, ca pe niște fluturi târzii, cele din urmă frunze de salcie și de mesteacăn. (...)

O clipă mișcarea casei se potoli și vântul își spori zvonul pe deasupra satului. Găinile se suiră pe prispă la adăpost, alungate de cele dintâi stropituri reci. Vitoria privi cu uimire la cucoșul cel mare porumbac, cum vine fără nici o frică și se așează în prag. Inima-i bătu cu nădejde, așteptând semnul cel bun. Dar cucoșul se întoarse cu secera cozii spre focul din horn și cu pliscul spre poartă. Cântă o dată prelung și se miră el singur.

— Nu vine... șopti cu îngrijorare gospodina." (...)

III

— Nu. Tocmai de asta-s cu mare grijă. În douăzeci de ani am ajuns eu să-i cunosc drumurile și întoarcerile. Poate zăbovi, o zi ori două, cu lăutari și cu petrecere, ca un bărbat ce se află; însă după aceea vine la sălașul lui. Știe că-l doresc și nici eu nu i-am fost urâtă. (...)

IV

Baba Maranda:

— Lumea-i rea, draga mătușii, se tângui ea cu jale, făcându-și gura pungă și clătinând din cap. Am înțeles despre soțul dumitale, Nechifor Lipan, că a ajuns cu bine în locul acela la Dorna, unde trebuia să cumpere oi de la niște ciobani. Dar după aceea s-a găsit una cu ochii verzi și cu sprâncenele îmbinate, care s-a pus prag și nu-l lasă să treacă. (...) Baba trase din brâu cărți soioase și rupte la colțuri. Sui pe laviță măsuța cu trei picioare, întinse pe ea ștergar și înșiră iconițele amestecate cu toate celelalte semne ale bucuriilor și tristăților. Dădu Vitoriei dama de cupă, ca s-o menească încet deasupra buzelor.

— Vezi, drăguță, cum ți s-aleg dumitale lacrimile și scârba? Și omul dumitale, craiul de spații, răsare într-altă parte, într-o adunare de oameni. Acolo-i nelipsită cea cu ochii verzi, precum am spus.

Se așează iar pe laiță. Vorbi cu glas schimbat:

— Dacă va fi nevoie, se poate trimite spre acel loc o pasere care strigă noaptea și are ochi de om. E mai greu și-i cu mare primejdie, dar se poate.

— Să moară dușmanca? Baba încuviință, apăsându-și bărbia în piept.

— Întâi am să fac rugăciunile cele de cuviință la Maica Domnului, zise ea. După aceea am să țin post negru douăsprezece vineri în șir. Când-atunci, poate mi se întoarce omul." (...)

Imagine din filmul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea Mureșan, 1969

V

Ea însă se socotea moartă, ca și omul ei, care nu era lângă dânsa. Abia acum Vitoriei i se bătuse inima; cu toate acestea hotărî cu tărie în sine moartea femeii cu ochii verzi. Se crezu datoare, către sfânt și către Dumnezeu, să deie o lămurire: înțelegea că dragostea ei se păstrase ca-n tinerețe. S-ar fi convenit să-i fie rușine, căci avea copii mari; însă nu mărturisea asta nimănui, decât numai sieși, nopților și greierului din vatră. (...)

— Să pregătești, cu Mitrea, sania, îi zise Vitoria. S-o umpli cu fân; să pui și-un sac de orz pentru cai. Mâni dimineată ne ducem la Piatra. (...)

VI

După răsăritul soarelui, a doua zi, a fost în Piatra. Târgul îl mai văzuse, la iarmaroace. (...) Cum a deschis gura să întrebe, Vitoria a aflat îndată unde poate găsi pe domnul prefect.

— Nu m-aduce vânt bun, domnule prefect. Mi-a plecat soțul de-acasă acu șapte-zeci și trei de zile și încă nu s-a întors. S-a dus la Dorna după niște oi. Nu mi-a scris, n-am aflat de la nimeni. Stau așa; îl aștept și nu vine.”

Drumul acela la Sfânta Ana și la Piatra i-a fost de cel mai mare folos. Având într-însa știința morții lui Nechifor Lipan și crâncenă durere, se văzu totuși eliberată din întuneric. Cum ajunse acasă, își lăsa numai o zi de odihnă, apoi începu a pune la cale îndeplinirea unor hotărâri mari. Toate erau în dosul ochilor acelora aprigi și ieșeau una după alta. (...)

Imagine din filmul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea Mureșan, 1969

Da. După ce trimet jalba, îmi isprăvesc toate câte am de isprăvit și m-oi duce singură la Dorna.

Am și primit eu hotărâre în inima mea. N-am să mai am hodină cum n-are pârăul Tarcăului, când'ce l-oi găsi pe Nechifor Lipan. [...] Iau cu mine și pe băiet; să am alături o putere bărbătească. Mâni dau faurului o bucată de fier să bată din el baltag, și sfinția-ta vei face un bine, să-l blagoslovești.

VII

În zori de ziuă, vineri în 10 martie, munteanca și feciorul ei au închingat caii cei pagi și-au încălecat. Au trecut pe la părintele Dănilă, și Gheorghită a adus maică-sa tașca de la cucoana preuteasă Aglaia. Au coborât la crăsmă și-au trezit pe negustor. Au cerut domnului Iordan rachiu într-o ploscă de lemn. Și când răsărea soarele, se aflau afară din sat, în lungul pârăului, către apa Bistriței. (...)

VIII

— Dintre toate câte-mi spui, domnu negustor, eu înțeleg că vrei așa să mă mângâi, ca un om cu inimă bună. Să știi dumneata că eu am pornit după semne și după porunci. Mai ales dacă-i pierit, cată să-l găsesc; căci, viu, se poate întoarce și singur. (...)

IX

— Nu s-a oprit cumva la covălia dumată, astă-toamnă, un om cu un cal negru țintat în frunte? -Ba s-a oprit. -Și-ți aduci aminte cum era îmbrăcat acela om?

— Îmi aduc aminte. Purta căciulă brumărie. Avea cojoc în clinuri, de miel negru, scurt până la genunchi, și era încălțat cu botfori.

— Acela, moș Pricop, a fost soțul meu. (...)

X

Locuitorii aceștia de sub brad sunt niște făpturi de mirare. Iuți și nestatornici ca apele, ca vremea; răbdători în suferință ca și-n ierni cumplite, fără griji în bucurii ca și-n arșițele lor de cuptor, plăcându-le dragostea, și beția, și datinile lor de la începutul lumii, ferindu-se de alte neamuri și de oamenii de la câmpie și venind la bârlogul lor ca fiara de codru – mai cu samă stau ei în fața soarelui c-o inimă ca din el ruptă: cel mai adesea se desmiardă și lucește – de cântec, de prietinie. Așa era și acel Nechifor Lipan, care acuma lipsea. Așa au întâmpinat-o în drumul ei pe Vitoria și alții, nu numai moș Pricop.

— De-acu mă duc, îi lămuri ea, pe drumul acelor oi. Zici că s-au dus tot la vale?

— Da, mă rog.

— Tot la vale, înspre un loc de iernat?

— Da, mă rog. Pe cât i-am înțeles, au apucat pe drumul spre Neagra.

— Cred că m-a ajuta Dumnezeu și mi-a da miros, să le-adulmec din urmă în urmă.

— Da, mă rog, hm! făcu bătrânelul rămânând singur, ca să se minuneze și mai mult de asemenea muiere ciudată. (...)

Imagine din filmul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea Mureșan, 1969

XI

Omul își aducea tare bine aminte; și obrazul muntencei se însenină puțin. Către Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, într-adevăr a făcut popas mai la vale, pe toloacă, asemenea turmă cum o prubuluia nevasta. Când ciobanii s-au mișcat înspre crâșmă, au sosit din urmă și stăcândii, în număr de trei. Da-da! unul era pe-un cal negru țintat și purta căciulă brumărie. Acela a dat poruncă pentru rachiu ș-a cinstit pe ciobani. A cerut o litră deosebită pentru el și pentru ceilalți doi tovarăși. (...) Unul era mai puținel la trup și negricios ca mine. Celălalt, mai voinic decât toți și râdea des și tare. Avea buza de sus despicată ca la iepure. Mai ales acestuia îi plăcea tare băutura. Multe vorbe nu spunea. Râdea și bea. Meșter la vorbă era cel cu căciulă. (...)

A găsit amintirea celor trei tovarăși călăreți și la Borca. Iar de-aici turma a apucat spre stânga, părăsind apa Bistriței. Acuma Vitoria se abătea iarăși într-o țară cu totul necunoscută, cu nume de sate și munți pe care nu le mai auzise.

A făcut popasul obișnuit într-un sat căruia îi zicea Sabasa ș-a aflat ș-acolo urma

oilor ș-a călăreților. (...)

În întuneric, începea să i se facă lumină. La Sabasa fuseseră trei. Dincoace, peste muntele Stânișoara, la Suha, Nechifor Lipan nu mai era. Se înălțase deasupra? Căzuse dedesubt? Aici, între Sabasa și Suha, trebuia să găsească ea cheia adevărului. Nu i se părea nici greu: căci Calistrat Bogza și tovarășul său puteau fi găsiți la casele lor, ori în valea din dreapta ori în valea din stânga. (...)

XII

Vitoria s-a uitat și-a cunoscut pe Calistrat Bogza. L-a cunoscut și pe cel mărunț și negricios. Primarul și notarul, oameni bine hrăniți și groși, erau îmbrăcați orășenește.” Calistrat Bogza afirmă:

— Ce-aș putea să-ți spun? zise el săltând din umeri. Pe drum, venind de la Dorna, ne-am înțeleas asupra vânzării oilor. I-am numărat paralele. A dat o parte Cuțui, care-i de față. Altă parte am dat eu. Ne-am despărțit. Lipan încă arăta grabă mare.

— Dumneata vrei să știi cam multe, râse Calistrat. De unde vrei să știi eu chiar în ce loc? Pe cât țin minte, ne-am oprit la Crucea Talienilor.

— Mă duc, ce să fac? Musai să-l caut, că numai unul am. L-am căutat pe drumul mare, acuma am să-l caut pe poteci, ori prin râpi. Sfânta Ana de la Bistrița are să mă îndrepte unde trebuie. (...) Vitoria Lipan afirmă în dialogul cu soția lui Iorgu Vasiliu:

— Lipan avea o vorbă, grăi Vitoria, cu privirea ei de vis.

— Care vorbă?

— Nimene nu poate sări peste umbra lui. Aceasta-i și pentru noi; poate și pentru alții.

— Adevărat cuvânt, bun cuvânt. Vitoria închise ochii, zguduită. Din întunericul lui, în care se depărta, pentru întâia oară Lipan se întorsese arătându-și fața și grăind lămurit numai pentru urechile ei. În vremea nopții ș-a somnului, această vedenie s-a mai produs o dată. S-a adevărit și altă așteptare a muntencii. Vântul a pornit din nou, venind acuma de cătră miazăzi. Potrivit sfaturilor și hotărârilor, mama și feciorul au lăsat cojoacele cele grele și o parte din tărhat la hanul lui domnu Iorgu Vasiliu, și au trecut pe câteva zile dincolo de munte, la Sabasa. (...) Vitoria își trecu bețișorul în stânga și întinse spre el mâna dreaptă.

— Lupu! Strigase c-un glas pe care abia îl auzi domnu Toma. Totuși strigase din toate puterile ei lăuntrice. Cunoscând-o, cânele lui Lipan veni drept la dânsa și i se așternu la picioare. Scheună încet, plângând; înălță botul și linse mâna care-l mângâia. Femeia avea în ea o sfârșeală bolnavă și-n același timp o bucurie, găsind în animal o parte din ființa celui prăpădit. (...)

Imagine din filmul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea Mureșan, 1969

XIII

— Dând lămurire la întrebarea nevestei, arată că acest câne de pripas a venit la gospodărie lui astă-toamnă, din râpile muntelui. L-a văzut dând târcoale; pe urmă s-a suit pe-un colnic și-a urlat, cum urlă câinii de singurătate. (...) Oamenii de casă i-au dat nume Pripas, pe care el l-a înțeles - și s-a purtat toată iarna cu vrednicie, străjuind în vremea nopții în patru părți a ogrăzii și plătindu-și cu dreptate hrana. (...) În cele dintâi săptămâni, în unele după-amiezi, dulăul era fugar. Se ducea în munte, căutând parcă ceva. Din cât spunea nevasta de la Tarcău, se vede că-și căuta stăcândul. Se ducea poate unde zăcea leșul, într-un loc singuratic și pustiu. După ce au venit ninsorile și s-a pus omăt, cânele s-a mai liniștit. Tot se mai duce până la colnic. Acolo stă pe gânduri; după aceea se întoarce acasă. Mintea cânelui nu-i ca omului. Se vede că a uitat drumul, dacă într-adevăr se ducea până la stăcândul lui mort.

Imagine din filmul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea Mureșan, 1969

Cânele sta cu luare-aminte pe coadă, privind văile ca un om. (...) Când coborî la al doilea pod al văii dinspre Sabasa, cânele se opri și deveni neliniștit.

— Băiete, zise munteanca, leagă-ți calul de un mestecăn, cum fac și eu.

Coboară-te în râpă după câne. Și asară, când suiam, a dat aicea semn; dar era în lanțug. (...)

Având buna încredințare de ce putea fi acolo, Vitoria își adună cu palmele straiul în poala din față și-și dădu drumul alunecuş pe urma băiatului. Cu tâmplele vâjâind, răzbi în ruptura de mal, în lătratul ascuțit și întărit al cânelui. Gheorghită zvâcnea de plâns, cu ochii acoperiți de cotul drept înălțat la frunte. Oase risipite, cu zgârcurile umede, albeau țărâna. Botforii, tașca, chimirul, căciula brumărie erau ale lui Nechifor. Era el acolo, însă împuținat de dinții fiarelor. Scheletul calului, curățit de carne, sub tarniță și poclăzi, zăcea mai încolo.

— Gheorghită! Flăcăul tresări și se întoarse. Dar ea striga pe celălalt, pe mort. Îngenunchind cu grabă, îi adună ciolanele și-i deosebi lucrurile. Căpățâna era spartă de baltag. (...)

XIV

Avea în ea o putere nouă, care-i răzbea în toate mișcărilor și în priviri.

— Gheorghită - hotără ea - tu să stai aici, să priveghezi pe tatu-tău. Iar eu mă cobor în grabă la Sabasa, ca să dau de știre. Vin cu căruța și cu domnu Toma, ca să luăm mortul, să-l ducem în sat și să împlinim cele de cuviință.

Autoritățile nu s-au putut aduna în râpă decât a treia zi. Vitoria a stat c-un umăr întors, ascultând ce puteau să spună niște oameni care n-aveau nimic cu Nechifor

Lipan. (...) Jignită a fost munteanca mai ales de faptul că nici unul nu și-a făcut cruce și n-a spus o vorbă creștinească pentru sufletul lui Nechifor.

Atunci Vitoria s-a crezut datoare să spuie ce știa. Anume că, după cumpărătura de oi de la Dorna, Nechifor a venit când-aici cu doi tovarăși și prietini, care trăiesc și acum pe Stânișoara, la un loc care se cheamă Doi Meri. Acei prietini arată că au cumpărat oile lui Lipan și i-au numărat banii. După numărătoarea banilor, care s-a făcut sus, Lipan s-a

*Imagine din filmul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu.
Regia: Mircea Mureșan, 1969*

întors, purcegând spre casă. Atunci se vede că cineva, care a fost de față și-a văzut târgul și banii, s-a luat după el și l-a lovit. I-a răpit banii oilor. Altfel nu se poate să fie, arăta Vitoria; căci așa spun acei doi prietini ai mortului, anume Calistrat Bogza și Ilie Cuțui. Deci Lipan nu și-a pus banii la un loc cu cei care-i mai rămăseseră; ci-i purta în mână. Ucigașul l-a lovit și i-a smuls banii; căci, cum l-a lovit, Lipan a căzut în râpă cu tot cu cal. Să se fi dus după el, e mai greu de crezut; căci era cânele, care s-ar fi luptat cu îndârjire pentru stăcând. Ca să jefuiască pe mort, acel care lovise trebuia să ucidă și cânele. Însă cânele s-a aflat viu.

XV

În Suha, domnul Anastase Balmez și-a început cercetările lui cu o dibăcie de care se simțea cu drept cuvânt mândru. A poftit la domnia-sa, ca informatori, pe cei doi gospodari, hotărât să-i asculte cu răbdare și cu blândeță.

— Vezi? Atuncea de ce tot amesteci acel martor?

— Nu-l amestec, domnule prefect. Dar noi, muntenii avem obiceiul să facem vânzările cu martori, nu cu hârtii scrise de domnii judecători.

Dacă domnia-voastră spuneți că nu-i martor, eu tac. Atunci s-au scris hârtii. Dar

*Imagine din filmul „Baltagul” de
Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea
Mureșan, 1969*

la urma urmei nici de acestea nu era nevoie, căci domnu Bogza și domnu Cuțui erau prietini buni cu domnu Nechifor Lipan. De aceea să știți, oameni buni, că eu nam venit pentru alta aici decât să vă poftesc la înmormântarea oaselor care au mai rămas.

La înmormântarea lui Nechifor Lipan:

Autoritățile și gospodarii de la Doi Meri erau de față. Bogza umbla despărțit de Cuțui, unul pe o parte a drumului, celălalt pe altă parte. Nu-și vorbiseră; nu se priviseră. Numai când sătenii au suit din râpă racla și au potrivit-o în car și i-au scos capacul, Calistrat Bogza nu s-a putut opri să nu întindă gâtul pe deasupra altor capete, ca să se uite să vadă rămășițele mortului.

(...) Dacă ar fi cu putință să vadă de-aproape în ce stare se află țeasta. Căci dacă nu se cunoaște vreo pălitură de unealtă de fier, atunci oricine cu ușurință ar putea crede că Lipan, fiind amețit de băutură, a nimerit, noaptea, cu tot cu cal, în râpă.

XVI

— (...) Eu cred așa, domnu Calistrat, că soțul meu umbla singur la deal pe drumul Stânișoarei și se gândea la oile lui. Poate se gândea și la mine. Eu n-am fost de față, dar știu. Mi-a spus Lipan, cât am stat cu dânsul, atâtea nopți, în râpă.

— Să-ți spun, domnu Calistrat. Omul meu se gândea, vra să zică, la ale lui și la mine și umbla la deal în pasul calului, suind spre Crucea Talienilor. (...) Unii ar putea zice că venea la vale. Dar eu știu mai bine că se ducea la deal. Dar nu era singur. Avea cu el cânele. Și se mai aflau în preajma lui doi oameni. Unul dăduse călcăie calului și grăbise spre pisc, ca să bage de samă dacă nu s-arată cineva. Al doilea venea în urma lui Lipan, pe jos, și-și ducea calul de căpăstru. Să știți că nu era noapte. Era vremea în asfințit. Unii cred că asemenea fapte se petrec noaptea.

Imagine din filmul „Baltagul” de Mihail Sadoveanu. Regia: Mircea Mureșan, 1969

Eu am știința că fapta asta s-a petrecut ziua, la asfințitul soarelui. Când cel din deal a făcut un semn, adică să n-aibă nici o grijă, că locu-i singuratic, cel care umbla pe jos a lepădat frâul. Și-a tras de la subsuoara stângă baltagul și, pășind ferit cu opincile pe carare, a venit în dosul lui Nechifor Lipan.

O singură pălitură i-a dat, dar din toată inima, ca atunci când vrei să despici un trunchi. Lipan a repezit în sus mâinile, nici n-a avut când să țipe; a căzut cu nasu-n coama calului. Întorcând baltagul, omul s-a opintit cu el în deșertul calului, împingându-l în râpă. Chiar în clipa aceea cânele s-a zvârlit asupra lui. El l-a pălit cu

picioarul dedesubtul botului. Calul tresărise de spaimă. Când a fost împins, s-a dus de-a rostogolul. Cânele s-a prăvălit și el. S-a oprit întâi hămăind întăritat; omul a încercat să-i deie și lui o pălitură de baltag, dar dulăul s-a ferit în râpă și s-a dus târâș după stăcând. Asta-i. Cel din urmă a încălcat ș-a grăbit după cel din vârful muntelui, și s-au dus. (...)

— Gheorghită – vorbi cu mirare femeia, mi se pare că pe baltag e scris sânge și acesta-i omul care a lovit pe tatu-tău. Calistrat se smulse din locul lui, repezindu-se spre flăcău, ca să-și ia arma. Cuțui i se puse în față, poprindu-l cu brațele încordate, ca pe un mal. Dar în gospodarul cel mare izbucnise crâncenă mânie. Păli cu pumnul pe Cuțui în frunte și-l lepădă la pământ. Bătu cu coatele pe cei de aproape și-i dărâamă și pe ei. Se zvârli cu capul pe ușa deschisă, mugind. Vitoria fâlfâi cu brațele ca din aripi după el. Într-o clipă fu și ea în prag, țipând:

— Gheorghită! dă drumul cânelui! Cuțui mormăia:

— N-aveți să mă asupriți: n-aveți să mă ucideți. Eu spun de bunăvoie. Și să se știe că a fost întocmai cum a arătat femeia mortului. Părinte – zise Bogza, gâfâind iar – eu văd că se poate întâmpla să pier. Pentru asta, fac mărturisire aicea, să se

știe că eu am pălit într-adevăr pe Nechifor Lipan și l-am prăvălit în râpă, după cum a dovedit nevasta lui. N-am înțeles de unde știe, dar întocmai așa este.

— Iertați-mă.

— Poate să trăiască, șopti Vitoria. Stăcândirea facă ce știe cu el!

— Iartă-mă, femeie! ceru muribundul. M-a sugușat cănele. Mă duc și eu după Nechifor Lipan și trebuie să mă ierți.

— Dumnezeu să te ierte, îi zise Vitoria. (...)

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Romanul „*Baltagul*” de Mihail Sadoveanu a fost publicat în anul 1930, în perioada de maturitate artistică a scriitorului, și a fost primit cu mare interes de critica literară a vremii. Opera valorifică motive și structuri provenite din tradiția populară românească, fiind inspirată, între altele, din balada „Miorița”, de unde autorul preia ideea destinului, a morții violente și a legăturii profunde dintre om și rânduiala cosmică. Scris într-un stil concentrat și echilibrat, romanul a fost apreciat pentru densitatea sa epică și pentru forța expresivă a construcției narative.

Încă de la apariție, „*Baltagul*” a fost considerat una dintre capodoperele prozei sadoveniene. Criticii au observat bogăția semnificațiilor și diversitatea interpretărilor posibile: roman realist, roman mitic, roman al familiei, al inițierii sau chiar al investigației. Deși nu este amplu ca întindere, textul impresionează prin coerență și prin capacitatea autorului de a concentra semnificații profunde într-o construcție narativă relativ restrânsă.

Opera aparține perioadei interbelice și se înscrie în linia tradiționalismului, prin evocarea lumii arhaice a satului moldovenesc de munte. Universul prezentat este dominat de tradiții, credințe și norme morale transmise din generație în generație. Țăranul apare ca păstrător al echilibrului dintre om și natură, al rânduiei străvechi și al valorilor fundamentale. În acest cadru, Vitoria Lipan devine simbolul fidelității conjugale și al hotărârii de a restabili dreptatea.

Tema centrală a romanului este căutarea adevărului și împlinirea dreptății, dar textul dezvoltă și teme precum iubirea, moartea, datoria morală și maturizarea. Moartea lui Nechifor Lipan declanșează un drum inițiat parcurs de soția sa, Vitoria, alături de fiul lor, Gheorghiță. Pe lângă investigația propriu-zisă, romanul

urmărește transformarea fiului într-un continuator al tatălui, capabil să-și asume responsabilitățile familiei. Astfel, inițierea are atât un sens moral, cât și unul simbolic, integrat în ordinea tradițională a comunității.

Din punct de vedere narativ, perspectiva este specifică realismului: naratorul obiectiv relatează faptele la persoana a treia, fără a interveni direct în acțiune. În același timp, anumite pasaje reflectă gândurile și intuițiile Vitoriei, care devine un personaj-reflector și motor al acțiunii. Portretul lui Nechifor Lipan este conturat indirect, prin amintiri și prin imaginea pe care ceilalți o păstrează despre el.

Titlul romanului are o puternică valoare simbolică. Baltagul, unealtă pastorală, devine în plan simbolic instrumentul dreptății și al restabilirii echilibrului moral. El reprezintă forța tradiției și legitimitatea pedepsirii vinovăției. Totodată, drumul parcurs de Vitoria prin munți capătă semnificația unui traseu labirintic, atât exterior, prin spațiile geografice străbătute, cât și interior, prin frământările sufletești și căutarea adevărului.

Baltag

Timpul acțiunii este plasat între două repere importante ale calendarului creștin și pastoral, sugerând ciclul naturii și corespondența simbolică dintre viață și moarte. Spațiul epic îmbină elemente reale: zone precum Valea Bistriței sau regiunea Dornelor – cu o dimensiune simbolică, muntele devenind loc sacru, apropiat de cer și de legile nescrise ale universului.

Limbajul romanului contribuie la autenticitatea atmosferei. Sadoveanu utilizează un stil sobru, cu inflexiuni arhaice și populare, care evocă specificul

graiului moldovenesc, dar fără a exagera regionalismul. Tonul este adesea grav și ceremonios, potrivit temelor profunde abordate, iar descrierile naturii creează o ambianță solemnă și aproape mitică.

Prin tematică, simbolism și complexitate, „*Baltagul*” este un roman tradițional prin universul său rural și prin atașamentul față de valorile arhaice, dar depășește

simpla evocare realistă, integrând elemente mitice și simbolice care îi conferă profunzime și deschidere spre interpretări multiple. Astfel, opera rămâne una dintre cele mai reprezentative creații ale lui Mihail Sadoveanu și un reper important al literaturii române interbelice.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Romanul „*Baltagul*” a fost publicat în 1930 și este una dintre cele mai cunoscute opere ale lui Mihail Sadoveanu. Este un roman realist cu elemente tradiționale și

mitice, inspirat din balada populară „*Miorița*”, dar construit ca o amplă istorie de investigație și dreptate.

➤ **Tema principală** a romanului este **căutarea adevărului și înfăptuirea dreptății**. În același timp, opera surprinde **viața satului de munte**, tradițiile păstorești și valorile morale ale lumii arhaice românești. Se regăsește și tema **destinului**, a credinței și a legăturii profunde dintre om și natură.

➤ **Ideea centrală** a romanului este că **adevărul și dreptatea trebuie căutate și apărute**, iar omul care are credință și voință poate învinge orice obstacol. Vitoria Lipan demonstrează că hotărârea, inteligența și respectarea tradiției duc la restabilirea echilibrului moral.

Personajele principale:

- **Vitoria Lipan** – personajul central; o femeie puternică, inteligentă, hotărâtă, simbol al demnității și al credinței.
- **Nechifor Lipan** – soțul Vitoriei, cioban plecat la Dorna pentru a cumpăra oi; moartea lui declanșează acțiunea.
- **Gheorghiță Lipan** – fiul Vitoriei, care o însoțește în căutarea tatălui și se maturizează pe parcurs.
- **Calistrat Bogza și Ilie Cuțui** – ciobanii vinovați de moartea lui Nechifor.

Momentele subiectului:

1. **Expozițiunea** – prezentarea familiei Lipan și dispariția lui Nechifor.
2. **Intriga** – Vitoria presimte că soțul ei a murit și hotărăște să pornească în căutarea lui.
3. **Desfășurarea acțiunii** – călătoria Vitoriei și a lui Gheorghiță prin satele de munte, reconstituirea drumului parcurs de Nechifor.
4. **Punctul culminant** – descoperirea adevărului și confruntarea cu ucigașii.
5. **Deznodământul** – pedepsirea vinovaților și restabilirea ordinii morale.

Alte aspecte:

Romanul este considerat **tradițional** deoarece:

- ✓ prezintă viața satului românesc și lumea păstorească;
- ✓ pune accent pe tradiții, credințe, obiceiuri și valori morale;
- ✓ are un narator obiectiv și o structură clasică;
- ✓ surprinde mentalitatea arhaică a comunității.

În același timp, are și **elemente de roman polițist**, deoarece:

- ✓ acțiunea urmărește o **investigație** (căutarea adevărului);
- ✓ există indicii, presupuneri și etape ale cercetării;
- ✓ descoperirea vinovaților se face treptat;
- ✓ finalul aduce demascarea și pedepsirea acestora.

Romanul este inspirat din balada „*Miorița*”, dar spre deosebire de aceasta, aici nu există resemnare, ci acțiune și dreptate. Natura are un rol important: descrierile munților și ale drumurilor accentuează atmosfera și simbolizează parcursul interior al personajelor.

Baltagul (secură ciobănească) devine simbol al dreptății și al echilibrului. Personajul Vitoria Lipan întruchipează forța morală, inteligența și perseverența femeii românce, reușind să descopere adevărul și să restabilească ordinea morală.

1. Cum interpretați simbolul *baltagului* în contextul moral și social al romanului? Ce înseamnă acest obiect din perspectiva dreptății și a tradiției?
2. În ce mod credeți că călătoria Vitoriei Lipan este, mai mult decât o căutare a soțului dispărut, o călătorie inițiată spre maturizare și descoperirea adevărului?
3. Cum reflectă relația dintre Vitoria și Gheorghiță legătura dintre generații și învățăturile valorilor tradiționale?
4. Analizați rolul naturii și al peisajului montan în roman: cum influențează acestea dispozițiile personajelor și cursul acțiunii?
5. Ce atribute ale lumii rurale sunt prezentate ca fiind fundamentale pentru obstinarea și stabilitatea eroilor sadoveni? Dați exemple din text.
6. În ce fel romanul „*Baltagul*” poate fi considerat o reinterpretare a baladei populare „*Miorița*” și ce elemente mitice sau tradiționale regăsiți în acesta?
7. Cum reflectă descrierile obiceiurilor și tradițiilor satului moldovenesc tensiunile dintre lume veche și schimbările aduse de modernitate?
8. Ce rol joacă credința și ritualurile populare în menținerea ordinii morale și în structura tematică a romanului?
9. În opinia voastră, cum se diferențiază abordarea justiției în romanul „*Baltagul*” față de sistemul juridic modern? Ce valori tradiționale sunt implicate?
10. Reflectați asupra felului în care autorul folosește realismul și elementele folclorice pentru a construi un univers narativ credibil și reprezentativ pentru lumea rurală de la începutul secolului XX.

TEORIE ȘI ANALIZĂ

Romanul este o specie a genului epic în proză, de mare întindere, cu o acțiune complexă, desfășurată pe mai multe planuri narative și cu un număr mare de personaje bine individualizate. Spre deosebire de nuvelă sau povestire, romanul urmărește evoluția personajelor pe o perioadă mai lungă de timp și surprinde conflicte sociale, morale, psihologice sau istorice. Critica literară consideră că romanul s-a dezvoltat puternic începând cu secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, odată cu afirmarea realismului și a interesului pentru analiza societății și a individului.

În literatura universală, romanul a cunoscut forme variate: roman realist, istoric, psihologic, de aventuri sau modernist. Printre exemplele celebre se numără „*Don Quijote de la Mancha*” de Miguel de Cervantes, considerat unul dintre primele romane moderne, amplu roman istoric și social, „*Madame Bovary*” de Gustave Flaubert, reprezentativ pentru realismul francez.

În literatura română, romanul se afirmă în secolul al XIX-lea și atinge maturitatea în perioada interbelică. Exemple importante sunt „*Ion*” de Liviu Rebreanu, roman realist obiectiv care surprinde drama țăranului dominat de dorința de pământ, „*Baltagul*” de Mihail Sadoveanu, roman tradițional cu elemente mitice și rurale, „*Enigma Otiliei*” de George Călinescu, roman realist de tip balzacian, și „*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*” de Camil Petrescu,

roman modern, subiectiv, bazat pe analiza conștiinței.

Prin diversitatea temelor și tehnicilor narative, romanul rămâne una dintre cele mai complexe și importante specii literare, capabilă să reflecte atât realitatea socială, cât și universul interior al individului.

REȚINEȚI!

ROMANUL este specia genului epic, în proză, de mare întindere, cu o acțiune complexă care se desfășoară pe mai multe planuri narative, cu personaje numeroase a căror personalitate este bine individualizată și al căror destin este determinat de trăsături, de caracter și întâmplările ce constituie subiectul operei.

Romanul prezintă o acțiune amplă și complexă, desfășurată pe mai multe planuri narative și cu un număr mare de personaje.

Caracteristicile romanului:

1. **Dimensiune amplă** – Romanul este cea mai extinsă specie epică, având o structură complexă și un număr mare de pagini.
2. **Acțiune complexă** – Firul epic se desfășoară pe mai multe planuri narative, cu numeroase conflicte (interioare și exterioare).
3. **Număr mare de personaje** – Apar personaje principale, secundare și episodice, bine conturate psihologic.
4. **Caracterizare detaliată a personajelor** – Personajele sunt analizate în profunzime, atât prin fapte și comportament, cât și prin gânduri, monolog interior sau dialog.
5. **Perspectivă narativă variată** – Narațiunea poate fi la persoana I sau a III-a, iar naratorul poate fi obiectiv, subiectiv sau omniscient.
6. **Durată mare a acțiunii** – Evenimentele se desfășoară pe o perioadă lungă de timp (ani sau chiar generații).
7. **Descrieri ample** – Romanul include descrieri de spații, natură, medii sociale, contribuind la crearea atmosferei.
8. **Tematică variată** – Poate aborda teme sociale, istorice, psihologice, de dragoste, de formare (bildungsroman), existențiale etc.
9. **Conflict complex** – Conflictul poate fi social, moral, psihologic, istoric sau interior.
10. **Structură organizată în capitole sau părți** – Romanul este împărțit în capitole, volume sau secțiuni distincte.

Romanul se remarcă prin amploare, complexitate și capacitatea de a surprinde în profunzime viața individului și a societății.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că Vitoria ar trăi în prezent. Cum s-ar desfășura ancheta în societatea modernă?
2. Realizați un jurnal al Vitoriei pe durata călătoriei sale, redactând 5–7 însemnări la persoana I.

3. Desenați sau descrieți traseul parcurs de personaje pe o hartă a Moldovei și explicați semnificația simbolică a drumului.
4. Compuneți un dialog imaginar între Vitoria și unul dintre ucigași înainte de demascare.
5. Creați un monolog interior al lui Gheorghiță în momentul confruntării finale.
6. Transformați scena descoperirii adevărului într-un articol de presă.
7. Realizați o comparație între Vitoria Lipan și un personaj feminin puternic din altă operă studiată.
8. Imaginați un alt final al romanului și argumentați cum s-ar modifica mesajul operei. Scrieți un minicompunere.
9. Ilustrați printr-un colaj (imagini sau citate) universul tradițional din roman.
10. Elaborați o fișă de lectură completă (tema, conflict, personaje, mesaj, simboluri).

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Considerați că Vitoria Lipan acționează mai mult din iubire sau din dorința de a restabili dreptatea? Argumentați.
2. Este „*Baltagul*” un roman polițist sau un roman tradițional? Susțineți-vă opinia.
3. Credeți că legea morală prezentată în roman este superioară legii oficiale? Motivați răspunsul.
4. În ce măsură destinul personajelor este influențat de credință și superstiție?
5. Poate fi Vitoria considerată reprezentanta tipului de femeie română din mediul rural tradițional? De ce?
6. Este Gheorghiță doar un martor al acțiunii sau devine un continuator al valorilor tatălui său?
7. Considerați că natura este un simplu decor sau un personaj simbolic al romanului?
8. De ce autorul a ales ca adevărul să fie descoperit prin inteligența Vitoriei și nu prin intervenția autorităților?
9. Credeți că romanul transmite un mesaj actual pentru societatea contemporană?
10. Dacă ați fi în locul Vitoriei, ați fi procedat la fel? Argumentați-vă poziția.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Analizați structura romanului și demonstrați cum este construit firul narativ al căutării lui Nechifor Lipan. Realizați o schemă a etapelor drumului parcurs de Vitoria.
2. Explicați semnificația titlului „*Baltagul*” și argumentați rolul simbolic al acestuia în desfășurarea acțiunii.
3. Caracterizați personajul Vitoria Lipan, evidențiind trăsăturile morale, forța interioară și inteligența sa intuitivă.
4. Analizați relația dintre tradiție și legea nescrisă a muntelui, identificând exemple din text care reflectă mentalitatea arhaică.
5. Redactați o minicompunere în care să prezentați rolul naturii în roman și demonstrați cum descrierile spațiului montan contribuie la atmosfera operei.

6. Evidențiați elementele de roman realist și argumentați în ce măsură opera poate fi considerată și un roman mitic.
7. Analizați rolul visului și al semnelor prevestitoare în declanșarea acțiunii.
8. Realizați portretul lui Gheorghiță și explicați procesul său de maturizare pe parcursul călătoriei.
9. Explicați importanța ritualului final (înmormântarea și demascarea vinovaților) în restabilirea ordinii morale.
10. Redactați un eseu de 1–2 pagini în care să demonstrați că „*Baltagul*” este un roman al dreptății și al echilibrului moral.

RECAPITULARE

Mihail Sadoveanu este unul dintre cei mai importanți scriitori ai literaturii române, a cărui operă are un rol esențial în păstrarea și promovarea valorilor culturale, morale și istorice ale poporului român.

Prin proza sa, el reușește să creeze portrete complexe ale oamenilor simpli, dar și ale eroilor istorici, reflectând realitățile sociale, tradițiile satului și conflictele dintre vechi și nou. Sadoveanu este un povestitor iscusit, dar și un adevărat martor al istoriei și vieții românești, prin care cititorii pot înțelege trecutul și cultura poporului. Opera sa are o mare diversitate tematică, dar o direcție centrală

este viața satului românesc și evoluția comunităților în contexte istorice, sociale și morale complexe. Prin scrierile sale, Sadoveanu stimulează reflecția asupra responsabilității individuale, a dreptății și a valorilor tradiționale, aducând în prim-plan relația om–natură, confruntările morale și alegerea dintre bine și rău.

Romanul *Baltagul* (1930) reprezintă unul dintre punctele culminante ale operei sadoveniene care urmărește destinul Vitoriei Lipan, o femeie puternică și curajoasă, care pornește într-o călătorie anevoioasă pentru a afla adevărul despre moartea misterioasă a soțului ei, Nechifor Lipan. Sadoveanu accentuează rolul femeii ca simbol al dreptății și al tenacității morale.

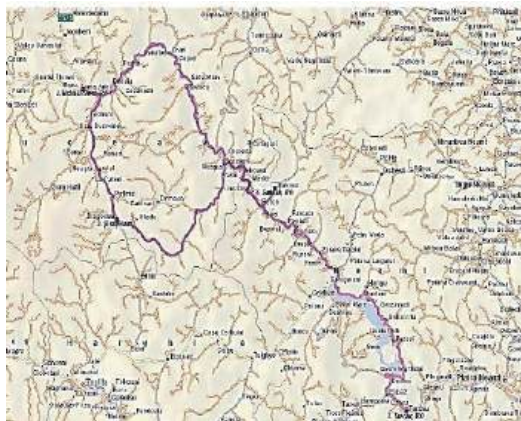

În imagine Ilie Lipan, strănepotul lui Nechifor Lipan

Nechifor Lipan a existat în realitate. Crima descrisă în roman s-a petrecut cu adevărat în Pasul Stânișoara, la începutul anilor 1900. Ilie Lipan, strănepotul lui Nechifor Lipan a vrut să le aducă un omagiu „moșilor” lui. Astfel că și-a botezat primii patru urmași din cei doisprezece exact ca în roman: Nechifor, Vitoria, Minodora și Gheorghiță. Romanul combină analiza psihologică a personajelor cu descrierea realistă a satului și peisajelor muntene, fiind o adevărată frescă a vieții rurale și a tradițiilor românești.

Ruta parcursă de Vitoria Lipan în căutarea soțului

1. **Măgura Tarcăului** – satul natal al Vitoriei și locul de unde pleacă în căutarea soțului.
2. **Mănăstirea Bistrița** – după Bobotează face primul drum la mănăstirea Bistrița pentru ca Sf. Ana sa-i lumineze mintea și să-i arate calea pe care s-o urmeze.
3. **Bicaz** – primul popas important; la hanul Donea, Vitoria întreabă despre Nechifor.
4. **Călugăreni** – Vitoria caută indicii despre drumul turmelor lui Nechifor, apoi poposește în casa lui David.
5. **Fărcașa** – găzduiesc la hanul lui Moș Pricop, unde află că acolo Nechifor și-a potcovit calul său.
6. **Borca** – întâlnesc mai întâi un botez, unde trebuie să participe și să facă daruri noului născut, apoi întâlnesc un grup de nuntași care îi amenința că dacă nu iau parte la nuntă îi vor omorî.
7. **Cruci** – acolo a dat de o nuntă și a împlinit toate ritualurile necesare.
8. **Vatra Dornei** – locul în care află că Nechifor a cumpărat 300 de oi și apoi a plecat împreună cu doi ciobani.
9. **Păltiniș, Dâmoxa** – continuă urmărirea turmelor pe valea Neagră.
10. **Broșteni** – continuă căutarea informațiilor despre Nechifor și turmele de oi.
11. **Sabasa** – în Sabasa, Vitoria îi găsește pe Lupu, câinele soțului său, care o conduce spre osemintele acestuia. Ageră la minte, ea deduce că omorul s-a petrecut între Suha și Sabasa.
12. **Pasul Stânișoara** (drumul Talienilor) – trec peste acest pas montan pe drumul către Suha.
13. **Suha** (azi parte din Mălini) – locul în care ar fi fost omorât Nechifor. În satul Suha crășmasul Iorgu Vasiliu își aduce aminte de trecerea unei turme de oi, dar cu doi ciobani, unul dintre ei era Calistrat Bogza, iar pe celălalt, îl chema Ilie Cuțui, locuitori din satul Doi Meri.
14. **Crucia Talienilor / râpa unde este găsit Nechifor** – punctul final al căutării și descoperirii cadavrului.

Crucia Talienilor

Cum reiese din textul romanului Vitoria pleacă din **Măgura Tarcăului** pentru că soțul ei nu s-a întors din **Dorna**, unde fusese cu turma de oi. Ea merge pe urmele turmelor și trece prin puncte geografice reale din nord-estul României, în special pe valea Bistriței și a Negrei, urcând apoi spre munte.

Punctul culminant al căutării este descoperirea cadavrului lui Nechifor la *Crucea Talienilor*, unde este scut cu ajutorul câinelui său, Lupu. Călătoria se încheie la *Sabasa*, unde are loc praznicul de înmormântare și demascarea ucigașilor, împlinind astfel datoria morală a soției, Vitoria Lipan, față de soțul său, Nichifor Lipan, astfel, ea a îndeplinit datina

străveche a integrării celui mort în pământul sfințit, asigurându-se că sufletul lui Nechifor nu rămâne rătăcitor între lumi, ci trece pragul în liniște, conform rânduielii strămoșești. Odată ce dreptatea a fost îndeplinită, Vitoria își reia cursul firesc al vieții, dând dovadă de o forță morală deosebită: ea și-a cinstit bărbatul său după legea creștină, dar a și reconfirmat valabilitatea tradițiilor, demonstrând că nici o crimă nu poate rămâne nepedepsită. Acest fapt demonstrează atât efortul fizic, cât și călătoria interioară a Vitoriei, care devine simbolul perseverenței, al curajului și al dreptății.

În plan simbolic, drumul parcurs de Vitoria capătă valoarea unei inițieri și a unei probe de destin: fiecare popas, fiecare întâlnire și fiecare semn descifrat o apropie de adevărul despre moartea lui Nechifor, dar și de propria ei menire. Ea este o soție îndurerată și totodată o reprezentantă a unei lumi arhaice, în care credința, datina și legea nescrisă a muntelui guvernează existența. Inteligența, intuiția și credința ei neclintită transformă căutarea într-o misiune sacră, iar actul demascării ucigașilor devine o restabilire a echilibrului moral. Astfel, Vitoria se impune ca un personaj exemplar, care unește forța interioară cu luciditatea, iar romanul evidențiază ideea că adevărul și dreptatea pot fi atinse prin voință, răbdare și fidelitate față de valorile strămoșești.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- **Personaj pozitiv** – promovează valori morale importante. Ex.: Făt Frumos.
- **Personaj negativ** – are comportament condamnat și rău. Ex.: Zmeul.
- **Personaj principal** – participă la toate momentele importante ale acțiunii.
- **Personaj colectiv** – reprezintă un grup de oameni sau comunitate.
- **Personaj episodic** – apare pentru scurt timp în acțiune.
Ex.: Un călător întâlnit de erou.
- **Personaj secundar** – ajută la desfășurarea acțiunii principale.
- **Personaj static** – nu își schimbă comportamentul pe parcursul acțiunii.
Ex.: Un personaj care rămâne la fel de la început până la sfârșit.
- **Personaj dinamic** – își schimbă atitudinea și evoluează pe parcursul acțiunii. Ex.: Un erou care devine mai înțelept.

ION DRUȚĂ (1928 - 2023)

Ion Druță s-a născut la 3 septembrie 1928 în satul Horodiște, județul Soroca (astăzi în Republica Moldova), într-o familie de țărani. Copilăria petrecută în mediul rural i-a marcat profund sensibilitatea artistică și i-a oferit temele fundamentale ale viitoarei creații: satul, tradiția, credința, demnitatea și destinul omului simplu. A absolvit Școala de silvicultură în 1946, apoi a urmat Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul „Maxim Gorki” din Moscova, unde și-a desăvârșit pregătirea literară. Primele sale povestiri au apărut la

începutul anilor 1950, impunându-l treptat ca una dintre vocile importante ale prozei basarabene.

Debutul editorial s-a produs în 1953 cu volumul *„La noi în sat”*, urmat de *„Poveste de dragoste”*. Adevărata consacrare a venit însă prin romanele și nuvelele care au pus în lumină frumusețea și drama lumii rurale: *„Frunze de dor”*, *„Balade din câmpie”*, *„Ultima lună de toamnă”*, *„Povara bunătații noastre”*, *„Clopotnița”*, *„Horodiște”*, *„Întoarcerea țărâni în pământ”*, *„Biserica albă”* sau *„Toiagul păstoriei”*. În aceste opere, Druță surprinde legătura profundă dintre om și pământ, dintre tradiție și

Ion Druță și sora sa Ana

identitate, punând accent pe valorile morale, pe credință și pe responsabilitatea față de neam. Personajele sale sunt adesea țărani înțelepți, oameni ai datoriei și ai jertfei, confrunțați cu schimbările istorice și sociale ale secolului al XX-lea.

Pe lângă proză, Ion Druță s-a afirmat ca dramaturg remarcabil. Piese precum *„Casa Mare”*, *„Doina”*, *„Păsările tinereții noastre”* și *„Horia”* au fost montate pe numeroase scene, aducând în prim-plan conflicte morale, frământări interioare și teme legate de destinul național. Limbajul său este poetic, încărcat de simboluri și de o profundă meditație asupra timpului și istoriei.

Personalitate de o autoritate morală incontestabilă, Ion Druță a fost ales unanim, în 1987, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova. Recunoașterea sa academică a venit firesc, fiind ales membru de onoare al Academiei Române în 1990 și membru titular al Academiei de Științe a Moldovei în 1992. Prestigiul său internațional a fost confirmat prin includerea sa, în anul 1990, în lista celor mai importanți zece scriitori ai lumii.

De-a lungul carierei, a fost decorat cu numeroase ordine și medalii, deținând titlul de Scriitor al Poporului și devenind, în 2009, primul cavaler al Ordinului „Bogdan Înțemeietorul”.

Dincolo de onoruri și distincții, precum Premiul de Stat acordat în 2008, moștenirea lui Ion Druță rămâne vie prin capacitatea sa de a transforma satul natal și destinul țăranului într-un univers mitic universal.

Monumentul „Lumânarea Recunoștinței”

Opera sa a fost tradusă în mai multe limbi, iar valoarea creației i-a fost recunoscută prin numeroase premii și distincții. A fost membru titular al Academiei de Științe a Moldovei și membru de onoare al Academiei Române, fiind considerat unul dintre cei mai importanți scriitori ai spațiului basarabean din secolul al XX-lea.

Ion Druță s-a stins din viață la 28 septembrie 2023, la vârsta de 95 de ani. Conform dorinței sale testamentare, Ion Druță a fost înmormântat la Soroca, în Republica Moldova, la data de 2 octombrie 2023.

Locul său de veci se află într-o poieniță liniștită, chiar la poalele monumentului „Lumânarea Recunoștinței”. Acesta este un edificiu simbolic, ridicat pe o stâncă deasupra Nistrului la inițiativa scriitorului, fiind dedicat tuturor eroilor anonimi care au păstrat cultura și limba română.

Moartea sa a fost resimțită profund în Republica Moldova și în România, unde a fost omagiat ca un mare apărător al valorilor spirituale și culturale românești. Prin întreaga sa creație, el a lăsat o moștenire literară de mare profunzime, în care satul devine simbol al continuității și al identității naționale, iar omul simplu capătă dimensiuni universale.

ULTIMA LUNĂ DE TOAMNĂ

E vreme de amiază. Vânturile s-au aciuat, umbrele s-au supt, soarele bate din plin, dar mătușa tot stă nemișcată și pare că fusta ei ponosită, cu falduri largi, din clipă în clipă prinde foc. Dar nu se aprinde și, într-un târziu, mătușa oftează de parcă ar fi fost trezită din somn. Face cu mâna în semn de pagubă. Se apropie de un garducean fugit pe spate, smulge câte-o creangă, o fărâmă pentru de foc. Acum uscăturile au rămas singura ei nădejde. Când nici soarele nu te poate încălzi, rămân vreascurile și soba.

Cu mănunchiul de vreascuri mătușa intră în casă, se așază pe un scăunaș josuț. Aprinde un chibrit, îl duce spre gura vetrei cu atâta smerenie, de parcă ar fi fost ultima picătură de flacără rămasă pe întregul pământ. Undeva aproape se aud două pocnituri de bice și mătușa tresare. Cu o mișcare moale, aproape nevăzută, scoate o ureche de sub broboadă, o ciulește spre ușa tinzii și rămâne nemișcată.

În pragul casei stă un cucuș obraznic cu creasta sângerând a bătălie proaspătă. Saltă puțin din labe și cântă biblic de trei ori la rând. Bătrâna se ridică de pe scăunaș, mulțumește cucușului cu un pumn de grăunțe pe care i le aruncă în bătătură și, rezemată de

ușor, rămâne să urmărească cum se îngrașă zece găini proaste pe socoteala unui cucoș înțelept.

A venit toamna, iar toamna a fost și rămâne a fi vremea musafirilor în Moldova.

Pe lângă sumedeniile de griji ce poartă gospodinele la tuguța, se mai adaugă una – nu cumva să le cadă musafirii pe neprins de veste. Singura lor nădejde e cucoșul și, când vine pintenatul în prag și-ți cântă pe nerăsuflăte de trei ori la rând, atunci să știi că vei avea oaspeți...

Mătușă face focul. Vreascurile trosnesc harnic, mistuite de-o singură soartă fierbinte – și zâmbește, furată de gânduri, bătrâna. Focul din vatră e vechiul ei tovarăș care a ajutat-o să încălzească, să hrănească, să-și crească odraslele și cu toate că acum a rămas singurică, atunci când vede un foc încins, i se pare că se grăbesc să vie toți cei care au împărțit odată căldura acestei vetre.

Cerne un fum argintiu și subțire acoperișul casei bătrânești. Fac focul și vecinii din dreapta, și cei din stîngă. Fumegă casele satului întreg și apoi de-a lungul văilor, de prin sate se tot ridică domol, sfredelind cerul, stâlpi subțirii de fum. Sunt mulți cei plecați de prin părțile iestea și, cum vine toamna cu poamele sale dulci, cu un început de răcoare, cu o vatră încălzită, toți cei plecați își așteptați să se întoarcă.

Și ei vin...

Satul se descinge ușor de după cele două case și se varsă domol pe coasta dealului până hăt departe în vale. Se întorc, trudiți și osteniți, țăranii din câmp. O încăierare de copii la o răscruce cu o minge de fotbal jerpelită. Trei mătuși se întorc de undeva veselindu-se și chicotind. Cum ajung în dreptul bisericii rămase fără clopote, tresar, își fac semnul crucii și se duc mai departe smerite, pline de păcate. O fată bălaie scoate apă. Un flăcău smolit se apropie pe nesimțite, o prinde ușor de umeri, se face că o aruncă în fântână. Fata nu se sperie. Nici măcar nu se întoarce. Așteaptă să i se umple căldarea și lacrimi grele, lunecând pe obrazul ei fraged, se pierde în adâncul umbrat al fântânii. Nimic nu se schimbă aici, sub acest cer albastru și, ca înainte vreme, dintr-o glumă, dintr-un zâmbet, dintr-o nimica toată se alege un destin. (...)

Într-un fund de ulicioară stă nemișcată la porțiță bătrâna căreia-i cântase cucoșul în prag. Acoperișul casei părintești abia de mai fumegă în amurg. Sara se lasă peste sat și femeia stă împietrită de o mare tulburare, cu privirea pierdută în lungul drumurilor.

E tăcuta și buna noastră mamă. A ieșit acum, ca și în multe alte seri, la porțiță să ne aștepte. Dacă ar fi s-o întrebi pe cine așteaptă, s-ar pierde. Scăpându-ne pentru o clipă din inimă, pentru ca să ne îmbrățișeze aici la poartă, ea a rămas pustie ca un fir de pleavă și nu știe câți suntem, nici cum ne cheamă. Dacă ar fi s-o întrebi de unde știe că o să venim, s-ar repezi prin grădină să prindă cucoșul, ar găsi și locul de unde a cântat.

Iar ziua se stinge. Plin ulicoara din fața bătrânei se întorc copiii cu oițele de la păscut. Trec femei de la curățit sfeclă cu secerile aruncate pe umăr, răsare câte-o trăsură printre ele. Dar stai, parcă mai este ceva!

O umbră de bucurie flutură pe chipul bătrânei. În fundul ulicoarei răsare o cușmă veche, țuguiată, plină de voie bună. Se apropie încet, căutând capăt de glume ba cu unul, ba cu altul. Bătrâna, cunoscându-i bine felul ista de a se întoarce, rămâne îngrijorată, apoi, plesnindu-și palmele a mare necaz, pornește la fugața în întâmpinarea lui.

E toamnă în jur, e sfârșit de toamnă și cum începe vremea toamnelor dulci, tata vine serile cherchelit. Acum grija mamei e să-l vadă culcat în pat. În marea ei bunăte ea crede că satul habar n-are de patima aceasta a bătrânului și se grăbește să-l mai scape o dată de gurile rele. Dar e târziu. De-a lungul ulicioarei pe unde o să treacă tata, toate gardurile au înflorit cu basmale, căci așezarea în scaun a unui bărbat afumat e un prilej de mare desfătare pentru muieri. (...)

Noaptea târziu, când secera lunii se îneacă printre nori, când adorm și drumurile, și câmpurile, și satele, în fereastra casei noastre mai clipește o sămânță de lumină. Tata șede pe marginea patului, tot acolo unde s-a așezat de cu sară, iar biata mamă, pe jumătate dezbrăcată, stă în picioare lângă el, tristă și amărâtă de parcă ei în doi au făcut o mare beție sara trecută și acum se căiesc.

Tata oftează a pagubă și-și pipăie grumazul:

— Uite aici, la încheietură, mă frige. Nu cumva am picat?!

Mama se apropie, pipăie ceea ce tata numește încheietură și zâmbeste fericită – i-a venit ideea.

— Da oare să le trimitem telegramă că ești pe patul de moarte?

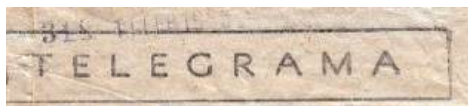
În fiecare toamnă suntem zguduiți cu câte-o : „Bolnav”. „Grav bolnav”. „Foarte tare grav bolnav”. Firește, tata ar fi vrut să ne vadă, și a doua zi pe la zori mama vine de-a lungul satului cu câteva ruble legate într-un colț de basma. La poștă se chinuie multă vreme. Având un anumit fel de a vorbi cu fiecare. (...)

Când apar în prag cele două femei, tata e gata îmbrăcat. Se mișcă prin casă încet, pășește ținându-se cu mâna de pereți și întreabă plictisit:

— Parcă văzusem un harbujel murat aici în casă!

Pe la amiază tata încet, ca după boală, îngroapă via în grădină. Hârlețul din mâinile lui e bicisnic și stângaci cum n-a mai fost niciodată, dar tata e om răbdător și-și învață unealta de la început cum se face când se îngroapă via. Pe la amurg Marinca pășește încet pe cărărușa de după sal, întorcându-se acasă. Mișcă din mers cu vârtul buzelor, pe semne, ticluiește povestea pe care are s-o spună vecinelor. O să le spună, firește, că bătrânul era cât pe ce să moară – de-ar fi ajuns ea cu un ceas mai târziu, te miri de l-ar fi apucat cu zile. Minunea cea mare a făcut-o harbujelul murat pe care i l-a adus în coș. Vecinele o să creadă și apoi – cine știe? – poate că așa a și fost.

A doua zi mama umblă iute, cu obrazul aburit, gătindu-l pe tata de drum. Scoate din cuptor covrigei, prăjiturile dospite și frământate așa cum a învățat-o bunica pe atunci când mama avea zece ani. După ce prăjiturile s-au răcit bine, bătrâna aduce

din tindă un coș de papură, prinde a așeza în el copturile, strecurând printre ele câte-o nucă, câte-un măr, câte-o prăsadă. E fericită, i se pare că ne vede pe noi toți stând grămăjoară în jurul ei, așteptând să ni se facă parte. Tata șade pe prispă, frământă cu două degete fruntea, iar când tata își chinuie fruntea, înseamnă că n-are parale. Abia e sfârșitul toamnei, colhozul încă nu plătește pe trudozile, de împrumutat n-are de la cine și atunci, vrând-nevrând, bătrânul își calcă pe inimă.

Și iată-l pe bătrân la porțiță, în haine ieftine, dar noi, cu coșul în mână, gata de drum. Mama stă alături foarte îngrijorată, de parcă și-ar petrece primul copil la școală. Tata fură cu coada ochiului ba într-o parte, ba în alta. E pustie ulicioara, pustii sunt ogrăzile în jur. Totuși, nu se poate hotărî. Când se întâmplă să plece pe undeva, cel mai mare chin pentru dânsul e că nu știe cum să-și ia rămas bun de la mama.

În sfârșit, bătrânul se apropie, mângâie cu podul palmei mâneca mamei, în urma cărei mângâieri se fistăcește cumplit și pornește la drum. Aruncă din mers, fără a se întoarce:

— Vezi, nu răsfăța dracul cela de cucoș...

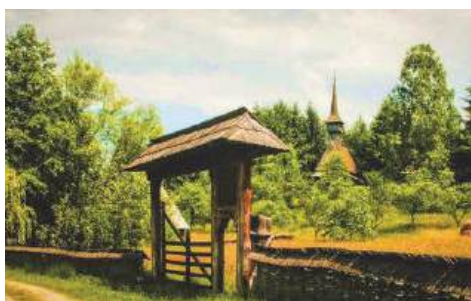
Sus pe deal, deasupra satului, lângă nucarul dezbinat de trăsnet – o jumătate e verde, cealaltă jumătate stă carbonizată de mulți ani – tata se oprește. Culege încet, cu privirea, satul, casă după casă, drum după drum. (...)

Oriunde, ori pe câtă vreme ar pleca, bătrânul se oprește aici lângă nucar să se joace puțin cu satul. Poate își lămurește de unde a plecat, poate își poruncește încotro să se întoarcă. Se ridică de jos, oftează, pornește cu pas greoi a cale lungă, și drumul cenușiu îl fură pe bătrân, făcându-l una cu arăturile toamnei.

II

Din largul câmpurilor se iscă un câine afurisit și scărmănat de-a binelea.

Simte departe, în zare, un trecător și pornește după el. Ajungând la vreo zece pași de bătrân, prinde a se gudura, devine cuminte și supus, de parcă ar fi crescut la casa tatei, sunt buni tovarăși și, având în doi o mică treabă pe undeva, au pornit la drum. Simțind javra în urma lui, tata se oprește. (...)

Zilele de toamnă însă nu sunt socotite pentru amintiri, pentru marile zbuciumuri părintești; sunt scurte zilele de toamnă. Aștepți un soare fugit în nori, el zăbovește și, până să se întoarcă lumina lui, amurgul pornește să calce câmpurile. Se întoarce pe cumpăna fântânii cioroiul să-și împlinească somnul, iar tata pornește a măsura la pas pământurile spre apus.

Găsește la poalele unei arături o cărarușă știută numai de el și vine cu fruntea coborâtă jos, cu pas moale și trist. Apoi brazdele din jur îi fură gândurile. Bătrânul se oprește mirat, pune coșul cu daruri jos, se lasă într-un genunchi și începe a scormoni țărâna jilavă.

Arătura e cum nu se poate mai potrivită și prinde a se lumina încetul cu încetul chipul bătrânului. Un pământ bine lucrat îi întoarce de fiecare dată voia bună.

Din sânul lanurilor nesfârșite de arătură răsare un sat. La primele case,

spânzurând coșul într-un stâlp de gard, bătrânul începe a se găti de musaferie...

Aici, în Frumușica, trăiește Andrei, cel mai mare dintre noi. Tata, când ajunge cu vorba la el, parc a uita că și Andrei i-a fost cândva fecior în casă. Ceea ce a fost a fost demult. Acum și Andrei e cărunt, are copii de însurat. Totuși când pornește să ne vadă, tata începe de fiecare dată cu Frumușica, pentru ca să stea puțin de vorbă cu un om deștept și cuminte, ce drag îi este nici el nemaiîținând minte pentru ce anume.

O fetișcană de vreo nouă ani, trecând prin ogradă într-o pereche de galoși mari, îl zărește pe bătrân peste creasta gardului. Se întoarce din drumul ei și vine la fuga înapoi în casă. Pierde galoșii, dar nu-i ridică, pentru că nu mai are când.

— „Mamo! Naș mulduvan ide!”

Frumușica e un sat de ucraineni. Andrei a luat o fată de aici din sat, și-a făcut casă în Frumușica și tata, care s-a împăcat cu multe pe lumea asta, nu se poate împăca cu gândul că nici nora, nici nepoții nu-i cunosc limba.

În pragul casei unde dispăruse fetița, răsare o nevastă josuță cu mânecile suflecate, cu urme de făină pe pestelcă. Se uită lung la cușma țuguiată ce plutește peste creasta gardului, apoi zâmbește din toată inima – l-a recunoscut, îi strigă ceva vecinei din dreapta, o pune la curent pe cea din stingă și, în sfârșit, pornește spre porțiță cu mânicile ridicate sus, teatral:

— „Mamonka moia ridnaia!”

Între amândoi în ogradă. Tata vine înainte, nora în urma lui. Un băietan, de vreo șaisprezece ani, curățel îmbrăcat, pieptănat grijuliu, le deschide ușa din fața casei, prin care nu trec decât musafirii. Băiatul sărută mâna bunelului, prinde un crâmpci din privirea mamei sale, dă din cap a înțelegere, iese din ogradă cu o bicicletă și dispare în lungul drumului...

Din umbra garajului, de sub un tractor pe jumătate demontat, se ridică un bărbat nalt, voinic, cu o curea de transmisie în mână. Își ascultă feciorul atent, puțin supărat, cercetând neântrerupt cureaua de transmisie. Saltă puțin sprâncenele a mirare când prinde despre ce e vorba. Se apropie de băiat, îi găsește o pată pe haină și o scobește cu unghia. Îi așază percica să fie mai bine, o potrivește în felul cum o purtase el de flăcău, apoi dă din cap în semn că a înțeles. Băiatul se duce, iar el vine să puie la loc cureaua de transmisie. Lucrează încet, cu îndemânare, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Din vreme în vreme o fluturare de zâmbet, îi joacă în colțul buzelor, dar Andrei o stăcândește. Abia după ce așază cureaua, zâmbește. Strigă cuiva:

— Auzi, Petro! Mi-a venit moșneagul.

Își spală mâinile într-o căldare cu benzină, le șterge cu niște cârpe vechi, iese din garaj și pornește greoi spre sat. (...)

O bună jumătate de noapte, până aproape de zori, tata stă în capul mesei, împodobit în cămașa albă pe care i-a cumpărat-o Andrei. În jur s-a întins o

petrecere de toată frumusețea. Vreo opt perechi de musafiri, prinși frățeste cu brațele pe după cefe, cântă de tremură sticla în ferestre: „*Raspreagaite, hlopți, koni*”. Tata mișcă și el încet buzele în urma cântecului, dar se vede că nu-l știe. Când răsare câte-un crâmpoi de liniște, el zâmbeste tuturor, mângâindu-și creștetul:

— Las' că-i bine...

Pe la zori musafirii se risipesc, cântând și veselindu-se printre case. Nora tatei cade secerată în odaia copiilor, rămânând să picure o oră-două, iar la masă n-au rămas decât doi – părintele și feciorul. Atâta amar de vreme nu s-au văzut, atât de multe vroiau să-și spună unul altuia, ș-atât de puțin timp le mai rămăsese... (...)

Tata e iarăși la drum, dar drumul se deapănă greu. Pe alocuri e pietruit, pe alocuri zace rimat de mașini, cu grămăjoare de prundiș pe margini – n-au dovedit să-l facă. Bătrânul a amețit tot căutând pe unde să calce. De la o vreme însă calea prinde a coborî și tot coboară până se topește într-un fund de vale. Coborâșul ista abia simțit de trecători îl bucură pe tata – oricât ar fi drumul de păcătos, dacă știe s-o întindă la vale, atunci e bine. (...)

Peste vreo șapte verste, cum răsare de după deal coșul, tata se oprește. Se uită lung la el, de parcă îl vede întâia oară, cercetează o margine de orașel dezvelită de peste muchia dealului și împinge, a sfârșit de cale, cușma pe ceafă. Taci c-a ajuns.

Nu departe de șosea, la o aruncătură de băț, se arată o rariște de copăcei, un capăt pustiit de pădure. Stând la marginea șoselei, tata își scarpină ceafa a mare încurcătură, după care frământare se hotărăște. Pornește spre copăcei, pipăind cu o mână cingătoarea și furând cu ochiul în părți, de parcă ar întreprinde cine știe ce aventură. (...)

III

Pentru câteva clipe zgomotul din jur se lasă spintecat de sirena fabricii de zahăr și bătrânul tresare. Nicolai n-a avut de lucru, i-a lămurit odată cum se rânduiesc schimburile lui și de atunci tata intră zilnic cu Nicolai la fabrică, pleacă împreună cu el. Acum și-au sfârșit amândoi ziua de muncă și tata nu mai poate mânca – trebuie să se spele. După multă alergătură, descoperă un

robinet în dosul gării, își clătește mâinile, așază pânea în paner și pornește spre coșul înalt al fabricii de zahăr.

Vine la aceeași sonerie, o mai apasă o dată. Nicolai ridică amândouă brațele, salutând cu toată bunăvoința lui, dar nu se mișcă din loc. Bătrânul se supără și răcnește o dată, cum striga el cu vreo treizeci de ani în urmă, când eram noi mărunței.

— Măi Colea, măi!!!

Bietul Nicolai! O fi mâncat, pe semne, multă bătaie în copilărie, că si acum, peste treizeci de ani, glasul puțin răgușit al tatei l-a suflat de pe scăunaș, de parcă nici n-a fost acolo. A răsărit desculț în prag, l-a cuprins pe bătrân în brațe și tocmai după asta, făcând un pas înapoi, a prins a se încrunta – adică, ce drept are tata să țipe la dânsul? Bătrânul șta alături stingherit și el, căci, într-adevăr, să începi musafiria cu

așa răcnete...

— Cum de ți-a venit în cap, tată, să treci pe la mine?

— Apoi am stat eu cu baba și ne-am gândit...

Toamna însă e pe sfârșite și frigul răzbește. După ce a tot sărit dintr-un picior în altul și văzând că altă ieșire nu-i, Nicolai zice:

— Hai să intrăm în casă, ce stăm afară...

Gurile rele susțin că Nicolai e cel mai avut în familia noastră și se poate întâmpla să aibă dreptate aceste guri rele. Nicolai e magaziner la fabrica de zahăr, iar dulcele mai rămâne a fi o slăbiciune a moldovenilor. Ce-i drept, cu toată averea lui Nicolai, noi trecem rar de tot pe la dânsul. Nu s-a plâns niciodată că i s-ar fi făcut dor de noi. De venim nepoștiți, în casa lor începe sfadă. Pe cât de mult îi place lui Nicolai să se plângă de sărăcie, pe atâta nevastei lui îi place să se fudulească cu toate pe câte le are. Sara târziu se așază toți trei la o măsuță să-și ia cina. Mămăligă, pește prăjit, brânză și jumere. Nicola anunță fudul:

— Mâncare națională.

Îl cinstește pe tata cu un păhărel de spirt, după care cinste bătrânul rămâne năucit, de parcă ar fi primit o lovitură groaznică în moalele capului. Nicolai își bea paharul fără a-l simți și îl întreabă pe bătrân:

— Ce mai face Andrei? O fi uitat haholul cela și limba maternă?

Tata se simte dator să-l apere pe cel mai mare dintre, noi:

— Ba vorbesc cu toții moldoveneste. Și muierea lui, și copiii.

— Vorbesc ei pe dracul.

Noaptea târziu Nicolai îi așterne în bucătărie. După ce o scoate la capăt cu așternutul, se așază în pirostrie, de parcă ar fi ieșit la vânat, și urmărește atent cum se dezbracă tata. (...)

Des-de-dimineață apar amândoi la marginea orașelului. Mica gară de autobuze – un acoperiș ridicat pe șase stâlpi – e pustie. Pe șoseaua ce iese din centrul raional abia apar primii trecători. Nicolai se oprește pe-o sprinceană de troscot, cu fața spre drum. Cu toate că trăiește abia de vreo patru ani aici, e căutat de multă lume și fiecăre mașină, fiecăre motocicletă ori bicicletă frânează măcar pe-o clipă în dreptul lui. Nicolai schimbă câte-o vorbă ba cu unul, ba cu altul. De bătrân a uitat – de abia când autobuzul pornea de lângă gărișoară, și-a adus aminte de el și, văzându-l urcat, i-a făcut cu mâna în semn de drum bun.

IV

Pe un povârniș șoseaua se apropie de pădure, dar la primii copaci pare a se speria de atâta verdeată și, răsucindu-se, dispare înapoi în largul câmpurilor. La cotitură, acolo unde șoseaua calcă umbra copacilor de la margine, se ștețe de prin crengiș o casă veche, pe jumătate pustie. Dincolo de șosea se vede un ieșușor cârpit cu mătreață...

Aici, la canton, trăiește Anton, cel mai cinstit și cel mai ciudat dintre noi. Luciu de mare mirare, dar cam demulișor tata n-a mai fost pe la dânsul și nici Anton, ce-i drept, n-a pășit praful casei părințești. Se miră tata de fiecare

dată cum vine, mirat e și acum – tară să fi avut vreo sfadă, vreo neînțelegere, se înstrăinează cu fiecă an tata de fecior.

Bătrânul pornește încet spre canton, cătând bine pe unde calcă, fiindcă în jur, cât prinzi cu ochiul, e numai găinaț. Vreo patru porci bine hrăniți răsar de după tulpina unui stejar și-i privesc curioși cu ochi mici, dospiti în grăsime.

În pragul cantonului apare o batrânică gârbovită cu un scăunaș subțioară. Pune scaunul lângă prag, se așază pe el și începe a privi un spectacol cu următorul conținut: doi câini turbați și un moșneag ce n-are cu ce se apăra.

- Da unde-i Anton?
- După lemne îi fi venit?
- Mi-ar trebui, nu-i vorba, și niște lemne.

Mătușa își mângâie picioarele:

- Ai bani ori pe datorie?
- Tata tipărește cu palma buzunarele perinei:
- Bani gheață.

Bătrâna se uită lung la dânsul, de parcă ar fi vrut prin țesătura hainelor să ghicească ce zace acolo în buzunare.

- Apăi, du-te așa prin pădure, că dacă nu dai de dânsul, el dă de mătăluță...

Pădurea picură, tristă și îngândurată, în pragul iernii. Frunze mari se lasă smulse pe nesimțite din copaci, rotesc încet printre crengile goale și se sting jos, într-o mare cu foșnet tulbur. Câte-o ghindă sună sec, venind printre crengi, câte-o pasăre zboară pe jos printre tulpini și iar e liniște în jur. Pașii bătrânului ba se înecă în frunze, ba vin moale, pe furiș, ba se opresc îngrijorați, și atunci bătrânului i se pare că stejarii, cătând unul peste umărul altuia, se uită lung și iscoditor la dânsul.

E toamnă, e sfârșit de toamnă și acum pădurea nu crede nimănui. Credea oamenilor când era la primii săi muguri, credea cât era verde, ademenea lumea cu căpșune și ciuperci. A tot șoptit nopți întregi când se cosea fânul. Acum vremea marilor frumuseți s-a trecut, pădurea e goală, dezbrăcată și, când răsare suflare de om, îl privește lung pe sub sprâncene și nu-l crede.

- D-apoi bine te-am găsit dar, măi băiete!

Anton, o namilă de om cât un munte, cu armă de vânătoare pe umăr, îl privește cu ochi mari, albaștri, de-o albăstrime deasă ce se întâmplă numai la copii. Vrea să spună ceva, dar nu poate nimeri primul cuvânt și pare foarte necăjit de asta.

- Apoi, ca să vezi... Că-i foarte bine, mă rog...

Primirea musafirilor e un lucru pe care Anton niciodată nu l-a putut însuși. Ba strânge cu mâna dreaptă – mâna stângă, apoi cu stânga strânge dreapta și, văzându-l așa de încurcat, tata o ia de la început:

- Ei, dar bine te-am găsit, măi băiete!

Anton tresare. Auzul lui de pădurar, răsfățat de atâția ani cu liniștea pădurii; prinde undeva departe, prin văi, o lovitură hoată de topor.

Văzând cum îndură el pentru copacul ce geme în vaie, tata îi propune:

- Poate ne repezim, să-i sperii colo cu pușca?

Atâta a așteptat Anton, să-i propuie chiar tata. Acum bătrânul abia se mai ține în urma lui. Ba îl pierde, ba iar îl găsește. Într-o vâlcică Anton se oprește și, arătând

cu degetul spre un strat de frunze aurii, îi spune bătrânului:

— Uite aici a fost azi dimineață un copac. Tata rămâne uluit:

— Nu mai spune! Ș-unde să fie?

Scormonind cu călcâiul, Anton dezgroapă de sub frunze un trunchi proaspăt, înlăcrămat de prima durere. Se lasă în pirostrie și începe, ajutându-și cu degetul, a număra inelele.

— Avea treizeci și opt de ani copacul. A fost de-o samă cu mine.

S-a așezat alături și tata – ce să-i faci, avea întocmai treizeci și opt de inele copacul și tot în vara ceea împlinise treizeci și opt de ani Anton al nostru. Ca să-l mângâie cât de cât, tata desface coșul, alege cele mai frumoase nuci, prăsade, prăjiturile. Ajunse aici în miezul pădurii, copturile mamei par o minune cerească și Anton se bucură grozav:

— Săraca mamă... Ea le-a copt?

— Ea, cine altul... O mai ții minte?

Anton se uită undeva în fundul pădurii.

— Dacă o visez, vreo jumătate de an o țin minte. Apoi iar o uit.

Tata îl dojenește blând:

— De ce nu vii? Ea, sărmana, o să orbească repede tot stând la poartă și așteptându-vă.

Anton zâmbește vinovat și zice, arătându-i trunchiul proaspăt:

— Nu vezi mata ce se face pe lume? Cum să las pădurea? (...)

Își măresc pașii, de parcă ar fugi, dispar în desigurii, iar bătrâna pădure rămâne să plătească încă multă vreme tributul pentru cele câteva pahare de vin cu care un fecior și-a sărbătorit venirea părintelui său. O roadă de vie vine să distrugă o roadă de pădure – Dumnezeu știe cum se face, dar se face întocmai așa.

Pe după-amiază, departe de pădure, la o margine de șosea, Anton îl petrece pe tata. Stă foarte amărât și, după multă frământare, îi spune privind undeva peste deal:

— Să nu te superi, tuță, că n-am putut să te primesc. Poate peste o vreme m-oi descurca și eu de cele griji și atunci, dacă îi veni...

Adânc mișcat, tata îi răspunde înghițind în sec:

— De și-ar primi, dragul tatei, toți copiii părinții așa cum m-ai primit tu, n-ar mai fi supărare pe lume... (...)

Nu-i adevărat că pădurea ni l-a furat pe Anton. L-am lăsat noi înșine acolo, iar el de atâta vreme, așteaptă să venim după el, să-l ducem în frumoasa împărăție care nu mai este – în lumea copilăriei noastre.

V

(...) De găsit însă nu-i lucru ușor să-l găsești pe Serafim. Mai întâi că școala veterinară unde învață el se mută mereu dintr-un local în altul și tata umblă multă vreme până dă de ea. Apoi școala îl întâmpină cu o liniște adâncă. Ferestrele sunt larg deschise, două bătrâne spală podelele, pe pereții coridoarelor sângerează vite ciopârțite în patru, în opt și, înfricoșat de măcelul ista, tata pleacă. Vine la cămin. O casă cu două etaje, o sumedenie de uși ce se lasă ușor deschise, în camere numai

paturi, paturi. Priveliștea așternuturilor începe a-1 ispiti pe bătrân, o moleșeală dulce îl cuprinde, dar tata nu se lasă, căci nu l-a văzut încă pe Serafim.

Din ogradă răzbate mare vâlvă și tata coboară grăbit scările. La trei plase puse în rând studenții joacă volei. Băieți și fete împreună. Bătrânul trece de la o plasă la alta, își caută odorul, dar jocul îl fură. Apoi aude o voce veselă de la plasa din mijloc:

— Hei, moșnege, 'ncă n-ai murit?

Tata râde. Dă din cap că încă nu. Serafim joacă la plasă, sare sus și bate mingile de parcă ar fi tăiat lemne, strigă tatei:

— Rabdă până batem doftorii, pe urmă ne pupăm... (...)

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Nuvela „*Ultima lună de toamnă*” se înscrie organic în universul literar al lui Ion Druță, dominat de problematica satului basarabean, a destrămării valorilor tradiționale și a tensiunii dintre vechi și nou. Scrisă într-o perioadă în care societatea rurală trecea prin transformări radicale, opera reflectă drama unei lumi aflate la răscruce: satul patriarhal, întemeiat pe solidaritate, respect și continuitate, începe să fie golit de tineri, atrași de oraș, de modernitate, de alte priorități existențiale. În acest context, bătrânii rămân depozitarii unei lumi care apune, iar dorul lor capătă dimensiuni simbolice.

Titlul nuvelei are o profundă încărcătură metaforică. „*Ultima lună de toamnă*” sugerează un timp calendaristic, dar și un timp existențial. Toamna este anotimpul maturității târzii, al recoltelor, dar și al pregătirii pentru iarnă – simbol al sfârșitului. Prin urmare, „ultima lună” trimite la apropierea finalului vieții, la conștiința trecerii ireversibile a timpului. Destinul bătrânilor părinți este pus sub semnul acestei toamne târzii, încărcate de melancolie și așteptare. Ei trăiesc cu sentimentul că timpul lor se împutinează, iar dorința de a-și vedea copiii devine tot mai arzătoare.

Contextul social al operei este marcat de înstrăinarea dintre generații. Modernizarea, plecarea copiilor din sat, ruperea de spațiul originar conduc la o fisură profundă în structura familiei tradiționale. Dacă în trecut familia era un nucleu solid, întemeiat pe respect și responsabilitate reciprocă, în prezentul nuvelei această unitate este amenințată de indiferență și distanță. Copiii nu mai aparțin pe deplin vetrei părintești; ei s-au integrat într-o altă lume, cu alte reguli și ritmuri. Astfel, drama părinților nu este dramă personală, sar și una colectivă, reprezentativă pentru destinul unei întregi generații.

Semnificația dorului, motiv central al operei, depășește planul sentimental. Dorul devine expresia unei legături ontologice între om și rădăcinile sale. Pentru părinți, copiii sunt urmașii biologici și continuitatea propriei lor ființe. Absența acestora echivalează cu o amputare sufletească. Boala tatălui, declanșată de dor, are o valoare simbolică: ea reprezintă suferința unei lumi care se destramă. Falsul pretext al bolii trimis prin telegramă se transformă în boală reală, sugerând că minciuna și artificialul nu pot suplini autenticitatea relațiilor umane.

Casa părintească, vatra, focul din sobă sunt elemente cu funcție simbolică majoră. Ele reprezintă centrul stabil al existenței, locul memoriei și al continuității. În opoziție cu drumul – simbol al îndepărtării și al risipirii – casa rămâne spațiul

fidelității și al așteptării. Privirea mamei pierdută în lungul drumului exprimă speranța neostoită, dar și conștiința fragilității legăturilor familiale. Drumul devine astfel un simbol ambivalent: pe de o parte, el înseamnă evoluție și destin individual; pe de altă parte, sugerează ruptura de origine.

Din punct de vedere spiritual, nuvela valorifică concepția tradițională despre demnitate și datorie. Tatăl nu cerșește iubirea copiilor, ci o așteaptă cu demnitate, chiar și atunci când suferința îl copleșește. El reprezintă tipul țăranului înrădăcinat în valorile fundamentale ale neamului: cinstea, munca, credința în rostul vieții trăite cu simplitate. În acest sens, drama lui este una a conștiinței rănite, nu a orgoliului. El nu poate înțelege cum legătura de sânge și memoria copilăriei pot fi umbrite de interese materiale sau de confortul urban.

Semnificația operei se extinde și asupra ideii de responsabilitate morală. Autorul nu condamnă explicit copiii, dar sugerează că uitarea rădăcinilor duce la o formă de sărăcire spirituală. Lipsa de timp pentru părinți devine simptomul unei societăți grăbite, în care valorile afective sunt marginalizate. Astfel, nuvela funcționează ca un avertisment și ca un apel la regăsirea echilibrului dintre progres și fidelitate față de origini.

În plan estetic, simplitatea limbajului și naturalețea dialogurilor contribuie la autenticitatea mesajului. Tonul liric, presărat cu umor amar și reflecții existențiale, amplifică emoția fără a cădea în patetism. Autorul creează o atmosferă de melancolie senină, în care suferința este acceptată cu demnitate, iar iubirea părintească rămâne necondiționată. *„Sara se lasă peste tot și femeia stă împietrită de o mare tulburare, cu privirea pierdută în lungul drumurilor. E tăcută și buna noastră mama. A ieșit acum, ca și în multe alte seri, la porțiță să ne aștepte”*.

„Ultima lună de toamnă” este mai mult decât o poveste despre relația dintre părinți și copii; este o meditație asupra timpului, a destrămării lumii tradiționale și a necesității păstrării valorilor fundamentale. Contextul social al înstrăinării și semnificațiile simbolice ale toamnei, vetrei și drumului transformă nuvela într-o operă de profundă rezonanță umană, care invită cititorul la reflecție asupra propriilor legături cu familia și cu locul de origine.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Nuvela „Ultima lună de toamnă”

1. Specia literară

„Ultima lună de toamnă” este o **nuvelă** – specie a genului epic în proză, de întindere medie, cu un fir narativ concentrat, un conflict bine conturat și un număr relativ redus de personaje. Accentul cade pe analiza sufletească și pe un conflict interior puternic, mai mult moral și afectiv decât exterior.

2. Tema

Tema principală este **relația dintre părinți și copii**, marcată de dor, înstrăinare și degradarea legăturilor tradiționale.

Teme secundare:

- a) trecerea timpului;
- b) destrămarea familiei patriarhale;

- c) dorul ca formă de suferință sufletească;
- d) demnitatea țăranului în fața vieții și a morții.

3. Ideea operei

Ideea centrală este că **înstrăinarea dintre generații produce o dramă profundă**, iar uitarea rădăcinilor și a datoriei morale față de părinți duce la sărăcirea spirituală a omului. Autorul transmite un mesaj etic: familia, respectul și dragostea față de părinți sunt valori fundamentale care nu trebuie pierdute.

4. Caracterizarea personajelor (pe scurt)

Tata (personaj principal)

- a) Reprezentant al țăranului tradițional.
- b) Demn, mândru, sensibil.
- c) Suferă profund din cauza dorului de copii.
- d) Simbolizează statornicia, legătura cu pământul și valorile neamului.
- e) Boala sa este expresia dorului și a dezamăgirii.

Mama

- a) Blândă, răbdătoare, profund afectivă.
- b) Trăiește cu speranța revederii copiilor.
- c) Mai resemnată decât tata, dar la fel de îndurerată.
- d) Întruchipează iubirea maternă necondiționată.

Copiii (personaje secundare)

- a) Nu sunt conturați individual amplu.
- b) Reprezintă generația înstrăinată.
- c) Absorbiți de viața lor, neglijează legătura cu părinții.
- d) Nu sunt prezentați negativ, ci ca victime ale schimbării sociale.

În nuvela „*Ultima lună de toamnă*” de Ion Druță, bătrânul tată are șase copii, fiecare reprezentând o etapă a călătoriei sale și o profesie sau un destin diferit:

Marinca – unica fiică, reprezintă în nuvelă un adevărat motiv-personaj, o prezență aparte prin care se concretizează dorul de părinți. Ea este cea mai apropiată de matricea stilistică a operei, deoarece reacționează prompt la chemarea sufletească a casei părintești. Dacă ceilalți copii întârzie sau tratează formal legătura cu satul, Marinca rămâne sensibilă la suferința părinților și păstrează vie legătura afectivă cu ei.

Marinca. Imagine din filmul „Ultima lună de toamnă” după nuvela lui Ion Druță. Moldova-film. 1965

Dacă ceilalți copii întârzie sau tratează formal legătura cu satul, Marinca rămâne sensibilă la suferința părinților și păstrează vie legătura afectivă cu ei.

Cu toate acestea, relația dintre tata și Marinca este tensionată. Bătrânul nu o poate suporta pe deplin, nu din lipsă de dragoste, ci din cauza firii sale îndărătnice

și a criteriilor rigide după care își evaluează copiii. El este un om al principiilor, al demnității severe, iar sensibilitatea accentuată a Marincăi îl incomodează. Tocmai faptul că ea este mai pătrunsă de dor, mai apropiată sufletește, îl pune pe tată în fața propriei vulnerabilități, pe care nu vrea să o arate.

Andrei (cel așezat) – fiul rămas cel mai aproape de valorile satului este cel care trăiește în mediul rural și păstrează legătura cu pământul și tradițiile. El reprezintă stabilitatea familiei și continuitatea neamului. Deși are propria gospodărie și familie, rămâne atașat de viața simplă a satului, fiind cel mai echilibrat și previzibil dintre frați.

Primul fiu, Andrei, este prezentat ca un om ajuns la maturitate deplină – „e cărunț, are copii de însurat”, semn că timpul a trecut și peste el, transformându-l la rândul său în părinte. Cu toate acestea, în ochii tatălui rămâne același copil drag. De fiecare dată când pornește să-l vadă, bătrânul începe drumul cu emoție și bucurie, pentru că Andrei îi este „drag ca lumina ochilor”, fiind socotit un om „deștept și cuminte”.

Andrei lucrează la atelierul de reparație a tehnicii agricole, integrat în viața activă a satului. Când află că tatăl vine pe la el, nu rămâne indiferent: trece pe la magazin, cumpără „de-ale gurii” și o cămașă albă. Dar acest dar este un obiect prețios – el simbolizează respectul și dragostea pe care fiul i le poartă părintelui. Gestul său trădează atașament sincer și dorința de a-l onora.

Seara petrecută împreună devine un adevărat moment de sărbătoare. Tatăl stă în capul mesei, îmbrăcat în cămașă albă primită de la Andrei, înconjurat de fiu, noră, nepoți și vecini. Atmosfera este caldă, plină de voie bună și respect, iar bătrânul rămâne bucuros și împăcat de primirea făcută. Pentru o clipă, singurătatea și dorul par uitate.

Prezența tatălui trezește în sufletul lui Andrei amintirile copilăriei și nostalgia satului natal.

Nicolai – cel de-al doilea fiu, este prezentat ca o fire diferită de cea a fraților săi, mai preocupată de bunăstarea materială decât de legăturile sufletești. Faptul că lucrează ca magazioner de zahăr – un produs prețuit și căutat – sugerează simbolic apropierea sa de lumea confortului și a intereselor practice. Totuși, această situație mai bună nu aduce și căldură în relațiile familiale. Părinții îl vizitează rar, iar dorul de casă și de cei apropiați nu pare să-i marcheze existența. Mai mult, sosirea neașteptată a bătrânilor provoacă nemulțumiri și certuri, ceea ce evidențiază o anumită distanțare afectivă și lipsa ospitalității tradiționale.

Nicolai este caracterizat indirect prin fapte și atitudini sugestive. El varsă la picioarele tatălui un sac cu lucruri vechi, îl pune la muncă, îl culcă în bucătărie și îi

Acasă la Andrei. Imagine din filmul „Ultima lună de toamnă” după nuvela lui Ion Druță. Moldova-film. 1965

schimbă cuțitul nou cu unul uzat. Aceste gesturi conturează imaginea unui om pragmatic, preocupat de lucrurile materiale și mai puțin atent la sentimentele celor din jur. Nici despărțirea nu este lipsită de semnificație: prins în alte preocupări, își amintește de tată abia când autobuzul pornește din stație și îi face un semn grăbit cu mâna.

Prin aceste detalii semnificative, Ion Druță construiește un personaj reprezentativ pentru procesul de înstrăinare dintre generații. Nicolai nu este doar un fiu distant, ci și expresia unei lumi aflate în schimbare, în care valorile materiale încep să ocupe locul căldurii sufletești, al respectului filial și al solidarității familiale.

Anton (omul naturii) – fiul care lucrează ca pădurar și trăiește în inima pădurii. Anton, cel de-al treilea fiu al tatălui, este un personaj conturat prin contraste sugestive. Deși este puternic, „cât un munte”, și obișnuit cu viața din pădure, el păstrează o sensibilitate aparte, trădată de ochii săi „de-o albastrime deasă”. Autorul îl caracterizează atât direct, subliniindu-i cumințenia și ascultarea, cât și indirect, prin fapte și atitudini.

Anton este curajos și deprins cu munca, având arma de vânătoare pe umăr, semn al legăturii sale cu natura. În același timp, dovedește res-

Anton, imagine din filmul „Omul din pădure” după nuvela lui Ion Druță. Moldova-film. 1965

pect și grijă față de părinți, interesându-se de oboseala tatălui și arătând o afecțiune sinceră. Fire introvertită și ușor stângace în exprimare, el ezită uneori să-și găsească vorbele, ceea ce trădează o sensibilitate ascunsă.

Legătura sa profundă cu pădurea îl definește cel mai bine: natura devine pentru Anton spațiul în care se regăsește și se împlinește. Prin el, autorul sugerează continuitatea dintre om și mediul său, dar și ideea că adevărata statornicie vine din rădăcinile adânc înfipite în lumea tradițională.

Lucrând ca pădurar, Anton simbolizează singurătatea și introspecția. El trăiește într-o armonie aproape sălbatică cu natura. Întâlnirea dintre tată și fiu în mijlocul pădurii evidențiază o formă de respect tăcut; Anton este cel care a ales liniștea codrului în detrimentul zgomotului social.

Serafim – fiul mezin al bătrânului. Serafim este portretizat ca tânărul jucăuș, plin de viață și nestatornic, opusul fraților mai mari, care sunt surprinși de responsabilități sau de preocupările lumii moderne. El simbolizează vigorul și libertatea tinereții, dar și legătura directă cu tradițiile și jocurile copilăriei, în care tatăl regăsește o parte din propria sa tinerețe și memorie afectivă.

Serafim nu este judecat de tată cu criterii morale permanente, ci privit cu o anumită simpatie și înțelegere – bătrânul vede în el un copil neglijent, dar și un suflu

nou, o garanție a continuității generaționale, chiar dacă drumul său prin viață este încă neconturat. Prezența lui Serafim aduce în năvală o notă de speranță și vitalitate, contrastând cu nostalgia și dorul profund al părinților în toamna existenței lor.

Serafim reprezintă în text fiul mezin care păstrează încă inocența, jocul și energia tinereții, fiind un personaj-simbol al vieții care se continuă dincolo de îmbătrânirea părinților și de responsabilitățile pragmatice existenței cotidiene, reprezentând viitorul și educația. El este încă în formare, oscilând între lumea satului de unde vine și ambițiile profesionale. Tatăl privește spre el cu cea mai mare îngăduință, văzând în el ultima verigă a lanțului pe care l-a făurit.

Serafim. Imagine din filmul „Ultima lună de toamnă” după nuvela lui Ion Druță. Moldova-film. 1965

Naratorul (intelectualul) – ultimul copil pe care îl va vizita bătrânul e autorul narator. Aici tata este doar un narator plin de nedumerire al veștii feciorului – scriitor, căci literatura e o altă realitate, nu cea țărănească. Tata se vrea împăcat cu viața pe care o duce feciorul. Autorul îi oferă această posibilitate. El rămâne cel mai conectat la universul spiritual al tatălui, fiind cel care înțelege valoarea simbolică a gesturilor bătrânului.

Nuvela se încheie cu scene de un lirism îduioșător (scena cu merele, scena cu cocșul). Autorul îl poartă pe personajul principal prin toate locurile de care-l leagă viața. După cele-a mai trăit o dată, el vrea să-l convingă că cele care trebuiau să se schimbe, s-au schimbat, iar cele care nu trebuiau să se schimbe – așa și au rămas neschimbate. Autorul îl ridică în înaltul cerului, dându-i posibilitatea să privească la lumea sa de la distanță. Prin procedeul distanțării bătrânul se convinge că portretul destinului său a fost împlinit.

5. Momentele subiectului

Expozițiunea

Sunt prezentate personajele (părinții) și atmosfera din casa părintească, dominată de dor și singurătate.

Intriga

Tatăl trimite o telegramă copiilor, anunțându-i că este bolnav, dorind astfel să-i adune acasă.

Desfășurarea acțiunii

Părinții așteaptă cu emoție venirea copiilor. Tata se îmbolnăvește cu adevărat, afectat de dor și de tensiunea așteptării.

Punctul culminant

Confruntarea cu realitatea: copiii nu răspund așa cum părinții au sperat, iar suferința tatălui atinge intensitatea maximă.

Deznodământul

Finalul accentuează drama sufletească și ideea singurătății bătrânilor, lăsând cititorul într-o stare de reflecție și melancolie.

Structura operei este de tip micronovelă, fiecare capitol fiind dedicat întâlnirii tatălui cu unul dintre acești fii. „*Ultima lună de toamnă*” este o nuvelă cu puternic caracter liric și simbolic, care surprinde drama părinților rămași singuri și conflictul dintre tradiție și modernitate. Opera transmite un mesaj profund uman des-pre responsabilitate, iubire și păstrarea valorilor familiale.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Cum lămuriți alegoria titlului „*Ultima lună de toamnă*” în raport cu starea de spirit și vârsta protagonistului? Ce simbolizează toamna în acest context?
2. În ce fel reflectă dorul tatălui de copiii săi o problemă universală a relației dintre generații? Puteți face o paralelă cu situații reale din viața oamenilor din comunitățile rurale?
3. Motivele nostalgiei și trecerii timpului sunt recurente în nuvelă. Ce rol joacă natura și anotimpurile în reliefarea stării interioare a personajelor?
4. Cum se manifestă diferențele dintre valorile tradiționale (familie, vatră, rădăcini) și noile realități sociale în comportamentul copiilor față de părinți?
5. Cum credeți, de ce tatăl pornește în călătorie pentru a-și găsi copiii, deși ar putea aștepta simplu la casa părintească? Ce îl determină să acționeze astfel?
6. Analizați simbolul drumului parcurs de tată. Ce-ar putea reprezenta acest drum în viața personajului și în ansamblul nuvelei?
7. Așteptarea și dezamăgirea sunt emoții fundamentale în text. Cum credeți că influențează acestea dezvoltarea personajelor și mesajul general al lucrării?
8. În opinia voastră, ce spune nuvela despre responsabilitatea morală a copiilor față de părinți? Este acest mesaj încă relevant în societatea de astăzi?
9. Cum reflectă atitudinea naratorului (fiul prin a cărui perspectivă se povestește acțiunea) propriile valori de viață? În ce măsură această perspectivă influențează modul în care cititorul percepe faptele?
10. Ce învățăminte morale sau existențiale puteți extrage din suferința și demnitatea bătrânilor din nuvelă și cum vă ajută această lectură să vă reevaluați relațiile cu membrii familiei voastre?

ATELIER DE IDEI

1. Scrieți un monolog interior al tatălui în momentul în care pornește la drum.
2. Redactați o scrisoare imaginară a unuia dintre fii către părinți, în care își explică absența.
3. Formulați 5 enunțuri metaforice despre „toamna vieții”, inspirate din atmosfera nuvelei.
4. Alcătuiți un dialog scurt (8–10 replici) între mamă și tată despre dorul de copii.
5. Scrieți o minicompunere de cu titlul: „*Dacă aș fi fost în locul lui Serafim...*”.
6. Creați un final alternativ al nuvelei și explicați în 4–5 rânduri cum s-ar modifica mesajul operei.
7. Formulați 6 enunțuri prin care să descrieți casa părintească drept simbol al tradiției.
8. Imaginați o scenă în care toți copiii se întorc acasă – descrieți reacția tatălui.

9. Scrieți o minicompunere scurtă cu titlul „*Dorul ca boală sufletească*”.
10. Realizați o caracterizare simbolică a drumului, personificându-l în 6–8 enunțuri. Folosiți digerate figure de stil.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Considerați că tatăl procedează corect trimițând telegrama? Justificați-vă opinia.
2. Credeți că fiii sunt vinovați de înstrăinare sau sunt victime ale schimbărilor sociale? Argumentați.
3. Este dorul o dovadă de iubire sau o formă de egoism? Discutați în grup.
4. Cum s-ar schimba relațiile dintre personaje dacă acțiunea ar avea loc în prezent?
5. Ce personaj este tatăl? Susțineți-vă punctul de vedere cu exemple.
6. În ce măsură valorile tradiționale mai sunt actuale astăzi?
7. Poate exista familie fără comunicare constantă? Raportați-vă la nuvelă.
8. Este demnitatea tatălui mai importantă decât dorința lui de a-și vedea copiii?
9. Ce rol joacă timpul în destrămarea relațiilor dintre generații?
10. Considerați că finalul nuvelei oferă o lecție morală clară sau lasă loc interpretărilor?

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Explicați semnificația titlului „*Ultima lună de toamnă*” și demonstrați, prin argumente din text, ce legătură are cu destinul tatălui.
2. Identificați tema principală și două teme secundare ale nuvelei și formulați câte un enunț argumentativ pentru fiecare.
3. Analizați conflictul interior al tatălui și arătați cum evoluează acesta pe parcursul acțiunii.
4. Caracterizați în 8–10 rânduri personajul tata-lui, folosind exemple din comportamentul și vorbele sale.
5. Explicați rolul mamei în economie operei. Este ea un personaj activ sau mai degrabă contem-plativ? Argumentați.
6. Analizați simbolul drumului și arătați ce semnificație capătă fiecare popas la fiii săi.
7. Selectați două secvențe care evidențiază înstrăinarea dintre generații și comentați-le succint.
8. Stabiliți momentele subiectului (expozițiune, intrigă, desfășurare, punct culminant, deznodământ) și rezumați fiecare moment în 2–3 enunțuri.
9. Evidențiați două trăsături ale stilului lui Ion Druță (lirism, simplitate, dialog autentic etc.) și exemplificați.
10. Formulați într-un mic eseu o concluzie personală (o pagină) despre mesajul moral al nuvelei.

Ion Druță este unul dintre cei mai importanți scriitori basarabeni ai secolului al XX-lea, cunoscut pentru profunzimea cu care a surprins universul satului și frământările sufletești ale omului simplu. Opera sa valorifică tradițiile, credința, demnitatea și legătura profundă dintre om și pământ, punând accent pe păstrarea identității și a valorilor morale. În creațiile sale predomină lirismul, analiza psihologică și simbolurile inspirate din lumea rurală.

Nuvela „Ultima lună de toamnă” se înscrie în această direcție tematică și artis-

tică. Ea prezintă drama unor părinți rămași singuri, care își așteaptă copiii plecați în lume. Tema centrală este relația dintre generații, marcată de dor, înstrăinare și trecerea timpului. Titlul are valoare simbolică: „ultima lună de toamnă” sugerează apropierea sfârșitului vieții și accentuează atmosfera de melancolie și reflecție.

Personajul principal, tatăl, întruchipează țăranul demn, atașat de tradiții și de familie. Boala sa devine expresia dorului și a suferinței provocate de lipsa copiilor. Mama este imaginea blândeții și a răbdării, iar copiii reprezintă generația care se îndepărtează treptat de sat și de valorile strămoșești.

Prin această nuvelă, Ion Druță transmite un mesaj moral puternic: familia și respectul față de părinți sunt valori fundamentale care nu trebuie pierdute.

„Ultima lună de toamnă” rămâne o meditație asupra timpului, a singurătății și a responsabilității față de cei care ne-au dat viață, confirmând talentul autorului de a transforma realități simple în adevăruri profunde despre condiția umană.

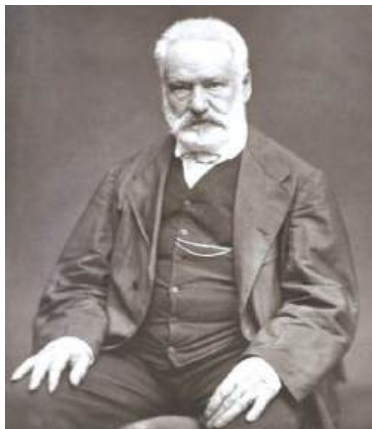
➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICTIONAR LITERAR...

- **Epitet** – însușire expresivă atribuită unui obiect sau unei ființe.
Ex.: „codru întunecat”.
- **Comparație** – apropierea a doi termeni pe baza unei asemănări.
Ex.: „alb ca neaua curată”.
- **Personificare** – atribuirea unor însușiri omenești obiectelor sau fenomenelor. Ex.: „vântul șoptește ușor”.
- **Repetiție** – reluarea unui cuvânt sau a unei expresii. Ex.: „mereu, mereu”.
- **Enumerație** – înșiruirea unor termeni. Ex.: „munți, dealuri, câmpii verzi”

VICTOR HUGO (1802 - 1885)

Victor Hugo a fost al treilea și ultimul fiu al lui Joseph Léopold Sigisbert Hugo (1773 -1828) și Sophie Trébuchet (1772 - 1821). S-a născut în anul 1802 la Besançon în regiunea Franche-Comté. Deși a locuit în Franța cea mai mare parte a vieții lui, din 1851 până în 1870 a fost exilat și a locuit în Belgia, în Jersey și Guernsey.

Copilăria lui Victor Hugo a fost marcată de o serie de evenimente deosebite: căderea și revenirea Primei Republici și apariția primului imperiu sub Napoleon I. Acesta s-a proclamat împărat la doar doi ani după ce Victor Hugo s-a născut iar până ca el să împlinească 18 ani, Dinastia

Bourbon a fost restaurată.

Tatăl lui Victor Hugo era republican, ateu și ofițer în armata lui Napoleon, pe care îl stima enorm, iar mama sa era catolică și regalistă. Victor Hugo era simpatizant al Republicii. A fost „pair” al Franței, iar în anul 1841 a fost ales în Academia Franceză.

Zece ani mai târziu, Hugo a fost exilat pentru curajul de a-l numi pe Napoleon al III-lea „trădător”. A fost exilat din 1851 până în 1870, când s-a întors în Franța.

În decursul exilului, Hugo a publicat o parte din pamfletele sale cele mai cunoscute la adresa lui Napoleon al III-lea: „*Napoleon cel mic*” și „*Istoria unei crime*”. Deși au fost interzise în Franța, pamfletele sale au avut o puternică influență în țările învecinate. Hugo a scris în exil și „*Mizerabili*”, probabil cel mai cunoscut roman al său. Primele opere ale lui Victor Hugo au fost profund influențate de Francois-Rene de Chateaubriand. Victor Hugo a publicat primul său roman, *Han din Islanda*, în 1823, la numai 21 de ani.

Opera lui Victor Hugo este vastă, alcătuită din: poeme, ode și balade: 1822: *Ode și poezii diverse* (Odes et poésies diverses), 1829: *Orientalele* (Les Orientales), 1831: *Frunze de toamnă* (Les Feuilles d'automne), 1835: *Cântecele crepusculului* (Les Chants du crépuscule), 1837: *Vocile lăuntrice* (Les Voix intérieures), 1840: *Razele și umbrele* (Les Rayons et les Ombres), 1853: *Pedepsele* (Les châtiments) – capodoperă a poeziei satirice franceze, 1856 – 1857: *Contemplațiile* (Les Contemplations), 1859 – 1883: *Legenda secolelor*, două volume – capodoperă a poeziei franceze. Drame și tragedii: 1827: *Cromwell* – cu celebra-i *Prefață*, 1830: *Hernani* (Hernani ou l'honneur castillan), 1831: *Marion Delorme*, 1832: *Regele petrece* (Le roi s'amuse), 1835: *Angelo*, 1837: *Ruy Blas* – capodopera sa dramatică, 1843: *Burgravii* (Les Burgraves). Romane: 1818: *Bug-Jargal*, 1823: *Han din Islanda* (Han d'Islande), 1829: *Ultima zi a unui condamnat la moarte* (Le Dernier Jour d'un condamné), un adevărat rechizitoriu pentru abolirea pedepsei capitale, 1831: *Notre-Dame de Paris*, 1834: *Claude Gueux*, 1862: *Mizerabilii* (Les Misérables), 1866: *Oamenii mării* (Les Travailleurs de la mer), dedicat locuitorilor insulei Guernsey,

1869: *Omul care râde* (L'homme qui rit), roman filozofic ce condamnă aristocrația și monarhia, 1874: *Anul '93* (Quatrevingt-treize). Pamflete: 1852: *Napoleon cel mic* (Napoléon le Petit), 1877: *Istoria unei crime* (Histoire d'une crime), 1859: *Legenda secolelor* (La Légende des siècles), ciclul de poeme prin care este înfățișată istoria omenirii.

Victor Hugo a murit la 22 mai 1885, iar la funeraliile sale au luat parte mai mult de două milioane de oameni care l-au admirat și au vrut să-l însoțească pe ultimul drum. Este înmormântat în Panteonul din Paris.

NOTRE-DAME DE PARIS

Cartea a patra

III. „Immanis pecoris custos, immanior ipse.”

În 1482, Quasimodo crescuse. Devenise de mai mulți ani clopotar la Notre-Dame, grație părintelui său adoptiv, Claudiu Frolo, care ajunsese arhidiacon de Josas, grație suzeranului său Louis de Beaumont, ce devenise episcop de Paris, în 1472, la moartea lui Guillaume Charetier, grație patronului său Olivier le Daim, bărbierul regelui Ludovic al XI-lea prin grația Domnului. Quasimodo era deci clopotarul de la Notre-Dame.

Cu timpul se formase nu știu ce legătură intimă între clopotar și biserică.

Despărțit pentru totdeauna de lume prin dubla fatalitate a nașterii sale necunoscute și a naturii sale diforme, închis din copilărie în acest dublu cerc cu neputință de străbătut, bietul nenorocit se obișnuise să nu vadă nimic pe lume dincolo de zidurile religioase care îl culeseră la umbra lor. Notre-Dame fusese rând pe rând, pentru el, pe măsură ce creștea și se dezvoltă, oul, cuibul, casa, patria, universul.

Și este sigur că între creatură și edificiu era un fel de armonie misterioasă, preexistentă. Când, mic încă, se țâra ca broasca pe sub bezna bolților, el părea, cu

Imagine din filmul „Notre-Dame de Paris”. Italia, 1956. Regia de Jan Delannia

figura lui omenească și cu făptura-i monstruoasă, reptila naturală a lespezii umede și mohorâte peste care umbra capitelor romane proiecta atâtea forme bizare. Mai târziu, când se agăță pentru prima oară, mașinal, de frânghia turnurilor,

scândzurându-se de ea și punând clopotul în mișcare, Claudiu, părintele său adoptiv, avu impresia unui copil a cărui limbă se dezleagă și începu să vorbească.

Astfel, treptat, treptat, dezvoltându-se întruna în sensul catedralei, trăind, vorbind aici, neieșind aproape niciodată, suferind la orice oră presiunea ei misterioasă, ajunse să-i semene, să se încrusteze pentru a spune astfel, să facă parte integrantă dintr-însa. Unghiurile lui ieșite se îmbucau – ierte-ni-se figura aceasta – cu unghiurile intrate ale edificiului, părănd nu numai locuitorul, dar și conținutul lui firesc. Aproape s-ar spune că luase forma lui, așa cum melcul ia forma carapacei sale. Era locuința, gaura, învelișul lui. Între bătrâna biserică și el era o simpatie instinctivă atât de profundă, existau atâtea afinități magnetice, atâtea afinități materiale, încât el adera la ea oarecum ca broasca țestoasă la carapacea ei. Carapacea lui era catedrala zgrunțuroasă.

E de prisos să atragem atenția cititorului că nu trebuie să ia întocmai figurile pe care suntem obligați să le întrebuițăm aici pentru a exprima împerecherea ciudată, simetrică, imediată, aproape cosubstanțială, dintre om și spunem și un edificiu. De asemenea este de prisos să spunem cât de mult se familiarizase el cu întreaga catedrală într-o lungă și intimă conviețuire. Locuința îi aparținea. Ea nu avea un colțișor pe care Quasimodo să nu-l cunoască. I se întâmpla de multe ori să se cațere pe fațadă ajutându-se numai de asperitățile sculpturii. (...)

Cartea a noua

II. Cocoșat, chior, șchiop

În evul mediu și până la Ludovic al XII-lea, orice oraș din franța își avea locurile sale de adăpost în potopul de legi penale și de jurisdicții barbare care inundau cetatea, locurile de adăpost erau insule care se ridicau deasupra nivelului justiției umane. Orice criminal care ajungea într-însele era salvat. Locurile de adăpost erau aproape deopotrivă la număr ca și cele de scândzurătoare. Abuzul impunității se găsea alături de abuzul suspiciunilor, două lucruri rele care căutau să se corijeze unul pe altul. Palatele regelui, palatele prinților, bisericile în special, aveau drept de adăpost. Câteodată se făcea temporar loc de adăpost dintr-un oraș întreg care avea nevoie să fie repopulat. Ludovic al XI-lea a transformat Parisul în adăpost la anul 1467.

De cum punea piciorul în adăpost, criminalul devenea sacru; trebuia să se păzească însă de a ieși de acolo. De cum făcea un pas afară din sanctuar, cădea iarăși în cursă. Roata, ștreangul, supliciul vegheau în preajma locului de refugiu, pândindu-și neîncetat prada, asemenea rechinilor în jurul vasului. S-au văzut condamnați care albeau astfel într-o mănăstire, pe scara unui palat, în câmpia unei mănăstiri, sau sub o tindă de biserică; în chipul acesta adăpostul era o închisoare ca orișicare alta. Se întâmpla câteodată ca o hotărâre solemnă a parlamentului să violeze refugiul și să-l restituie pe osândit, călăului; dar aceasta se întâmpla rar. Parlamentele se înfricoșau de episcop, iar când ambele robe se frecau între ele, toga avea de furcă, mult, cu sutana. Uneori, totuși, ca de exemplu în cazul asasinilor lui Petit-Jean, călăul Parisului, și în acela al lui Emery Rousseau, asasinul lui Jean Valleret, justiția sărea peste biserică și trecea la executarea sentințelor sale; dar, cu excepția unei hotărâri a parlamentului, vai de cine viola cu arma în mână un loc de adăpost. Se știe cum a murit Robcrt de Clennont, mareșal de Franța,

și Jean de Châlons, mareșal de Champaigne; cu toate acestea nu era vorba decât de un oarecare Pccrin Marc, asasin mizerabil; dar ambii mareșali sfărâmaseră porțile mănăstirii Saint-Mery. Aceasta era enormitatea.

Domnea în jurul refugiiilor un respect atât de mare încât, după spusa tradiției, el învăluia uneori până și animalele. Aymoin povestește că, atunci când un cerb, fugărit de Dagobert, s-a refugiat lângă mormântul Sfântului Denys, haita s-a oprit scurt, lătrând.

Domnea în jurul refugiiilor un respect atât de mare încât, după spusa tradiției, el învăluia uneori până și animalele. Aymoin povestește că, atunci când un cerb, fugărit de Dagobert, s-a refugiat lângă mormântul Sfântului Dcnys, haita s-a oprit scurt, lătrând.

Acolo a depus-o Quasimodo pe Esmeralda, după goana lui smintită și triumfală prin turnuri și galerii. Câtă vreme a durat goana, fata n-a putut să-și revină în fire, pe jumătate buimacă, pe jumătate trează, nemaidându-și scama decât că urca în aer, că plutea, că zbură, că ceva o ridica deasupra pământului. Auzea din când în când, la ureche, râsul hohotitor, glasul zgomotos al lui Quasimodo; îi întrezărea ochii; atunci vedea nelămurit, sub ea Parisul punctat de nenumăratele lui acoperișuri de ardezie și de olane, ca un mozaic roșu și albăstriu, iar deasupra capului chipul înfricoșător și voios al lui Quasimodo. Atunci pleoapa i se închidea. I se părea că totul s-a sfârșit, că a fost executată în timpul leșinului și că duhul diform care a prezidat la destinul ei o luase și o ducea. Nu îndrăzne să-l privească și se lăsa în voia lui.

Dar când clopotarul ciufulit și cu răsuflarea tăiată o depuse în chilia refugiului, când simți mâinile lui groase desprinzând încetișor funia care îi rănea brațele,

avu zguduirea aceasta care trezește brusc pe pasagerii unui vas ce acostază în toiul unei nopți întunecoase. Se treziră și gândurile sale, care reveniră unul câte unul. Văzu că se afla în catedrală, își aminti că a fost smulsă din mâinile călăului, că Phoebus trăia, că Phoebus n-o mai iubea. Și ambele idei răspândeau atâta amărăciune una asupra celeilalte, încât se întoarse spre Quasimodo, care stătea în picioare, și îl întrebă:

– De ce m-ai salvat?

El o privi încordat, căutând parcă să ghicească vorbele ei. Ea repetă întrebarea. Atunci el îi zvârli o privire tristă și fugi. Fata rămase mirată.

După câteva momente, el reveni aducând un pachet pe care îl aruncă la picioarele ei. Erau veșminte pe care femeile miloase le depuseseră pentru ea în

Imagine din filmul „Notre-Dame de Paris”.

Italia, 1956. Regia de Jan Delannia

pragul bisericii. Ea se privi atunci, se văzu aproape goală și roși. Viața revenea.

Quasimodo păru că încearcă ceva din această pudoare. Își umbri privirea cu mâna-i lată și se depărta din nou, însă cu pași înceteți.

Ea se grăbi să se îmbrace. O rochie albă cu un voal alb. Un veșmânt de novice.

Abia se îmbrăcase și-l văzu pe Quasimodo revenind. Ținea un coș sub un braț și o saltea sub altul. În coș, o sticlă, pâine și câteva provizii. Puse jos coșul și glăsui:

– Mănâncă! Întinse salteaua pe lespede și glăsui: Dormi! Clopotarul adusese prânzul și așternutul său. Egipteanca își înălță ochii spre el pentru a-i mulțimi. Dar nu putu să articuleze un cuvânt. Nefericitul era într-adevăr oribil. Ea își coborî capul cu o tresărire de spaimă. Atunci el îi spuse:

– Te înfricoșez. Sunt tare urât, nu-i așa? Nu te uita la mine. Ascultă-mă doar. Ziua ai să rămâi aici; noaptea poți să te plimbi prin toată biserica. Dar să nu ieși din biserică nici ziua, nici noaptea. Ai fi pierdută. Te-ar ucide, iar eu aș muri.

Ea își ridică, tulburată, capul ca să-i răspundă. El dispăru. Fata se pomeni singură, gândindu-se la cuvintele ciudate ale făpturii aproape monstruoase, izbită de sunetul glasului lui, atât de răgușit și cu toate astea atât de blând.

Apoi examinează chilia. Era o cameră ca de șase picioare pătrate, cu o ferăstruică și o ușă pe planul ușor înclinat al acoperișului. Câteva jgheaburi cu figuri de animale păreau că se pleacă în jurul ei și întind gâtul pentru a o vedea prin ferăstruică. De pe marginea acoperișului zărea vârful hornurilor care înălțau sub ochii ei fumul tuturor focurilor din Paris.

Spectacol trist pentru biata egipteancă, copilă găsită, condamnată la moarte, făptură nenorocită, fără patrie, fără familie, fără cămin.

În momentul când gândul la izolarea ei se arăta astfel, mai sfâșietor decât oricând, simți un cap păros și bărbos lunecând printre mâini, pe genunchi. Tresări (totul o înfricoșa acum) și privi. Era biata capră, sprintena Djali, care scăpase pe

urma ei, în momentul când Quasimodo împrăștiase brigada lui Charmolue, și care, de aproape un ceas, se pierdea în mângâieri la picioarele ei, fără sa poată căpăta o privire. Egipteanca o acoperi cu sărutări:

– O, Djali, cum te-am uitat! spunea ea. Așadar, tu te gândești totdeauna la mine! Tu nu ești nerecunoscătoare!

În momentul acela, ca și cum o mână invizibilă ridicase greutatea care îi înfrâna lacrimile de atâta timp în inimă, ea se pomi pe plâns. Și, pe măsură ce lacrimile curgeau, simțea ducându-se cu ele ceea ce era mai usturător și mai amar în durerea ei.

Catedrala „Notre-Dame”, Paris (Franța)

Când se înseră, i se păru noaptea atât de frumoasă, luna atât de încântătoare, încât tăcu ocolul galeriei ce învăluie biserica. Simți oarecare ușurare, căci pământul i se păru calm, văzut de la înălțimea aceea.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

„*Notre-Dame de Paris*” a lui Victor Hugo este un roman istoric în tradiția lui Ivanhoe al lui Walter Scott. Romanul prezintă un tablou plin de viață al Parisului secolului XV, oraș în care abundă ceremoniile fastuoase, banchetele grotești, revoltele populare și execuțiile publice, toate având drept punct central catedrala Notre-Dame. Hugo dedică două capitole descrierii bisericii gotice, aducându-și cititorul în chiar inima ei. De pe înălțimile sale amănunțite de piatră, el oferă o vedere subiectivă a Parisului. Cuvântul anankhe („soartă”) scrijelit pe ziduri dezvăluie forța motrice a intrigii gotice.

Soarta lui Quasimodo este pecetluită când este abandonat de mama sa, după naștere, pe treptele de la Notre-Dame. Adoptat de arhiepiscopul Claude Frollo, Quasimodo devine clopotar în turn, unde își ascunde groaznica cocoasă de ochii iscoditori ai parizienilor. Frollo este măcinat de iubirea interzisă pentru frumoasa țigancă Esmeralda, care dansează în piața din fața catedralei. El îl convinge pe Quasimodo să o răpească, dar planurile îi sunt zădărnicate de Phoebus, căpitan al arcașilor regelui, care se îndrăgostește și el de Esmeralda.

Quasimodo este prins, întemnițat, torturat și umilit. După ce este bătut cu brutalitate, este îngrijit de Esmeralda, care îi dă să bea apă. Din acest moment, Quasimodo îi dedică viața. Cu aceste trei personaje sub vraja Esmeraldei, se naște o dramatică poveste de dragoste și de trădare. Frollo, obsedat de Esmeralda, o urmărește la o întâlnire cu Phoebus, pe care îl înjunghie din gelozie. Esmeralda este arestată și condamnată la moarte pentru această crimă și, în ciuda tentativei curajoase de eliberare a lui Quasimodo, este scândzurată.

Văzând-o agățând în ștreang, Quasimodo strigă: „Ea este tot ce am iubit.” Tema ispășirii prin dragoste a atins o coardă sensibilă în cititorii din toată lumea.

Romanul „*Notre-Dame de Paris*” rămâne o capodoperă artistică. Intriga se desfășoară pe fundalul istoric al secolului al XV-lea, personajele Esmeralda și Quasimodo incarnează sublimul sentimentelor, în antiteză cu răul, în figura lui Claude Frollo și a inchiziției.

Universul creației lui V. Hugo însumează gândirea umană și acoperă toate genurile, ilustrând diversitatea și universalitatea mișcării romantice, sinteză spirituală a unei epoci de reînnoire.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Romanul „*Notre-Dame de Paris*” (1831) al lui Victor Hugo este una dintre cele mai impresionante creații ale romantismului francez. Scris într-o perioadă în care catedrala pariziană se afla într-o stare avansată de degradare, romanul a avut și un rol civic: a trezit interesul publicului pentru protejarea monumentelor medievale. De altfel, catedrala însăși devine un personaj central al operei, un simbol al istoriei, al destinului și al permanenței în mijlocul suferințelor omenești.

Tema și ideea operei

Tema principală a romanului este **destinul tragic al ființelor marginalizate**, în strânsă legătură cu opoziția dintre aparență și esență, frumusețe și diformitate, iubire și cruzime. Pe fundalul Parisului medieval (anul 1482), Hugo explorează drama unor personaje prinse între pasiuni violente și fatalitate.

O temă importantă este și **conflictul dintre individ și societate**.

Personajele care ies din tiparele normei – Quasimodo, Esmeralda – sunt respinse sau persecutate. În același timp, autorul critică ipocrizia morală și abuzul de putere.

Ideea centrală sugerează că **adevărata frumusețe și noblete se află în suflet, nu în înfățișare**, iar societatea nedreaptă distruge adesea ceea ce nu înțelege. Destinul tragic al eroilor devine o meditație asupra fatalității și asupra nedreptății umane.

Caracterizarea personajelor

Quasimodo – clopotarul cocoșat al catedralei – este personajul cel mai complex și mai emoționant. Deformat fizic, surd și respins de lume, el ascunde o sensibilitate profundă și o capacitate sinceră de iubire. Devotamentul său față de Esmeralda îl transformă într-un simbol al frumuseții interioare. Catedrala este pentru el adăpost, mamă și univers.

Esmeralda – tânăra dansatoare de origine necunoscută – reprezintă frumusețea, inocența și puritatea. Admirată pentru grația ei, devine victima pasiunilor celorlalți. Ea simbolizează fragilitatea în fața unei societăți crude.

Claude Frollo, arhidiaconul catedralei, este un personaj tragic dominat de conflict interior. Om al bisericii și al studiului, el cade pradă unei pasiuni obsesive pentru Esmeralda. În el se confruntă rațiunea și instinctul, credința și dorința, iar această luptă îl conduce spre degradare morală.

Phoebus de Châteaupers, căpitanul, întruchipează superficialitatea și vanitatea. Deși este obiectul iubirii naive a Esmeraldei, el nu are profunzime morală și nu o salvează de la destinul tragic.

Momentele subiectului

Expozițiunea

Acțiunea se deschide în Parisul anului 1482, în timpul sărbătorii nebunilor. Sunt prezentate principalele personaje și atmosfera medievală. Quasimodo este ales „regele nebunilor”, iar Esmeralda își face apariția prin dansul ei fascinant.

Intriga

Claude Frollo, îndrăgostit obsesiv de Esmeralda, ordonă răpirea ei cu ajutorul lui Quasimodo. Planul eșuează, iar Quasimodo este prins și pedepsit public.

Desfășurarea acțiunii

Esmeralda îl compătimește pe Quasimodo, oferindu-i apă în timpul pedepsei,

Catedrala „Notre-Dame”, Paris (Franța)

gest care îi câștigă devotamentul. Între timp, Frollo devine tot mai stăpânit de gelozie și pasiune distructivă.

Punctul culminant

Esmeralda este acuzată pe nedrept de vrăjitorie și crimă. Quasimodo o salvează temporar, oferindu-i refugiu în catedrală („azil”). Conflictul atinge apogeul când autoritățile decid executarea ei.

Deznodământul

Esmeralda este condamnată și executată. Quasimodo, devastat, îl aruncă pe Frollo de pe turnul catedralei, apoi dispare. Finalul accentuează ideea tragismului și a destinului necruțător.

Semnificații și simboluri

simbolizează permanența istoriei și forța destinului. Ea veghează asupra personajelor, martor tăcut al iubirii și al morții. Clopotele, pe care Quasimodo le iubește, reprezintă legătura dintre cer și pământ, dintre divin și uman.

Romanul este o pledoarie pentru patrimoniul cultural, Hugo susținând importanța conservării monumentelor gotice. În același timp, opera este o reflecție asupra fatalității, a pasiunii și a nedreptății sociale.

„*Notre-Dame de Paris*” rămâne o capodoperă a romantismului european, un roman al contrastelor puternice și al personajelor memorabile. Prin dramatismul acțiunii și prin profunzimea temelor abordate, Victor Hugo oferă o lecție despre iubire, sacrificiu și adevărata frumusețe a sufletului omenesc.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Cum interpretați destinul personajului Quasimodo: îl vedeți mai degrabă ca pe o victimă a societății sau ca pe un simbol al iubirii absolute și necondiționate?
2. În ce măsură considerați că frumusețea exterioară (Esmeralda) și urâtenia fizică (Quasimodo) influențează modul în care societatea îi tratează? Cum ați reacționa voi într-un context similar?
3. Ce semnificație are catedrala Notre-Dame în economia romanului: este doar decor sau devine un personaj simbolic? Cum explicați atașamentul autorului față de acest monument?
4. Cum interpretați drama interioară a lui Claude Frollo: considerați că este un om distrus de conflictul dintre credință și pasiune sau un simbol al abuzului de putere și al fanatismului? În ce măsură îl puteți înțelege, chiar dacă nu îi justificați faptele?
5. În ce fel reflectă romanul mentalitățile și nedreptățile Evului Mediu? Credeți că unele dintre aceste probleme mai sunt actuale și astăzi?
6. Dacă ați fi fost în locul Esmeraldei, cum ați fi ales între libertate și protecția oferită de catedrală? Ce valori ați fi pus pe primul loc?
7. Cum interpretați ideea de fatalitate în roman? Personajele sunt victime ale destinului sau ale propriilor alegeri? Argumentați.
8. Ce perspectivă asupra societății medievale vă oferă lumea marginalilor (cerșetori, țigani, oameni excluși)? Credeți că Victor Hugo îi prezintă doar ca element pitoresc sau ca o formă de protest împotriva nedreptății sociale? Cum se reflec-

tă această problemă în lumea de astăzi?

9. Cum vi se pare finalul romanului: este unul tragic inevitabil sau o critică dură a intoleranței și fanatismului? Ce sentimente v-a trezit?
10. Dacă ar fi să transpuneți mesajul romanului în societatea contemporană, ce teme ați evidenția: discriminarea, abuzul de putere, prejudecata, iubirea imposibilă? Cum le-ați argumenta?

TEORIE ȘI ANALIZĂ

Romantismul este un curent literar și artistic, apărut la sfârșitul secolului al XVIII-lea ca o reacție împotriva clasicismului și a excesului de raționalism prezent în gândirea iluministă. A fost anticipat de o mișcare literară numită preromantism.

Particularități ale romantismului:

- libertatea de creație, refuzul normelor și al regulilor impuse de clasicism;
- afirmarea individualității, a originalității și a spontaneității;
- cultivarea sensibilității, a imaginației. Gândirea romantică se întemeiază pe nevoia de eliberare a eului de orice fel de constrângeri (religioase, politice, sociale, estetice, morale);
- **egotismul**. Actul de creație este înțeles ca interiorizare, ca autocontemplare, întoarcere către sine. Schelling afirma că pentru a ajunge să cunoști adevărul, lumea înconjurătoare, trebuie să te cunoști mai întâi pe tine. El îi acordă un rol privilegiat artistului care, animat de o misterioasă energie creatoare, are menirea de a reface unitatea dintre om și natură. În viziunea romanticilor, raționalismul și apariția civilizației moderne de tip industrial (a doua jumătate a sec. al XVIII-lea), l-au înstrăinat pe om de natură, de semeni, de el însuși;
- **amestecul genurilor, al speciilor și al stilurilor**;
- **cultivarea antitezei** (trecut – prezent, înger – demon, omul superior – omul comun);
- **personaje excepționale în împrejurări excepționale**. Se observă la romantici predilecția pentru personaje puternic individualizate, cu calități sau defecte ieșite din comun, aflate în conflict cu societatea, cu ele însele sau cu Dumnezeu. Adeseori, eroul romantic este un inadaptat, neînțeles de societatea în care trăiește, izolat (apare sentimentul singurătății). Alteori este prins între tendințe și aspirații contradictorii, ce îl pot împinge până la dedublare sau nebunie. Apar în creațiile romanticilor personaje din toate mediile sociale. Se remarcă interesul pentru ipostazele excepționale ale umanului: titanul, demonul, geniul;
- **ironia romantică**. Dezgustat de realitatea în care trăiește, artistul are tendința de a se refugia într-o lume imaginară, pe care și-o construiește în funcție de propriile dorințe și idealuri. Romanticul se retrage, pentru a fi departe de realitatea meschină, chiar și pentru o clipă, în lumea visului, în trecutul istoric, în natură. Conștientizează însă că acest univers al fanteziei nu este durabil (ci doar o soluție de moment) și atunci îl supune deriziunii, atitudine cunoscută sub numele de ironie romantică;
- **cultul antichității**. Romanticii priveau Antichitatea ca pe un spațiu al frumuseții și armoniei, ca pe o lume paradisiacă, întemeiată pe comunicarea între uman și divin, sau ca pe un univers tragic, dominat de geniul lui Orfeu, simbol al durerii

universale (întâlnit și în poezia lui Eminescu – „*Memento Mori!*”);

- interesul pentru specificul național și pentru folclor, legende, mituri, basme, simboluri. Filosoful german Herder arată că originalitatea unui autor sau a unei literaturi rezultă din valorificarea elementului național;

- **interesul față de trecutul istoric și față de spațiile exotice** (în primul rând față de Orient);

- **contemplarea naturii.** Natura constituie pentru romantici cadrul marilor experiențe (dragostea, moartea), dar și locul de refugiu al inadaptatului măcinat de răul secolului. În literatura romantică sunt înfățișate două ipoteze ale naturii: natura protectoare dar și natura ostilă, indiferentă la suferințele omenști;

- în romantism se impune un cult al sentimentului, iubirea fiind trăirea supremă. Stările de suflet asociate iubirii sunt contradictorii, așa cum chipul femeii iubite este când demonic, când angelic, trezind fie adorație și evlavie;

- **interesul pentru redarea culorii locale;**

- **cultivarea visului.** Visul constituie pentru romantici esența existenței, în timp ce realitatea devine iluzie, aparență. Visul, în forma reveriei, este și stare de creație.

- fascinația misterului și gustul pentru fantastic. Preferința pentru fantastic satisface interesul romanticului față de ceea ce este straniu, neobișnuit, ține de sfera excepționalului;

- preferința pentru nocturn. În timp ce clasicul este un spirit diurn, romanticul este fascinat de elementul nocturn ce poate constitui cadrul unor experiențe mistice, erotice sau terifiante. Motivul nocturn se asociază cu atracția pe care o exercită, asupra spiritului romantic, cosmosul, astralul: luna și stelele sunt frecvent invocate, apărând ideea că adevărata patrie a sufletului omenesc, este cerul;

Reprezentanți: Victor Hugo, Lamartine, Al. Dumas, Gerard de Nerval, Holderlin, Movalis, Vasile Cârlova, I.H. Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Dimitrie Bolintineanu, Vasile Alecsandri, C. Negruzzi, Cezar Bolliac.

REȚINEȚI!

FIGURA DE STIL este un procedeu de exprimare prin care se îmbogățește și se intensifică expresivitatea limbajului..

Figurile de stil acționează în frază la nivelul *formal* (anacolut, inversiune, repetiție) sau *noțional* (hiperbolă, metaforă, sinecdocă) și au ca efect apariția unor noi sensuri.

ANTITEZA (gr. antithesis – opoziție) este o figură de stil care constă în asocierea a două idei, imagini, noțiuni, situații sau personaje aflate în opoziție, pentru a pune în valoare caracterul lor.

Termenii antitezei sunt elemente contradictorii folosite forțat în descrierea unui obiect sau în două, ele fiind o sinteză excepțională cu rolul de a lumina imaginea obiectului sau a obiectelor, ca și cum unul s-ar justifica prin celălalt.

Atunci când termenii antitezei exprimă un obiect concret, antiteza este descrip-

tivă și este folosită în întocmirea portretelor. „Ștefan-Vodă om nu mare de stat, mânios și degrabă vărsătoriu de sânge nevinovat... aminterele era om întreg la fire, nelenușu... unde nu gândeai acolo îl aveai. La lucru de războaie meșter (mânios, nestăpânit vs. înțelept, energic) (G. Ureche).

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că sunteți Quasimodo și redactați o pagină de jurnal în care vă exprimați sentimentele față de Esmeralda.
2. Scrieți o scrisoare adresată lui Claude Frollo în care îl sfătuiți să-și controleze pasiunea.
3. Rescrieți finalul romanului într-o variantă alternativă, păstrând coerența narativă.
4. Formulați 5 mesaje morale inspirate din roman și explicați-le prin exemple din text.
5. Creați un monolog interior al Esmeraldei înainte de condamnare.
6. Realizați un dialog imaginar între Quasimodo și Phoebus despre iubire și onoare.
7. Scrieți o compunere cu titlul: „Dacă aș fi trăit în Parisul medieval...”.
8. Transformați un episod dramatic într-o scenetă de teatru (minimum o pagină).
9. Elaborați un afiș simbolic al romanului și explicați în scris alegerea simbolurilor.
10. Scrieți un eseu reflexiv: „Ce înseamnă pentru voi adevărata frumusețe?”

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Considerați că societatea este responsabilă pentru destinul tragic al Esmeraldei? Argumentați în 15 rânduri.
2. Credeți că Frollo este un personaj malefic sau un om dominat de slăbiciune? Susțineți-vă opinia prin exemple.
3. Este Quasimodo un erou romantic autentic? Motivați răspunsul.
4. Discutați în grup: aparența influențează și astăzi modul în care judecăm oamenii?
5. Analizați dacă iubirea poate justifica orice sacrificiu.
6. Dezbateți ideea: frumusețea fizică este o binecuvântare sau o povară în roman?
7. Considerați că finalul tragic era inevitabil? Argumentați.
8. Ce rol joacă religia în formarea conflictelor din roman?
9. Este Notre-Dame doar decor sau personaj activ? Susțineți prin exemple.
10. Formulați o dezbatere cu tema: „Societatea contemporană repetă greșelile societății medievale?”

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Analizați tema destinului tragic în roman și redactați o compunere de 15–20 de rânduri în care să explicați cum influențează fatalitatea viața a două personaje la alegere.

2. Identificați două contraste romantice (frumusețe–urâtenie, bine–rău, sacru–profan) și formulați câte 3 enunțuri argumentative pentru fiecare. Tema pentru acasă: transformați-le într-un mini-eseu structurat.
3. Realizați caracterizarea directă și indirectă a lui Quasimodo. Scrieți un portret moral în care să integrați citate relevante și să formulați propria opinie despre frumusețea interioară.
4. Analizați rolul catedralei Notre-Dame în economia operei și redactați un text explicativ (20 de rânduri) în care să demonstrați că edificiul funcționează ca personaj simbolic.
5. Comparați iubirea lui Quasimodo cu pasiunea lui Claude Frollo. Redactați un eseu argumentativ în care să evidențiați diferențele morale dintre cele două tipuri de iubire.
6. Structurați momentele subiectului (expozițiune, intrigă, desfășurarea acțiunii, punct culminant, deznodământ) și redactați un rezumat coerent de o pagină.
7. Analizați conflictul dintre individ și societate. Scrieți un paragraf argumentativ în care să demonstrați că Esmeralda este victimă a prejudecăților colective.
8. Identificați elementele romantismului în roman și formulați un tabel sinteză (trăsături + exemple). Tema pentru acasă: redactați o compunere despre romantismul operei.
9. Analizați rolul descrierilor medievale și explicați în 10–15 rânduri cum contribuie ele la crearea atmosferei.
10. Elaborați un eseu de sinteză (1–2 pagini) cu titlul: Dincolo de aparențe: adevărata frumusețe în romanul „Notre-Dame de Paris”.

RECAPITULARE

Victor Hugo a fost una dintre cele mai importante personalități ale romantismului francez și european, scriitor, poet și dramaturg care a influențat profund literatura secolului al XIX-lea. Prin operele sale, el a promovat libertatea artistică, apărarea valorilor umane și interesul pentru istorie și pentru destinele celor marginalizați. Hugo a avut și un rol civic important, implicându-se în viața politică și susținând dreptatea socială.

Romanul „*Notre-Dame de Paris*” (1831) este una dintre capodoperele sale și un exemplu reprezentativ al romantismului. Acțiunea este plasată în Parisul medieval și are în centru destinul tragic al unor personaje memorabile: Quasimodo, clopotarul diform al catedralei, Esmeralda, tână frumoasă și inocentă, și Claude Frollo, arhidiaconul măcinat de pasiune și conflict interior. Opera evidențiază contraste puternice – frumusețe și urâtenie, bine și rău, iubire și obsesie – și transmite ideea că adevărata valoare a omului stă în suflet, nu în aparență.

*Catedrala „Notre-Dame”,
Paris (Franța)*

Catedrala Notre-Dame devine un simbol al permanenței și al istoriei, aproape un personaj al romanului. Prin această operă, Victor Hugo a creat o poveste impresionantă despre iubire și destin, dar a și contribuit la salvarea și restaurarea catedralei, atrăgând atenția asupra importanței patrimoniului cultural. Astfel, „Notre-Dame de Paris” rămâne o operă fundamentală, care îmbină dramatismul, lirismul și mesajul umanist.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- **Expozițiune** – prezentarea personajelor și a cadrului inițial al acțiunii. Ex.: Începutul unei povestiri.
- **Intrigă** – evenimentul care declanșează acțiunea principală a operei. Ex.: Apariția conflictului.
- **Desfășurarea acțiunii** – succesiunea principalelor întâmplări din povestire. Ex.: Aventurile eroului.
- **Punct culminant** – momentul de maximă tensiune a conflictului. Ex.: Lupta decisivă.
- **Deznodământ** – rezolvarea conflictului din operă. Ex.: Finalul operei.

NIKOLAI GOGOL (1809 – 1852)

Nikolai Gogol s-a născut la 20 martie/1 aprilie 1809, în localitatea Sorocinții Mari, din Poltava, Ucraina. Prozator și dramaturg de geniu, Gogol avea să devină una dintre cele mai influente figuri ale literaturii din secolul al XIX-lea.

Copilăria și-a petrecut-o într-un mediu marcat de tradițiile și folclorul ucrainean, elemente care vor influența profund primele sale scrieri. Între anii 1818–1819 a urmat Școala județeană din Poltava, iar apoi a studiat la Gimnaziul de științe superioare din Nejin, pe care l-a absolvit în 1828. În anii 1820–1821, se pregătește și în particular cu un profesor de limba latină de la gimnaziul din Poltava. În anul

1828 a plecat la Sankt Petersburg, cu speranța de a-și construi o carieră literară și administrativă, însă începuturile au fost dificile.

Prima sa încercare literară importantă, poemul romantic *Hans Küchelgarten*, publicat sub pseudonim în 1829, a fost primită nefavorabil de critică. Dezamăgit,

Gogol a retras exemplarele și le-a ars. Curând însă, talentul său autentic s-a afirmat prin prozele inspirate din viața și mitologia ucraineană.

În ianuarie 1830, traduce din franceză articolul „Despre comerțul rușilor la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea” care este acceptat, dar nu și publicat, de revista „*Arhiva Nordului*”.

Între 1831–1832 a publicat cele două părți din volumul „*Serile în cătunul de lângă Dikanka*”, care i-au adus un succes considerabil.

În anii următori, Gogol și-a consolidat reputația prin volumele „*Mirgorod*” (1835) și „*Arabescuri*” (1835), în care a inclus nuvele celebre precum „*Nevski*”, „*Prospekt*”, „*Portretul*” și „*Însemnările unui nebun*”. Criticii literari remarcă realismul său profund și „fidelitatea extraordinară față de realitate”, considerându-l un scriitor care smulge fără cruțare vălul aparențelor de pe societatea nobiliar-birocratică a epocii.

La 13 martie 1836, se obține aprobarea cenzurii pentru tipărirea numărului 1 al revistei „*Sovremennik*” („*Contemporanul*”), în acest prim număr Gogol publică nuvela „*Caleașca*”, fragmentul dramatic „*Dimineața unui funcționar*” (titlul schimbat de cenzură în „*Dimineața unui om ocupat*”), articolul „*Asupra mișcării literaturii din reviste în anii 1834 și 1835*” și câteva recenzii mărunte. Tot aici se tipărește recenzie la ediția a doua a „*Serilor în cătunul de lângă Dikanka*”.

Capodopera sa dramatică, „*Revizorul*” (1836), satirizează corupția și impostura administrației provinciale, devenind una dintre cele mai importante comedii. În 1842 a publicat nuvela „*Mantaua*”, operă care va influența profund generațiile următoare de scriitori. Tot în 1842 apare prima parte a romanului „*Suflete moarte*”, considerat opera sa majoră, o amplă frescă socială ce îmbină satira, realismul și lirismul.

Deși gloria sa literară era incontestabilă, ultimii ani ai vieții au fost marcați de frământări spirituale și de o stare psihică tot mai fragilă. În 1850 a cerut-o în căsătorie pe contesa Anna Vielgorskaia, însă a fost refuzat. La începutul anului 1852, într-o perioadă de profundă criză religioasă, a declarat finalizat volumul al doilea din „*Suflete moarte*”, dar, în noaptea de 11 spre 12 februarie, a ars manuscrisul.

Slăbit de post sever și refuzând tratamentul medical, Gogol s-a stins din viață la 21 februarie/4 martie 1852. A fost înmormântat inițial la mănăstirea Sfântului Daniil, iar ulterior reînhumat la cimitirul Novodevici.

Opera lui Gogol a exercitat o influență uriașă asupra literaturii universale. După cum afirmă unii critici, pe drumul deschis de el au pășit și tinerii scriitori, dar și autori deja consacrați. Prin realismul său satiric, prin forța observației sociale și prin îmbinarea elementului fantastic cu analiza profundă a realității, Gogol rămâne o figură esențială a literaturii universale.

Monumentul lui Gogol în Kiev

SUFLETE MOARTE

Sosirea lui în oraș nu strni nici un fel de vâlvă și nici nu fu însoțită de ceva deosebit: doar doi țărani ruși, care stăteau în ușa cârciumii de peste drum de han, făcură câteva observații, ce de altfel priveau mai mult trăsura decât pe cel care se află în ea.

„Ia te uită, spuse unul, ce mai roată! Tu ce crezi: ține până la Moscova?” „Ții-i-ne”, își dăde cu părerea celălalt. „Da până la Kazan mă prind că nu ține!” „Până la Kazan nu ține”, încuviință celălalt. Cu asta, discuția lor s-a curmat. Iar aproape de han, brișca se mai întâlnește cu un tânăr cu pantaloni albi de bază, din cale-afară de stârmti și de scurți, și cu un frac cu pretenții de modă, de sub care se vedeau piepții cămășii, prinși cu un ac de bronz de Tuia, înfățișând un pistol.

Tânărul se întoarce, se uită la trăsură, își ținu cu mână șapca, pe care era cât pe ce să i-o ia vântul, și-și văzu de drum. Când trăsura trase în curte, domnului îi ieși înainte un slujitor, „polevoi”, cum i se spune pe la birturi, vioi și iute ca o sfârlează de nici nu-i puteai deosebi trăsăturile feței. Înalt, deșirat, într-un surduc de bumbac ridicat până sus, peste ceafă, el veni în fugă cu șervetul pe mână, își scutură chica și-l conduse sprinten pe domn sus, de-a lungul întregii galerii de lemn, ca să-i arate odaia ce-i fusese hărăzită de pronia cerească. Nu putea fi vorba decât de un anumit fel de odaie, pentru că și hanul era un anumit fel de han, ca toate hanurile din capitalele de gubernie, unde, pentru două ruble pe zi, călătorii au parte de o odaie.

Capitolul I

Pe poarta unui han din orașul N.N., capitală de gubernie, intră o brișcă pe arcuri, nu prea mare, dar destul de arătoasă, de felul acelor cu care călătoresc de obicei burlacii: locotenenți-colonei și căpitani în retragere, sau moșieri-proprietari a vreo sută de suflete de țărani iobagi, într-un cuvânt, toți cei categorisiți drept boieri de mâna a două. În brișcă ședea un domn, nici frumos și nici urât la înfățișare, nici prea gras și nici prea zvelt; nu s-ar putea spune că era bătrân, dar nici prea tânăr.

Gândacii, ca prunele uscate, își scot capul de prin toate ungherele odăii; o ușa totdeauna baricadată cu un scrin răspunde în odaia de alături ocupată de un vecin tăcut și liniștit, dar nespus de curios, dornic să afle toate amănuntele cu privire la călătorul nou sosit. Fațada hanului se potrivea cu interiorul lui: clădire lungă, cu un cat; rândul de jos, de cărămidă netencuită, de un roșu închis, murdar, se întunecase acum și mai mult de ploi și vreme rea. Catul de sus, de deasupra dughenilor cu hamuri, frânghii și covrigi, era vopsit cu obișnuita culoare galbenă. În dugheana de la capătul clădirii, sau mai bine zis în geamul din colț, stătea un vânzător, cu un samovar de aramă și cu față arămie ca și samovarul. Privind de departe, puteai crede că în geam stau două samovare. (...)

Ziua următoare și-o petrecu toată făcând vizite. Noul sosit îi vizită pe toți demnarii orașului. A prezentat omagii guvernatorului care, ca și Cicikov, nu era nici prea gras, nici prea zvelt, și care purta la gât ordinul Anna, și se spunea chiar că ar fi fost propus pentru o stea; de altfel, guvernatorul era un om foarte cumsecade, care uneori lucra și la gherghet. Apoi se duse la viceguvernator, la procuror, la președintele Curții, la polițai, la concesionar, la directorul fabricilor de stat...

Păcat că e greu să ne amintim de toți puternicii acestei lumi; e destul să spunem însă că noul sosit desfășura o neobișnuită activitate în ceea ce privește vizitele: se duse până și la inspectorul sanitar și la arhitectul orașului, că să-i încredințeze pe toți de stimă să și, după aceea, mai rămase vreme îndelungată în brișcă, chibzuind cui i-ar mai putea face o vizită, dar orașul nu mai avea alți funcționari. Vorbind cu acești demnitari, Cicikov știa cu iscusință să măgulească pe fiecare în parte. Guvernatorului îi dădu a înțelege că în clipă când ai pus piciorul în gubernia lui, parcă ai pășit în rai, pe drumuri de catifea, și că guvernele care numesc demnitari

Imagine din filmul „Suflete moarte”, regia de Mihail Șvaițer, (1984)

atât de înțelepți sunt vrednice de toată laudă. Polițaiului îi strecura ceva foarte măgulitor în legătură cu caraulele orașului, iar în discuțiile cu viceguvernatorul și cu președintele Curții, care nu avea decât gradul de consilier, le spuse de două ori, că din greșală, „excelență”, ceea ce le făcu nespusă plăcere. Ca urmare, guvernatorul îl pofti chiar în aceeași seară la o sindrofie, iar alți funcționari, la rândul lor, îl poftiră care la masă, care la un boston, care la o ceașcă de ceai.

În drum dezlipi de pe un stâlp un afiș, că să-l citească acasă în tihnă; urmări cu o privire indiferentă o doamna drăguță, care trecea pe trotuarul de scânduri, urmată de un băiat în livrea militară, cu o legătură în mână; apoi, aruncându-și încă o dată privirea jur împrejur, ca și cum ar fi vrut să-și întipărească bine în minte poziția locului, se-ntoarse la han, ducându-se de-a dreptul în odaia lui, însoțit de servitor, care-l ajută să urce scara. Își bău ceaiul, se așeză la masă, porunci să i se aducă o lumânare, scoase afișul din buzunar, îl apropiă de lumină și începu să citească, închizând puțin ochiul drept. De altfel, afișul nu anunță multe lucruri deosebite: se reprezenta drama domnului Kotzebue în care rolul lui Roi era jucat de domnul Popliovin, iar al Korei, de domnișoară Ziablova; ceilalți actori erau și mai puțin cunoscuți; totuși, el citi până la capăt, aflând și care era prețul unui loc în stal, și că afișul fusese tipărit la tipografia administrației guberniale; îl întoarse apoi pe partea cealaltă, că să vadă dacă nu cumva găsește și acolo ceva, dar, negăsind nimic, se freca la ochi, âmpături cu grijă afișul și-l puse în cutia sa, în care păstra de obicei tot ce-i cădea în mână. Se pare că ziua s-a încheiat cu o porție de friptură rece de vițel, cu o sticlă de cvas acru și cu un somn adânc. Dormi, sforăind ca o pompă hodorogită, cum se zicea în unele părți ale întinsei împărății. (...)

A treia zi, Cicikov își petrecu seara la președintele Curții, care își primi oaspeții, printre care și două doamne, într-un halat cam soios. Se duse apoi la o serată la viceguvernator la o masă, la o masă intimă la procurer, masă care, de altfel, merita titlul de ospăț, la o gustare oferită de primarul orașului, după liturghie, gustare care

făcea și ea cât o masă în toată legea.

Pe scurt, nu-și petrecea nici un ceas acasă și nu venea la han decât ca să se culce. Noul sosit știa cum să se poarte în orice împrejurare și se dovedi om de societate, cu experiență. Știa să întrețină o discuție, oricare ar fi fost subiectul: dacă era vorba de o herghelie, discuta despre herghelie; când venea vorba de cini de rasă, el strecura îndată câteva observații la locul lor; dacă se discuta despre o anchetă de la Curte, se vădea că nici isprăvile judecătorilor nu-i erau necunoscute; dacă se comenta un joc de biliard, nu se arăta mai prejos nici în ale biliardului; când era vorba de virtute, vorbea frumos și despre virtute, ba chiar cu lacrimi în ochi; dacă discuția luneca asupra fierberii vinului, el vădea pricepere și în vinul fiert; în ce-i privește pe inspectorii și funcționarii vamali, vorbea despre ei, ca și cum ar fi fost și funcționar, și inspector vamal.

Dar vrednic de luat în seamă era faptul că se pricepea să imprime discuției un ton oarecum grav și că știa să păstreze măsura. Nu vorbea nici prea tare, nici prea încet, ci tocmai cum trebuie. Într-un cuvint, oricum ai fi privit lucrurile, era un om foarte cumsecade.

Toți funcționarii erau mulțumiți de sosirea noului oaspe. Guvernatorul spunea despre el că e un om de nădejde; procurorul, că e om de treabă; colonelul de jandarmi, că e un om învățat; președintele Curții, că e un om cu carte și respectabil; polițaiul, că e un om demn de toată stima și nespus de prietenos, iar soția polițaiului, că este omul cel mai curtenitor și cel mai politicos.

Până și Sobakevici, care rareori vorbea pe cineva de bine, când se întoarse într-o seară din oraș, destul de târziu, după ce se dezbracă și se culcă lângă soția lui cea uscățivă, îi zise: „Draga mea, am fost la serată la guvernator; am luat masa la polițai; am făcut cunoștință și cu unul, Pavel Ivanovici Cicikov, consilier de colegiu; e un om cum nu se poate mai plăcut!” La care, soția lui răspunse „Hm!” și-l împinse cu piciorul. Această părere, foarte măgulitoare, ce se crease în oraș asupra noului venit, s-a menținut până-n ziua când un obicei ciudat al acestuia și o anumită îndeletnicire, sau, mai bine zis, o anumită întâmplare, despre care cititorul va afla în curând, avea să pună aproape tot orașul pe gânduri.

*Imagine din filmul „Suflă moarte”,
regia de Mihail Șvaițer, (1984)*

Capitolul II

Nou-sositul domn se afla în oraș de mai bine de o săptămână și se ducea pe la serate și pe la mese, petrecându-și timpul, vorba aceea, cum nu se poate mai plăcut. În cele din urmă, se hotărî să plece din oraș, ca să-i viziteze, potrivit făgăduielii, pe moșierii Manilov și Sobakevici. Poate la aceste vizite îl îndemna altceva, mai important decât făgăduiala; poate o chestiune mai serioasă, care-l interesa

îndeaproape... Dar cititorul va afla toate acestea la timp, dacă, firește, va avea răbdare să urmărească până la capăt povestirea de față, foarte lungă, și care va lua o amploare din ce în ce mai mare, pe măsură ce se va apropia de sfârșit.

Vizitiului Selifan i se poruncise că, a doua zi dis-de-dimineață, să pună caii la

brisca pe care o cunoaștem; Petruska primise porunca să rămână la han și să aibă grijă de camera și de geamantan. Cititorului nu i-ar strică să facă acum cunoștință cu acești doi iobagi ai eroului nostru. Cu toate că, bineînțeles, nu sunt personaje prea însemnate, ci, cum s-ar zice, de a doua, sau

chiar de a treia mână, cu toate că nu au prea mare rol în desfășurarea poemului și nu pun în mișcare resorturile lui principale, atingându-le doar în treacăt, autorului îi place să fie ct mai meticolos în toate și, din acest punct de vedere, vrea să fie minuțios ca un neamț. De altfel, asta nu va cere cine știe ce timp și loc, pentru că nu mai snt multe de adăugat la ceea ce cititorul știe de pe acum și anume că Petruska purta o redingota cafenie puțin cam largă, lepădată de stăpân, și că avea, după cum se întâmplă cu oamenii de starea lui, nasul mare și buzele groase. Era mai mult tăcut decât vorbăreț. Avea chiar o nobilă atracție spre tot felul de cunoștințe, adică spre lectura oricărei cărți, fără să se oprească asupra cuprinsului ei; îi era totuna dacă citea pățaniile unui erou îndrăgostit, o bucoavnă, sau o carte de rugăciuni; le citea pe toate cu aceeași luare-aminte. Dacă i-ar fi pus cineva în mână o carte de chimie, s-ar fi apucat să o citească și pe aceasta. Îi plăcea nu atât ce citea, ct cititul în sine, sau, mai bine zis, treaba însăși a cititului, faptul că, până la urmă, din litere iese întotdeauna câte un cuvânt care, de multe ori, nici dracu nu știe ce înseamnă. De cele mai multe ori, citea culcat pe patul lui din tindă, pe salteaua care, din pricina asta, se băătorise, ajungând subțire ca o lipie. Afară de patima cititului, mai avea două obiceiuri, care alcătuiau alte două trăsături ale firii lui: dormea îmbrăcat, adică așa cum umblă ziua, în redingota, și întotdeauna lăsa după el pe unde trecea un miros, o duhoare a persoanei lui, care avea ceva stătut. Era de ajuns să-și mute patul undeva, chiar într-o încăpere când-atunci nelocuită, să-și ducă acolo mantaua și bulendrele, pentru că această odaie să pară locuită de vreo zece ani de zile. Om tare delicat, iar în unele privințe chiar năzuos, Cicikov, trăgând, dimineața când se trezea, aerul pe nări, se strâmba, clatină din cap și obișnuia să spună: „Ei, drăcia dracului, nu cumva nădușești? Ai face bine să te mai duci la dracu!” Petruska nu răspundea nimic. Își căuta repede o treaba: se apropia cu peria de cuierul unde atârna fracul boierului, i se făcea că deretică prin odaie. La ce se gândea el oare când tăcea? Poate că-și zicea: „Lasă că și tu ești bun! Nu te-ai mai săturat de cicăleală: de o sută de ori o ții una!” Dumnezeu știe! E greu să ghicești ce-i trece prin cap unui iobag de curte, când îl mustră boierul. Prin urmare, cam atât putem spune deocamdată despre Petruska. Vizitiul Selifan era însă cu totul altfel de om... (...)

Dar autorului îi e rușine să abată prea mult atenția către niște oameni de jos, știind din experiență cât de puțin le place cititorilor să lege cunoștință cu oamenii din această stare. Așa e firea lui: grozav îi place să cunoască pe vreunul care-l întrece măcar cu un singur grad, și o cunoștință de bună ziua care se mărginește la salutul pe stradă cu un conte sau un prinț face pentru și mai mult decât orice alte legături strnse de prietenie. Autorul e chiar îngrijorat în ce-l privește pe eroul lui, care nu-i decât consilier de colegiu. Poate că niște consilieri de curte ar mai primi, calea-valea, să-l cunoască, dar aceia care au ajuns să aibă gradul de general, cine știe, s-ar putea întâmpla să-i arunce una din acele priviri de dispreț pe care un superior îngâmfat le aruncă spre tot ce se târăște la picioarele lui, sau și mai rău să-l trateze cu o lipsa de atenție nimicitoare pentru autor. Dar, orict de supărătoare ar fi o atitudine sau alta, trebuie să ne întoarcem tot la eroul nostru. Prin urmare, după ce dăduse din ajun ordinele trebuitoare, după ce se trezi a două zi disdedimeată, după ce se spală și se șterse de la cap la picioare cu un burete, ceea

ce se întâmpla numai duminică (în ziua aceea era duminică), după ce se bărbieri până ce obrazii i se făcură netezi și lucii ca de atlas curat, după ce-și puse fracul de culoarea afinelor, cu licăriri de mătase, apoi mantaua căptușită cu blană de urs, Cicikov scoborî scară, sprijinit când dintr-o parte, când dintr-alta, de slugă, și se sui în brișcă. Brișca ieși huruind pe poartă hanului, în stradă. Un popă, care tocmai trecea, își scoase pălăria, iar

*Imagine din filmul „Suflete moarte”,
regia de Mihail Șvaițer, (1984)*

cțiva băieți în cămăși murdare întinseră minile, cerșind: „Conașule, fie-vă milă de un orfan!” Băgând de seama că unul din ei dădea să se urce pe treaptă din spatele trăsurii, vizitiul îl plesni cu biciul, și brisca începu să salte pe bolovani. Cicikov zări cu bucurie în depărtare bariera vărgată a orașului, care arăta că, în curând și caldarâmul ăsta va avea un sfârșit. După ce se mai lovi de câteva ori destul de tare cu capul de coșul trăsurii, călătorul se pomeni, în sfârșit, gonind pe pământ moale. De îndată ce orașul rămase în urmă, de amândouă părțile drumului se ivi, cum se întâmplă pe la noi, o ciudată și sălbatică priveliște: brădet, tufe scunde și rare de molifți tineri, trunchiuri arse de copaci bătrâni loviți de trăsnet, bălării și buruieni. În priveliște, satele se înșirau cu casele lor parcă aliniate cu sfoară, prin construcția lor asemănătoare cu niște stive de lemn vechi, cu acoperișuri cenușii, din stresinele cărora atârnau podoabe de lemn crestă, în chip de ștergere brodate. Câțiva țărani în cojoace de oaie căscău, ca de obicei, pe băncile din față porților. Femei cu fete rotofeie și cu sâniî încinși se uitau pe ferestrele de sus; pe cele de jos privea în uliță câte un vițel, sau își scotea râțul cte un porc; într-un cuvânt, imagini binecunoscute.

După cincisprezece verste, Cicikov își aminti, din spusele lui Manilov, că satul

lui trebuia să fie undeva pe acolo, dar curând rămase în urmă și al șaisprezecelea stâlp de verstă și satul tot nu se vedea. Dacă nu ar fi dat de doi țărani, mă îndoiesc că ar fi nimerit vreodată. La întrebarea dacă mai e mult până la satul Zamanilovka, țărani se descoperiră, și unul din ei, mai isteț, cu barbă țcălie, răspunse:

— Poate Manilovka, nu Zamanilovka?

— Da, Manilovka.

— Manilovka! Mai mergi ca la o verstă, și o iei, adică, de-a dreptul pe mână dreaptă.

— La dreapta? Întreba vizitiul.

— La dreapta, întări țărănul. Țăla-i drumul la Manilovka. Nu se pomenește de nici o Zamanilovka pe aici. Așa-i zice, Manilovka. Zamanilovka nu-i pe aici. Sus pe deal, ai să vezi o casă de piatră cu două caturi, casă boierească, adică în care stă chiar boierul. Acolo-i Manilovka. Dar nu e nici o Zamanilovka pe aici și nici n-a fost vreodată. Porniră să caute Manilovka. După alte două verste, văzură un drumeag la dreapta, și mai străbătură vreo două, trei, ba poate chiar patru verste, dar de casă de piatră cu două caturi nici pomeneală. Abia acum își aduse Cicikov aminte că, dacă un prieten te invită la el la țară, cale de cincisprezece verste, înseamnă să umbli treizeci de verste bătute.

Manilov se înduioșă la culme. Cei doi prieteni își strinseră îndelung mână și, tăcuți, se priviră mult timp în ochii, înecați de lacrimi. Manilov nu voia cu nici un preț să lase mâna eroului nostru și i-o strângea cu atâta putere, încât acesta nu mai știa să și-o tragă. Până la urmă, și-o retrase încetul cu încetul și spuse că n-ar fi rău că actul de vânzare-cumpărare să se încheie cât mai repede și că ar fi bine că

Imagine din filmul „Suflete moarte”, regia de Mihail Șvaițer, (1984)

prietenul să vie în persoană la oraș. Își lua apoi pălăria și dădu să-și ia rămas bun.

— Cum? Vreți să plecați? făcu Manilov, parcă speriat, dezmeticindu-se deodată. Doamna Manilov tocmai intră în birou.

— Lizanka, zise Manilov, cu un aer jalnic, Pavel Ivanovici ne părăsește.

— Pentru că Pavel Ivanovici s-a plictisit cu noi, răspunse doamna Manilov.

— Doamnă! Uite aici, zise Cicikov, ducându-și mâna la inimă, da, aici va sălășlui plăcerea timpului petrecut cu dumneavoastră! Și vă rog să mă credeți, n-aș simți fericire mai mare decât să stau cu dumneavoastră, dacă nu în aceeași casă, cel puțin în cea mai apropiată vecinătate.

— Să știți, Pavel Ivanovici, interveni Manilov, căruia îi plăcuse mult această idee, într-adevăr, ar fi minunat să stăm împreună așa, sub același acoperiș sau la umbră unui ulm, să ne adâncim în filozofie!...

— Vai, ar fi o viață de rai! ofta Cicikov. La revedere, doamna! zise, sărutând mâna doamnei Manilov. La revedere, mult stimat prieten! Să nu-mi uitați rugămintea!

vizitiu cu aceeași sensibilitate, ba o dată îi spuse chiar „dumneata. Acesta, auzind că trebuie să treacă două răscruci și să cotească la a treia, zise: „Ne descurcăm noi, înălțimea voastră”. Cicikov pleca, însoțit vreme îndelungată de închinăciunile și de fluturatul de batiste al gazdelor, ridicate în vârful picioarelor. Manilov stătu mult pe cerdac, urmărind din ochi brișcă ce se depărta și, chiar după ce pierise cu totul în zare, el tot mai stătea pe cerdac, trăgând din lulea. Intrând, în sfârșit, în casă, se așeza pe un scaun și rămase pe gânduri, bucurându-se în sinea lui că i-a făcut musafirului o mică plăcere.

Apoi, gândurile îi trecură pe nesimțite la alte lucruri și, până la urmă, zburară cine știe unde. Se gândea la fericirea vieții în mijlocul prietenilor, că ar fi atât de plăcut să stea cu un amic pe malul unui râu; apoi începu să înjghebe un pod peste acest râu, pe urmă o casă uriașă cu un turn atât de înalt, încât din el să poată vedea până și Moscova. Să-și ia acolo ceaiul de seară, la aer, și să discute lucruri plăcute.

Pe urmă, el și Cicikov s-ar fi dus în cupeuri frumoase în mijlocul unei societăți pe care ar fi vrăjit-o cu manierele lor alese. Și parcă țarul, aflând despre această prietenie a lor, i-ar fi înaintat pe amândoi la gradul de general. Mai departe, a urmat în sfârșit cine știe ce, ceva pe care nici el însuși nu mai era în stare să-l înțeleagă. Deodată, ciudată rugămintea a lui Cicikov îi întrerupse visarea. Gândul la ea nu putea cu nici un chip să încapă în mintea sa; oricum îl învărtea, nu se putea dumeri și pace. Statu așa, pe gânduri, tot timpul până la cină, fumându-și luleaua. (...)

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Romanul „*Suflete moarte*” a fost publicat în anul 1842, într-o perioadă când încă domina sistemul feudal al iobăgiei. Până la reforma din 1861, țăranii (iobagii) erau considerați proprietate și erau trecuți în registrele oficiale ca „suflete” („dead souls”), adică unități de impozitare pentru stăpânii de pământ.

În literatură, perioada este una de dezvoltare a realismului și de critici ale societății. Gogol se înscrie în această tradiție prin satira sa acerbă la adresa birocrăției, corupției și a moravurilor aristocrației.

Autorul însuși descria romanul ca un „poem epic în proză”, intenționând chiar un ciclu de trei volume inspirat de „*Divina Comedie*” a lui Dante: prima parte ar fi reprezentat infernul societății, urmând ca ulterior eroul să urce spre purgator și rai. Romanul rămâne însă nefinalizat, deoarece Gogol a distrus manuscrisele viitoarelor părți.

Intriga centrală a romanului – planul lui Pavel Ivanovici Cicikov de a cumpăra „suflete moarte” pentru a obține un avantaj material, dezvăluie absurditatea și degradarea sistemului feudal. În lumea lui Gogol, oamenii sunt reduși la simple înregistrări birocratice și bunuri comerciale, iar valoarea lor umană este ignorată.

Titlul simbolic al romanului operează pe două planuri:

- literal: se referă la țăranii morți care încă figurau ca „vieți” în registrele fiscale;
- metaforic: sugerează „suflete moarte” ale oamenilor vii – personaje

superficiale, lipsite de etică și responsabilitate.

Romanul folosește portrete comice, aproape caricaturale, pentru a evidenția trăsăturile morale ale personajelor:

- unii sunt visători și lipsiți de hotărâre,
- alții sunt lacomi, triviale sau degradate moral.

Fiecare întâlnire a lui Cicikov cu nobilii locali servește ca diagnostic satiric al defectelor provinciale.

Structura narativă se apropie de genul picaresc (care prezintă aventurile unui anti-erou (numit *picaro*), de obicei un personaj sărac, șiret, marginal social, care încearcă să supraviețuiască într-o societate coruptă), dar Gogol depășește simpla aventură: romanul dezvăluie un tablou social și moral profund, în care personajele rămân „*suflete moarte*” în sensul spiritual al termenului.

Dincolo de umorul grotesc și satire, Gogol introduce și reflecții asupra condiției umane: goana după avere, ipocrizia, neputința de a se schimba și lipsa de integritate devin teme centrale. Romanul invită cititorul să vadă caricature și să-și pună întrebări despre responsabilitate, identitate și valoare umană.

Titlul „*Suflete moarte*” are un efect simbolic puternic:

- sugerează dehumanizarea unei societăți care tratează oamenii ca simple statistici;
- folosește un oximoron pentru a evidenția contradicția morală din lumea romanului – sufletele trăiesc formal în registre, dar sunt emoțional și spiritual moarte.

„*Suflete moarte*” nu este numai o comedie, este o satiră morală și socială profundă asupra feudalismului secolului XIX și o explorare a nimicniciei sufletești a oamenilor prinși într-un sistem corupt și absurd. Prin personajul său enigmatic, Cicikov, și prin galeria de caricaturi umane, Gogol oferă o critică dureroasă dar plină de umor a unei epoci și a unei stări de spirit umane.

„*Suflete moarte*”, romanul lui Nikolai Vasilievici Gogol, a impresionat intelectualitatea secolului al XIX-lea, în special pe cea liberală. Din păcate, Gogol a terminat doar primul volum al acestui roman subîntitulat „*Poem*”. La cel de-al doilea volum, prozatorul a început să lucreze după 1840 și l-a terminat într-o primă variantă în 1845 – zadarnic efort, din moment ce însuși autorul, în același an, și-a încredințat manuscrisul flăcărilor. În 1848, în cele din urmă, cea de-a doua variantă este finalizată, urmând să apară în 1851. Nici această a doua versiune nu a avut o soartă diferită de prima, fiind, la rândul-i, transformată în scrum.

Toate aceste tribulații au, însă, și o posibilă explicație. După un debut literar de succes cu povestirile din „*Serile în cătunul de lângă Dikanka*” (1831-1832), Gogol a mai publicat „*Arabescuri*” (1835) și tragicomedia „*Revizorul*” (1836), piesă care a stârnit, la punerea în scenă, numeroase controverse.

Gogol nu va face față criticilor și criteriilor declanșate de „*Revizorul*” și va pribegi până în 1848, când, complet schimbat, dovedind o accentuată înclinație

spre religiozitate. Posibil ca acest elan religios, manifestat prin perioade de grele asceze, să-l fi împiedicat pe Gogol să mai termine cel de-al doilea volum. De altfel, moare în 1852, în urma unei astfel de asceze care a constatat într-un post prelungit, post în care s-a spovedit și împărtășit. Ultimele sale cuvinte par fără sens, însă sunt memorabile tocmai pentru că e vorba de autor – Gogol „*Suflete moarte*”: „Scara, repede, dați-mi scara”. Din acest al doilea volum s-au păstrat în ciornă câteva capitole care au fost publicate în 1855. Romanul lui Gogol „*Suflete moarte*” a fost tradus în română de un colectiv format din Tudor Arghezi, Ionel Țăranu, Iancu Linde și Rostilav Donici, traducere reluată în numeroase ediții. Editura Polirom propune o nouă traducere, cea a lui Emil Iordache.

„*Suflete moarte*” de Gogol nu este o proză lejeră și derutează chiar prin titlu. Protagonistul romanului-poemă, Pavel Ivanovici Cicikov, pare, la început, o apariție oarecum incertă: nici frumos, nici urât, nici gras, nici slab, nici tânăr, nici bătrân. Limbajul său este, de asemenea, unul neutru, al disimulării. Cicikov se ferea să dea prea multe amănunte legate de el sau de intențiile sale, vorbind, atunci când era cazul, numai generalități.

La fel de neutre, cel puțin sufletește, sunt și personajele care „animă” orașul N.N., capitală de gubernie, în care își face apariția Cicikov. Probabil de aceea îl și acceptă pe acesta din urmă fără prea multe rețineri, în ciuda demersului său, acela de a cumpăra suflete moarte. Mai exact, îi cumpăra, pe hârtie, desigur, pe acei țărani care au murit pe diverse moșii, pentru a-i vinde apoi la Stat – tertip posibil numai pentru simplul motiv că scriptele cu iobagii vii erau foarte rar actualizate.

Evident, nu e vorba doar de aceste suflete moarte. Deși înzestrate cu însușiri ale viului și portretizate în amănunțime de autor, personajele cu care intră în contact Cicikov sunt, în fapt, prea puțin conștiente de adevărata lor ființă, par înstrăinate de omenesc, par moarte, așa după cum recunoaște și Gogol în prima din cele patru scrisori către diferite persoane în legătură cu „*Suflete moarte*”.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Romanul „*Suflete moarte*” (1842) este una dintre cele mai originale și complexe creații ale literaturii din secolul al XIX-lea. Conceput de Gogol ca prima parte a unei trilogii inspirate simbolic din structura „*Divinei Comedii*” (Infern – Purgatoriu – Paradis), romanul a rămas neterminat, autorul arzând manuscrisul celei de-a doua părți. Totuși, partea publicată este suficientă pentru a oferi o amplă frescă socială și morală a societății țariste.

Tema operei

Tema centrală este *degradarea morală a societății* și golirea de conținut spiritual a omului. Gogol surprinde o lume în care valorile autentice sunt înlocuite de interes, ipocrizie, lăcomie și superficialitate.

O temă secundară importantă este *iluzia și aparența*: personajele trăiesc într-o realitate falsă, în care imaginea publică contează mai mult decât adevărul. De asemenea, romanul abordează și problema *birocrației și a corupției*, reflectând rigiditatea și absurdul sistemului administrativ.

Ideea operei

Ideea fundamentală este că o societate în care oamenii și-au pierdut busola

morală devine o lume a „sufletelor moarte”. Titlul are o dublă semnificație: în plan concret, desemnează țăranii iobagi decedați, încă înregistrați în acte; în plan simbolic, se referă la oamenii lipsiți de viață spirituală, incapabili de idealuri și compasiune.

Gogol critică sever indivizii, dar și întregul mecanism social care produce astfel de caractere. În același timp, în subtext se simte nostalgia autorului pentru o țară autentică, regenerată moral.

Caracterizarea personajelor

Pavel Ivanovici Cicikov (*personaj principal*). Cicikov este un aventurier abil, calculat și ambițios. El cumpără „suflete moarte” (țărani decedați, dar încă înregistrați oficial) pentru a obține un împrumut și a-și crea o imagine de proprietar bogat. Este un personaj complex: nu este un răufăcător violent, ci un oportunist mediocru, produs al societății. Prin el, Gogol ilustrează tipul omului lipsit de profunzime morală, adaptabil și lipsit de scrupule.

Manilov – visător și excesiv de amabil, Manilov trăiește într-o lume a iluziilor. Este simbolul superficialității și al lipsei de consistență. Deși pare politicos și binevoitor, el este incapabil de acțiune reală.

Korobocika – o văduvă suspicioasă și zgârcită, preocupată obsesiv de câștigul material. Ea reprezintă mentalitatea îngustă și frica de a pierde avantaje mărunte.

Nozdriov – minciunos, impulsiv și scandalagiu, Nozdriov întruchipează haosul și lipsa de moralitate. Este imprevizibil și dominat de pasiuni dezordonate.

Sobakevici – robust, pragmatic și cinic, Sobakevici este tipul omului materialist și calculat. Nu ascunde realitatea, dar o privește prin prisma interesului personal.

Pliușkin – imaginea degradării extreme, Pliușkin este un avar care trăiește în mizerie, deși posedă averi. El simbolizează dezumanizarea totală și transformarea omului într-o caricatură a propriei existențe.

Momentele subiectului

Expozițiunea. Cicikov sosește într-un oraș de provincie și începe să se integreze în societatea locală, câștigând încrederea oficialităților și a moșierilor.

Intriga. El își dezvăluie planul: cumpărarea „sufletelor moarte” pentru a obține un avantaj financiar și social.

Desfășurarea acțiunii. Vizitele la moșieri scot la iveală diversitatea tipologiilor umane și degradarea morală a fiecăruia. Tranzacțiile au loc, fiecare proprietar reacționând diferit.

Punctul culminant. Zvonurile despre intențiile lui Cicikov provoacă suspiciuni în oraș; reputația lui începe să fie pusă sub semnul întrebării.

Deznodământul. Cicikov părăsește orașul în grabă, planul său fiind compromis temporar. Finalul rămâne deschis, sugerând continuitatea aventurilor și a mecanismului social corupt.

„Suflete moarte” este o operă satirică de mare profunzime, care îmbină realismul cu grotescul și umorul amar. Gogol creează o galerie memorabilă de

personaje-tip, fiecare ilustrând o formă de „moarte” spirituală. Romanul rămâne actual prin critica societății dominate de interese materiale și prin reflecția asupra valorilor morale autentice.

TEORIE ȘI ANALIZĂ

Realismul este o amplă mișcare literară apărută în Franța, la mijlocul secolului al XIX-lea, ca o reacție antiromantică, având prelungiri și în secolul al XX-lea. Este o ideologie estetică, în care se pune accentul pe relația dintre artă și realitate. Instrumentul indispensabil al artei autorului este observarea atentă a realității și reflectarea ei veridică, obiectivă în creație.

„Realismul se definește prin grija de a descoperi, de a revela o realitate pe care romantismul a evitat-o sau a travestit-o”. (G.Picon)

Dezvoltarea curentului este legată de teoriile scientiste și pozitivistice ale secolului al XIX-lea, de atitudinea materialistă față de realitate, ale cărei concepte presupun observația, descripția, determinismul, experiența. Manifestarea curentului literar, realismul, s-a produs însă în prima jumătate a secolului al XIX-lea, ca reacție împotriva romantismului. Astfel, conștiința lucidă, obiectivismul percepției se opun sensibilității subiective și imaginației debordante promovate de romantism. În cea de-a doua parte a secolului al XIX-lea, realismul capătă, pe plan european, caracterul unui curent, al unei orientări estetice, teoretizate de către artiști și de către critici și ilustrate prin numeroase creații.

Condiții social istorice:

- revoluția industrială,
- sursa principală de inspirație este domeniul social (societatea influențează hotărâtor destinul oamenilor),
- introducerea în filozofie a pozitivismului, curent promovat de A.Comte,
- consolidarea burgheziei în ierarhia socială,
- teoria evoluționistă a lui Charles Darwin.

Principii ale realismului:

Reflectarea realității în aspectele ei esențiale într-un mod veridic și apelând adesea la elemente care conferă autenticitatea;

Exemple: evenimente istorice reale, personaje ce reprezintă proiecția epică a unor indivizi cu existență istorică reală, introducerea de secvențe publicate în presa vremii.

✓ Oglindirea realității se face în absența totală a intenției de a idealiza evenimentele;

✓ Este prezentată amănunțit structura social considerată determinant indivizilor;

✓ Realismul are un caracter profund critic la adresa societății, are tendința clară de a prelua metode de analiză din științele exacte și de a le aplica domeniului social;

✓ Operele realiste au caracter documentar;

✓ Accentul cade pe detaliul veridic ce contribuie la reconstituirea epocii.

Scriitorii realiști se îndreaptă spre viața socială, reprezentând omul ca produs al mediului în care trăiește. În realism personajele sunt tipice, reprezentative pen-

tru o întreagă categorie umană și socială.

Între curentele literare apar frecvent interferențe. Astfel, în opera unor mari scriitori realiști, ca Balzac sau Stendhal se întâlnesc multe elemente romantice.

Trăsături ale realismului:

Perspectivă narativă obiectivă, iar naratorul omniscient și omniprezent conferă veridicitate operei;

Dacă romantismul se adresa aproape exclusiv sensibilității, urmărind să emoționeze, să impresioneze, realismul se adresează rațiunii, având drept țință adevărul, cunoașterea, înțelegerea lumii, a raportului dintre individ și societate.

Imaginația nelimitată a romanticilor este înlocuită cu observarea și analizarea atentă a realității;

1. Stilul este lipsit de ornamentații;
2. Absența idealizării;
3. Primează epicul, în detrimentul analizei, dominând în operă povestirea coerentă a evenimentelor din viața personajelor și profilarea relațiilor dintre ele;
4. Personajul realist este strâns legat de mediul ambiant, de mediul său de viață care-i motivează și structura etică, de aceea realismul se distinge prin realizarea unor „personaje tipice în situații tipice”;
5. Precizia, detaliul, veridicitatea, transparența compun maniera stilistică a creațiilor realiste, figurile de stil, atunci când apar, au rol caracterizator și nu de înfrumusețare a limbajului;
6. Compozițional, romanul realist se caracterizează prin construcție echilibrată și, de cele mai multe ori, sferică, exemplificatoare fiind, din acest unghi, romanele lui Liviu Rebreanu;
7. Personajul realist este reprezentativ pentru o tipologie umană (un tip) și se supune valorilor morale ale colectivității respective, care îl aprobă sau nu, dar nu-l modifică esențial;
8. Predilecția pentru tipuri de personaje statice, construite sub formă de caractere și arhetipuri; atitudinea auctorială reieșită din relația cu personajele profilează focalizarea zero și viziunea "dindărăt", confirmă atotputernicia naratorului heterodiegetic; relatarea se face la persoana a-III-a într-un stil sobru și impersonal.

În literatură, realismul este specific prozei și dramaturgiei și nu se poate vorbi, în niciun caz, despre realism în poezie. Romanul este specia epică în care realismul s-a reflectat cu deosebire cunoscând astfel o dezvoltare fără precedent în istoria literaturii, prin activitatea unor scriitori ca: Honore De Balzac, Stendhal, Charles Dickens, Gustave Flaubert, frații Goncourt, iar în literatura română prin activitatea lui Ioan Slavici, Liviu Rebreanu, G. Călinescu, Marin Preda.

Dar se poate afirma că și schița și nuvela s-au bucurat de apreciere din partea scriitorilor dornici să oglindească în opere realitatea.

Prin viziunea obiectivă asupra lumii, asupra aspectelor morale și sociale de la periferia societății, considerate până atunci vulgare și neinteresante, scriitorii realiști au reușit să demonstreze că viața omului simplu poate fi la fel dramatică și

de complexă ca și lumea eroică a clasicismului sau lumea personajelor excepționale a romantismului.

REȚINEȚI!

SATIRA este o formă literară de critică a slăbiciunilor individuale, sociale sau general omenеști, adesea într-un mod acuzator.

Caracteristicile stilistice ale satirei sunt ironia, exagerarea caricaturală a unor aspecte particulare și construirea unor relații neobișnuite de aparență absurdă. Conținutul unei satire reflectă condițiile sociale ale momentului istoric și variază cu acestea în forme diverse de exprimare.

Etimologic, termenul provine din cuvântul latin *satura*, inițial cu sensul de *dezordine* sau *harababură*, mai târziu desenând forma literară curentă.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă o scrisoare din perspectiva unuia dintre moșieri (de exemplu Korobocika) adresată unui prieten: cum ar descrie întâlnirea cu Cicikov?
2. Dacă Cicikov ar fi un personaj modern (în ziua de azi), ce strategie similară ar putea inventa pentru a-și atinge scopurile? Argumentați.
3. Scrieți un scurt eseu în care comparați figura lui Plyushkin cu conceptul de „hoarding” (adică acumularea compulsivă de obiecte).
4. Poezii sau scurte versuri care exprimă atmosfera și tema romanului – alegeți trei cuvinte cheie și construiți un mic poem inspirat din ele.
5. Imaginați-vă un dialog nepublicat între Manilov și Sobakevich despre valorile societății. Ce idei ar schimba fiecare?
6. Redactați un scurt jurnal al lui Chichikov în care să-și analizeze propriile motivații și regrete.
7. Realizați o hartă conceptuală a personajelor întâlnite de Chichikov și a defectelor/simbolurilor pe care le reprezintă.
8. Dacă ați fi critici literari, cum ați argumenta într-un editorial de ziar că „*Suflete moarte*” este sau nu un roman moral?
9. Gândiți un titlu alternativ pentru roman, justificând alegerea în 5-7 rânduri.
10. Propuneți un film modern bazat pe roman: locul în care este plasat, actorii/actrițele, tonul artistic și mesajul final.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Credeți că Cicikov este rău din fire sau doar un produs al unei societăți bolnave? Argumentați.
2. Este critica lui Gogol îndreptată mai mult împotriva indivizilor sau a sistemului feudal? Argumentați cu exemple.
3. În ce mod personajele pitorești din roman funcționează ca tipuri universale, nu doar ca figuri?
4. De ce credeți că Gogol nu și-a finalizat planul trilogiei? Cum ar fi schimbat finalul percepția romanului?

5. Este „*Suflete moarte*” mai mult o satiră sau un roman moral? Discutați.
6. Ce rol joacă ironia în transmiterea mesajului critic al romanului?
7. Puteți identifica personaje care surprind contradicții ale naturii umane? Care sunt acestea și de ce?
8. Cum vedeți relația dintre comicul grotesc al personajelor și gravitatea temei sociale?
9. Considerați că romanul poate fi citit ca o lecție despre identitate și autenticitate? Discutați.
10. Dacă romanul ar fi actualizat în zilele noastre, ce „suflete moarte” contemporane credeți că ar exista? Argumentați.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Cum interpretați semnificația expresiei „suflete moarte” din titlul romanului, atât literal (serfi a căror moarte nu fusese declarată), cât și metaforic (personaje fără viață interioară)?
2. În ce mod planul lui Cicikov de a cumpăra „suflete moarte” este o critică a sistemului birocratic și a valorilor sociale și feudale?
3. Cum reflectă fiecare dintre moșieri (Manilov, Korobocika, Sobakevich, Plyushkin) o anumită trăsătură morală sau un defect al societății? Dați exemple din text.
4. Analizați atitudinea lui Cicikov față de bogăție și statut social. În ce măsură el este produsul societății pe care o satirizează Gogol?
5. Comparați modul în care este prezentată decăderea morală cu alte opere realiste ale secolului al XIX-lea. Care sunt asemănările?
6. Ce simbolizează drumul și călătoria lui Cicikov prin sate, în raport cu starea morală a personajelor?
7. Identificați și explicați două scene în care absurdul sau grotescul sunt folosite pentru a evidenția o critică socială.
8. Analizați relația dintre aparență și realitate în roman: cum ascund personajele adevărata lor natură și ce concluzie trage Gogol?
9. Cum funcționează umorul ca instrument critic în portretizarea societății de la mijlocul secolului al XIX-lea?
10. În ce mod romanul rămâne relevant pentru lumea contemporană? Puteți da exemple de situații actuale în care elementele morale din „*Suflete moarte*” sunt încă vizibile.

RECAPITULARE

Nikolai Gogol (1809–1852) este unul dintre cei mai importanți scriitori ai secolului al XIX-lea, cunoscut pentru talentul său de a îmbina *satira socială* cu elemente de *grotesc și comic*. Opera sa surprinde viața și moravurile societății, punând accent pe analiza profundă a caracterelor umane și pe criticarea defectelor morale ale oamenilor și instituțiilor. Gogol explorează prin scrierile sale teme universale precum lăcomia, ipocrizia, superficialitatea, dar și suferința omului obișnuit.

Romanul „*Suflete moarte*” (publicat în 1842) este considerat capodopera sa și

una dintre cele mai originale creații. Inițial conceput ca o trilogie inspirată simbolic din structura Divinei Comedii (Infern – Purgatoriu – Paradis), romanul a rămas neterminat, autorul arzând manuscrisul celei de-a doua părți. Totuși, partea publicată oferă o imagine amplă a societății feudale, criticând atât sistemul birocratic, cât și mentalitatea oamenilor.

Protagonistul, Pavel Ivanovici Cicikov, călătorește prin sate pentru a cumpăra „suflete moarte” – țărani morți în evidențele statistice – pentru a-și mări averea și prestigiul social. Prin intermediul acestui plan, Gogol expune ipocrizia, lăcomia și vanitatea moșierilor: Manilov – visător și superficial; Korobocika – zgârcit și obraznic; Sobakevich – pragmatic și brutal; Plyushkin – avar și obsesiv. Fiecare personaj este un simbol al defectelor morale ale societății de atunci.

Romanul combină umorul grotesc cu reflecția morală, prezentând dramele personale și contradicțiile caracterelor. Chiar dacă acțiunea lui Cicikov poate părea absurdă, ea servește la evidențierea unei critici sociale profunde, iar titlul – „*Suflete moarte*” – are atât sens literal, cât și simbolic: oamenii fără valori morale, fără viață spirituală, care reflectă decadența societății.

„*Suflete moarte*” rămâne o operă universală, relevantă și astăzi, deoarece tratează teme precum lăcomia, falsitatea și superficialitatea, dar și nevoia de conștiință morală și de responsabilitate față de ceilalți. Prin această lucrare, Gogol a creat o frescă socială și morală memorabilă, folosind satira, ironia și grotescul pentru a lăsa cititorului o lecție despre umanitate și valorile adevărate.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- **Narațiune** – relatarea unor întâmplări într-o anumită ordine. Ex.: Povestirea unei aventuri plină de acțiune.
- **Descriere** – prezentarea trăsăturilor unui obiect sau peisaj în mod detaliat. Ex.: Descrierea unei păduri verzi și liniștite.
- **Dialog** – schimb de replici între personaje într-o conversație. Ex.: Conversația dintre doi prieteni apropiați.
- **Monolog** – vorbirea unui singur personaj cu sine însuși. Ex.: Gândurile eroului exprimate liber.
- **Portret** – descrierea unei persoane cu trăsături fizice și morale. Ex.: Portretul lui Ștefan cel Mare voievod viteaz.

GENUL LIRIC

Genul liric. Particularități ale genului liric

Genul liric este unul dintre cele trei genuri literare fundamentale, alături de genul epic și genul dramatic. Acesta reprezintă expresia directă a **sentimentelor, emoțiilor, stărilor sufletești și trăirilor interioare** ale autorului, transmise printr-un limbaj artistic, sugestiv și expresiv. Spre deosebire de genul epic, care

relatează fapte și întâmplări, sau genul dramatic, care dezvoltă acțiuni pentru a fi reprezentate scenic, genul liric se concentrează pe interiorul omului, pe reflecțiile și trăirile sale.

Particularitățile genului liric se remarcă prin mai multe trăsături definitorii:

1. **Subiectivitatea** – lirica este o oglindire a sufletului autorului sau a unui eu liric, care exprimă emoții personale precum dragostea, dorul, tristețea, bucuria sau neliniștea. Această trăire interioară este prezentă în mod direct, iar cititorul pătrunde în universul intim al personajului liric.
2. **Concentrarea pe sentiment și stare** – acțiunea sau întâmplările sunt adesea neimportante sau inexistente; accentul cade pe **intensitatea emoțională** și pe modul în care acestea sunt percepute și reflectate de autor sau de eu-liric.
3. **Subiectul liric** – acesta poate fi chiar autorul însuși sau o voce poetică creată de acesta (eu-liric), care comunică trăirile sale. Subiectul liric este cel care dictează tonul, ritmul și perspectiva textului.
4. **Limbajul expresiv și figurile de stil** – pentru a transmite emoțiile și stările sufletești, autorul folosește frecvent **metafore, comparații, epitete, personificări, aliterații** și alte mijloace de expresie artistică. Limbajul liric este, așadar, mai condensat și mai sugestiv decât cel folosit în proză epică.
5. **Muzicalitatea și ritmul** – o caracteristică esențială a liricii este muzicalitatea versurilor, obținută prin rime, ritm, repetiții sau alte procedee sonore. Această muzicalitate accentuează starea emoțională transmisă cititorului și conferă textului o armonie interioară.
6. **Concentrarea spațială și temporală** – în lirică, timpul și spațiul sunt adesea neesențiale sau simbolice. Acțiunea poate fi suspendată, iar locurile descrise pot fi imaginare sau metaforice, în scopul amplificării efectului emoțional.
7. **Tipuri de lirică** – genul liric se manifestă în diferite forme: poezie lirică (sonete, ode, elegii, balade), proză lirică (nuvele sau fragmente cu predominanță a sentimentului), poeme filosofice sau eseuri cu caracter meditativ. În toate aceste forme, centrul de interes rămâne sufletul uman și felul în care acesta percepe lumea.

Genul liric, datorită acestei concentrații pe emoții și interioritate, are **o valoare universală**, fiind capabil să transmită trăiri comune omului, indiferent de epoca istorică sau contextul cultural. Poeți precum Mihai Eminescu, George Coșbuc, Tudor Arghezi, Ion Minulescu sau Nichita Stănescu au exemplificat perfect aceste particularități prin operele lor, folosind limbajul liric pentru a explora iubirea, natura, efemeritatea vieții sau sensul existenței.

Astfel, genul liric reprezintă **oglinza sufletului**, o formă de comunicare artistică concentrată pe simțire și reflecție, oferind cititorului o experiență emoțională intensă și memorabilă. Spre deosebire de genul epic, care ne spune ce se întâmplă, sau de genul dramatic, care ne arată conflicte în acțiune, genul liric ne arată ce simte omul, cum vede, percepe și interpretează lumea din jur.

Genul liric este unul dintre cele trei genuri literare stabilite încă în antichitate.

Denumirea provine de la „*liră*” (gr. *liricos*) – instrument muzical sub acompaniamentul căruia în Grecia antică se executau cântece și se rosteau versuri.

Caracteristic pentru genul liric este exprimarea în mod direct a gândurilor și sentimentelor poetului însuși. Prin aceasta și se deosebește el de genul epic și dramatic, ce zugrăvesc fapte ale eroilor și caractere omenești, respectiv prin narațiune și dialog.

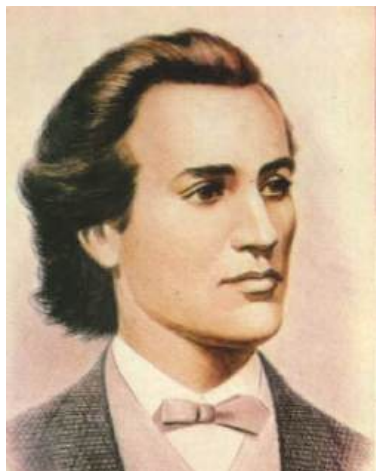
În felul cum sunt exprimate gândurile și sentimentele, trăirile personale ale poetului, acestea nu sunt decât o formă de generalizare și tipizare a năzuințelor și stărilor sufletești ale colectivității.

Din genul liric fac parte următoarele specii: oda, imnul, satira, pamfletul, epigrama etc. De rând cu lirica filozofică (elegia filozofică, meditația), cetățenească (oda, imnul) și peisagistică (pastelul, idila, pastorală), lirica intimă e una dintre categoriile tematice ale genului liric. Ea e reprezentată prin următoarele specii: elegia, cântecul și romanța.

Lirica intimă deșteaptă capacitatea de a trăi cele mai frumoase nuanțe ale sentimentului de dragoste, care servește, la rândul său, drept sursă primară a vieții noastre spirituale.

Trăsături distinctive ale genului liric sunt: imagini, atmosferă, atitudini; prezența figurilor de stil, adică limbajul poetic și versificația. Prin cuvinte poetul creează imagini vizuale, auditive, olfactive, dinamice cu ajutorul cărora este sugerată o atmosferă, o stare de spirit. Ideea poetică și atmosfera se nasc din modul particular de combinare a imaginilor.

MIHAI EMINESCU (1850 - 1889)

Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, la Botoșani, într-o familie numeroasă, fiind al șaptelea dintre cei unsprezece copii ai căminarului Gheorghe Eminovici și ai Ralucăi Iurașcu. Tatăl provenea dintr-o familie de țărani români din nordul Moldovei, iar mama era fiica unui stolnic din Joldești. Copilăria și-a petrecut-o între Botoșani și Ipotești, într-un cadru dominat de libertatea mișcării, de apropierea de natură și de contactul direct cu lumea satului. Această perioadă a rămas adânc întipărită în memoria poetului și va fi evocată mai târziu cu nostalgie în creații precum „*Fiind băiat...*” și „*O, rămâi*”.

Între 1858 și 1866 urmează școala la Cernăuți, cu întreruperi. Termină clasele primare cu rezultate bune, apoi frecventează gimnaziul, însă studiile sale sunt marcate de pauze repetate. În 1863 părăsește școala, revine ca elev particular în 1865 și renunță din nou în 1866. În această perioadă lucrează pentru scurt timp ca funcționar la tribunal și la primărie, la

Botoșani, dar și călătorește alături de trupa teatrală Tardini-Vlădicescu, experiență care îi va lărgi orizontul cultural.

Anul 1866 marchează debutul său literar. După moartea profesorului Aron Pumnul, elevii scot o broșură comemorativă în care apare poezia „*La mormântul lui Aron Pumnul*”, semnată M. Eminovici. La scurt timp, revista *Familia* din Pesta, condusă de Iosif Vulcan, îi publică poezia „*De-aș avea*”. Cu această ocazie, redactorul îi schimbă numele în Mihai Eminescu, formă pe care poetul o va păstra definitiv. În același an îi mai apar câteva poezii în paginile revistei.

Între 1866 și 1869 călătorește prin mai multe orașe – Cernăuți, Blaj, Sibiu, Giurgiu, București – într-o perioadă de formare intensă. Intră în lumea teatrului, fiind sufleur și copist în trupa lui Iorgu Caragiali, apoi la Teatrul Național din București, unde îl cunoaște pe Ion Luca Caragiale. Continuă să publice versuri, încearcă și alte genuri literare – drama „*Mira*”, romanul neterminat „*Geniu pustiu*” – și realizează traduceri din limba germană.

Între 1869 și 1872 studiază la Universitatea din Viena, ca auditor extraordinar la Filosofie și Drept, frecventând și alte cursuri. Se implică în activitatea societăților studențești românești, se împrietenește cu Ioan Slavici și o cunoaște pe Veronica Micle, cea care va juca un rol important în viața sa afectivă. Începe colaborarea la revista „*Convorbiri Literare*” și publică articole în ziarul „*Albina*” din Pesta.

Între 1872 și 1874 își continuă studiile la Universitatea din Berlin, beneficiind de o bursă acordată de societatea *Junimea*, cu intenția de a-și susține doctoratul în filozofie. Deși urmează cursurile cu regularitate, nu finalizează studiile prin susținerea examenelor.

Revenit în țară, locuiește la Iași între 1874 și 1877. Ocupă funcția de director al Bibliotecii Centrale, este profesor suplinitor și revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, apoi redactor la ziarul „*Curierul de Iași*”. Continuă colaborarea la „*Convorbiri Literare*” și îl sprijină pe Ion Creanga să intre în cercul *Junimii*. În plan personal, traversează dificultăți materiale și familiale, iar relația cu Veronica Micle îi marchează profund existența.

În 1877 se stabilește la București, unde lucrează până în 1883 la ziarul „*Timpu*”, devenind redactor și apoi redactor-șef. Activitatea sa publicistică este intensă și combativă, articolele sale

abordând teme politice, sociale și culturale. Tot în această perioadă creează marile sale poeme, între care „*Scrisorile*” și „*Luceafărul*”, capodopera liricii românești. În iunie 1883, epuizat de muncă și de problemele personale, se îmbolnăvește grav și este internat la sanatoriul doctorului Șuțu, apoi tratat în străinătate. În același an

Mormântul lui Mihai Eminescu din Cimitirul Bellu, București, România

apare volumul „Poezii”, îngrijit și prefăcut de Titu Maiorescu, singura carte publicată în timpul vieții sale. Ultimii ani (1883–1889) sunt marcați de suferință și de o activitate literară redusă.

Mihai Eminescu se stinge din viață la 15 iunie 1889, la București și este înmormântat în *Cimitirul Bellu*. Moartea sa a fost înconjurată de controverse și interpretări diverse. În lucrarea „Viața lui Mihai Eminescu” (1932), criticul George Calinescu a redat imaginea poetului ca geniu al literaturii române.

Prin profunzimea gândirii, prin perfecțiunea limbajului poetic și prin forța imaginilor sale, Mihai Eminescu rămâne figura centrală a romantismului românesc și reperul major al poeziei naționale, fiind considerat, pe drept cuvânt, poetul național al României.

SCRISOAREA III

Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limbă,
Ce cu-a turmelor pășune, a ei patrie ș-o schimbă,
La pământ dormea ținându-și căpătâi mâna cea dreaptă;
Dară ochiu-nchis afară, înlăuntru se deșteaptă.
Vede cum din ceruri luna lunecă și se coboară
Și s-apropie de dânsul preschimbată în fecioară.
Înfloreă cărarea ca de pasul blândeii primăveri;
Ochii ei sunt plini de umbra tăinuitelor dureri;
Codrii se înfiorează de atâta frumusețe,
Apele-ncrețesc în tremur străveziile lor fețe,
Pulbere de diamante cade fină ca o bură,
Scânteind plutea prin aer și pe toate din natură
Și prin mândra fermecare sun-o muzică de șoapte,
Iar pe ceruri se înalță curcubeiele de noapte...
Ea, șezând cu el alături, mâna fină i-o întinde,
Părul ei cel negru-n valuri de mătășă se desprinde:
– Las' să leg a mea viață de a ta... În brațu-mi vino,
Și durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o...
Scriș în cartea vieții este și de veacuri și de stele
Eu să fiu a ta stăpână, tu stăcând vieții mele.

Și cum o privea sultanul, ea se-ntunecă... dispăre;
Iar din inima lui simte un copac cum că răsare,
Care crește într-o clipă ca în veacuri, mereu crește,
Cu-a lui ramuri peste lume, peste mare se lățește;
Umbra lui cea uriașă orizontul îl cuprinde
Și sub dânsul universul într-o umbră se întinde;
Iar în patru părți a lumii vede șiruri munții mari,
Atlasul, Caucazul, Taurul și Balcanii seculari;
Vede Eufratul și Tigris, Nilul, Dunărea bătrână –
Umbra arborelui falnic peste toate e stăpână.
Astfel, Asia, Europa, Africa cu-a ei pustiuri

Și corăbiile negre legănându-se pe râuri,
 Valurile verzi de grăie legănându-se pe lanuri,
 Mările țărnuitoare și cetăți lângă limanuri,
 Toate se întind nainte-i... ca pe-un uriaș covor,
 Vede țară lângă țară și popor lângă popor –
 Ca prin neguri alburie se strevăd și se prefac
 În întinsă-mpărăție sub o umbră de copac.

În imagine: în stânga Baiazid, în dreapta Mircea cel Bătrân

Vulturii porniți la ceruri când' la ramuri nu ajung;
 Dar un vânt de biruință se pornește îndelung
 Și lovește rânduri, rânduri în frunzișul sunător,
 Strigăte de-Allah! Allahu! se aud pe sus prin nori,
 Zgomotul creștea ca marea turburată și înaltă,
 Urlete de bătălie s-alungau dupăolaltă,
 Însă frunzele-ascuțite se îndoaie după vânt
 Și deasupra Romei nouă se înclină la pământ.
 Se cutremură sultanul... se deșteaptă... și pe cer
 Vede luna cum plutește peste plaiul Eschișer.
 Și privește trist la casa șeihului Edebali;
 După gratii de fereastră o copilă el zări
 Ce-i zâmbește, mlădioasă ca o creangă de alun;
 E a șeihului copilă, e frumoasa Malcatun.
 Atunci el pricepe visul că-i trimis de la profet,
 Că pe-o clipă se-nălțase chiar în rai la Mohamet,
 Că din dragostea-i luminează un imperiu se va naște,
 Ai căruia ani și margini numai cerul le cunoaște.
 Visul său se-nfiripează și se-ntinde vulturește,
 An cu an împărăția tot mai largă se sporește,
 Iară flamura cea verde se înalță an cu an,

Neam cu neam urmându-i zborul și sultan după sultan.
Astfel țară după țară drum de glorie-i deschid...
Când-în Dunăre ajunge furtunosul Baiazid...
La un semn, un țărm de altul, legând vas de vas, se leagă
Și în sunet de fanfare trece oastea lui întreagă;
Ieniceri, copii de suflet ai lui Allah și spahii
Vin de-ntunecă pământul la Rovine în câmpii;
Răspândindu-se în roiuri, întind corturile mari...
Numa-n zarea depărtată sună codrul de stejari.
Iată vine-un sol de pace c-o năframă-n vârful de băț.
Baiazid, privind la dânsul, îl întreabă cu dispreț:
– Ce vrei tu?
– Noi? Bună pace! Și de n-o fi cu bănat,

Domnul nostru-ar vrea să vadă pe măritul împărat.
La un semn deschisă-i calea și s-apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.
– Tu ești Mircea?
– Da-mpărate!
– Am venit să mi te-nchini,
De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini.
– Orice gând ai, împărate, și oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îți zic: Bine-ai venit!
Despre partea închinării însă, Doamne, să ne ierți;
Dar acu vei vrea cu oaste și război ca să ne cerți,
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne dai un semn și nouă de mila Măriei tale...
De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris și pentru noi,
Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război.
– Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gândești că pot
Ca întreg Aliotmanul să se-mpiedice de-un ciot?
O, tu nici visezi, bătrâne, câți în cale mi s-au pus!
Toată floarea cea vestită a întregului Apus,
Tot ce stă în umbra crucii, împărați și regi s-adună
Să dea piept cu uraganul ridicat de semilună.
S-a-mbrăcat în zale lucii cavalerii de la Malta,
Papa cu-a lui trei coroane, puse una peste alta,
Fulgerele adunat-au contra fulgerului care
În turbarea-i furtunoasă a cuprins pământ și mare.
N-au avut decât cu ochiul ori cu mâna semn a face,
Și Apusul își împinse toate neamurile-ncoace;
Pentru-a crucii biruință se mișcă râuri-râuri,
Ori din codri răscolite, ori stârnite din pustiuri;
Zguduind din pace-adâncă ale lumii începuturi,
Înnegrind tot orizontul cu-a lor zeci de mii de scuturi,
Se mișcau îngrozitoare ca păduri de lănci și săbii,

Tremura înspăimântată marea de-ale lor corăbii!...
La Nicopole văzut-ai câte tabere s-au strâns
Ca să steie înainte-mi ca și zidul neînvins.
Când văzui a lor mulțime, câtă frunză, câtă iarbă,
Cu o ură ne'mpăcată mi-am șoptit atunci în barbă,
Am jurat ca peste dâșii să trec falnic, fără păs,
Din pistolul de la Roma să dau calului ovăs...
Și de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag?
Și, purtat de biruință, să mă-mpiedec de-un moșneag?
– De-un moșneag, da, împărate, căci moșneagul ce privești
Nu e om de rând, el este domnul Țării Românești.
Eu nu ți-aș dori vrodată să ajungi să ne cunoști,
Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oști.
După vremuri mulți veniră, înpecând cu acel oaspe,
Ce din vechi se pomenește, cu Darius a lui Istaspe;
Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vrund pod,
De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod;
Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă
Au venit și-n țara noastră de-au cerut pământ și apă -
Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimânt,
Cum veniră, se făcură toți o apă ș-un pământ.
Te fălești că înainte-ți răsturnat-ai valvârtej
Oștile leite-n zale de-mpărați și de viteji?
Tu te lauzi că Apusul înainte ți s-a pus?...
Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-au voit acel Apus?
Laurii voiau să-i smulgă de pe funtea ta de fier,
A credinței biruință căta orice cavalier.
Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul...
Și de-aceia tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este,
Dușmănit vei fi de toate, fără a prinde chiar de veste;
N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid
Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!

Și abia plecă bătrânul... Ce mai freamăt, ce mai zbucium!
Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium,
Iar la poala lui cea verde mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoasă;
Călăreții umplu câmpul și roiesc după un semn
Și în caii lor sălbatici bat cu scările de lemn,
Pe copite iau în fugă fața negrului pământ,
Lănci scânteie lungi în soare, arcuri se întind în vânt,
Și ca nouri de aramă și ca ropotul de grindeni,
Orizontu-ntunecându-l, vin săgeți de pretutindeni,
Vâjâind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie...
Urlă câmpul și de tropot și de strigăt de bătaie.

În zadar striga-mpăratul ca și leul în turbare,
 Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare;
 În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
 Căci cuprinsă-i de pieire și în față și în coaste,
 Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie;
 Cad asabii ca și pâlcuri risipite pe câmpie,
 În genunchi cădeau pedestri, colo caii se răstoarnă,
 Când săgețile în valuri, care șuieră, se toarnă
 Și, lovind în față,-n spate, ca și crivățul și gerul,
 Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...
 Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare,
 Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare;
 Durduind soseau călării ca un zid înalt de sulii,
 Printre cetele păgâne trec rupându-și large uliți;
 Risipite se-mprăștie a dușmanilor șiraguri,
 Și gonind biruitoare tot veneau a țării steaguri,
 Ca potop ce prăpădește, ca o mare turburată -
 Peste-un ceas păgânătatea e ca pleava vânturată.
 Acea grindin-oțelită înspre Dunăre o mână,
 Iar în urma lor se-ntinde falnic armia română.

Pe când oastea se așează, iată soarele apune,
 Voind creștetele nalte ale țării să-ncunune
 Cu un nimb de biruință; fulger lung încremenit
 Mărginește munții negri în întregul asfințit,
 Când' ce izvorăsc din veacuri stele una câte una
 Și din neguri, dintre codri, tremurând s-arată luna:
 Doamna mărilor ș-a nopții varsă liniște și somn.
 Lângă cortu-i, unul dintre fiii falnicului domn
 Sta zâmbind de-o amintire, pe genunchi scriind o carte,
 S-o trimească dragei sale, de la Argeș mai departe:

„De din vale de Rovine
 Grăim, Doamnă, către Tine,
 Nu din gură, ci din carte,
 Că ne ești așa departe.
 Te-am ruga, mări, ruga
 Să-mi trimiți prin cineva
 Ce-i mai mândru-n valea Ta:
 Codrul cu poienele,
 Ochii cu sprâncenele;
 Că și eu trimit-e-voi
 Ce-i mai mândru pe la noi:
 Oastea mea cu flamurile,
 Codrul și cu ramurile,
 Coiful nalt cu penele,
 Ochii cu sprâncenele.

În imagine Bătălia de la Rovine (17 mai 1395)

Și să știi că-s sănătos,
Că, mulțămind lui Cristos,
Te sărut, Doamnă, frumos.”

.....

De-așa vremi se-nvredniciră cronicarii și rapsozii;
Veacul nostru ni-l umplură saltimbancii și irozii...
În izvoadele bătrâne pe eroi mai pot să caut;
Au cu lira visătoare ori cu sunete de flaut
Poți să-ntâmpini patrioții ce-au venit de-atunci încolo?
Înaintea acestora tu ascunde-te, Apollo!
O, eroi! care-n trecutul de măririi vă adumbriseți,
Ați ajuns acum de modă de vă scot din letopiseț,
Și cu voi drapându-și nula, vă citează toți nerozii,
Mestecând veacul de aur în noroiul greu al prozii.
Rămâneți în umbră sfântă, Basarabi și voi Mușatini,
Descălecători de țară, dătători de legi și datini,
Ce cu plugul și cu spada ați întins moșia voastră
De la munte când' la mare și la Dunărea albastră.
Au prezentul nu ni-i mare? N-o să-mi dea ce o să cer?
N-o să aflui într-ai noștri vre un falnic juvaer?

Au la Sybaris nu suntem lângă capiștea spoielii?
Nu se nasc glorii pe stradă și la ușa cafenelii,
N-avem oameni ce se luptă cu retoricele sulți
În aplauzele grele a canaliei de uliți,
Panglicari în ale țării, care joacă ca pe funii,
Măști cu toate de renume din comedia minciunii?
Au de patrie, virtute, nu vorbește liberalul,
De ai crede că viața-i e curată ca cristalul?
Nici visezi că înainte-ți stă un stâlp de cafenele,
Ce își râde de-aste vorbe îngânându-le pe ele.
Vezi colo pe uriciunea fără suflet, fără cuget,
Cu privirea-mpăroșată și la fălci umflat și buget,
Negru, cocoșat și lacom, un izvor de șiretlicuri,
La tovarășii săi spune veninoasele-i nimicuri;
Toți pe buze-având virtute, iar în ei monedă calpă,
Chintesență de mizerii de la creștet până-n talpă.
Și deasupra tuturor, oastea să și-o recunoască,
Își aruncă pocitura bulbucații ochi de broască...
Dintr-aceștia țara noastră își alege astăzi solii!
Oameni vrednici ca să șază în zidirea sfintei Golii,
În cămeși cu mâneci lunge și pe capete scufie,
Ne fac legi și ne pun biruri, ne vorbesc filosofie.
Patrioții! Virtuoșii, ctitori de așezăminte,
Unde spumegă desfrâul în mișcări și în cuvinte,
Cu evlavie de vulpe, ca în strane, șed pe locuri

Și aplaudă frenetic schime, cântece și jocuri...
 Și apoi în sfatul țării se adun să se admire
 Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire;
 Toate mutrele acestea sunt preținse de roman,
 Toată greco-bulgărimea e nepoata lui Traian!
 Spuma asta-nveninată, astă plebe, ăst gunoi
 Să ajung-a fi stăpână și pe țară și pe noi!
 Tot ce-n țările vecine e smintit și stârpitură,
 Tot ce-i însemnat cu pata putrejunii de natură,
 Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți iloții,
 Toți se scurseră aicea și formează patrioții,
 Încât fonii și flecarii, găgăuții și gușații,
 Bâlbâiți cu gura strâmbă sunt stăcândii astei nații!
 Voi sunteți urmașii Romei? Niște răi și niște fameni!
 I-e rușine omenirii să vă zică vouă oameni!
 Și această ciumă-n lume și aceste creaturi
 Nici rușine n-au să ieie în smintitele lor guri
 Gloria neamului nostru spre-a o face de ocară,
 Îndrăznesc ca să rostească când' și numele tău... țară!
 La Paris, în lupanare de cinismu și de lene,
 Cu femeile-i pierdute și-n orgiile-i obscene,
 Acolo v-ați pus averea, tinerețele la stos...
 Ce a scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos?
 Ne-ați venit apoi, drept minte o sticlură de pomadă,
 Cu monoclu-n ochi, drept armă bețișor de promenadă,
 Vestעיți fără de vreme, dar cu creieri de copil,
 Drept științ-având în minte vre un vals de Bal-Mabil,
 Iar în schimb cu-averea toată vrun papuc de curtezană...
 O, te-admir, progenitură de origine română!
 Și acum priviți cu spaimă fața noastră sceptic-rece,
 Vă mirați cum de minciuna astăzi nu vi se mai trece?
 Când vedem că toți aceia care vorbe mari aruncă
 Numai banul îl vânează și câștigul fără muncă,
 Azi, când fraza lustruită nu ne poate înșela,
 Astăzi alții sunt de vină, domnii mei, nu este-așa?
 Prea v-ați atătat arama sfâșiind această țară,
 Prea făcurăți neamul nostru de rușine și ocară,
 Prea v-ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei,
 Ca să nu s-arate-odată ce sunteți – niște mișei!
 Da, câștigul fără muncă, iată singura pornire;
 Virtutea? e-o nerozie; Geniul? o nefericire.
 Dar lăsați măcar strămoșii ca să doarmă-n colb de cronici;
 Din trecutul de mărire v-ar privi cel mult ironici.
 Cum nu vii tu, Țepeș doamne, ca punând mâna pe ei,

Să-i împarți în două cete: în smintiți și în mișei,
Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni,
Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Ciclul celor cinci „*Scrisori*” ale lui Mihai Eminescu ocupă un loc esențial în creația sa matură. Publicate în revista *Convorbiri literare* în anii 1881–1886, aceste poeme reprezintă o sinteză a romantismului eminescian, îmbinând meditația filosofică, evocarea istorică și satira socială. „*Scrisoarea III*”, apărută în 1881, este una dintre cele mai cunoscute și mai ample creații ale poetului, fiind construită pe baza unui puternic contrast între trecutul glorios al poporului român și prezentul decăzut al societății contemporane autorului.

Contextul istoric evocat în prima parte a poemului este lupta dintre domnitorul Țării Românești, Mircea cel Bătrân, și sultanul otoman Baiazid I, în cadrul bătăliei de la Rovine (1395). Eminescu reconstituie artistic acest moment de confruntare dintre o mică țară și o mare putere imperială, transformând episodul istoric într-un simbol al demnității și al rezistenței naționale. În celebrul discurs al sultanului, orgoliul cuceritorului este exprimat prin hiperbolă și retorică violentă:

„Cum? Când lumea mi-i deschisă, a privi gândești că pot
Ca întreg Aliotmanul să se-mpiedice de-un ciot?”

Tonul trufaș și imaginile grandioase subliniază disproporția dintre forțele aflate în conflict. În opoziție cu această atitudine dominatoare, Mircea apare modest, cumpătat, dar ferm în apărarea țării sale. Replica sa, devenită emblematică – „*Eu? Îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul*” – concentrează ideea de responsabilitate istorică și de atașament față de valorile fundamentale ale poporului. Astfel, trecutul este înfățișat ca un spațiu al onoarei, al curajului și al solidarității.

Semnificația majoră a poemului nu se limitează însă la evocarea istorică. Partea a doua se transformă într-o amplă satiră la adresa clasei politice contemporane poetului. Eminescu critică demagogia, lipsa de idealuri și falsul patriotism al vremii sale. Versurile devin tăioase și ironice, iar tonul solemn al evocării istorice este înlocuit de sarcasm și indignare. Trecutul eroic funcționează ca un termen de comparație menit să accentueze degradarea morală a prezentului.

Din punct de vedere artistic, poemul este construit pe antiteză, figura de stil centrală care organizează întreaga operă: Mircea – omul de stat devotat, versus politicianul contemporan lipsit de principii; eroismul colectiv al trecutului – versus egoismul individual al prezentului. Limbajul este bogat în imagini vizuale și auditive, în metafore și hiperbole („*Fulgerele adunat-au contra fulgerului care / În turbarea-i furtunoasă a cuprins pământ și mare*”), conferind textului amploare epică și forță dramatică.

Prin „*Scrisoarea III*”, Eminescu depășește tiparul clasic al epistolei și al satirei tradiționale, așa cum fusese cultivată încă din Antichitate de Horațiu sau Juvenal. El creează o formă modernă a poemului epistolar, în care meditația, evocarea istorică și critica socială se împletesc într-o construcție monumentală.

Poemul este o relatare a unui episod din istoria medievală, dar și o reflecție profundă asupra destinului național și asupra responsabilității morale.

„*Scrisoarea III*” reprezintă o operă de referință a literaturii române, în care trecutul devine instrument de judecată morală a prezentului. Evocarea luptei de la Rovine nu este un simplu exercițiu patriotic, ci un mijloc prin care poetul îndeamnă la conștiință, demnitate și autentic patriotism. Astfel, poemul rămâne actual prin mesajul său critic și prin forța artistică a imaginilor sale, confirmând geniul creator al lui Mihai Eminescu.

Prin contrastul dintre măreția trecutului și decăderea prezentului, autorul construiește o amplă meditație asupra destinului național. Discursul satiric adresat contemporanilor săi accentuează degradarea morală și politică a societății, chemând la responsabilitate și luciditate. În acest fel, opera depășește cadrul istoric și devine un manifest pentru valori perene, precum onoarea, curajul și iubirea de țară.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Publicată în 1881, în ziarul *Timpul*, „*Scrisoarea III*” este una dintre cele mai complexe și mai puternice creații poetice ale lui Mihai Eminescu. Poemul aparține ciclului „*Scrisorilor*” și îmbină liricul, epicul și satiricul într-o construcție amplă, de mare forță artistică. Inspirată din trecutul istoric al Moldovei și din personalitatea voievodului Mircea cel Bătrân, poezia evocă lupta de la Rovine (1395) împotriva sultanului Baiazid I, transformând episodul istoric într-un simbol al demnității și al rezistenței naționale.

Tema și semnificațiile operei

Tema centrală a poemului este *contrastul dintre trecutul eroic și prezentul decăzut*. Eminescu opune figura luminoasă a conducătorului medieval, devotat țării și neamului său, clasei politice contemporane poetului, pe care o consideră coruptă, lipsită de idealuri și de patriotism.

O temă secundară este *condiția omului politic și responsabilitatea față de istorie*. În trecut, conducătorul era un apărător al ființei naționale; în prezent, politicienii sunt preocupați de interese personale. Astfel, poemul devine o evocare istorică și un act de critică socială și morală.

Ideea poetică

Ideea fundamentală a „*Scrisorii III*” este că *măreția unei națiuni se întemeiază pe demnitate, jertfă și conștiință istorică*, iar pierderea acestor valori duce la degradare morală. Eminescu transmite un mesaj clar: modelul trecutului trebuie să inspire prezentul. Mircea cel Bătrân devine simbolul conducătorului ideal, în timp ce contemporanii poetului reprezintă opusul acestui ideal.

Structura și părțile subiectului

Deși este o poezie, „*Scrisoarea III*” are o structură apropiată de cea a unei opere epice, cu momente ale subiectului bine conturate.

1. Expozițiunea

Poemul debutează cu o amplă meditație asupra timpului și a istoriei, introducând cadrul general și sugerând ideea ciclicității istorice.

2. Intriga

Este anunțată confruntarea dintre Mircea cel Bătrân și Baiazid. Sultanul apare cu o armată numeroasă și amenințătoare, simbol al forței brutale.

3. Desfășurarea acțiunii

Dialogul dintre Mircea și Baiazid reprezintă nucleul dramatic al poemului. Mircea răspunde cu demnitate și calm aroganței sultanului. Urmează descrierea bătăliei de la Rovine, redată cu imagini grandioase, dinamice, de mare forță vizuală.

4. Punctul culminant

Momentul confruntării armate, când oastea română, deși inferioară numeric, reușește să respingă invazia. Victoria simbolizează triumful spiritului asupra forței brute.

5. Deznodământul

Partea finală revine în prezent, unde poetul adoptă tonul satiric și critică vehement politicienii contemporani. Contrastul dintre eroismul trecutului și mediocritatea prezentului devine dureros și ironic.

Caracterizarea personajelor

Mircea cel Bătrân

- Personaj istoric și simbolic.
- Înțelept, modest, demn, patriot.
- Vorbește simplu, dar cu autoritate morală.
- Reprezintă idealul conducătorului responsabil, atașat de țară și de popor.

Baiazid I

- Portretizat ca tiranic, orgolios, dominat de dorința de cucerire.
- Limbajul său este plin de amenințări și mândrie excesivă.
- Simbolizează forța brutală, imperialismul și lipsa de moralitate.

Politicienii contemporani poetului

- Prezența colectivă.
- Ironizați și criticați pentru lipsa de patriotism, demagogie și superficialitate.
- Reprezintă degradarea morală a societății moderne.

Curiozități literare

- Poemul îmbină mai multe registre stilistice: liric (meditația asupra timpului), epic (evocarea bătăliei) și satiric (critica prezentului).
- Limbajul alternează între solemnitate arhaică și ironie mușcătoare.
- Dialogul dintre Mircea și Baiazid este construit dramatic, ca o scenă de teatru.
- Imaginea codrului și a naturii devine aliat al oștirii române, sugerând legătura profundă dintre popor și pământ.

„Scrisoarea III” este o capodoperă a literaturii române, în care Mihai Eminescu transformă un episod istoric într-o meditație profundă asupra destinului național. Prin contrastul dintre trecut și prezent, prin portretul idealizat al lui Mircea și prin satira dură la adresa contemporanilor, poemul transmite un mesaj actual și puternic: identitatea și demnitatea unui popor depind de conștiința valorilor sale fundamentale.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Cum interpretați contrastul dintre imaginea istorică a lui Mircea cel Bătrân și

figura orgolioasă a lui Baiazid I? Ce valori simbolizează fiecare personaj în contextul luptei de la Rovine și ce vă transmite această antiteză?

2. În ce fel contribuie structura poemului – împărțirea în părți mitică, eroică și decadentă la ideea generală despre evoluția unei națiuni și despre măreția sau decăderea ei?
3. Care este rolul dialogului dintre Mircea și Baiazid în evidențierea diferențelor morale și ideologice dintre liderul român și sultanul otoman? Dați exemple din text.
4. Cum reflectă „*Scrisoarea III*” atitudinea lui Eminescu față de prezentul social și politic al epocii sale, comparativ cu trecutul eroic? Care sunt elementele satirice care evidențiază această critică?
5. Lucrați cu imaginea simbolică a „iubirii de moșie” exprimată de Mircea: ce rol are aceasta în construirea sentimentului patriotic și cum se opune forțelor invadatoare?
6. Analizați semnificația bătăliei de la Rovine ca eveniment istoric, dar și ca simbol poetic al rezistenței identitare. În ce fel transformă Eminescu un moment istoric într-o lecție universală despre demnitate și apărarea ființei naționale?
7. Cum evaluați rolul limbajului poetic (metafore, epitete, repetiții) în crearea atmosferei eroice din prima parte a poemului și a celei satirice din partea a doua? Dați cel puțin cinci exemple de figuri de stil și explicați efectul lor.
8. De ce credeți că Eminescu îl prezintă pe Mircea cel Bătrân ca pe un „bătrân simplu, după vorbă, după port”, deși istoric acesta era în floarea vârstei? Ce efect artistic obține astfel poetul asupra cititorului?
9. În opinia voastră, ce mesaj transmite finalul poemului, în care vocea critică a poetului se îndreaptă spre societatea contemporană și actorii politici ai timpului? Cum se leagă această satiră de prima parte a operei?
10. „*Scrisoarea III*” este considerată o operă de mare forță patriotică. Reflecționați asupra modului în care poemul poate fi relevant și astăzi, într-o lume în care identitatea națională și valorile morale sunt adesea puse sub semnul întrebării.

În imagine Mircea cel Bătrân

TEORIE ȘI ANALIZĂ

În literatura poetică, „*scrisoarea*” este o formă specială de poezie în care autorul își exprimă idei, trăiri sau opinii într-un mod direct, folosind o structură asemănătoare unei scrisori adresate unei persoane, unui grup sau chiar unei entități simbolice (Țării, Timpului, Patriotismului etc.). Scrisoarea poetică combină elementele lirice cu cele epistolare, permițând poetului să dezvolte un discurs interior sau public într-un mod reflexiv, argumentativ și adesea cu valențe morale sau filosofice.

În literatura română, scrisoarea poetică este un instrument artistic prin care se face *reflecție asupra unor teme profunde*: dragostea de țară, condiția omului, istoria, trecerea timpului sau critica socială. Structura sa permite trecerea de la tonul intim la cel public, de la individual la colectiv, oferind o perspectivă amplă asupra problematicii abordate.

Caracteristicile scrisorii ca operă literară

1. *Adresabilitatea imaginară sau reală* – textul se construiește ca și cum ar fi direcționat către un destinatar: o persoană, un popor, o instituție, un ideal.

2. *Monologul poetic cu elemente dialogice* – poetul „conversează” cu destinatarul, dar și cu sine, construind un discurs complex.

3. *Prezența unei idei centrale* – temele sunt dezvoltate argumentativ, cu motive lirice, satirice, filozofice sau morale.

4. *Structura variată* – poate include stări subiective, fragmente descriptive, argumente, invocații sau reflecții lirice.

5. *Tonalități multiple* – îmbină lirismul (emoția interioară) cu registrul didactic, satiric sau epic.

Scrisoarea este o specie literară (în versuri sau în proză) construită sub forma unei comunicări adresate unui destinatar real sau imaginar, prin care autorul își exprimă idei, sentimente, reflecții sau atitudini față de o temă importantă (istorică, morală, filozofică, socială).

SCRISOAREA LITERARĂ este o creație artistică redactată sub forma unei epistole, în care mesajul este organizat ca o adresare directă către un destinatar și dezvoltă o idee centrală prin mijloace expresive specifice genului literar din care face parte (liric, epic sau dramatic).

Trăsături esențiale

1. *Adresarea directă* – există un destinatar explicit sau implicit.

2. *Structură epistolară* – textul poate conține formule de adresare, invocații, interogații retorice.

3. *Prezența unei idei centrale* – tema este dezvoltată argumentativ sau liric.

4. *Îmbinarea registrelor* – poate combina liricul (sentimente), epicul (narațiune) și satiricul (critică).

5. *Tonalitate variată* – meditativă, patriotică, filozofică sau critică.

ATELIER DE IDEI

1. Analizați dialogul dintre Mircea cel Bătrân și Baiazid I. Alcătuiți un scurt eseu (15–20 rânduri) despre opoziția dintre demnitate și orgoliu, ilustrând cu minimum două citate din text.

2. Identificați motivele literare dominante (timpul, istoria, patria, codrul). Scrieți câte un enunț explicativ pentru fiecare și formulați o mini-compunere despre rolul naturii în scena bătăliei de la Rovine.

3. Lucrați în grup: împărțiți poezia în secvențe tematice (meditație filozofică,

evocare istorică, satiră politică). Fiecare echipă să realizeze o schema logică și să prezinte concluziile.

4. Pornind de la publicarea poeziei în ziarul *Timpul* (1881), redactați un text argumentativ despre rolul literaturii ca formă de critică socială.
5. Analizați imaginea conducătorului ideal. Scrieți un paragraf comparativ între Mircea și un lider contemporan ales de voi (10–12 rânduri).
6. Formulați cinci enunțuri argumentative despre actualitatea mesajului patriotic eminescian și dezbateți-le în clasă.
7. Realizați o hartă conceptuală a valorilor morale evidențiate în poem (demnitate, jertfă, patriotism, onoare).
8. Identificați elemente romantice ale poeziei (antiteza, evocarea trecutului, figura eroului excepțional). Scrieți un scurt comentariu explicativ.
9. Imaginați un discurs modern al lui Mircea către tineri. Redactați-l în 10–15 rânduri, păstrând tonul solemn.
10. Organizați o dezbatere: „Este satira finală mai puternică decât evocarea istorică?” Argumentați în echipe pro și contra.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Explicați semnificația contrastului trecut–prezent. Scrieți un eseu de o pagină despre această antiteză ca procedeu romantic.
2. Analizați portretul colectiv al politicienilor contemporani poetului. Formulați cinci trăsături dominante și exemplificați.
3. În grup, creați un dialog imaginar între Eminescu și un politician actual despre patriotism.

În imagine Lupta de la Rovine

4. Discutați rolul istoriei ca sursă de inspirație literară, având în vedere figura lui Mircea cel Bătrân.
5. Scrieți o mini-compunere despre dragostea de țară și popor.
6. Dezbateți: „Este Mircea un personaj idealizat sau realist?” Argumentați cu exemple din text.
7. Analizați limbajul arhaic și expresivitatea lui. Formulați trei enunțuri despre efectul stilistic.
8. Realizați o comparație între „*Scrisoarea III*” și altă creație istorică eminesciană, evidențiind asemănări tematice.
9. Compuneți un paragraf despre imaginea timpului în debutul poeziei.
10. În echipe, realizați un poster literar care să illustreze conflictul dintre Mircea și Baiazid.

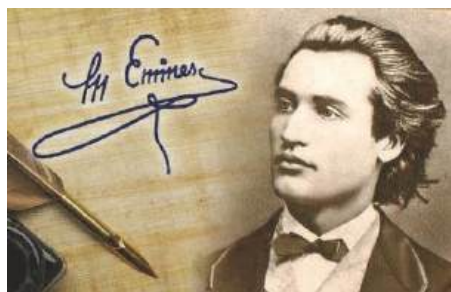
APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Stabiliți momentele subiectului și redactați un rezumat structurat (15 rânduri).

2. Analizați figurile de stil dominante (antiteză, hiperbolă, metaforă). Formulați câte un exemplu comentat.
3. Scrieți un eseu despre relația dintre istorie și mit în poem.
4. Sintetizați mesajul patriotic în 8–10 enunțuri clare.
5. Elaborați un tabel comparativ Mircea – Baiazid (origine, valori, limbaj, simbol).
6. Redactați o mini-analiză a scenei dialogului dintre Mircea și Baiazid, insistând pe dinamismul imaginilor.
7. Formulați cinci idei principale și cinci idei secundare ale poeziei.
8. Scrieți o compunere despre actualitatea satirei politice eminesciene.
9. Realizați un comentariu al finalului poeziei (10–12 rânduri).
10. În grup, creați o prezentare sintetică (schemă sau diapozitive) despre importanța „Scrisorii III” în literatura română.

RECAPITULARE

Mihai Eminescu are un rol fundamental în consolidarea identității culturale și literare. Prin creația sa, Eminescu a exprimat frumusețea limbii și a peisajelor, dar a și transpus în literatură idealurile, valorile și aspirațiile națiunii. Opera lui acoperă teme filozofice, istorice și sociale, fiind un reper pentru înțelegerea trecutului și prezentului, dar și un model de inspirație morală și artistică pentru generațiile viitoare. Eminescu rămâne astfel o voce definitorie a conștiinței românești, iar textele sale continuă să fie studiate, analizate și apreciate pentru profunzimea lor și impactul cultural durabil.

„Scrisoarea III” de Mihai Eminescu, publicată în 1881, este un poem istoric și filosofic care evocă trecutul eroic al neamului românesc, punând în lumină contrastul dintre epoca strămoșilor și prezent. Opera face parte din ciclul celor cinci „Scrisori” eminesciene și este construită în spirit romantic, subliniind importanța istoriei, a patriotismului și a valorilor morale ca repere pentru societate. Poemul începe prin evocarea gloriei trecutului, centrându-se pe figura lui Mircea cel Bătrân, conducătorul român descris cu admirație și respect. În primele fragmente, sultanul Baiazid, întruchipând dorința de cucerire și dominație, visează la supunerea lumii, iar Mircea îl întâmpină cu demnitate și ospitalitate, refuzând supunerea și evidențiind astfel curajul și neclintirea românilor în fața amenințării. Bătălia de la Rovine este redată cu imagini dinamice, vizuale și auditive, în care vitejia oștenilor români se manifestă pe deplin, iar natura, codrii și râurile devin martori și aliați ai eroismului, sugerând legătura profundă dintre om și pământ. În această secțiune, trecutul devine un standard moral, un model de virtuți pentru generațiile viitoare, iar eroismul lui Mircea simbolizează demnitatea, cumpătarea și responsabilitatea față de neam, calități esențiale pentru conservarea identității naționale.

Opera transmite teme centrale precum patriotismul, confruntarea trecut–prezent, istoria ca simbol al luptei pentru libertate și importanța valorilor morale. Prin

alegerea bătăliei de la Rovine și a personajului lui Mircea cel Bătrân, Eminescu ridică istoria la rang de reper etic și spiritual. Natura și peisajul, prezente constant

în poem, amplifică frumusețea narativă și conferă operei o dimensiune lirică deosebită, în care omul se integrează în univers, iar faptele sale dobândesc un sens universal. „*Scrisoarea III*” reușește astfel să combine lirismul cu epopeea istorică, transformând un eveniment real într-un simbol al luptei pentru libertate și al responsabilității morale.

Prin această creație, Mihai Eminescu ne invită să reflectăm asupra importanței conștiinței istorice, asupra responsabilității

fiecărui individ față de comunitate și față de valorile strămoșești. Opera nu se limitează la o simplă evocare istorică, ci devine un mesaj etern despre datoria morală și spirituală a oamenilor, despre curajul și demnitatea care definesc ființa națională. Prin frumusețea limbajului, imaginile grandioase și simbolismul istoric, „*Scrisoarea III*” rămâne una dintre cele mai complexe și profunde creații ale literaturii române, capabilă să trezească mândrie națională și reflecție asupra rostului fiecăruia în perpetuarea valorilor culturale și morale.

Un element important al operei îl constituie antiteza dintre trecutul eroic și prezentul degradat, prin care Eminescu realizează și o critică subtilă a mentalităților politice contemporane lui. Prin forța expresiei poetice și prin valorificarea limbii române la un nivel artistic înalt, „*Scrisoarea III*” contribuie esențial la dezvoltarea romantismului național și la consolidarea expresivității literare a limbii române.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- **Imagine tactilă** – sugerează senzații de atingere. Ex.: „zăpadă rece și aspră”.
- **Imagine olfactivă** – sugerează mirosuri. Ex.: „parfum de tei dulce”.
- **Imagine gustativă** – sugerează gusturi. Ex.: „mere dulci și zemoase”.
- **Imagine dinamică** – redă mișcarea. Ex.: „aleargă vântul repede”.
- **Imagine statică** – prezintă un tablou nemișcat. Ex.: „lacul liniștit și clar”.
- **Titlu** – numele operei literare. Ex.: „Luceafărul”.
- **Capitol** – diviziune a unei opere în proză mai amplă. Ex.: Capitolul I.
- **Motto** – citat plasat la începutul operei literare. Ex.: Un vers sugestiv.
- **Final deschis** – sfârșit care lasă loc interpretărilor cititorului. Ex.: Destinul personajului rămâne necunoscut.
- **Final închis** – sfârșit care rezolvă toate conflictele operei. Ex.: Personajele își găsesc liniștea.

GEORGE COȘBUC (1866 – 1918)

George Coșbuc s-a născut la 20 septembrie 1866, în satul Hordou din nordul Ardealului, fiu al preotului greco-catolic Sebastian Coșbuc și al Mariei, fiică de preot. A fost al optulea dintre cei paisprezece copii ai familiei. Copilăria și-a petrecut-o în mediul satului transilvănean, unde și-a format gustul pentru tradițiile orale, poveștile populare și lumea rurală.

Primele noțiuni despre învățătură le-a primit de la țăranul Ioan Guriță, iar de la cântărețul bisericesc Tănăsucă Mocodean a deprins cititul încă din copilărie.

A început să frecventeze școala primară la Hordou în 1871, dar a fost nevoit să o întrerupă din cauza sănătății. Ulterior a continuat studiile la Salva și Telciu, unde a învățat și limba germană, iar din 1876 a urmat liceul românesc din Năsăud, unde s-a evidențiat în societatea de lectură „*Virtus romana rediviva*”, ajungând președinte și publicând primele sale poezii în revista manuscris „Muza someșană”.

După susținerea examenului de bacalaureat în 1884, s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere din Cluj, deși părinții și-ar fi dorit să urmeze cariera preoțească. Din motive materiale a părăsit studiile universitare după scurt timp, dar a continuat să audieze cursurile profesorului Grigore Silași și a aprofundat interesul pentru folclor și literatura clasică. Încă din această perioadă a început colaborarea cu revista „Tribuna” din Sibiu, condusă de Ioan Slavici, unde a publicat poezii, basme versificate și traduceri, debutând cu snoava versificată *Filozofii și plugarii* sub pseudonimul C. Boșcu. A publicat, de asemenea, și în revista „Familia” lui Iosif Vulcan, contribuind la conturarea reputației sale literare.

*Casa memorială „George Coșbuc.”
Bistrița-Năsăud*

În 1887 a plecat la Sibiu, unde a lucrat ca redactor la „Tribuna” până în 1889, perioadă extrem de fertilă pentru creația sa. A publicat numeroase poezii memorabile și a consolidat relațiile cu asociațiile culturale românești, precum AS-TRA, care l-au susținut în promovarea valorilor naționale și culturale. Prin poemul „*Nunta Zamfirei*” și alte lucrări, Coșbuc s-a impus ca un poet al satului și al tradițiilor populare.

În toamna anului 1889 a fost chemat la București de Titu Maiorescu și a intrat în cercul „Junimii”, unde a colaborat la publicații importante precum „*Convorbiri literare*”, „*Vatra*”, „*Sămănătorul*”, „*Viața literară*” și „*Viața românească*”. Consac-

rarea i-a venit în 1893 odată cu apariția volumului „*Balade și idile*”, primit cu entuziasm de public și critici. În 1895 s-a căsătorit cu Elena Sfetea, iar fiul lor, Alexandru, s-a născut pe 11 august. Au urmat volume care au confirmat prestigiul său literar, printre care „*Fire de tort*”, „*Cântece de vitejie*”, „*Ziarul unui pierde-vară*” și „*Drumul iubirii*”.

Pe lângă activitatea sa poetică, Coșbuc a fost un traducător prolific și erudit, abordând opere din mai multe limbi și tradiții culturale. El a tradus integral *Eneida* lui Vergiliu și a oferit alte traduceri semnificative din latină, italiană, germană sau literaturi orientale, inclusiv fragmente din *Odiseea* și poezii din lirica universală, introducând în poezia română forme poetice precum gazela orientală. Traducerea *Divinei Comedii* de Dante Alighieri este considerată una dintre capodoperele sale ca traducător, publicată postum între 1925 și 1932.

Recunoscut pe deplin de mediul academic, Coșbuc a fost ales membru corespondent al *Academiei Române* în 1898 și membru activ în 1916, recunoaștere a contribuției sale semnificative la cultura română. Deși poeziile sale erau recitate în contexte populare sau școlare, creația sa rămâne un element de bază în patrimoniul literar român, fiind inclusă în manuale și colecții de referință.

Viața poetului a fost marcată de pierderi personale: în 1900 și-a pierdut tatăl, iar în 1903 pe mama sa. Cea mai grea lovitură a fost moartea fiului Alexandru, în 1915, într-un accident de automobil, eveniment care l-a afectat profund și i-a temperat tonul ultimelor creații. În ciuda durerii, Coșbuc a continuat să scrie și să traducă până aproape de sfârșitul vieții. Ultima sa poezie publicată a fost „*Vulturul*” în revista „*Scena*”.

George Coșbuc s-a stins din viață la 9 mai 1918, la București, și a fost înmormântat la Cimitirul Bellu, lângă fiul său. Prin întreaga sa operă, inspirată din viața satului, tradițiile românești și cultura universală, el rămâne unul dintre marii clasici ai literaturii române, un poet care a îmbinat lirismul, prosodia rafinată și spiritul popular într-un mod inegalabil.

Opera lui George Coșbuc ocupă un loc esențial în literatura română prin valoarea artistică și prin rolul său în afirmarea specificului național. Poet al satului și al tradițiilor populare, Coșbuc a reușit să transpună în versuri viața rurală, obiceiurile, credințele și sensibilitatea țăranului român, conferindu-le demnitate și expresivitate artistică. Prin volume precum „*Balade și idile*” sau „*Fire de tort*”, el a cultivat o poezie narativă limpede, muzicală, accesibilă, dar profundă, contribuind la consolidarea limbii literare și la apropierea literaturii de publicul larg. În același timp, prin poezii cu tematică patriotică și socială, Coșbuc a exprimat idealurile naționale și aspirațiile colective ale epocii sale, devenind una dintre vocile reprezentative ale curentului sămănătorist și un clasic al literaturii române.

Mormântul lui
George Coșbuc.
Cimitirul Bellu, București

NUNTA ZAMFIREI

E lung pământul, ba e lat,
Dar ca Săgeată de bogat
Nici astăzi domn pe lume nu-i,
Și-avea o fată, – fata lui –
Icoană-ntr-un altar s-o pui
La închinat.

Și dac-a fost pețită des,
E lucru tare cu-nțeles,
Dar dintr-al prinților șirag,
Câți au trecut al casei prag,
De bună seamă cel mai drag
A fost ales.

El, cel mai drag! El a venit
Dintr-un afund de Răsărit,
Un prinț frumos și tinerel,
Și fata s-a-ndrăgit de el.
Că doară tocmai Viorel
I-a fost menit.

Și s-a pornit apoi cuvânt!
Și patru margini de pământ
Ce strimte-au fost în largul lor,
Când a pornit s-alerge-n zbor
Acest cuvânt mai călător
Decât un vânt!

Ca ieri, cuvântul din vecini
S-a dus ca astăzi prin străini,
Lăsând pe toți, din cât afund
O mie de crăimi ascund,
Toți craii multului rotund
De veste plini.

Și-atunci din tron s-a ridicat
Un împărat după-mpărat
Și regii-n purpur s-au încins,
Și doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins,
Ca niciodat.

Iar când a fost de s-a-implinit
Ajunul zilei de nuntit,
Din munți și văi, de peste mări,
Din larg cuprins de multe zări,
Nuntași din nouăzeci de țări
S-au răscolit.

De cum a dat în fapt de zori
Veneau cu fete și feciori
Trăsnind rădvanele de crai,
Pe netede poteci de plai:
La tot rădvanul patru cai,
Ba patru sori.

Din fundul lumii, mai din sus,
Și din Zorit, și din Apus,
Din cât loc poți gândind să bați
Venit-au roiuri de-mpărați
Cu stemă-n frunte și-mbrăcați
Cum astăzi nu-s.

Sosit era bătrânul Grui
Cu Sanda și Rusanda lui,
Și Ținteș, cel cu trainic rost,
Cu Lia lui sosit a fost,
Și Bardeș cel cu adăpost
Prin munți sâlhui.

Și alții, Doamne! Drag alint
De trupuri prinse-n mărgărint!
Ce fete dragi! Dar ce comori
Pe rochii lungi țesute-n flori!
Iar hainele de pe feciori
Sclipeau de-argint.

Voinicii cai spumau în salt;
Și-n creasta coifului înalt
Prin vulturi vântul viu vuia,
Vrun prinț mai tânăr când trecea
C-un braț în șold și pe prăsea
Cu celălalt.

Iar mai spre-amiazi, din depărtări
Văzutu-s-a crescând în zări
Rădvan cu mire, cu nănași,
Cu socri mari și cu nuntași,
Și nouăzeci de feciorași
Veneau călări.

Și ca la mândre nunți de crai
Ieșit-a-n cale-ales alai
De sfetnici mulți și mult popor
Cu muzici multe-n fruntea lor;
Și drumul tot era covor
De flori de mai.

Iar când alaiul s-a oprit
Și Paltin-crai a stărostit
A prins să sune sunet viu
De treasc și trâmbiți și de chiu
Dar ce scriu eu? Oricum să scriu
E nemplinit!

Și-atunci de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foișor
Ieși Zamfira-n mers isteț,
Frumoasă ca un gând răzleț,
Cu trupul nalt, cu părul creț,
Cu pas ușor.

Un trandafir în văi părea;
Mlădiul trup i-l încingea
Un brâu de-argint, dar toată-n tot
Frumoasă cât eu nici nu pot
O mai frumoasă să-mi socot
Cu mintea mea.

Și ea mergând spre Viorel,
De mână când a prins-o el,
Roșind s-a zăpăcit de drag,
Vătavul a dat semn din steag
Și atunci porniră toți șireag
Încetinel.

Și-n vremea cât s-au cununat
S-a-ntins poporul adunat
Să joace-n drum după tilinci:
Feciori, la zece fete, cinci,
Cu zdrângăneii la opinci
Ca-n port de sat.

Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor;
Se prind de mâini și se desprind,
S-adună cerc și iar se-ntind,
Și bat pământul tropotind
În tact ușor.

Iar la ospăț! Un râu de vin!
Mai un hotar tot a fost plin
De mese, și tot oaspeți rari,
Tot crai și tot crăiește mari,
Alături cu ghinărari
De neam străin.

A fost atâta chiu și cânt
Cum nu s-a pomenit cuvânt!
Și soarele mirat sta-n loc,
Că l-a ajuns și-acest noroc,
Să vadă el atâta joc
P-acest pământ!

De-ai fi văzut cum au jucat
Copilele de împărat,
Frumoase toate și întrulpi,
Cu ochi șireți ca cei de vulpi,
Cu rochii scurte până-n pulpi,
Cu păr buclat.

Și principi falnici și-ndrăzneți,
De-al căror buzdugan isteț
Perit-au zmei din iaduri scoși!
De-ai fi văzut jucând voioși
Și feți-voinici, și feți-frumoși,
Și logofeți.

Ba Peneș-împărat, văzând
Pe Barbă-Cot, piticul, stând
Pe-un gard de-alături privitor,
L-a pus la joc! Și-ntr-un popor
Sărea piticu-ntr-un picior
De nu-și da rînd!

Sunt grei bătrânii de pornit,
Dar de-i pornești, sunt grei de-oprit!
Și s-au pornit bărboșii regi
Cu sfetnicii-nvechiți în legi
Și patruzeci de zile-ntregi
Au tot nuntit.

Și vesel Mugur-împărat
Ca cel dintâi s-a ridicat
Și, cu păharul plin în mâini,
Precum e felul din bătrâni
La orice chef între români,
El a-nchinat.

Și-a zis: Cât mac e prin livezi,
Atâția ani la miri urez!
Și-un prinț la anul! blând și mic,
Să crească mare și voinic,
Iar noi să mai jucăm un pic
Și la botez!

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Poemul-baladă „*Nunta Zamfirei*” a aparut în 1889 în ziarul „*Tribuna*” din Sibiu, apoi, într-o variantă revizuită, în „*Convorbiri literare*” (martie, 1890) și în volumul „*Balade și idile*”, București.

A fost scrisă „la capătul celor mai rodnici ani” din viața creatoare a poetului, petrecuți în redacția ziarului sibian. Este perioada marcată de un mare entuziasm față de basmul popular, exprimat în poezia *Atque nos!* și concretizat în numeroase versificări.

Alături de „*Craiasa Zânelor*” și „*Moartea lui Fulger*”, „*Nunta Zamfirei*” reflectă modificarea atitudinii poetului față de folclor și maturizarea rapidă a talentului său. Coșbuc urmează îndemnul primului său critic, Gh. Bogdan-Duică, și renunță la simpla versificare de basme în favoarea tratării artistice a unor motive populare, pe urmele lui Alecsandri și Eminescu.

În „*Nunta Zamfirei*”, din basm este reținut doar motivul final. Acesta fusese schițat prin câteva elemente (veselia, manifestată în joc și cânt, ce a cuprins „o lume de-a lungul și-o lume de-a latul” și la care au participat „o sută de țari”) în încheierea amplului basm versificat *Cetina Dalba*, publicat în același an, dar scris anterior. Dintr-un motiv expedit în basm, unde accentul cade asupra peripețiilor epice premergătoare, nunta devine acum însăși tema poeziei, amplificându-și semnificațiile o dată cu dezvoltarea independentă într-un scenariu epico-descriptiv ce urmează, în punctele principale, ritualul nunții

țărănești, cu unele elemente locale din zona Năsăudului.

În afara basmului, Coșbuc valorifică aici și alte specii folclorice, în primul rând orația de nuntă, caracterizată prin transpunerea fenomenului real în plan alegoric, precum și bogata sa informație etnografică. Asimilând și stăpânind suveran toate

aceste elemente, poetul năsăudean creează un poem de mare originalitate, în cuprinsul căruia aspectele de viață reală și reminiscențele de basm se contopesc organic, conferind întregului acea notă de indeterminare și universalitate ce face din „*Nunta Zamferei*” întruchiparea fericită a însăși ideii de nuntă, cu tot ce presupune ea în

concepția poporului: împlinirea firească a iubirii celor doi tineri, „intrarea lor în lume” (A. Fochi), adică integrarea socială și cosmică și deschiderea perspectivei perpetuării infinite a vieții.

Nunta este sărbătoare laică pentru individ și colectivitate, este manifestare de solidaritate, desfășurare de fast și explozie de veselie. Ea este spectacol și ceremonie, având semnificația unui rit inițiat, ce include elemente dionisiace.

Coșbuc a fost un mare poet-artist, care a știut să creeze un vers original, flexibil, ușor și plastic, încadrându-l într-o atmosferă de înaltă poezie, unde puterea de idealizare nu depășește realitatea, unde imaginea capătă colorit de alegorie, dar nu este fantastică, unde ideea se conturează ușor pe subiect, dar nu este exagerat de profundă, căci personalitatea lui Coșbuc rămâne încadrată definitiv în seva pământului strămoșesc, asemenea unui stejar al tradiției și al vieții patriarhale.

CURIOZITĂȚI LITERARE

„*Nunta Zamferei*” este cea mai cunoscută creație poetică a lui George Coșbuc și reprezintă o baladă cultă în care naratorul îmbină elemente epice și lirice pentru a crea un tablou grandios al unei nunți țărănești, care depășește limitele timpului și spațiului. Balada a apărut în anul 1889 în revista *Tribuna* din Sibiu și a fost publicată ulterior în *Convorbiri literare*, consacrandu-l pe Coșbuc ca unul dintre poeții importanți ai literaturii române moderne.

Genul și specificul artistic

„*Nunta Zamferei*” este o baladă cultă, adică o operă epică în versuri inspirată din folclor, dar organizată artistic cu mijloace proprii ale poeziei culte. Spre deosebire de balada populară, care este transmisă oral și anonimă, balada cultă are autor cunoscut și combină nararea epică cu expresivitatea lirică, folosind simboluri, figuri de stil și un limbaj poetic elevat.

Tema

Tema principală a baladei este **datina nunții**, privită ca un moment central în viața comunității rurale, dar și ca simbol al *uniunii, continuității și regenerării comunității umane*. Evenimentul nunții este transpus într-o atmosferă feerică, sugerând faptul că acest ritual reprezintă una dintre marile sărbători ale vieții și ale destinului colectiv.

Ideea

Ideea operei este aceea că *nunta este un simplu eveniment social, dar și un moment sacru, plin de semnificații cosmice și arhetipale*. Prin unirea dintre mire și mireasă începe o nouă etapă a existenței, iar miracolul nașterii și al vremurilor viitoare este celebrat și binecuvântat în mod colectiv. Astfel, nunta devine un simbol al *continuării vieții și al reînnoirii lumii* pentru comunitate.

Momentele operei

Balada se desfășoară ca un adevărat spectacol epic:

1. Introducerea în acțiune – Textul debutează cu un vers narativ care evocă spațiul larg al pământului și îl introduce pe Săgeată-împărat și fiica sa, **Zamfira**, fete de o frumusețe rară, dorită de mulți. Vestea nunții ei cu **Viorel**, un tânăr frumos dintr-un „afund de Răsărit”, se răspândește ca vântul.

2. Pregătirea și sosirea nuntașilor – Cuvântul despre nuntă călătorește în jurul lumii, iar nuntași din „nouăzeci de țări” venit cu alaiuri impresionante, formând o adunare fastuoasă.

3. Apariția Zamfirei – Când vine momentul să apară mireasa, Zamfira își face intrarea într-un decor feeric, iar descrierea ei sugerează atât frumusețea fizică, cât și aura spirituală a personajului.

4. Ceremonia și hora – După ce se cunună, participanții încep să joace o horă amplă, cu un ritm vivace și o organizare care ține de datină, sugerând unitatea comunității și bucuria colectivă.

5. Ospățul și urările – La ospăț se adună mese încărcate, iar cei mai importanți participanți: crai, regi, domni, se bucură și înalță urări pentru mirii nou căsătoriți, făcând referire la prosperitatea și viitorul lor.

Caracterizarea personajelor

este portretizată ca o fată excepțional de frumoasă, cu trăsături idealizate și atribuite aproape simbolic, fiind prezentată ca o „icoană” care merită admirată. Frumusețea ei este catalizatorul evenimentului și atrage privirile tuturor.

Viorel – Mirele, un prinț frumos și tinerel, venit dintr-un loc îndepărtat. El este

alesul Zamfirei și reprezintă figura masculină eroică, ideală, integrată în atmosfera festivă ca simbol al noii generații.

Săgeată-împărat – Tatăl Zamfirei, bogat și respectat, simbolizează legătura tradițională și autoritatea familială în cadrul comunității rurale, gazdă a unei nunți grandioase.

Nuntași, regi, crai, domni, piticul Barba-

Cot și alții – Aceștia apar mai degrabă ca figuri simbolice, fără caracterizare individuală, dar creează un tablou epic vast și festiv, reprezentând comunitatea și diversitatea social-culturală în jurul evenimentului.

Elemente semnificative și simbolice

Nunta ca simbol cosmic – Evenimentul este mărit, suprarreal, iar prezența a „nouăzeci de țări” și a enumerărilor fastuoase sugerează un simbol al întregii lumi, ca și cum nunta lui Viorel și a Zamfirei ar reprezenta o ceremonie universală a vieții.

Hora și dansul – Dansul comun, hora, este un simbol al *unității colective*, al legăturii dintre generații și al tradiției care unește oamenii în celebrare și speranță.

Ospățul și urările – Oferirea mesei bogate și urările pentru mirii tineri simbolizează *prospicitatea, fecunditatea și binecuvântarea viitorului*.

Semnificații literare și culturale

„Nunta Zamfirei” este o frumoasă poveste despre o nuntă cu *imagini poetice a satului românesc*, a datinilor sale și a bucuriei comunitare. Prin intermediul acestei balade, Coșbuc reunește elemente tradiționale și simbolice pentru a evidenția importanța momentelor de trecere (căsătoria, nașterea) în viața fiecărei comunități, transpunându-le într-un registru mitic și universal.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Reflecțați asupra motivului călătoriei invitaților la nunta Zamfirei: ce simbolizează acest drum lung și efortul de a ajunge la sărbătoare? Cum ar putea fi comparat cu eforturile din viața reală pentru a menține legăturile familiale?
2. Analizați importanța unității comunității în baladă: cum reușește Coșbuc să redea armonia și coeziunea satului prin evenimentul nunții? Ce învățăminte trageți pentru viața socială contemporană?
3. Discutați despre rolul Zamfirei ca personaj central: cum influențează prezența și comportamentul ei evoluția poveștii și percepția cititorului? Care ar fi perspectiva voastră dacă ați fi în locul ei?
4. Reflecțați asupra diferențelor dintre lumea rurală descrisă de Coșbuc și viața urbană contemporană: ce valori tradiționale din baladă ar putea fi translate în societatea modernă?

5. Cum se împletesc elementele feerice și cele realiste în baladă? Care este mesajul pe care îl transmite Coșbuc prin această combinație și cum l-ați interpreta din perspectiva voastră?
6. Analizați dinamica relațiilor dintre invitați: ce învățături despre prietenie, politețe și solidaritate puteți extrage din comportamentul lor în cadrul nunții?
7. Reflecție personală: dacă ați fi martori ai nunții Zamfirei, ce impresie v-ar lăsa despre valorile și tradițiile românești? Ce v-ați dori să păstrați sau să transmiteți mai departe?
8. Perspective morale: ce rol are respectul față de tradiții și față de persoane mai în vârstă în baladă? Cum se aplică aceste principii în viața voastră și în societatea de azi?
9. Cum vedeți echilibrul dintre bucuria individuală și responsabilitatea față de comunitate în „*Nunta Zamfirei*”? Reflecțați prin exemple din propria experiență sau din alte texte literare studiate.
10. Reflecție comparativă: comparați nunta Zamfirei cu un eveniment festiv contemporan (nuntă, botez sau altă sărbătoare). Ce trăsături culturale se păstrează, ce s-a pierdut și ce credeți că ar fi important să revalorizați?

TEORIE ȘI ANALIZĂ

Hiperbola este exagerarea în plus sau în minus a calităților sau cusurilor pe care le au ori le pot avea lucrurile, ființele sau ideile.

Hiperbola se exprimă mai des cu ajutorul comparațiilor și al metaforelor.

Sunt realizate cu ajutorul comparației hiperbole ca: „*are o gură cât o șură*”; „*s-a făcut inima cât un purice*”; „*cuvintele se revărsau ca o vâltoare de scânteii gata să aprindă tot ce întâlnește în cale*.” (Liviu Rebreanu, *Răscoala*).

HIPERBOLA este un procedeu literar artistic prin care se exagerează intenționat însușirile unei ființe sau caracteristicile unui obiect, fenomen, sau ale unei întâmplări, cu scopul de a-l impresiona pe cititor mai puternic.

a) Hiperbole realizate prin metafore (exemple):

„*Fețișoara lui,*

Spuma laptelui” (*Miorița*);

b) „*Și vorba-i tunet, răsufletul ger,*

Iar barda din stânga-i ajunge la cer,

Și vodă-i un munte.” (George Coșbuc, *Pașa Hassan*).

Feeria este un procedeu artistic și un **element stilistic** folosit în literatură și în teatrul tradițional pentru a crea **o atmosferă de poveste, de fermecare și de minunat**, în care evenimentele și personajele par desprinse din imaginație, din basme sau din lumea miturilor.

Feeria se caracterizează prin:

1. **Prezența elementelor supranaturale sau fabuloase** – zâne, spirite, forțe misterioase, obiecte fermecate.

2. **Atmosferă de basm** – decorul, timpul și personajele sunt sugerate ca într-o lume de poveste, fără rigori ale realității istorice sau cotidiene.
3. **Contraste între real și imaginar** – elementele feerice intră în contact cu lumea reală și creează o stare de „miracol” sau „minune”.
4. **Rol estetic și simbolic** – feeria există ca ornament, dar totodată facilitează sugestia unor idei sau stări interioare (ex.: bucurie, dor, speranță) care depășesc limitele existenței cotidiene.

FEERIA este modul de a reda lumea în literatură în care elementele fabuloase, miraculoase sau supranaturale sunt prezentate ca parte integrantă a realității literare, pentru a crea o atmosferă magică și o semnificație simbolică mai profundă.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă o continuare a baladei în care Zamfira își povestește nunta nepotelor săi: ce-ar spune și cum ar descrie atmosfera?
2. Ați putea rescrie două strofe cheie din baladă într-un limbaj modern (prozaic)? Argumentați ce câștiga și ce pierdea textul.
3. Cum ați crea un tablou vizual al nunții Zamfirei? Ce imagini ați include pentru a reda atmosfera festivă?
4. Descrieți o scenă a nunții din perspectiva unui nuntăș venit dintr-o țară îndepărtată (inventată).
5. Dacă „*Nunta Zamfirei*” ar fi ecranizată, ce elemente scenografice ați propune pentru atmosfera feerică?
6. Scrieți un mic monolog al tatălui Zamfirei înainte ca alaiul să ajungă în sat.
7. Ce semnificație ar avea muzica și dansul în această baltă dacă ar fi interpretate de o orchestră contemporană?
8. Faceți analogii între nunta Zamfirei și un eveniment modern de tip sărbătoare de familie.
9. Realizați un text imaginar în care un nuntăș povestește despre Zamfira copiilor săi.
10. Cum ar putea fi folosit motivul horei din baladă ca simbol al unității comunitare într-un eseu modern?

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Credeți că „*Nunta Zamfirei*” a devenit una dintre cele mai cunoscute balade ale lui Coșbuc? De ce?
2. Ce rol are elementul feeric (basmicul) în accentuarea temei nunții?
3. Cum ar interpretați prezența „crailor” și „împăraților” în contextul unei nunți țărănești?
4. Puteți identifica momente în care textul culminează spre un eveniment-cheie? Care sunt acestea?
5. În ce măsură temele tradiției și ritualului sunt importante pentru cultura româ-

nească reprezentată de Coșbuc?

6. Credeți că poezia păstrează un ritm similar cu cântecele populare? Argumentați.
7. Discutați despre importanța limbajului poetic și a muzicalității în receptarea baladei.
8. Dacă ar exista un alt personaj central în baladă în afară de Zamfira, cine ar fi și de ce?
9. Ce învățăminte despre viața comunității satului se pot extrage din această baladă?
10. Exprimați-vă părerea: „Nunta este mai importantă ca simbol decât ca eveniment concret în baladă.” Sunteți de acord sau nu?

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. **Analizați semnificația nunții ca datină tradițională.** Scrieți un paragraf argumentativ (10–12 rânduri) în care să explicați ce rol social și simbolic are nunta în comunitatea prezentată în baladă. Includeți un fragment relevant din text și comentați-l.
2. **Realizați portretul Zamfirei.** Alcătuiți o caracterizare directă și indirectă (aprox. 20 de rânduri), folosind două citate sugestive. Evidențiați trăsăturile fizice și morale și explicați rolul ei în desfășurarea acțiunii.
3. **Identificați elementele de basm și feerie.** Extrageți două exemple din text (personaje mitice, exagerări, imagini fabuloase) și comentați-le într-un scurt eseu (15 rânduri), explicând cum contribuie acestea la caracterul spectaculos al operei.
4. **Analizați imaginile artistice.** Selectați două imagini poetice care redau atmosfera de sărbătoare și realizați analiza lor stilistică (figuri de stil, efect artistic, stare transmisă).
5. **Comentați motivul veștii răspândite în lume.** Redactați un text de 10–15 rânduri în care să explicați cum este amplificată importanța nunții prin participarea invitaților din diferite ținuturi.
6. **Interpretați semnificația numelor simbolice (Paltin-Crai, Muger-Împărat etc.).** Scrieți un paragraf explicativ în care să arătați ce sugerează aceste nume și ce efect artistic produc asupra cititorului.
7. **Analizați limbajul baladei.** Identificați exemple de expresii populare și elemente de limbaj cult și explicați, în 15 rânduri, cum se îmbină acestea pentru a crea muzicalitate și autenticitate.
8. **Realizați o comparație cu o nuntă tradițională românească reală.** Redactați un text comparativ (15–20 de rânduri) în care să evidențiați asemănări și deosebiri între nunta din baladă și o nuntă populară autentică.
9. **Interpretați finalul baladei.** Scrieți un scurt eseu (15 rânduri) în care să explicați ce transmite finalul despre continuitatea tradițiilor și despre bucuria colectivă a comunității.
10. **Demonstrați apartenența operei la specia baladei culte.** Redactați un text de 15–20 de rânduri în care să evidențiați cel puțin trei trăsături ale baladei (narațiune în versuri, caracter epic, personaje numeroase, elemente fabuloase etc.) și să explicați rolul lor în crearea atmosferei festive.

George Coșbuc (1866–1918) a fost unul dintre cei mai importanți poeți ai literaturii române de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Poezia sa se caracterizează prin muzicalitate, claritate, limbaj accesibil și inspirație folclorică.

„*Nunta Zamferei*”, publicată în volumul „*Balade și idile*”, este una dintre cele mai cunoscute creații ale lui Coșbuc. Poezia aparține genului epic în versuri și este considerată o baladă cultă, având la bază motive și structuri inspirate din folclor.

Tema operei este nunta tradițională, văzută ca un eveniment de amploare, care adună o lume întreagă și transformă satul într-un spațiu al bucuriei colective. Vestea nunții Zamferei se răspândește pretutindeni, iar la ospăț participă personaje cu nume simbolice și mitice, ceea ce conferă textului o atmosferă de feerie și de basm. Nunta este un eveniment familial important și un simbol al continuității vieții, al armoniei și al unității comunității.

Limbajul poeziei îmbină elemente populare cu expresivitate cultă, iar ritmul vioi și imaginile plastice sugerează muzica, dansul și energia sărbătorii. Coșbuc reușește să creeze o lume idealizată, în care tradiția este celebrată, iar frumusețea vieții rurale este pusă în valoare.

George Coșbuc ocupă un loc important în literatura română prin modul în care a valorificat universul satului și tradițiile românești. Crescut într-un mediu rural, poetul a cunoscut îndeaproape obiceiurile, credințele și mentalitățile lumii țărănești, pe care le-a transpus cu autenticitate și sensibilitate în opera sa. Poezia lui se remarcă prin echilibru, armonie și claritate, fiind accesibilă și în același timp profundă. Coșbuc a fost preocupat de viața cotidiană a țăranilor, de iubire, de muncă, de familie și de evenimentele esențiale ale existenței, precum nunta sau moartea.

„*Nunta Zamferei*” este o creație reprezentativă pentru viziunea sa artistică. Prin hiperbolă și prin introducerea unor personaje cu rezonanță mitică, poetul amplifică dimensiunea evenimentului, transformându-l într-o adevărată feerie. Atmosfera este dominată de veselie, muzică și culoare, iar întreaga comunitate participă la bucuria tinerilor.

Dincolo de fastul descrierii, poezia transmite un mesaj despre importanța tradițiilor și despre rolul comunității în viața individului. Nunta simbolizează continuitatea vieții și armonia socială, iar participarea numeroșilor invitați sugerează solidaritatea și unitatea lumii rurale. Limbajul bogat în imagini și ritmul antrenant creează impresia unei hore nesfârșite, în care toți sunt uniți prin bucurie.

„*Nunta Zamferei*” rămâne una dintre cele mai expresive poezii dedicate tradiții-

lor românești, demonstrând talentul lui George Coșbuc de a transforma un obicei popular într-o operă literară de mare valoare artistică.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- ✚ **Aliterație** – repetarea sunetelor inițiale pentru efect ritmic. *Ex.: „Vântul vâjâia violent printre văi.”*
- ✚ **Onomatopee** – cuvânt care reproduce sunete din natură sau acțiuni. *Ex.: „Zumzăiau albinele printre flori.”*
- ✚ **Personificare** – atribuirea unor calități umane unui obiect sau fenomen. *Ex.: „Frunza dansează pe vânt.”*
- ✚ **Hiperbolă** – exagerare intenționată pentru efect dramatic. *Ex.: „Am așteptat o veșnicie.”*
- ✚ **Ironie** – exprimare prin contrast între ce se spune și ce se înțelege. *Ex.: „Ce minunat, încă un examen!”*

OCTAVIAN GOGA (1881 - 1938)

Octavian Goga se naște la 1 aprilie 1881 în satul Rășinari, de lângă Sibiu, fiul preotului ortodox Iosif Goga și al soției sale, Aurelia, învățătoare. Goga a fost un poet român, ardelean, de origine aromână, politician de extremă dreaptă, și prim-ministrul României din 28 decembrie 1937 până la 11 februarie 1938. Membru al Academiei Române din anul 1920.

Între anii 1886-1890, Goga a urmat școala primară din satul natal. Cea mai mare parte a vacanțelor, așa cum povestește autorul în diverse texte autobiografice, și le-a petrecut în satul natal al tatălui său. Satul se află pe Târnava Mică, astăzi fiind parte a comunei Cetatea de Baltă și circa 20% din familiile din sat poartă numele de Goga. În 1890, poetul s-a înscris la liceul de stat din Sibiu (astăzi Liceul Gheorghe Lazăr), ale cărui cursuri l-a urmat până în 1899, când s-a transferat la liceul românesc din Brașov. La absolvirea liceului, în 1900 s-a înscris la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Budapesta, continuându-și apoi studiile la Berlin și încheindu-le în 1904.

În ziarul *Tribuna* (Sibiu) a fost publicată prima poezie, *Atunci și acum*, semnată Tavi. Ion Pop-Reteganul de la *Revista ilustrată* (Bistrița) i-a scris la poșta redacției: „Ai talent, tinere amic, cultivează-l cu diligență, că poți deveni mare. Ziua bună de dimineață se arată. Nu cumva să neglijezi datorințele de student”. După aceste încurajări, i se publică pe o jumătate de pagină poezia *Nu-i fericire pe pământ*, Goga, elev la liceul cu limba de predare maghiară din Sibiu, încă nu împlinise șaptesprezece ani.

În 1905 a apărut la Buda-pesta volumul *Poezii*, reeditat apoi de editura Minerva la București, în 1907 și la Sibiu, în 1910. După acest debut editorial, „adevărat eveniment literar”, poetul a intrat tot mai mult în conștiința opiniei publice. Criticul literar Ion Dodu Bălan

Casa-muzeu „Octavian Goga” din localitatea Ciucea, județul Cluj (România)

aprecia că volumul lui Goga „înseamnă începutul unei noi epoci pentru sufletul nostru românesc”, pentru că „nimeni n-a întrecut la noi vigoarea, puritatea și muzica limbii, bogăția colorilor, originalitatea ideilor, seninătatea concepțiilor, candoarea expresiilor și fondul sănătos național, ce se concentrează în aceste poezii” Poeziile din acest volum sunt considerate „creațiuni geniale” și cei mai valoroși critici „înțeleg rosturile sociale, naționale și estetice ale acestei apariții în istoria literaturii românești.”

Până la declanșarea primului război, Goga s-a impus ca ziarist strălucit prin articolele publicate în revista *Țara noastră*, ziarul *Epoca*, *Adevărul*, revista *Flacăra* și revista *România*, proza sa jurnalistică fiind comparabilă, stilistic și tematic, cu a celei eminesciene.

Goga și-a axat publicistica pe problemele „românismului”. Prin revista „*Luceafărul*” a reușit să-și întărească legăturile culturale cu România, spre unirea politică de mai târziu. Și revista *Țara Noastră*, axată pe ideologia lui Goga, și-a întărit legătura cu oamenii de la sate, fiindu-le sfătuitor, dar și un factor capabil să le rezolve nevoile spirituale și materiale.

Deși puțin numeroasă, inegală și aflată sub nivelul realizărilor din poezie, dramaturgia lui Goga, mai ales prin *Domnul notar*, a fost un reper urmat mai târziu. Premiera piesei a avut loc la Teatrul Național din București, la 14 februarie 1914. Goga a lăsat, sub formă de proiect, și două piese într-un act *Sonata luni* și *Lupul*, sceneta *Fruntașul*.

Activitatea literară a lui Octavian Goga a fost dublată de o susținută activitate politică-socială. Goga a devenit, la începutul secolului al XX-lea, mesager al tuturor aspirațiilor susținute de românii transilvăneni. În septembrie 1906, Goga a fost ales secretar literar al Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român. Prin articole publicate în revista *Țara noastră*, a adoptat o poziție critică față de exploatarea la care erau supuși țăranii din România și față de

guvernării de atunci. Ca o consecință a acestor atitudini curajoase, Goga a fost deținut în iarna anului 1911 timp de o lună în penitenciarul din Seghedin, unde a fost vizitat de Caragiale, care a protestat în articolul „*Situație penibilă*” împotriva arestării. După doi ani, în 1911, Goga a fost din nou arestat la Seghedin.

După izbucnirea primului război mondial, Goga s-a stabilit în România, continuând de acolo cu tenacitate lupta pentru eliberarea Transilvaniei și pentru desăvârșirea unității statale. Din cauza activității sale politice în România, guvernul de la Budapesta i-a intentat lui Goga – ca cetățean austro-ungar – un proces de înaltă trădare, fiind condamnat la moarte în contumacie. S-a înrolat în armata română și a luptat ca soldat, în Dobrogea.

La încetarea ostilităților și semnarea păcii de la București, Goga a fost nevoit să părăsească România, plecând în Franța. În vara anului 1918 s-a constituit la Paris Consiliul național al unității române, forum de presiune asupra marilor puteri pentru obținerea unității statale românești. La începutul anului 1919, Goga s-a reîntors în România reîntregită.

Prin acordarea la 21 martie 1906 a premiului „*Năsturel Herescu*” pentru volumul de debut, creația poetică a lui Octavian Goga a primit consacrarea Academiei Române. În 1920, Goga a fost ales membru al Academiei discursul de recepție fiind intitulat Coșbuc. În 1924, poetul a primit Premiul Național de poezie, iar Mihail Sadoveanu pentru proză.

Considerat poet al neamului, pe ambii versanți ai Carpaților, poetul s-a bucurat, la numai 25 de ani, de un prestigiu literar remarcabil. La 5 mai 1938, în parcul Castelului de la Ciucea poetul a suferit un infarct cerebral și a intrat în comă. În ziua de 7 mai 1938, s-a stins din viață la vârsta de 57 de ani. Ulterior trupul poetului a fost înmormântat la conacul lui Goga de la Ciucea, conform dorinței acestuia.

BĂTRÂNI

De ce m-ați dus de lângă voi,
De ce m-ați dus de-acasă?
Să fi rămas fecior la plug,
Să fi rămas la coasă.

Atunci eu nu mai rătăceam
Pe-atâta căi răzlețe,
Și-aveați și voi în curte-acum
Un stâlp la bătrânețe.

M-aș fi-nsurat când isprăveam
Cu slujba la-mpăratul,
Mi-ar fi azi casa-n rând cu toți...
Cum m-ar cinsti azi satul...

Câți ai avea azi dumneata
Nepoți, să-ți zică: „Moșu...”
Le-ai spune spuză de povești...
Cu Împăratul Roșu...

Așa... vă treceți, bieți bătrâni,
Cu rugă la Preacurata,
Și plânge mama pe ceaslov,
Și-n barbă plânge tata...

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Poezia „Bătrâni” de Octavian Goga se înscrie în lirica tradiționalistă de la începutul secolului al XX-lea și reflectă una dintre temele fundamentale ale creației sale: drama satului românesc și suferința tăcută a oamenilor simpli. Goga este cunoscut drept „poetul pătimirii noastre”, deoarece întreaga sa operă exprimă solidaritatea cu lumea rurală, cu durerile și nedreptățile ei. În acest context, poezia „Bătrâni” devine o meditație profundă asupra despărțirii, a vinovăției și a singurătății părinților rămași acasă.

Textul este construit sub forma unei confesiuni lirice. Eul liric, aflat departe de casă, își exprimă regretul pentru plecarea sa și pentru suferința provocată părinților. Întrebarea reluată obsesiv „*De ce m-ați dus de lângă voi, / De ce m-ați dus de-acasă?*” are valoare retorică și exprimă zbuciumul interior al celui înstrăinat. Nu este o întrebare adresată cu adevărat părinților, ci o lamentație, o formă a muștrării de conștiință. Repetiția accentuează durerea și creează un ton elegiac.

Contextul literar al poeziei este marcat de orientarea tradiționalistă și de preocuparea pentru lumea satului transilvănean. În epoca în care scria Goga, mulți tineri părăseau mediul rural în căutarea unui trai mai bun, iar această ruptură genera drame familiale și sufletești. Poezia surprinde tocmai această realitate: bătrânii rămân singuri, așteptându-și copiii, iar dorul devine o povară zilnică. Astfel, textul depășește experiența individuală și capătă valoare generalizatoare, sugerată chiar de titlul nearticulat, „Bătrâni”, care trimite la o categorie umană universală.

Imaginile poetice sunt simple, dar încărcate de semnificații. Dorința eului liric de a fi rămas „fecior la plug” sau „la coasă” simbolizează atașamentul față de pământ și față de tradiția muncii rurale. Plugul și coasa sunt importante unelte agricole, dar ci simboluri ale continuității, ale legăturii cu strămoșii și ale ordinii firești a vieții. Prin aceste elemente, poetul sugerează că adevărata împlinire ar fi fost rămânerea în spațiul natal, în mijlocul familiei.

Portretul bătrânilor este realizat indirect, prin evocarea gesturilor și a trăirilor lor. Versurile

„Și plânge mama pe ceaslov,

Și-n barbă plânge tata...” sunt de o mare forță emoțională. Mama este surprinsă în rugăciune, lângă ceaslov, cartea de slujbă, ceea ce indică refugiul în credință și speranță. Tata, care „plânge-n barbă”, își ascunde durerea, sugerând demnitatea și suferința reținută a bărbatului de la țară. Lacrimile lor sunt discrete, dar adânci, iar imaginea creează un tablou al singurătății și al așteptării neîmplinite.

Tema centrală a poeziei este regretul și vinovăția față de părinții îmbătrâniți. Se conturează, în același timp, și tema trecerii timpului. Bătrânețea este asociată cu slăbiciunea, cu rugăciunea și cu resemnarea. Timpul devine un factor implacabil

care adâncește distanța dintre generații. Eul liric conștientizează că plecarea sa a accelerat suferința părinților, iar această conștientizare transformă poezia într-o elegie a dorului.

Din punct de vedere stilistic, limbajul este sobru, apropiat de graiul popular, ceea ce conferă autenticitate și naturalețe discursului liric. Repetițiile, interogațiile retorice și imaginile vizuale contribuie la intensitatea emoțională. Tonul este grav, meditativ, iar muzicalitatea versurilor susține atmosfera de tristețe și nostalgie.

Semnificația poeziei depășește cadrul rural concret și devine universală. vorbește despre responsabilitatea morală a copiilor față de părinți, despre fragilitatea legăturilor familiale în fața distanței și despre importanța rădăcinilor. Mesajul textului este unul profund uman: oricât de departe ar pleca omul, el rămâne legat sufletește de casa părintească, iar ignorarea acestei legături aduce suferință și remușcare.

Prin această poezie, Octavian Goga reușește să concentreze drama unei întregi lumi într-o confesiune simplă și tulburătoare. „Bătrâni” rămâne o creație reprezentativă pentru lirica sa și pentru literatura română tradiționalistă, evidențiind valorile fundamentale ale familiei, credinței și atașamentului față de pământul natal.

NOI

La noi sunt codri verzi de brad
Și câmpuri de mătăasă;
La noi atâția fluturi sunt,
Și-atâta jale-n casă.
Privighetori din alte țări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece și flori
Și lacrimi multe, multe...

Pe boltă, sus, e mai aprins,
La noi, bătrânul soare,
De când pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare...
La noi de jale povestesc
A codrilor desigur,
Și jale duce Murășul,
Și duc tustrele Crișuri.

La noi nevestele plângând
Sporesc pe fus fuiorul,
Și-mbrățișându-și jalea plâng
Și tata, și feciorul.
Sub cerul nostru-nduioșat
E mai domoală hora,
Căci cântecele noastre plâng
În ochii tuturor.

Și fluturii sunt mai sfioși
Când zboară-n zări albastre,
Doar roua de pe trandafiri
E lacrimi de-ale noastre.
Iar codrii ce-nfrățiți cu noi
Își înfioară sânul
Spun că din lacrimi e-mpletit
Și Oltul, biet, bătrânul...

Avem un vis neîmplinit,
Copil al suferinții,
De jalea lui ne-am răposat
Și moșii, și părinții...
Din vremi uitate, de demult,
Gemând de grele patimi,
Deșertăciunea unui vis
Noi o stropim cu lacrimi...

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

În cadrul dezvoltării poeziei românești, Octavian Goga este cel mai autentic continuator al lui Eminescu. Prin excelență liric, Goga este, ca și Eminescu, un exponent al poporului. El a intuit mai mult ca oricare altul valoarea poetică a doinei, a cântecului de jale, murmurat ca pentru sine însuși, dar cu atât mai emoționant, mai convingător, mai omenesc.

Poezia „*Noi*” este o doină cultă în care tendința, revolta împotriva asupririi naționale și sociale a românilor din Ardeal se transformă în artă superioară, într-un mod surprinzător și original. Versurile lui Goga vehiculează aproape niște concepte: „*jale*”, „*lacrimi*”, „*cântece*”, „*suferință*”, „*patimi*”, împreună cu elemente ale naturii, luate de asemenea, la nivelul generalităților, fără închegarea unei imagini pictorice, individualizatoare: „*codri verzi de brad*”, „*câmpuri de mătăasă*”, „*fluturi*”, „*privighetori*”, „*Murul*”, „*Oltul*”, etc.

Titlul e simbolic: cuvântul semnifică nu numai ființa noastră națională, ci însăși țara, spațiul ei geografic și etnic. La noi este locul de baștină, cu „*codri verzi de brad*”, „*câmpuri de mătase*”, cu „*plaiuri scăldate în soare*”, cu „*flori și cântece de horă*”. La noi e pământul străbun. Sunt „*Crișurile*” și „*Oltul*”, în apele cărora e glas de durere. Om și țară suntem noi, iar poetul, conștiința și inima îndurerată a țării.

Versurile, aluzive prin tâlcul cuvintelor simbolice, condensează în ele și nostalgii, și daruri nespuse, suferință și neliniști. Farmecul sraniu, răscolitor al poeziei rezultă din simplitatea lexicului evocator, de proveniență populară, cu valoare unor concepte de jale, suferință, patimi, cărora li se alătură altele, ce domnesc țara. Natura e socială în poezia lui Goga. Umanizată în poezia „*Noi*”, ea personifică suferința, ca în doina de jale; proiecția ei este simbolică. Relația dintre

țară și om, realizată prin juxtapunerea stărilor sufletești cu elementele care definesc spațiul geografic și entic al țării, capătă rezonanțe grave ale sentimentului de jale al unor tulburătoare neliniști.

Durerea unui neam, străin în propria-i țară, vibrează în petalele florilor, în desișul codrilor, în apele Mureșului și ale Crișurilor. Jalea unui întreg popor obidit este povestită de codri seculari, este purtată din hotar în hotar, de Mureș și de „tustrele Crișuri”. Natura plânge împreună cu oamenii: nevestele, părinții, feciorii. Însuși bătrânul Olt e „împletit” din lacrimile vărsate secole de-a rândul. Motivul acestei lamentații generale este „visul neîmplinit”, „copil al suferinței”, nutrit de milenii de poporul asuprit, este visul eliberării naționale și sociale de a cărui jale „ne-am răposat / și moșii și părinții”.

Poezia este scrisă într-un limbaj aluziv, cu aspect conspirativ, misterios. Prevestirea unei „zile mărețe” nu putea fi acută în acele împrejurări, în mod direct, ci prin intermediul unei abundențe metaforice pline de subînțelesuri: „La noi sunt codri verzi de brad (...) Noi o stropim cu lacrimi”.

Expresia unei revolte împotriva asupririi naționale și sociale a românilor din Ardeal, devine în poezia „Noi” o artă superioară, care poartă nota autenticității și originalității liricii lui Goga în general. Poetul utilizează frecvent conceptele: suferință, lacrimi, jale, patimi, pe care le asociază, în evocare imagini picturale, cu elemente ale naturii: „câmpuri de mătăasă”, „privighetori”, „tustrele Crișuri” etc. Ființa poetului se contopește cu cea a poporului său, înlocuind pe „eu” cu „noi”, ceea ce conferă poeziei o notă de simplitate, și totodată un mare rafinament artistic. Sentimentul de jale este accentuat în poezie și în anaforicul „la noi”, de 3 ori în strofa I, de alte 2 ori în următoarele două strofe, precum și de epiforicul „plâng”, de 3 ori în strofa a III-a. Versul final: „Deșertăciunea unui vis / Noi o stropim cu lacrimi”, încheie potențând tonul general al poeziei „Noi”.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Poeziile „Bătrâni” și „Noi” ale lui Octavian Goga ascund în spatele versurilor lor simple o serie de aspecte interesante și mai puțin cunoscute despre contextul în care au fost scrise și despre semnificația lor profundă.

1. „Poetul pătimirii noastre”

Octavian Goga a fost supranumit „poetul pătimirii noastre”, deoarece în multe dintre creațiile sale a dat glas suferinței românilor din Transilvania aflați sub dominație austro-ungară. Poezia „Noi” este una dintre cele mai clare expresii ale acestei misiuni asumate: vocea lirică nu mai este individuală, ci colectivă.

2. Debutul literar și succesul timpuriu

Poeziile fac parte din perioada de început a creației lui Goga și au fost incluse în volumul său de debut, apreciat de critici pentru forța expresivă și autenticitatea trăirii. Criticul Titu Maiorescu a remarcat intensitatea emoțională și vibrația patriotică din versurile sale.

3. „Noi” – o poezie cu valoare de manifest

Titlul „Noi” este neobișnuit prin simplitatea sa. Un singur cuvânt concentrează ideea de solidaritate și identitate colectivă. Poezia a fost receptată ca un adevărat manifest liric, fiind recitată la adunări culturale și evenimente patriotice în diferi-

te perioade.

4. „Bătrâni” – inspirată din realitatea satului transilvănean

Poezia „Bătrâni” reflectă drama plecării tinerilor din sat, un fenomen frecvent la începutul secolului al XX-lea. Imaginea părinților rămași singuri era o realitate dureroasă, iar Goga o transformă într-o meditație universală despre dor și vinovăție.

5. Credința – element central

În ambele poezii apare motivul credinței. În „Bătrâni”, mama „plânge pe ceaslov”, iar în „Noi” credința devine sprijin moral al comunității. Religia este prezentată ca formă de rezistență și consolare.

6. Limbajul apropiat de graiul popular

Goga folosește un limbaj simplu, apropiat de cel al țăranului ardelean. Această opțiune stilistică nu este întâmplătoare: poetul dorea ca versurile sale să fie înțelese și simțite de popor.

7. Dimensiunea autobiografică

Se spune că sensibilitatea lui Goga față de suferința satului are rădăcini în propria copilărie, trăită într-un mediu rural din Transilvania. Experiențele personale au influențat profund tonul elegiac al poeziilor.

8. Actualitatea mesajului

Deși au fost scrise acum peste un secol, poeziile rămân actuale. Tema migrației, a înstrăinării și a solidarității naționale continuă să fie relevantă și astăzi.

9. Îmbinarea liricului cu socialul

În „Bătrâni”, accentul cade pe drama individuală, în timp ce în „Noi” predomină dimensiunea colectivă. Împreună, cele două poezii conturează o imagine completă a lumii rurale: suferința personală și suferința istorică.

10. Moștenirea literară

Opera lui Octavian Goga rămâne una dintre cele mai importante expresii ale tradiționalismului românesc. Poeziile „Bătrâni” și „Noi” sunt frecvent studiate în manuale pentru că ilustrează teme fundamentale: familia, credința, identitatea și demnitatea.

Astfel, dincolo de emoția versurilor, aceste poezii ascund o bogată încărcătură istorică și culturală, transformând literatura într-un document viu al unei epoci și al unei conștiințe colective.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că sunteți copilul din „Bătrâni” și scrieți o scrisoare către părinți (15 rânduri), exprimând regretul plecării.
2. Construiți un discurs motivațional inspirat din poezia „Noi”, adresat unei comunități care trece printr-un moment dificil (15–20 rânduri).
3. Rescrieți un fragment din „Bătrâni” sub formă de monolog interior al mamei.
4. Compuneți un dialog imaginar între „eu”-l liric din „Bătrâni” și „noi”-ul colectiv din „Noi”, evidențiind diferența dintre drama personală și cea națională.
5. Realizați un colaj de idei (5–7 enunțuri scurte) care să surprindă valorile promovate în cele două poezii.
6. Argumentați dacă mesajul poeziei „Noi” mai este actual astăzi (10–15 rânduri).

7. Creați o poezie scurtă (8–10 versuri) inspirată de tema dorului sau a solidarității.
8. Imaginați o scenă contemporană care ar putea continua mesajul poeziei „Bătrâni”.
9. Realizați un eseu reflexiv (15 rânduri) despre relația dintre generații, pornind de la versurile din „Bătrâni”.
10. Selectați un simbol din fiecare poezie și explicați, într-un paragraf creativ, ce reprezintă pentru voi.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Argumentați, pe baza informațiilor istorice despre românii din Transilvania, de ce poezia „Noi” poate fi considerată un manifest liric național.
2. Dezbateți dacă suferința individuală din „Bătrâni” este mai puternică decât suferința colectivă din „Noi”.
3. Susțineți cu argumente din texte și din contextul istoric că Octavian Goga este „poetul pătimirii noastre”.
4. Explicați în ce măsură credința reprezintă o formă de rezistență spirituală în ambele poezii.
5. Comparați imaginea satului în cele două texte și discutați dacă acesta este un simplu spațiu geografic sau un simbol identitar.
6. Formulați un punct de vedere argumentat: plecarea tinerilor este o dramă individuală sau un fenomen social?
7. Analizați dacă tonul poeziei „Noi” este mai mult elegiac sau militant.
8. Dezbateți actualitatea mesajului poeziei „Bătrâni” în contextul migrației contemporane.
9. Susțineți ideea că poezia lui Goga contribuie la formarea conștiinței naționale.
10. Redactați un eseu argumentativ (20–25 rânduri) în care să demonstrați că temele celor două poezii sunt complementare: una exprimă dorul, cealaltă solidaritatea.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Identificați câte două versuri semnificative din poezia „Bătrâni” și explicați, într-o compunere de 8–10 rânduri, cum exprimă acestea regretul și vinovăția eului liric.
2. Analizați valoarea pronumelui din titlul poeziei „Noi” și redactați un enunț argumentativ de 5–6 rânduri în care să demonstrați rolul perspectivei colective.
3. Comparați imaginea părinților din „Bătrâni” cu imaginea comunității din „Noi” și realizați un tabel cu asemănări și deosebiri (minimum 4 idei la fiecare rubrică).
4. Explicați, pe baza versurilor „Și plânge mama pe ceaslov...”, ce rol are motivul credinței în construcția mesajului poetic (10–12 rânduri).
5. Selectați un fragment din „Noi” care sugerează suferința colectivă și comentați-l din perspectiva contextului istoric al românilor ardeleni (8–12 rânduri).
6. Argumentați în 12–15 rânduri că poezia „Bătrâni” aparține liricii tradiționaliste,

folosind exemple din text (imagini rurale, motive, limbaj).

7. Identificați două figuri de stil diferite din fiecare poezie și explicați efectul lor artistic asupra cititorului.
8. Redactați un mini-eseu (15–20 rânduri) despre tema înstrăinării în „Bătrâni” și despre tema solidarității în „Noi”.
9. Formulați câte trei enunțuri prin care să demonstrați că „Bătrâni” este o poezie a regretului, iar „Noi” este o poezie a conștiinței naționale.
10. Realizați o compunere de 20–25 de rânduri cu titlul „Între dor și demnitate”, valorificând idei și imagini din ambele poezii.

RECAPITULARE

Octavian Goga a fost un poet, publicist, academician și om politic român, născut la Rășinari în 1881 și decedat în 1938 la Ciucea – una dintre vocile lirice importante ale poeziei românești de început de secol XX. Opera sa poetică se înscrie în tradiția lirismului tradiționalist și idealist, în care natura, satul, trecutul și sentimentul de apartenență la neam sunt teme recurente. Poeziile sale au fost publicate încă din volumul de debut „Poezii” (1905), alături de alte creații importante: „Rugăciune”, „Plugarii”, „Bătrâni”, „Noi”, „Casa noastră”, „Oltul”, între altele.

Poezia „Bătrâni” evocă nostalgia și tristețea trecerii timpului prin imaginea oamenilor în vârstă, rămași în urma dezvoltării sociale și a migrației tinerilor. Versurile prezintă suferința bătrânilor îndepărtați de casă și de experiența lor de viață, precum și sentimentul de pierdere și de neîmplinire. Tema centrală este aceea a singurătății și a regretului față de clipele de odinioară, când legăturile familiale și comunitare erau mai puternice și când valorile tradiționale erau respectate mai profund.

Pe de altă parte, poezia „Noi”, cu versurile de început „La noi sunt codri verzi de brad / Și câmpuri de mătăasă; / La noi atâția fluturi sunt, / Și-atâta jale-n casă...” indică o lume bogată în frumuseți naturale, dar marcată de durere și regret. În această creație, eul liric descrie un peisaj încărcat de elemente simbolice – codrii verzi și câmpurile de mătăasă – dar le contrazice prin jalea profundă ce domnește în inimile oamenilor. Prezența fluturilor, privighetorilor și a cântecelor sugerează bogăția spirituală și tradițională a locului, dar lacrimile multiple sugerează o suferință colectivă, legată de trecut și de istorie. Poezia este o expresie a unei conștiințe afective puternice, care pune în relație natura, patria și starea sufletească a comunității.

Ambele creații reflectă preocupările lui Goga pentru identitatea colectivă,

pentru legătura omului cu satul și cu memoria sa ancestrală, precum și pentru trecerea ireversibilă a timpului. Temele sunt tratate cu un profund simț al melancoliei și al tradiției, iar limbajul poetic îmbină frumusețea imaginii cu forța emoțională a trăirii. În „Bătrâni” și „Noi”, natura și elementele ei devin simboluri ale vieții și destinului uman, iar succesiunea imaginilor poetice creează o atmosferă complexă în care trecutul, prezentul și aspirațiile colective se intersectează.

Aceste poezii sunt reprezentative pentru lirica tradiționalist-pătrunsă de spiritul neamului românesc și pentru modul în care Goga oglindește în versuri durerea, dorul și sensibilitatea poporului său, evocând atât frumusețea locurilor natale, cât și tristețea pierderilor morale și spirituale.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații.
Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- **Eul liric** – vocea care exprimă sentimentele în poezie. Ex.: *Poetul*.
- **Motiv literar** – element care apare repetat într-o operă. Ex.: *Codrul*.
- **Temă** – aspectul principal abordat în operă. Ex.: *Iubirea*.
- **Mesaj** – ideea transmisă cititorului. Ex.: *Importanța naturii*.
- **Imagine artistică** – reprezentare creată prin cuvinte. Ex.: „*lacul albastru*”.

GEORGE TOPÂRCEANU (1886 – 1937)

(n. 20 martie 1886, București – d. 7 mai 1937, Iași) a fost un poet, prozator, memorialist și publicist român, membru corespondent al Academiei Române din 1936.

George Topârceanu s-a născut la București la 20 martie 1886, ca fiu al cojocarului Gheorghe Topârceanu și al Paraschivei, țesătoare de covoare la azilul „*Doamna Elena*”, amândoi originari din părțile Sibiului.

Începe școala primară la București (1893-1895) și o continuă pe valea Topologului, la Suici, județul Argeș, unde părinții se stabilesc o vreme. Revine la București și se înscrie la liceul Matei Basarab până în clasa a IV-a, apoi la Sf. Sava. După absolvire intră funcționar la Casa Bisericii, apoi, ca profesor suplitor, cu pauze de șomaj și de viață boemiană. În paralel, se înscrie la facultatea de drept (1906), pe care o părăsește pentru cea de litere, fără a termina studiile.

Prima încercare literară datează din timpul școlii primare și este primită cu răceală de colegul mituit cu „*o peniță și doi nasturi*” pentru a-i folosi de public.

Debutază încă din liceu, la 19 ani, publicând primele încercări, sub pseudonimul „G. Top” la revista umoristică *Belgia Orientului* (1904); a publicat și la alte reviste: *Duminica*, *Spiruharetul*, *Revista noastră*, *Revista ilustrată*, *Sămănătorul*, *Neamul românesc literar*. În 1909 publică în *Viața românească* parodia *Răspunsul micilor funcționari*, ca o replică la *Caleidoscopul* (1908) lui A. Mirea (prin care se face remarcat în lumea literară. Garabet Ibrăileanu (cu care întreține o interesantă corespondență), îl cheamă la Iași (1911), ca subsecretar de redacție la *Viața românească*.

Subsecretar, apoi secretar de redacție la *Viața românească*, aflată sub influența lui Ibrăileanu, Topârceanu cunoaște și colaborează cu scriitori de frunte, precum Sadoveanu, Gala Galaction, Tudor Arghezi, Mihai Codreanu sau Hortensia Papadat-Bengescu. Între 1912-1913, împreună cu M. Sevastos publică revista *Teatrul*. La Iași încearcă să-și termine studiile

Mormântul lui George
Topârceanu. Cmitirul
Eternitatea, Iași

de filozofie dar este mobilizat și participă la campania din Bulgaria, apoi la primul război mondial, căzând prizonier în primele zile, la Turtucaia (1916). Rămâne în captivitate până în 1918. Întors la Iași, redactează împreună cu Sadoveanu revista *Însemnări literare*, până la reparația *Vieții românești* (1920), al cărei prim-redactor va fi. Prietenia cu Sadoveanu se reflectă și în „*Povestirile vânătoarești*”, în care tovarășul de pușcă și de undiță este numit de Sadoveanu „*prietenul meu, poetul*”.

Volumele sale se bucură de succes de public și de presă, în special poezia, pentru care obține în 1926 Premiul Național de Poezie. În anul 1934 începe în *Revista* fundațiilor regale, publicarea romanului satiric *Minunile Sfântului Sisoe* (neterminat, publicat postum în 1938).

Un alt aspect important al personalității lui George Topârceanu îl reprezintă stilul său literar original, caracterizat prin îmbinarea umorului fin cu lirismul și observația atentă a realității. Opera sa se remarcă prin naturalețe, expresivitate și o sensibilitate aparte față de natură și viața cotidiană. Poeziile sale, adesea accesibile și pline de farmec, au cucerit un public larg, fiind apreciate atât pentru ironia delicată, cât și pentru profunzimea ideilor. În același timp, scrierile sale memorialistice și proza reflectă experiențele trăite, inclusiv cele din timpul războiului, evidențiind un spirit lucid și o capacitate de a transforma suferința în creație artistică durabilă.

În 1936 este ales Membru corespondent al Academiei. Deși bolnav de cancer la ficat întemeiază împreună cu Sadoveanu și Grigore T.Popa revista *Însemnări ieșene* ca un ultim efort creator. În ultimii ani de viață, deși grav bolnav, a continuat

să scrie și să participe la viața culturală, rămânând fidel vocației sale de scriitor până la sfârșit.

Poetul a decedat la 7 mai în casa lui Demostene Botez, la Iași. Este înmormântat în cimitirul „Eternitatea” din Iași.

BALADA MUNȚILOR

I

S-au ivit pe rând în soare,
Jos, la capătul potecii,
Turma albă de mioare,
Noatinele și berbecii.

Sunet de tălângi se-ngână.
Sub poiana din Fruntarii,
Zăbovește-n deal la stână
Baciul Toma cu măgarii.

El se pleacă din cărare
Și tot leagă și dezleagă,
Cumpănește pe samare
O gospodărie-ntreagă:

Maldăr de tărhaturi grele
Cu desagi, căldări și pături,
Că de-abia pot sta sub ele
Doi măgari voinici alături.

Merg tăcuții lui prieteni
Prin sălbatică pripoare,
Pe sub poale verzi de cetini,
Pe potecă fără soare,

Ori străbat în pas alene
Luminișuri fără flori,
Singuratice poiene
Cu mesteceni visători...

Rar trezesc în a lor cale
Câte-o piatră sub copită.
Iar când drumul se prăvale
Jos, la coastă povârnită,

Calcă baciul ca pe gratii
Și-i strunește blând cu gura:
– Cătinel, feciorii tatii,
Ca să n-o pornim de-a dura!...

Gata!... Baciul stă pe gânduri,
Peste frunte mâna-și duce.
Se ridică-n două rânduri
Și domol își face cruce.

Apoi cată lung spre creste
Și spre țarcurile goale...
Și convoiul, fără veste,
A pornit încet la vale.

Cerul și-a schimbat veșmântul.
Ploaia parcă stă să-nceapă.
Printre brazi coboară vântul
Ca un foșnet lung de apă.

Adâncit în gânduri multe
Baciul stă și nu-și dă seamă
C-a rămas în loc s-asculte...
După el, călcând cu teamă,

II

Astfel, turmă după turmă
Pleacă toamna de la stâni,
De rămân pustii în urmă
Munții singuri și bătrâni.

Astăzi ca și-odinioară,
Cât s-afundă-n vreme anii,
Ei văzură cum coboară
Pe cărări de plai ciobanii,

Când pe soare, când pe ploaie,
Vreme multă, fără număr,
Cu căciula lor de oaie
Și cu sarica pe umăr,

A' trecutului vii moaște
Peste care vremea crește, –
Culmea verde mi-i cunoaște,
Stânca sură mi-i iubește...

Iar în urma lor, pe sară,
Astăzi ca și alte dăți,
Lungă liniște coboară
Peste mari singurătăți.

Toamna cu-a ei albă frunte
Și cu galbenii-i conduri
A lăsat argint pe munte
Și rugină pe păduri.

La răspântii crește stogul
De foi moarte de curând.
Strigă-n vale Topologul,
Și-a lui larmă, când și când,

Ca o voce omenească
Până sus pe culmi tresare,
Preajma mută s-o trezească
Din senina ei visare.

Tot mai jos apoi se lasă
Poala norilor pe munte.
Vin din iarna-ntunecoasă
Zile lungi cu ploi mărunte.

Neguri dese-ncep să cadă,
Se târăsc în jos pe plai.
Pe păduri se strâng grămadă
Falduri albe de buhai.

Brazii stau în nemișcare,
Printre ramuri ploaia pică, –
Nici o creangă nu tresare,
Nici un zbor de păsărică.

Numai ferigele ude,
Putregaiul și bureții
Își trimit miresme crude
În desimea groasă-a ceții.

Trunchiuri strâmbe, răsturnate
Scorburile și buștenii
Cu-a lor cioturi, pe-nserate
Umplu codrii de vedenii.

Sihla neagră se-nfioară.
Speriat, dintr-un hățiş
Pui sfios de căprioară
A ieșit la luminiș...

Cu blănița zgribulită
Stă și-ascultă nemișcat...
Vremea pare-ncremenită...
Brazii fruntea și-au plecat,

Spăimântați, ca pentru rugă:
Colo-n fundul curmăturii,
Dormitând pe-o buturugă
S-a ivit Muma-Pădurii...

Dar nu-i nimeni să-i zărească
Trupul hâd și deșirat,
Fața galbenă de iască,
Nasul – ciot de brad uscat.

Nici nu vede, nici n-aude,
Doar își scutură pe-o mână
Părul ei de vreascuri ude,
Fruntea plină de țărână.

Și cum stă cu ceața-n spate
Istovită lângă trunchi,
Rădăcini și crengi uscate
Îi atârnă pe genunchi.

Negurile-i sug puterea.
Ochii-i nemișcați și suri

Cheamă noaptea și tăcerea
Din adâncuri de păduri...

III

Și se duc pe nesimțite
Nopti pustii și zile reci,
Cum s-adună, putrezite,
Frunze moarte pe poteci.

Colo sus, culcat pe-o rână,
Stă Negoiiul mohorât
Cu-a lui negură bătrână
Care-i ține de urât.

Fulgii-ncep apoi să cadă.
Firea-și doarme somnul ei
Amorțită sub zăpadă...
Iar târziu, la Sfântu-Andrei,

Când cobori de la povarnă
Printre plopi subțiri și rari,
În senină zi de iarnă
Vezi departe munții mari

Cum își zugrăvesc în soare
Piscuri vinete spre cer,
Povârnișuri sclipitoare,
Brazi împodobiți de ger,

Atârnând ca niște salbe
Pe grumajii lor de stânci,
Peste plaiurile albe
Și prăpăstiile-adânci.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

George Topârceanu s-a produs în literatură ca autor de parodii, balade și poezii cu subiecte din lumea găzelor și animalelor. Topârceanu mai este considerat și poet al universului miccâci n-a abordat probleme filozofice și sociale, dar creația sa este foarte populară în perioada dintre cele două războaie mondiale.

Omul față în față cu măreția naturii – iată motivul principal al poeziei „*Balada munților*”. Ca și în alte poezii ale sale, autorul este prezent în toate imaginile ei. El descrie și narează, lăsând să se ghicească dispoziția meditativă, ușor colorată de un umor fin, care vine parcă din lucrurile naturii: *Brazii fruntea și-au plecat,/ Spăimântați, ca pentru rugă:/ Acolo-n fundul curmăturii, / Dormitând pe-o buturugă / S-a ivit Muma – Pădurii...*

În „*Balada munților*” e cosmosul panteistic al existenței noastre desenat cu măiestrie de mâna sigură a unui fin observator. Amplul tablou al pădurilor montane și al munților e umanizat de prezența ochiului omenesc. Natura e așa cum e descrisă datorită însușirilor omenești, pe care i le atribuie poetul. Omul se vede pe sine în ființa naturii ca o condiție a integrității acesteia. Senzația de integritate a omului cu natura e obținută în urma folosirii unui procedeu original, care constă în zăgrăvirea unui disconfort abia sugerat, ce-l simte omul în pragul iernii, fiind nevoit să părăsească cadrul naturii. Preambula poeziei e dominată de prezența omului. În versurile de la începutul poeziei sunt doar câteva cuvinte care demonstrează prezența naturii: *în soare, la capătul potecii, poiana, creste*, dar și acestea, chiar prin sensul lor primar, comportă nuanțe ale vieții omului. Tabloul general al pregătirii ciobenilor pentru coborârea din munți e creat cu cuvinte ce țin de existența materială cotidiană a omului. Doar o umbră de meditație trece peste fruntea baciului: *Gata!... Baciul stă pe gânduri*. Natura intervine tot mai mult, omul devine și mai gânditor în fața mișcării naturii, acțiunile sale sunt aproape mecanice, știute pe de rost, ritualul coborârii ciobanilor de la munte e vechi ca și munții, care sunt observatorii acestei acțiuni de-o veșnicie. Unele strofe ale poeziei (strofa a III din partea a II) ne readuc la motivul mioritic (și eminescian) al contopirii intime a omului cu natura. În continuare în poezie e prezentă doar natura în mișcarea ei misterioasă spre o nouă stare de existență: toamna – iarna.

În cadrul operei lui G. Topârceanu, baladele și rapsodiile au la bază un profund filon popular, vizibil, atât în ceea ce privește conținutul de idei, cât și în ceea ce privește versificația.

CURIOZITĂȚI LITERARE

„*Balada munților*” este o poezie complexă și impresionantă care face parte din volumul *Balade vesele și triste*, publicat în perioada interbelică, când Topârceanu cultiva parfumul tradițiilor, natura și viața satului românesc.

1. Poezia ca portret al naturii

„*Balada munților*” începe ca o scenă pastorală în care *turma albă de mioare*,

noatinele și berbecii coboară de pe munte sub sunetul clopotelor, iar baciul Toma își face cruce înainte de a porni la vale. Această imagine redă *viața pastorală tradițională* și legătura omului cu natura montană.

2. Trecerea anotimpurilor

Poezia este construită pe o succesiune de imagini care sugerează *timpul și schimbarea naturii*: de la lumina soarelui și drumul turmei, la norii de ploaie, iar mai apoi la liniștea toamnei și atmosfera rece a iernii. Se creează astfel un tablou holistic – nu numai despre oameni și animale, ci și despre ritmul anotimpurilor.

3. Munții ca personaje vii

Mai mult decât un simplu cadru, munții din poezie par să „*trăiască*”. Ei rămân singuri și bătrâni în urma turmelor, păzind urmele ciobanilor și a animalelor. Topârceanu sugerează o legătură între natură și istorie — ca și cum munții ar fi martori ai unei lumi care trece și se repete.

4. Elemente de mitologie populară

În partea a doua a poeziei apare figura misterioasă a *Mumei-Pădurii*, un personaj din folclorul românesc, descris ca o femeie bătrână, aplecată lângă trunchi de copac. Această imagine aduce o notă feerică și simbolică, sugerând *felul în care natura devine loc de legendă și tărâm al supranaturalului* în imaginarul colectiv.

5. Relația dintre om și animal

Baciul Toma, ciobanii și animalele sunt descriși superficial – în poezie se simte respectul față de viața pastorală, dar și dificultatea drumului montan, unde fiecare pas, fiecare sunet – „*Sunset de tălângi se-ngână*”, creează o legătură între destinul omului și ritmul naturii.

6. Simboluri ale trecerii și singurătății

Pe măsură ce turma pleacă și anotimpurile se schimbă, natura pare să fie cuprinsă de o *liniște adâncă și solemnă*. Thorii de frunze moarte, liniștea plaiurilor și absența vieții animate sugerează trecerea inexorabilă a timpului.

7. Alternanța luminii și întunericului

Topârceanu contrastează elemente luminoase – soarele pe creste, iar mai târziu, în vremea rece – cu imagini mai întunecate: *neguri, zile reci și zăpadă*. Această alternanță este o tehnică poetică care intensifică atmosfera de meditație și nostalgie.

8. Pădurea ca spațiu al simbolurilor

Pădurea este un frumos décor, dar ea devine și un spațiu al misterelor: *ferigele ude, cioturile de bușteni, puiul de căprioară*. Aceste imagini creează o *prezență statică, dar încărcată de potențial liric și simbolic*.

9. Legătura cu tradiția baladelor

Deși stilul lui Topârceanu este personal și original, „*Balada munților*” păstrează rădăcini în *balada populară românească*, fiind o reflecție lirică și epică asupra vieții rurale și ritmului naturii, similară în spirit cu baladele folclorice clasice.

10. Poezia ca meditație asupra existenței

În ansamblu, „*Balada munților*” este o *meditație asupra timpului, asupra naturii și asupra locului omului în lume* nu numai o relatare despre o turmă și un cioban.

Alternanța între activitatea omului și contemplarea naturii indică complexitatea simțirii poetului față de viața pastorală și trecerea vieții.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că sunteți unul dintre oierii din baladă. Scrieți un jurnal de o zi de coborâre de pe munte (10–15 rânduri).
2. Transformați un fragment din baladă în proză narativă (8–10 rânduri), păstrând atmosfera și sensurile inițiale.
3. Desenați (sau descrieți în detaliu) o scenă inspirată din baladă: de exemplu, coborârea turmei sau întâlnirea cu Muma-Pădurii.
4. Gândiți-vă la un dialog imaginar între baciul Toma și Muma-Pădurii. Scrieți dialogul (8–12 rânduri).
5. Scrieți o scrisoare pe care oierul ar trimite-o familiei, descriind muntele și suferința dorului (10 rânduri).
6. Compuneți o baladă scurtă inspirată din aceeași atmosferă montană, dar cu personaje inventate (10–12 rânduri).
7. Gândiți-vă la un titlu alternativ pentru baladă care să surprindă mai bine un sens ascuns. Explicați alegerea (5–7 rânduri).
8. Realizați o hartă imaginară a traseului turmei, descrieți pe scurt principalele puncte de pe drum.
9. Scrieți un scurt eseu reflexiv despre ce înseamnă „acasă” pentru baci și pentru cititor (12–15 rânduri).
10. Imaginați-vă că balada este transpusă într-un film. Descrieți secvența de deschidere a filmului (10 rânduri).

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Cum interpretați imaginea muntelui din baladă? Este el un simplu decor sau un simbol al vieții umane? Argumentați.
2. Din ce motive credeți că Topârceanu evocă atât elemente realiste, cât și elemente „de basm”? Ce efect are această combinație asupra sensului operei?
3. În ce măsură personajul Mumei-Pădurii reflectă credințele folclorice românești? Este ea o prezență pozitivă sau neutră?
4. Balada descrie și oboseala fizică a ciobanilor. Cum se îmbină în text efortul fizic cu trăirea interioară? Discutați.
5. Credeți că „*Balada munților*” este mai mult o poveste naturală sau o meditație filozofică? Argumentați răspunsul.
6. Dacă ar exista o variantă modernă a baladei, în care muntele ar fi înlocuit de un peisaj urban, ce elemente ar trebui păstrate pentru a nu pierde sensul original?
7. Discutați rolul muzicalității și ritmului în structurarea operei – cum afectează acestea receptarea poeziei?
8. În ce fel imaginea turmei poate fi interpretată ca o metaforă pentru destinul uman? Explicați.
9. Ce sens are alternanța anotimpurilor în baladă? Cum influențează aceasta starea afectivă a cititorului?
10. Este balada un text doar despre natură și oameni? Sau poate fi considerată și o reflecție asupra memoriei, a trecerii timpului și a vieții? Susțineți-vă opinia.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Citiți strofele în care apare imaginea turmei și a muntelui. Descrieți în 10–12 rânduri modul în care Topârceanu folosește limbajul pentru a reda atmosfera și mișcarea turmei pe munte.
2. Alegeți un fragment în care este prezentată noaptea sau liniștea în natură. Analizați stilistic acest fragment, indicând cel puțin două figuri de stil și rolul lor în creație.
3. Redactați un rezumat de 15–20 de rânduri al baladei, punând accent pe evoluția timpului și pe schimbările de peisaj.
4. Identificați un pasaj în care natura este prezentată ca personaj. Comentați rolul naturii și ce semnificație capătă aceasta în contextul operei.
5. În 12–15 rânduri, explicați simbolismul Mumei-Pădurii și ce rol are acest personaj în schema narativă a baladei.
6. Scrieți un text argumentativ (15 rânduri) în care să demonstrați de ce „*Balada munților*” poate fi considerată o meditație asupra trecerii timpului.
7. Extrageți un fragment care evocă trecerea anotimpurilor. Comentați efectul acestor imagini asupra cititorului și asupra ritmului poetic.
8. Alcătuiți o descriere poetică proprie (aprox. 10 rânduri) inspirată din aceeași atmosferă a munților, folosind cel puțin două metafore.
9. În 15 rânduri, analizați relația dintre om și natură așa cum apare în poem – este una armonioasă, conflictuală sau ambivalentă? Explicați.
10. Alegeți două versuri reprezentative și comentați rolul muzicalității limbajului în transmiterea stării afective a baladei.

RECAPITULARE

„*Balada munților*” este una dintre cele mai reprezentative poezii ale lui George Topârceanu, inclusă în volumul *Balade vesele și triste*, parte din creația sa lirică inspirată din natura și viața rurală românească. Poemul surprinde coborârea turmelor de oi de pe munte în toamnă, dar nu se oprește doar la o simplă descriere pastorală. *Balada munților* evocă trecerea timpului, alternanța anotimpurilor și contemplarea naturii ca martor tăcut al trecerii oamenilor, ciobanilor și animalelor pe potecile montane.

În prima parte, Topârceanu aduce în prim-plan imaginea turmei albe de mioare și a ciobanului baciul Toma, care, după ce își strânge animalele și bagajele, pornește cu ele „încet la vale”, iar sunetul tălăngilor și atmosfera luminoasă a naturii creează o stare de primăvărească nostalgie. Natura este portretizată cu atenție pentru detalii: foșnetul vântului printre brazi, umbra pădurilor, potecile abrupte și luminișurile fără flori – toate aceste imagini conturează un peisaj viu și sugestiv. Pe măsură ce poemul evoluează, peisajul se transformă: toamna își lasă amprenta prin frunze moarte și liniște adâncă, iar

munții rămân „singuri și bătrâni” după plecarea turmelor. Poetul nu se limitează la redarea unei simple migrări pastorale, ci creează o meditație asupra trecerii timpului și asupra transformărilor naturii: norii se lasă pe creste, pădurea devine tot mai tăcută, iar atmosfera sugerează un timp geologic, atemporal.

În partea a doua, apar elemente care îmbogățesc textura poetică, precum imaginea Mumei-Pădurii, un personaj cu accente mitice desprins din folclorul românesc. Această figură simbolică, izolată și aproape invizibilă în desișul pădurii, intensifică elementul feeric și simbolic al poeziei, sugerând faptul că natura are propria sa viață și taină, independentă de oameni și de timpul lor.

Ultima parte a poeziei continuă această evoluție: nopțile și zilele reci se succed, frunzele adunate pe poteci simbolizează finalul ciclului anual, iar scenele montane sub zăpadă accentuează ideea schimbării permanente și continuității naturii dincolo de existența umană. Stilistic, „*Balada munților*” se distinge prin limbajul său descriptiv și muzical, ritmul fluid și imaginile sugestive, care combină realitatea cotidiană a muncii pastorale cu trăiri contemplative asupra naturii. Poezia este o reflecție lirică asupra legăturii dintre om și munte, dintre omul simplu și universul vast în care trăiește, nu numai o simplă descriere a peisajului.

„*Balada munților*” rămâne una dintre creațiile cele mai expresive ale lui Topârceanu, în care natura devine element central al semnificațiilor estetice și simbolice, iar poezia transformă o realitate pastorală într-un discurs meditativ despre trecere, anotimpuri și legătura dintre oameni și pământ.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICTIONAR LITERAR...

- ✚ **Arhetip** – tipar universal de personaj, situație sau simbol. *Ex.: Eroul călător, precum Odiseu.*
- ✚ **Mit** – poveste tradițională explicativă, legendară sau simbolică. *Ex.: Mitul lui Prometeu.*
- ✚ **Epoca literară** – perioadă cu caracteristici stilistice și tematice distincte. *Ex.: Renașterea în literatura europeană.*
- ✚ **Intertextualitate** – referire sau legătură între texte diferite. *Ex.: Referințe la mitul lui Orfeu în poezia modernă.*
- ✚ **Universalitate** – calitatea unei opere de a avea sensuri aplicabile la nivel larg, peste timp și spațiu. *Ex.: „Romeo și Julieta” ca simbol al iubirii peste culturi.*

TUDOR ARGHEZI (1880 - 1967)

Tudor Arghezi, poet, prozator și gazetar cu o carieră literară întinsă și foarte bogată, unul dintre autorii de prim rang ai perioadei interbelice. S-a născut la 23 mai 1880 la București, într-o familie originară din Cărbunești – județul Gorj. Numele său adevărat a fost Ion N. Theodorescu; pseudonimul Arghezi este explicat de scriitor ca fiind în legătură cu *Argesis*, vechiul nume al râului Argeș.

În perioada de școală, câteva chipuri i-au încălzit sufletul. Pe blândul învățător Abramescu și pe profesorul de română Gârbea îi va evoca, peste ani, cu dragoste și recunoștință.

Între 1891-1896 a urmat cursurile Liceului *Sfântul Sava*, perioadă în care se împrietenește cu viitorii scriitori Gala Galaction și N. D. Cocea. „...această prietenie a alcătuit pentru noi o insulă, o concretizare de aspirații comune ... pentru toată viața. Insula noastră nu a cunoscut invidia și orgoliul”.

În 1896, la 16 ani se produce și debutul său literar, sub îndrumarea lui Alexandru Macedonski, în revista *Liga Ortodoxă*. Poetul se semnează cu numele său real, Ion Theo. Nu-și încheie studiile, începe să lucreze în fabrică.

Începând cu 1900 și până în 1904, poetul este călugăr la Mănăstirea Cernica. Acolo, în liniștea chiliei va învăța, pe îndelete, taina mănuirii cuvintelor.

În 1905 pleacă într-o călătorie prin străinătate, la Paris apoi prin Elveția, la Mănăstirea Cordelierilor, unde este rugat insistent să devină catolic. Plictisit de insistențe, se mută la Geneva, unde scrie poezii, asistă la cursurile universității și lucrează într-un atelier de inele și capace de ceasornice din aur pentru a-și câștiga existența. Totodată, în cursul anului 1909 vizitează Italia.

În 1912 revine în România. Până în 1916, când România intră în primul război mondial, publică versuri, pamflete și articole polemice la „*Facla*”, „*Viața Românească*”, „*Teatru*”, „*Rampa*”.

Prima sa carte de poezie, *Cuvinte potrivite* apare, cu întârziere, în 1927. Poetul avea 47 de ani. Sub direcția sa, în anul următor, apare ziarul „*Bilete de papagal*”. Debutul în proză se produce în 1929, odată cu apariția cărții *Icoane de lemn*.

În 1931 apare volumul de versuri „*Flori de mucigai*”, legat ca de altfel și „*Poarta neagră*” de anii de detenție.

Tot acum, pentru copii, publică volumul în proză *Cartea cu jucării*, inaugurând o direcție secundară în creația sa, ce va continua mai apoi cu volumele: „*Cântec de adormit Mitzura*”, „*Buruieni*”, „*Mărțișoare*”, „*Prisaca*”, „*Zdreanță*”, etc. În 1934 apare romanul „*Ochii Maicii Domnului*” în care este evocată dragostea maternă și devotamentul filial. Urmează în 1935 „*Versuri de seară*”, romanul „*Cimitirul Buna-Vestire*” – 1936, volumul de versuri „*Hore*” – 1939, romanul „*Lina*” – 1942. Sub genericul *Bilete de papagal* publică pamflete usturătoare pentru care este cercetat de poliție (1943).

Odată cu instaurarea regimului comunist, în 1944, iese din lagăr. Este reabilitat, distins cu titluri și premii, ales membru al Academiei Române și sărbătorit ca poet național la 80 și 85 de ani. În 1965, Universitatea din Viena îi decernează premiul *Gottfried von Herder*, iar Academia Sârbă de Științe îl alege membru al secției de literatură. Publică: 1907 – *peisaje*, „*Cântare omului*”, „*Stihuri pestrițe*”, „*Poeme noi*”, „*Cu bastonul prin București*”.

Casa-muzeu „T.Arghezi”, București (România)

Un aspect esențial al creației lui Tudor Arghezi îl constituie originalitatea limbajului și profunzimea viziunii artistice. Poetul a revoluționat poezia românească prin valorificarea unor cuvinte considerate până atunci nepoetice, transformându-le în adevărate mijloace de expresie artistică. În opera sa, se îmbină armonios sacrul și profanul, frumosul și urâtul, realul și imaginarul, conturând o lume complexă și profundă. Arghezi acordă o atenție deosebită forței cuvântului, pe care îl consideră esența creației, capabil să exprime cele mai fine trăiri sufletești. Prin această viziune inovatoare și prin diversitatea temelor abordate, el rămâne una dintre cele mai importante personalități ale literaturii române.

În 1967, pe 14 iulie, se stinge din viață, fiind înmormântat, alături de soția sa Paraschiva, în grădina casei din strada Mărțișor. Casa a devenit astăzi muzeu.

DE-ABIA PLECASEȘI

De-abia plecaseși. Te-am rugat să pleci.
Te urmăream de-a lungul molatecii poteci,
Pân-ai pierit, la capăt, prin trifoi.
Nu te-ai uitat o dată înapoi!

Ți-as fi făcut un semn, după plecare,
Dar ce-i un semn din umbră-n depărtare?

Voiam să pleci, voiam și să rămâi.
Ai ascultat de gândul ce-l dintâi.
Nu te oprișe gândul fără glas.
De ce-ai plecat? De ce-ai mai fi rămas?

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Poezia „*De-abia plecaseși*” face parte din lirica erotică a lui Tudor Arghezi. Poezia izvorăște din sensibilitatea poetului dominat de gândul pierderii iubitei, dar și de regretul despărțirii, de dorința ascunsă de a reface cuplul.

Poemul începe cu o constatare – „*De-abia plecaseși*”, accentul căzând deopotrivă pe adverbul „*de-abia*” și pe verbul „*plecaseși*”, care sugerează ideea de acțiune terminată. Remarca „*Te-am rugat să pleci*” aduce puțină lumină asupra motivului, cel puțin formal, al despărțirii celor doi. În acest început de monolog adresat îl vedem pe eul liric chinuit de duplicitatea sentimentului pe care-l trăiește. Titlul „*De-abia plecaseși*” al poeziei lui Tudor Arghezi, semnifică descrierea unei povești de dragoste. Însă, cuvântul „*plecaseși*” nu reprezintă o dragoste împlinită, ci o dragoste neîmpărtășită.

Citind versurile de la începutul poeziei, observăm că autorul subliniază un dor al persoanei iubite ca și în versurile „*Nu te-ai uitat o dată înapoi!*”. Acesta ar fi dorit să-i atragă atenția cu un semn, dar realizează că e în zadar. Titlul care este prezent și în primul vers al poeziei subliniază dragostea neîmpărtășită. Această sintagmă poate avea și rolul de dorință a îndrăgostitului de a se întoarce.

Poezia se remarcă printr-o simetrie perfectă a ideilor, de la început și până la final. Întrebările retorice în contradictoriu de asemenea accentuează gravitatea conflictului pasional și sugerează compexitatea interioară a eului liric, care este pus mereu în fața dilemei de a accepta sau a renunța. Această sfâșiere lăuntrică a personajului imprimă poeziei o notă elegiacă. Compusă din două catrene despărțite de un distih, textul se impune printr-o expresivitate desăvârșită. La accentuarea muzicalității poeziei contribuie și utilizarea frecventă a vocalei deschise – **a** (*plecaseși, de-abia, voiam* etc.) și a vocalei închise – **u** (*rugat, urmăream, umbră, gândul* etc.). Această alternanță de sunete scoate în evidență și mai mult nedeterminarea în care trăiește eul liric.

CURIOZITĂȚI LITERARE

„*De-abia plecaseși*” este o poezie scurtă, dar profundă și plină de semnificații emoționale, scrisă de Tudor Arghezi și publicată în volumul „*Flori de mucigai*”.

1. Tema centrală – dorul și despărțirea

Poezia exprimă *sentimentul dual al despărțirii*: dorința de a fi plecat și, în același timp, dorința de a fi rămas împreună. Prin repetiția „*Voiam să pleci, voiam și să rămâi*”, eul liric surprinde ambivalența emoțiilor în fața unei despărțiri – o stare pe care arghezeianul o transformă în meditație poetică.

2. Structură și limbaj

Poezia are 10 versuri, dispuse în două catrene și o distih final, ceea ce îi conferă un *ritm molcom, aproape de un monolog interior*. Versurile simple și clare ascund profunzimi emoționale mari – acesta este un procedeu caracteristic al poeziei argheziene, în care *limbajul comun devine vehiculul unor trăiri puternice*.

3. Imaginile poetice – cărare și trifoi

Imaginea „*molatecii poteci*” și a locului unde iubita dispare „*pân-ai pierit, la capăt, prin trifoi*” creează un tablou liniștit, dar melancolic, care sugerează *drumul vieții și trecerea ireversibilă a timpului*. Calea este un simbol al destinației pe care fiecare o urmează, iar trifoiul poate evoca atât naturaletea, cât și fragilitatea momentului de despărțire.

4. Contradicția emoțională

Un element interesant al poeziei este *contradicția sentimentelor*: eul liric doreș-

te plecarea, dar și rămânerea – un paradox pe care Arghezi îl surprinde fără clișee, doar prin alternanța naturii verbale. Această ambivalență face ca poemul să rămână ancorat într-o psihologie a iubirii care nu este simplă sau liniară.

5. Titlul ca emoție concentrată

Titlul „*De-abia plecaseși*” este în același timp începutul poeziei și o punte către starea lirică: plecarea este aproape completă, dar emoția prin care trece eul nu s-a încheiat. Verbului la timpul mai mult decât perfect îi este asociată nostalgie și regret, iar această alegere stilistică amplifică atmosfera de meditație delicată.

6. Iubirea ca forță contradictorie

Conform criticilor literari, în această poezie iubirea este prezentată nu ca un ideal absolut, ci ca o *forță contradictorie*: ea modelează deciziile, influențează gesturile și rămâne prezentă chiar și după despărțire. Imaginea semnului pe care „*Ti-aș fi făcut un semn, după plecare*” sugerează nevoia de confirmare afectivă, dar și imposibilitatea exprimării complete a trăirii.

7. Fragilitatea limbajului

Când Arghezi spune „*Dar ce-i un semn din umbră-n depărtare?*”, el arată cum *semnele emoționale sunt inutile când eul fizic este departe*. Umbra devine simbolul amintirii, iar distanța – simbol al imposibilității de comunicare perfectă între două persoane care se iubesc.

8. Simplificarea – complexitate stilistică

Poezia este un exemplu de cum *simplificarea limbajului poate ascunde o profunzime mare*. Fără metafore elaborate sau imagini grandioase, Arghezi creează intensitate prin modul în care combină imagini cotidiene cu reflecții asupra iubirii și despărțirii.

9. Contextul de creație

„De-abia plecaseși” face parte din volumul *Flori de mucigai* (1931), care adună numeroase poezii lirice despre viață, iubire, memorie și trecerea timpului. Arghezi, un poet reprezentativ al modernismului românesc, adesea îmbină *tonul duios cu tonul meditativ*, iar această poezie este un exemplu remarcabil.

10. Poezia și cititorul

Deși este foarte scurtă, „De-abia plecaseși” provoacă cititorul să reflecteze asupra propriei experiențe emoționale: *cât de des ne dorim simultan plecarea și rămânerea?* Această impresie de paradox face ca poemul să rămână memorabil și să fie reinterpretat în lecturi personale.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că sunteți eul liric și redactați o scrisoare către persoana iubită (15–20 rânduri).
2. Rescrieți un fragment al poeziei în proză lirică, păstrând emoția și imaginile sugestive.
3. Compuneți un monolog interior inspirat din versul „*Te-am căutat...*”.
4. Realizați un scurt dialog imaginar între „Dor” și „Amintire”, pornind de la tema poeziei.
5. Creați o compunere „O casă după plecare”, inspirată din atmosfera textului.
6. Alcătuiți un text argumentativ: „Despărțirea apropie sau îndepărtează suflete-

le?” – inspirați-vă din poezie.

7. Selectați un vers care v-a impresionat și explicați, în 8–10 rânduri, de ce îl considerați esențial.
8. Realizați o comparație între despărțirea din poezia lui Arghezi și o despărțire dintr-o operă studiată anterior.
9. Scrieți un eseu scurt (20 de rânduri): „Dorul ca formă a iubirii”.
10. Transformați mesajul poeziei într-un text contemporan (de exemplu, un mesaj electronic sau un jurnal intim).

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Documentați-vă despre modernismul românesc și explicați cum se încadrează poezia în acest curent.
2. Analizați rolul limbajului simplu și direct în crearea intensității emoționale. Este simplitatea mai expresivă decât ornamentele stilistice?
3. Discutați despre tema dorului în literatura română și comparați această poezie cu creații populare sau clasice.
4. Cercetați informații despre volumul din care face parte poezia și explicați locul ei în creația lui Arghezi.
5. În ce măsură experiențele personale ale poetului influențează lirica sa intimă?
6. Dezbateți ideea: „Absența poate fi o formă de prezență.” Argumentați cu exemple din poezie.
7. Comentați relația dintre tăcere și cuvânt în poezie. Cum devine tăcerea un simbol?
8. Identificați elemente de tradiție și de modernitate în text.
9. Discutați despre actualitatea poeziei: mai este relevantă tema despărțirii în societatea contemporană?
10. Redactați un eseu de sinteză (25–30 rânduri): „Iubirea și singurătatea în lirica lui Tudor Arghezi”, folosind și informații critice despre autor.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Explicați semnificația titlului „*De-abia plecaseși*”. Ce sugerează adverbul „de-abia” despre intensitatea dorului? Redactați un mic text argumentativ (8–12 enunțuri).
2. Analizați versurile: „Te-am strigat pe nume...”. Ce rol are invocația și ce exprimă ea despre relația dintre eul liric și persoana iubită? Formulați două idei clare și comentați-le.
3. Identificați două imagini auditive din poezie și explicați cum contribuie acestea la crearea atmosferei de singurătate.
4. Argumentați, în 10–12 rânduri, că poezia aparține liricii subiective, folosind exemple concrete din text.
5. Selectați un fragment care sugerează prezența amintirii și explicați cum se îmbină trecutul cu prezentul în structura poeziei.
6. Analizați valoarea stilistică a interogațiilor retorice. Ce efect produc asupra cititorului?

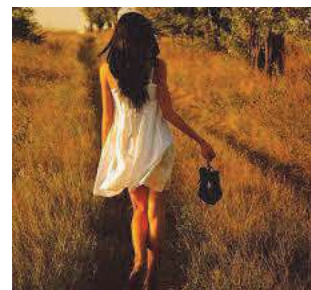
7. Explicați simbolul „casei” în poezie. Redactați un scurt eseu (15 rânduri) despre casa ca spațiu al iubirii și al absenței.
8. Identificați două figuri de stil (metaforă, repetiție, personificare etc.) și comentați rolul lor expresiv.
9. Comparați starea eului liric din această poezie cu o altă poezie argheziană (la alegere). Evidențiați o asemănare și o deosebire.
10. Formulați ideea poetică centrală a textului într-un enunț clar și susțineți-o prin două argumente extrase din poezie.

RECAPITULARE

Poezia „*De-abia plecaseși*” este una dintre creațiile lirice scurte dar memorabile ale lui Tudor Arghezi. Ea este construită pe sentimentul contradicției interioare, între dorința de a păstra aproape o persoană dragă și nevoia de a-i lăsa libertatea de a pleca. Titlul, care este și primul vers al poeziei, sugerează un moment de despărțire abia întâmplată, încărcat de emoție și de întrebări fără răspuns. Textele critice notează că această alegere a timpului verbal („plecaseși”) subliniază ideea de acțiune trecută și de regret care persistă în prezentul eului liric.

Structura poemului este aparent simplă: cele zece versuri sunt aranjate în două catrene și o strează centrală, ceea ce creează un ritm molcom, aproape de suspin, potrivit temei poemei. Limbajul artistic este concentrat și expresiv; versurile redau imagini simple și totuși profunde, cum este „molateca potecă” sau „capăt, prin trifoi” care sugerează peisajul și atmosfera unei despărțiri intime.

Tema principală a poeziei este iubirea și despărțirea, dar și ezitarea sufletească între dorința de apropiere și cea de libertate. Eul liric îi spune ființei iubite că i-a cerut să plece, dar acesta continuă să o privească cum se îndepărtează fără să se întoarcă măcar o dată. Această imagine sugerează nevoia de confirmare, de rămas-bun și de conexiune emoțională, dar și incapacitatea de a o primi. În același timp, versurile „Voiam să pleci, voiam și să rămâi” arată conflictul interior – o dorință duală, complementar-opozantă, care definește starea interioară a eului liric.

Poezia captează, de asemenea, sensul dragostei neîmpărtășite sau parțial conștientizate. Iubirea exprimată de vocea poetică nu este triumfătoare, ci într-o stare de neliniște și reflecție. În aceste versuri, iubirea devine mai mult o meditație asupra sufletului și a libertății persoanei iubite, decât o declarație directă și simplă – poetul își vede simultan dorința și neputința de a influența decizia celuilalt.

Din punct de vedere stilistic, Arghezi construiește sensul poeziei prin contrast și paralelism: înversarea dorințelor („voiam să pleci, voiam și să rămâi”), opoziția între apropiere și depărtare, între semnul făcut și „semnul din umbră în depărtare”. Toate aceste procedee subliniază atmosfera de meditație și conflict.

Deși versurile sunt scurte, ele surprind un moment de intensitate emoțională

profundă, iar tema despărțirii rămâne una universală și accesibilă cititorilor de toate vârstele. „De-abia plecaseși” este exemplu clasic al modului în care Arghezi poate reda o stare emoțională complexă în câteva versuri simple, făcând din actul poetic o experiență de introspecție.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- ✚ **Epic** – texte cu acțiune și personaje. *Ex.: „Ion” de Liviu Rebreanu.*
- ✚ **Liric** – texte care exprimă sentimente și emoții. *Ex.: Poezia „Luceafărul”.*
- ✚ **Dramatic** – texte pentru scenă sau teatru. *Ex.: „O scrisoare pierdută” de Caragiale.*
- ✚ **Didactic** – texte cu rol educativ sau moralizator. *Ex.: Fabulele lui Esop.*
- ✚ **Biografic** – texte despre viața unei persoane reale. *Ex.: Viața lui Mihai Eminescu.*

NICHITA STĂNESCU (1933 – 1983)

Nichita Stănescu, numele la naștere Nichita Hristea Stănescu, (n. 31 martie 1933, Ploiești, județul Prahova – d. 13 decembrie, București, 1983) poet, scriitor și eseist român, ales post-mortem membru al Academiei Române.

În perioada 1944 – 1952 a urmat Liceul Sf. Petru și Pavel, devenit Mihai Viteazul din Ploiești, pentru ca ulterior, între 1952 – 1957 să urmeze cursurile Facultății de Filologie a Universității din București.

În 1962 debutează editorial cu volumul de versuri *O viziune a sentimentelor*. Este pentru scurt timp corector și apoi redactor la secția de poezie a *Gazetei literare*. În 1963 are loc prima călătorie peste hotare a poetului în Cehoslovacia. Trei ani mai târziu publică

la Editura Tineretului volumul de versuri intitulat „11 elegii”. Tipărește „Necuvintele”, pentru care primește Premiul Uniunii Scriitorilor. Mai apare și volumul de poezii „Un pământ numit România”. Este numit redactor-șef adjunct al revistei „Luceafărul”, alături de Adrian Păunescu. În 1970 devine redactor-șef adjunct la „România literară”, revistă condusă de Nicolae Breban. Publică două noi volume de poezii: „Belgradul în cinci prieteni” și „Măreția frigului”. Pentru volumul de eseuri *Cartea de recitare* obține pentru a treia oară Premiul Uniunii Scriitorilor. Un an mai târziu i se atribuie Premiul internațional *Johann Gottfried von Herder*.

În 1978 publică volumul de poezii „Epica Magna”, care primește în același an

premiul *Mihai Eminescu* al Academiei Române. În 1980 este nominalizat la Premiul Nobel pentru literatură. La 31 martie 1983, la împlinirea a 50 de ani de viață, poetului i se organizează o sărbătorire națională. La finele anului boala cronică de care suferea de cțiva ani se acutizează și la 12 decembrie încetează din viață, fiind înmormântat nu departe de Mihai Eminescu, în cimitirul *Bellu*.

Considerat atât de critica literară cât și de publicul larg drept unul dintre cei mai de seamă scriitori pe care i-a avut limba română, pe care el însuși o denumea „*Dumnezeiesc de frumoasă*”, Nichita Stănescu aparține temporal, structural și formal, poeziei moderniste sau neo-modernismului românesc din anii 1960 – 1970.

Ca orice mare scriitor, însă, Nichita Stănescu nu se aseamănă decât cu el însuși, fiind considerat de unii critici literari, precum Alexandru Condeescu și Eugen Simion, un poet de o amplitudine, profunzime și intensitate remarcabile, făcând parte din categoria foarte rară a inventatorilor lingvistici și poetici.

A CINCEA ELEGIE

Tentația realului

N-am fost supărat niciodată pe mere
că sunt mere, pe frunze că sunt frunze,
pe umbră că e umbră, pe păsări că sunt păsări.
Dar merele, frunzele, umbrele, păsările
s-au supărat deodată pe mine.

Iată-mă dus la tribunalul frunzelor,
la tribunalul umbrelor, merelor, păsărilor,
tribunale rotunde, tribunale aeriene,
tribunale subțiri, răcoroase.

Iată-mă condamnat pentru neștiință,
pentru plictiseală, pentru neliniște,
pentru nemișcare.

Sentințe scrise în limba sâmburilor.

Acte de acuzare parafate
cu măruntaie de pasăre,
răcoroase penitențe gri, hotărâte mie.

Stau în picioare, cu capul descoperit,
încerc să descifrez ceea ce mi se cuvine
pentru ignoranță...

și nu pot, nu pot să descifrez nimic,
și-această stare de spirit, ea însăși,
se supără pe mine

și mă condamnă, indescifrabil,
la o perpetuă așteptare,
la o încordare a înțelesurilor în ele însele
până iau forma merelor, frunzelor,
umbrelor,
păsărilor.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Poemul „*A cincea elegie*” face parte din volumul „*11 elegii*”, publicat în 1966. Volumul este considerat de către critici drept cea mai rezistentă parte a poeziei lui Nichita Stănescu, un ciclu poetic unitar și complex. Poetul însuși mărturisea că este vorba despre o carte a rupturii existențiale.

Titlul poemului anticipează o atmosferă melancolică, iar subtitlul, „*Tentația realului*”, face trimitere la o problemă de ordin filozofic.

Tema este reprezentată de imposibilitatea adaptării la o realitate ce se impune forțat. Poemul debutează abrupt, iar prima frază este surprinzătoare, dar în același timp și absurdă în ordinea gândirii logice: „*N-am fost niciodată supărat pe mere că sunt mere*”. Următoarea frază se bazează pe o enumerație, fiecare element sugerând lumea reală: mere, umbre, frunze, păsări. Suntem surprinși în continuare prin diferite afirmații: lucrurile sunt personificate, capătă însușiri umane, încercându-se astfel instituirea unei relații între lumea naturală și cea reală.

Lirismul creat de Nichita Stănescu se bazează pe abstracții, iar poemul deține un cod ce permite descifrarea parțială a sensurilor. Ni se înfățișează un adevărat proces absurd, marcat în text prin termeni specifici: tribunalul „merelor, umbrelor, frunzelor”, condamnarea: „condamnat pentru neștiință”, pedeapsa: „mă condamnă la o perpetuă așteptare”.

În final răzbate imposibilitatea adecvării la o realitate ce se impune arbitrar. Eul liric nu poate înțelege și nici nu poate explica în cuvinte universul multiplu și de aceea se creează o distanță ce ne separă de lucruri și obiecte concrete.

Comunicarea devine imposibilă, multe imagini șochează, iar poemul aduce în prim-plan problema imposibilității de a ajunge la o cunoaștere profundă a tot ceea ce ne înconjoară.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Poemul „*A cincea elegie*” face parte din volumul „*11 elegii*”, publicat în anul 1966, perioadă în care Nichita Stănescu își conturează deja vocea poetică distinctă și ajunge să fie considerat unul dintre cei mai importanți poeți moderniști ai literaturii române.

1. Tema și mesajul poeziei

„*A cincea elegie*” explorează tentația realului și dificultatea omului de a înțelege și de a se împăca cu lumea înconjurătoare. Poetul folosește elemente ale naturii: mere, frunze, umbre, păsări, pentru a simboliza lucruri simple aparent banale, dar care capătă un caracter metafizic și enigmatic de îndată ce eul liric încearcă să le interpreteze.

2. Imaginea tribunalului

Una dintre cele mai remarcabile imagini din poem este „tribunalul frunzelor, umbrelor, merelor, păsărilor”, unde vocea lirică este judecată pentru neștiință, plictiseală, neliniște sau nemișcare. Această imagine poate fi interpretată ca o critică ironică a încercării de a reduce sensul existenței la simple categorii raționale, într-o lume în care sensurile sunt fluide și adesea indescifrabile.

3. Unitatea dintre om și natură

Poezia sugerează că înțelesurile lumii nu pot fi separate de ceea ce este natural și concret: merele, frunzele sau păsările. Stănescu pare să spună că omul nu poate înțelege complet realul decât dacă se lasă absorbit de el, într-o „încărcare a înțelesurilor în ele însele”, transformându-se la rândul său, metaforic, în aceste elemente.

4. Suspendarea în așteptare

Un motiv esențial al elegiei este perpetua așteptare. Vocea lirică se simte condamnată la o stare în care nu poate descifra sensurile lumii și, astfel, rămâne într-o tensiune continuă. Această stare reflectă fragilitatea cunoașterii și imposibilitatea completă de a înțelege realul în sine, ceea ce transformă poemul într-o meditație despre limitele înțelegerii umane.

5. Lirism abstract și neomodernism

„A cincea elegie” este exemplu de lirism abstract, caracteristic stilului stănescian, unde imagini poetice aparent simple dobândesc semnificații profunde și multiple niveluri de interpretare. Această tehnică este specifică direcției neomoderniste din literatura română postbelică, în care textul poetic transcende nararea concretă și deschide spații de reflecție filosofică.

6. Relația cu alte elegii

Poemul nu este izolat, ci face parte dintr-o serie în care Nichita explorează teme precum raportul dintre interior și exterior, între visceral și real. În „Elegia a treia” sau „Elegia a șaptea”, temele introspecției, ale contactului cu natura și ale unificării cu realul sunt tratate în moduri diferite, dar complementare, făcând din ciclul elegiilor o reflecție amplă asupra condiției umane.

7. Simboluri și limbaj metaforic

Poemul este presărat cu simboluri precum „limba sâmburilor”, „penitențe gri” sau „tribunale aeriene”, care par să redefinească simbolurile obișnuite ale naturii într-o cheie metafizică. Această rescriere a limbajului reflectă ideea poetului despre cuvânt ca formă a sensului, unde limbajul este un teren al creației de sensuri și nu numai o unealtă de comunicare.

8. Contextul creației

Volumul „11 elegii” l-a confirmat pe Nichita Stănescu ca unul dintre cei mai importanți poeți ai perioadei sale, fiind apreciat pentru originalitatea limbajului și profunzimea gândirii. Poezia stănesciană a atras atenția criticilor și publicului prin modul în care explorează relația dintre individ și univers, ceea ce a contribuit la consolidarea statutului său în literatura română modernă.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Reflectați asupra imaginii „tribunalul frunzelor, umbrelor, merelor, păsărilor”. Ce semnificație filosofică poate avea această metaforă? Redactați un text de 10–12 rânduri în care să explicați de ce eul liric se simte „judecat” de elementele naturii și ce sugerează aceasta despre condiția omului modern.
2. Analizați relația dintre om și natură în poem. Selectați un fragment relevant (de exemplu, secvența în care apar merele sau frunzele) și comentați, în 8–10 rânduri, modul în care obiectele concrete dobândesc sens metafizic. Formulați apoi un enunț-concluzie despre viziunea poetului asupra realului.

3. Discutați ideea limitei cunoașterii. Cum este sugerată imposibilitatea de a înțelege pe deplin lumea? Realizați un mini-eseu (15 rânduri) în care să explicați cum se reflectă această temă în limbajul abstract și simbolic al poemului.
4. Comparați perspectiva eului liric din „*A cincea elegie*” cu atitudinea omului contemporan față de realitate. În ce măsură vă regăsiți în această stare de neliniște și căutare? Scrieți o compunere reflexivă de 12–15 rânduri, pornind de la versul: „Știu totul despre tine, dar nu te pot înțelege.”
5. Interpretați simbolul „limba sâmburilor”. Ce poate sugera această expresie despre comunicare și sens? Formulați trei ipoteze interpretative și dezvoltati una dintre ele într-un paragraf argumentativ.
6. Analizați titlul volumului „*11 elegii*”. De ce considerați că Nichita Stănescu a ales forma elegiei pentru aceste poeme? Redactați un text argumentativ (10–12 rânduri) în care să explicați caracterul meditativ și grav al speciei literare.
7. Observați limbajul poetic și construcția metaforelor. Identificați două imagini abstracte din poem și explicați, în câteva enunțuri clare, ce efect produc asupra cititorului. Ce stare dominantă transmit aceste imagini?
8. Reflectați asupra ideii de „judecată” interioară. Credeți că tribunalul invocat în poezie este exterior sau interior? Argumentați-vă opinia într-un scurt eseu (15 rânduri), folosind un fragment din text drept punct de plecare.
9. Explorați relația dintre concret și abstract. Cum transformă poetul elementele simple (mere, frunze, păsări) în concepte filosofice? Realizați un tabel cu două coloane (Concret / Semnificație simbolică) și explicați într-un paragraf final concluziile voastre.
10. Elaborați o compunere creativă inspirată din poem. Imaginați-vă propriul „tribunal al lucrurilor” care vă judecă pentru felul în care înțelegeți lumea. Scrieți un text liric sau reflexiv de 15–20 de rânduri, folosind cel puțin două metafore originale și păstrând tonul meditativ specific poeziei lui Nichita Stănescu.

TEORIE ȘI ANALIZĂ

REȚINEȚI!

ELEGIA (cuvânt ce provine din limba greacă și înseamnă „cântec de doliu”) este o specie a genului liric caracterizată prin exprimarea unui sentiment de tristețe, mergând de la melancolie la durere. Sentimentele elegiace se pot identifica la mai multe specii ale liricii culte.

Elegia este considerată muza durerii. La început poezia este scrisă în distih exprimând jalea-distihul elegiac. Mai târziu a început să exprime sentimente complexe. În secolul al XX-lea, totuși, elegia tinde să dobândească un caracter filosofic.

Trăsăturile principale ale elegiei sunt:

- Corespunzătoare bocitului popular, ea exprimă un sentiment de tristețe, regret, durere, melancolie.

- Cuprinde deseori elemente filosofice.
- Are uneori un pronunțat caracter meditativ.
- În mod clasic, elegia este reprezentată de orice poem compus din versuri elegiace, distihuri formate din alternarea hexametruului cu pentametruul.
- Tonul este tandru, trist, melancolic.

Elegiile pot fi clasificate astfel: erotice, filosofice, religioase sau patriotice.

Reprezentanți din literatura universală: Johann Wolfgang, „Goethe *Elegia de la Marienbold*”, „*Elegia*”, Francesco Petrarca, „*Consoliera*”, Rainer Maria Rilke, „*Elegiile din Duino*”.

Reprezentanți din literatura română: Grigore Alexandrescu, „*Adio*”, „*La Târgoviște*”, Vasile Alecsandri, „*Steluța*”, Tudor Arghezi, „*Cenușa visărilor*”, Mihai Eminescu, „*Melancolie*”, „*O, mamă*”, Lucian Blaga „*Gorunul*”.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că sunteți parte din „tribunalul” naturii. Scrieți un monolog al unei frunze care îl judecă pe om.
2. Realizați un colaj de imagini simbolice (mere, păsări, umbre) și explicați în 10 rânduri semnificația alegerilor voastre.
3. Rescrieți un fragment din poem în limbaj contemporan, păstrând ideea centrală.
4. Creați un dialog imaginar între eul liric și „măr”. Ce întrebări și răspunsuri ar apărea?
5. Formulați 5 aforisme inspirate din tema poemului (cunoaștere, existență, judecată).
6. Redactați un text liric propriu inspirat de ideea de „judecată a naturii”.
7. Realizați o hartă conceptuală a simbolurilor din poem.
8. Compuneți un eseu creativ: „Dacă natura ne-ar judeca în fiecare zi...”
9. Asociați poemul cu o operă de artă plastică sau muzicală și argumentați alegerea.
10. Scrieți o scrisoare imaginară adresată poetului în care îi explicați cum interpretați poemul.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Considerați că omul poate înțelege pe deplin realitatea? Argumentați pornind de la poem.
2. Credeți că „tribunalul naturii” este o metaforă a conștiinței? Susțineți-vă opinia.
3. Este poezia o formă de cunoaștere superioară științei? Dezbateți în grup.
4. Considerați că eul liric este vinovat sau doar confuz? Argumentați.
5. Cum se reflectă condiția omului modern în această elegie?
6. Este limbajul abstract un obstacol sau o provocare pentru cititor? Motivați.
7. Credeți că natura este superioară omului în poem? Argumentați cu exemple.
8. Poate fi considerată elegia o formă de criză existențială? Explicați.
9. În ce măsură poezia reflectă neliniștile secolului XX?
10. Actualizați mesajul poemului: cum ar arăta „tribunalul” în societatea de azi?

1. Analizați semnificația imaginii „tribunalul frunzelor, umbrelor, merelor” și explicați ce simbolizează această judecată a eului liric. Redactați un răspuns argumentativ de 15–20 de rânduri.
2. Identificați două metafore esențiale din poem și comentați rolul lor în construirea sensului metafizic al textului. Ilustrați cu fragmente din poezie.
3. Pornind de la versul „Sunt judecat pentru neștiință”, explicați relația dintre cunoaștere și vinovăție în viziunea poetului. Formulați un eseu scurt (o pagină).
4. Analizați raportul dintre concret și abstract în poem (mere, frunze, păsări vs. concepte filosofice). Cum se transformă realul în simbol?
5. Selectați un fragment de minimum 4 versuri și realizați analiza limbajului poetic (imagini artistice, figuri de stil, ton).
6. Explicați semnificația titlului în contextul ciclului „11 elegii”. De ce credeți că poetul numerează elegiile?
7. Demonstrați, prin exemple din text, că poezia aparține neomodernismului românesc. Formulați trei argumente clare.
8. Analizați motivul așteptării și al incertitudinii în poem. Cum contribuie acestea la atmosfera generală?
9. Realizați un rezumat interpretativ al poemului în 10–12 rânduri, surprinzând ideea centrală.
10. Redactați o compunere reflexivă (1–2 pagini) cu tema: „Limitele cunoașterii în „A cincea elegie”.

RECAPITULARE

Poezia „*A cincea elegie*” este una dintre cele mai reprezentative creații ale poetului Nichita Stănescu, publicată în volumul „*11 elegii*”, apărut în 1966. Această elegie face parte dintr-un ciclu de creații lirice în care autorul explorează relația dintre individ și realitate, modul în care spiritul uman încearcă să înțeleagă lumea înconjurătoare și limitele acestei înțelegeri.

Titlul poeziei „*A cincea elegie*” indică faptul că face parte dintr-un demers fixat pe contemplație și reflecție, specifice genului elegiac, dar transpus într-o manieră originală, modernă. Stănescu nu se limitează la lamentația tradițională, ci îmbină *imaginarul filozofic* și limbajul

poetic abstract pentru a transmite tensiunea dintre eul liric și realitate. În text, vocea poetică pornește de la imagini aparent simple: *mere, frunze, umbre, păsări*, și afirmă că nu a fost niciodată supărat pe ele pentru ceea ce sunt. Totuși, aceste elemente „se supără” pe el și îl trimit „la tribunalul frunzelor, tribunalul umbrei, merelor, păsărilor”. Această imagine metaforică sugerează o *criză a identității* și un conflict între eul poetului și lumea înconjurătoare, pe care acesta încearcă într-una să o înțeleagă.

Judecata la care este supus eul liric nu este una literală, ci simbolică: el este „condamnat pentru neștiință, pentru plictiseală, pentru neliniște, pentru nemișcare”. Sentințele sunt „scrise în limba sâmburilor”, iar actele de acuzare sunt „parafate cu măruntaie de pasăre” – imagini care sugerează dificultatea limbajului și a cunoașterii de a exprima sensurile profunde ale existenței.

Poezia continuă cu efortul poetului de a descifra ceea ce i se cuvine pentru ignorarea sa, dar el constată că nu poate înțelege nimic. Această stare de neputință îl condamnă la o

„perpetuă așteptare” – o condiție existențială în care sensul vieții rămâne inaccesibil, iar încordarea înțelesurilor în ele însele persistă până „iau forma merelor, frunzelor, umbrelor, păsărilor”.

Tematic, „*A cincea elegie*” reflectă tentația realului și dorința de integrare în universul concret, dar și imposibilitatea completă de a obține o înțelegere totală a lumii doar prin limbaj sau rațiune. Poetul sugerează că realul este mult mai complex și mai conectat de conștiința umană decât poate fi redat de cuvinte sau concepte raționale.

Stilistic, poemul se înscrie în lirismul abstract, caracteristic creației lui Stănescu, unde elemente simple ale naturii sunt transformate în simboluri ale căutării sensului existențial. Această „lingvistică a simțurilor” și a excavației realului face din „*A cincea elegie*” o poezie profund meditativă, care transcende poemul tradițional despre natură și intră în sfera reflecției filozofice asupra ființei umane.

În ansamblu, „*A cincea elegie*” rămâne o creație esențială a poeziei moderne românești, un exemplu al modului în care Stănescu transformă imagini cotidiene în simboluri metafizice și ridică întrebări fundamentale despre relația dintre individ și univers.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- Metaforă** – exprimare bazată pe o asemănare subînțeleasă. Ex.: „izvoare de lumină”.
- Hiperbolă** – exagerare intenționată. Ex.: „plângea un ocean de lacrimi”.
- Antiteză** – alăturarea unor idei opuse. Ex.: *bine – rău*.
- Interogație retorică** – întrebare care nu așteaptă răspuns. Ex.: „Cine nu iubește primăvara?”
- Exclamație retorică** – exprimă o emoție puternică. Ex.: „Ce minunată e natura!”

ANA BLANDIANA (1942)

Ana Blandiana, născută Otilia Valeria Coman pe 25 martie 1942 în Timișoara, este una dintre cele mai importante voci ale poeziei române contemporane, cunoscută atât pentru talentul său literar, cât și pentru angajamentul său în viața civică. Pseudonimul „Ana Blandiana” provine de la satul Blandiana, din județul Alba, locul natal al mamei sale, pe care l-a adoptat pentru a semna prima sa creație publicată. După studiile liceale, tânăra Otilia urmează cursurile Facultății de Filologie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, pe care o absolvă în 1967, specializându-se în filologie romanică, ceea ce îi oferă o bază solidă pentru

cariera literară ulterioară.

Debutul său editorial are loc încă din 1959, în revista *Tribuna* din Cluj, cu poezia „Originalitate”, semnată pentru prima oară „Ana Blandiana”. După o perioadă de pauză, din motive externe contextuale, revine în paginile revistelor literare printre care *Contemporanul*, consolidându-și astfel prezența în peisajul cultural românesc. Opera sa poetică începe cu prima carte „*Persoana întâia plural*” publicată în 1964, volum care conține reflecțiile timpurii asupra identității, omului și lumii, cu o sensibilitate lirică puternică care o diferențiază deja de ceilalți tineri poeți ai generației.

Pe parcursul anilor 1960 și 1970, Blandiana își extinde paleta de creație cu volume care confirmă evoluția sa artistică: „*Călcâiul vulnerabil*” (1966), care creează imagini poetice puternice despre fragilitatea ființei umane; „*A treia taină*” (1969), în care tema spiritualității și a misterului existenței capătă o formă expresivă profundă; „*50 de poeme*” (1970), o selecție semnificativă din creația sa, și „*Octombrie, noiembrie, decembrie*” (1972), unde anotimpurile și trecerea timpului sunt meditative și simbolice.

Următoarele volume, precum „*Poeme*” (1974), „*Somnul din somn*” (1977) și „*Întâmplări din grădina mea*” (1980), demonstrează maturitatea poetică a autoarei, în care tema limbajului, a lumii interioare și a experienței umane se împletesc subtil. „*Ochiul de greier*” (1981) reflectă atenția asupra detaliului și a naturii, iar „*Ora de nisip*” (1984) și „*Stea de pradă*” (1986) explorează timpul și existența cu o profunzime tot mai accentuată.

Pe lângă poezie, Ana Blandiana publică și cărți de proză și eseuri, precum „*Sertarul cu aplauze*” (1992), iar în anii '90 și 2000 își organizează creațiile în antologii și volume ample precum „*100 de poeme*” (1991), „*În dimineața de după moarte*” (1996), „*La cules îngeri*” (1997) sau „*Cartea albă a lui Arpagic*” (1998). În anii 2000 apar volume precum „*Soarele de apoi*” (2000), „*Patria mea A4*” (2010) și „*Variațiuni pe o temă dată*” (2018), care continuă să exploreze teme existențiale, metafizice și civice.

Opera Anei Blandiana este apreciată pentru modul în care îmbină sensibilitatea

poetică cu reflecția filosofică și socială asupra lumii. Poezia sa nu se limitează la exprimarea sentimentelor, ci caută să surprindă adevărul despre condiția umană, despre trecerea timpului și despre responsabilitatea individului în fața destinului colectiv. Tema fragilității, a responsabilității morale și a căutării sensului vieții se regăsesc în multe dintre volumele sale, ceea ce explică atât succesul literar, cât și rezonanța puternică în rândul cititorilor din România și din străinătate.

*Casa memorială Ana Blandiana,
Comana (România)*

După 1989, Ana Blandiana își extinde activitatea și în plan social și civic. Ea contribuie la reorganizarea PEN Clubului Român, al cărui președinte este între 1990 și 2004, apoi devine președinte de onoare al acestei instituții culturale internaționale. Este cofondatoare a Fundației Alianța Civică, un forum non-partinic dedicat promovării valorilor democratice și ale unei societăți deschise, și, împreună cu soțul său, scriitorul Romulus Rusan, înființează Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței din Sighet, centru de cercetare și memorie unde se organizează conferințe, expoziții și sesiuni de studiu despre trecutul totalitar al României.

Ana Blandiana a fost distinsă cu numeroase premii literare importante de-a lungul carierei: Premiul pentru poezie al Uniunii Scriitorilor din România (1969), Premiul Academiei Române pentru poezie (1970), Premiul Internațional Gottfried von Herder, Viena (1982), Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” (1997), Premiul Opera Omnia (2001) și Premiul Internațional Vilenica (2002), dar și recunoașteri internaționale precum Légion d’Honneur din partea Franței sau premiul European Poet of Freedom pentru volumul „Patria mea A4” în 2016. În 2024 i se acordă prestigiosul Premiu *Princess of Asturias* pentru Literatură, una dintre cele mai importante distincții culturale internaționale, care îi confirmă impactul profund dincolo de granițele României.

Astăzi, opera Anei Blandiana este tradusă în peste douăzeci de limbi, iar impactul ei artistic și cultural continuă să inspire generații de cititori și creatori. Poezia sa rămâne un reper al liricii române contemporane, iar vocea sa literară și civică – un exemplu de responsabilitate intelectuală și de angajament față de valorile umane.

DEALURI

Dealuri, dulci sfere-mpădurite
Ascunse jumătate în pământ
Ca să se poată bucura și morții
De carnea voastră rotunjită blând,

Poate un mort stă ca și mine-acum,

Ascultă veșniciile cum cură,
Își amintește vechi vieți pe rând
Și contemplându-vă murmură:

Dealuri, dulci sfere-mpădurite
Ascunse jumătate în văzduh
Ca să se poată bucura și viii
De nesfârșit de blndul vostru duh...

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Poezia deschide volumul „*Somnul din somn*” (Cartea Romaneasca, 1977). Poziția privilegiată a poeziei în cadrul volumului este susținută și de valoarea-i de excepție, ideatică și stilistică.

„*Dealuri*” este o meditație pe tema, des abordată, a trecerii, a evanescenței. Dar într-o structură a textului clasică, de tip eleat, se dezvoltă un conținut de idei sugerând un heraclitism existențial.

Organizarea textului este de tip clasic: trei catrene dispuse într-o simetrie compozițională sub formă de clepsidră. Primul catren conține meditația eului poetic, concentrată însă asupra unei dimensiuni exterioare a existenței, *dealul*, care devine cuvântul.

Cuvântului-cheie, *dealuri*, aflat în poziție anaforică, i se conferă valori subiacente simbolice. Gândit ca un vocativ, el capătă valoare de spirit protegitor, totemic. Apoi, dealului i se conferă, la modul simbolic, prin determinația apozitivă, caracterul de rotund, de perfecțiune (sfera este complinită printr-un epitet clasic, dulce, repozitionat și sunând eminescian, adică într-o plenitudine de accepțiuni), dar și cel de mod de comunicare și spațiu de comuniune a celor două lumi. Dealul este o matrice existențială, care leagă deopotrivă generațiile „*Ca să se poată bucura și morții*”, prezentul și trecutul „*Ascunse jumătate în pământ*”, într-un sens al planetarității *rotunjită blând* careia i se atribuie deocamdată o existență caracterizată printr-un semn al concretului – carnea.

Se prefigurează, ca în cazul creației blagiene, un orizont material-spiritual de tip mioritic. Cel de-al doilea catren marchează transferul din viață în moarte, din clipă în vesnicie.

Pusă sub semnul potențialității (*poate*), meditația poetică este transferată unui alt eu poetic (*un mort*), iar cele două instanțe ale eului poetic dau măsura Firii, adică a existenței în veșnicie. Celălalt eu poetic preia atitudinea esențială, cea de contemplare, care presupune însă o lucrare asupra existenței: „*ascultă veșniciile cum cură*”, și, într-o comuniune metempsihotică, „*își amintește vechi vieți pe rând*”.

Cea de-a treia strofă este tot un dicatur (cerut de verbul „*murmură*”) care aparține acum celui alt eu poetic și care, asemănându-se foarte mult cu prima strofă, realizează „*petrecerea continuă*” Mircea Vulcanescu.

La nivel textual deci, a treia strofă se organizează complementar / simetric cu prima strofă, idee întărită și de cele câteva variații lexicale care apar în cele două catrene. Transferurile „*văzduh-pământ*”, „*duh-carne*”, „*viii-morții*” întăresc sugestia reversibilității, care, la rândul ei, întărește sugestia existenței depline, a Firii (însă

fiecare dintre cuvintele transferate este un simbol cu largi implicații conotative, asupra cărora, desigur, se poate insista). Sensul devine continuu, ascendent și descendent, iar poezia devine un perpetuum: ești îndemnat, parcă, după strofa a treia să continui cu strofa a doua, apoi cu prima, din nou cu a doua, a treia – o forma de clepsidră, care are mai ales proprietatea esențială a întoarcerii, a reversibilității. La aceste sugestii contribuie și o magie muzicală desăvârșită, realizată în regim contrapunctic (versul 4 este dominat de vocale deschise, versul 4 al strofei a treia este dominat de vocale închise, marcând astfel la nivel fonematic permanenta comuniune viața-moarte), sau într-un regim canonic – vezi repetarea aproape identică a primului catren în catrenul al treilea. Într-un text clasic, ruptura dintre caracterul eleat al discursului poetic și spiritul heraclitic, care domină structura ideatică, este un semn al modernității.

CURIOZITĂȚI LITERARE

„Dealuri” este un poem emblematic din volumul *Somnul din somn* (1977), care reflectă maturitatea artistică a poeziei Anei Blandiana și dimensiunea ei filosofică profundă. Textul poetic pornește de la o imagine simplă, natura și se transformă într-o meditație asupra timpului, existenței și legăturii dintre viața de aici și cea de dincolo.)

1. Imaginea dealurilor

În poem, dealurile sunt reprezentate ca „dulci sfere împădurite”, ascunse în jumătate în pământ și în văzduh, pentru a putea fi „bucuria” atât a celor vii, cât și a celor morți. Această reprezentare sugerează ideea de comuniune între planul terestru și cel spiritual, dar și reversibilitatea existenței.)

2. Timpul și eternitatea

Eul liric imaginează un mort care, asemenea lui, „ascultă veșniciile” și își amintește vieți trecute. Astfel, poemul explorează ideea că timpul este linear, dar poate fi trăit și contemplat în mod ciclic – în „veșnicie”.

3. Simbolismul naturii

Dealul este un important element de peisaj; dar el capătă și semnificații simbolice multiple:

- sfericitatea și rotunjimea sugerează plenitudinea și totalitatea existenței;
- prezența dealurilor atât în pământ, cât și în aer sugerează unitatea dintre viață și moarte;
- ele devin un fel de „matrice” a existenței în care trecutul și prezentul se întâlnesc.

4. Structura și muzicalitatea poemului

Textul este compus din două octave simetrice, aproape ca un cântec repetitiv, sugerând ideea de ciclu, ceea ce urmează, de fapt, apoi se întoarce spre început, ca într-o clepsidră a timpului meditat de poetă.

5. Viața și moartea – într-o ecuație

Ceea ce este remarcabil la „Dealuri” este modul în care *viața și moartea sunt privite ca puncte de vedere complementare*. Nu există o opoziție definitivă, ci mai degrabă o continuitate: „ca să se poată bucura și morții” de frumusețea dealurilor, iar apoi „...și vii”.

6. Metaforă și limbaj poetic

Blandiana folosește imaginea dealului ca pe o metaforă a existenței umane: natura devine un loc al memoriei, al trecerii și al contemplării. Termeni ca „vesniciile”, „duh” sau „ascultă” ridică textul dincolo de concret înspre un plan reflexiv și meditativ.

7. Rădăcini culturale și mitopoieză

Poezia are, prin imaginea dealurilor, rezonanțe cu mentalul mioritic românesc – locuri care sunt atât fizice, cât și simbolice, rădăcini ale identității și existenței colective.

8. Tonul meditativ

„Dealuri” nu oferă o poveste, ci o liniște contemplativă, în care cititorul este invitat să se oprească și să regândească propria poziție în fața lumii, trecutului și viitorului.

9. Poetica Anei Blandiana

Ana Blandiana este cunoscută pentru modul în care îmbină imaginile simple ale lumii naturale cu reflecții profunde despre viață, despre sensurile existenței și despre rolul poeziei ca formă de explorare a realului și a spiritualului.

10. Valoare universală

Deși fragmentele poemului sunt inspirate dintr-un peisaj concret, „Dealuri” transcende particularitatea și devine o meditație asupra ceea ce ne unește pe toți: dorul de plenitudine, legătura cu locul de origine și nevoia de sens dincolo de trecerea efemeră a vieții.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că sunteți unul dintre „dealuri” și scrieți un monolog liric în care vă exprimați relația cu oamenii.
2. Realizați o comparație între imaginea naturii la Ana Blandiana și cea dintr-o poezie studiată anterior (ex. Mihai Eminescu).
3. Desenați sau descrieți într-un text artistic peisajul sugerat în poezie și explicați ce emoții transmite.
4. Alcătuiți o hartă conceptuală a simbolurilor din text.
5. Formulați trei titluri alternative pentru poezie și argumentați alegerea unuia dintre ele.
6. Scrieți o scrisoare imaginară adresată poetei, în care să comentați mesajul poeziei.
7. Identificați un vers care v-a impresionat și explicați, într-un jurnal de lectură, de ce l-ați ales.
8. Realizați un colaj de citate reprezentative și comentați-le succint.
9. Compuneți o poezie scurtă (8–10 versuri) inspirată de simbolul dealului ca loc al memoriei.

10. Găsiți un citat critic despre creația Anei Blandiana (din surse culturale precum Uniunea Scriitorilor din România) și comentați-l în raport cu textul studiat.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Considerați că natura din poezia „Dealuri” este un refugiu sau o formă de confruntare cu sinele? Argumentați.
2. Credeți că simbolul dealului poate reprezenta trecerea timpului? Motivați răspunsul cu exemple din text.
3. În ce măsură poezia transmite un mesaj ecologic sau unul existențial? Dezvoltați opinia voastră.
4. Este poezia mai degrabă descriptivă sau meditativă? Susțineți cu argumente.
5. Cum interpretați relația dintre concret (peisaj) și abstract (emoție)?
6. Dacă ar fi să adaptați poezia într-un scurt film artistic, ce imagini ați evidenția?
7. Poate fi poezia „Dealuri” considerată o poezie a identității? Argumentați.
8. În ce mod limbajul simplu ascunde profunzimi filosofice?
9. Este natura un personaj implicit în poezie? Explicați.
10. Redactați un eseu argumentativ (1–2 pagini) cu tema: „Spațiul natal – fundament al echilibrului interior”, valorificând exemple din poezie și din realitate.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Identificați tema centrală a poeziei „Dealuri” și argumentați, în 10–15 rânduri, cum contribuie imaginile naturii la conturarea acesteia. Includeți cel puțin un fragment din text.
2. Analizați simbolul „dealurilor” și explicați ce semnificație pot avea acestea (spațiu al copilăriei, al echilibrului, al eternității). Redactați un paragraf argumentativ.
3. Selectați două imagini poetice din text și comentați-le din perspectiva relației om–natură.
4. Precizați două figuri de stil identificate în poezie (metaforă, personificare, repetiție etc.) și explicați rolul lor expresiv într-un text de 8–10 rânduri.
5. Explicați modul în care perspectiva lirică influențează atmosfera poeziei. Susțineți răspunsul cu exemple.
6. Formulați ideea principală a fiecărei strofe (dacă textul este structurat strofic) și realizați un scurt rezumat liric al poeziei.
7. Comentați fragmentul ales de voi (5–6 versuri) evidențiind starea sufletească transmisă.
8. Argumentați apartenența poeziei la lirica modernă, ținând cont de limbaj și simboluri.
9. Redactați un eseu de o pagină cu tema: „Natura – spațiu al regăsirii de sine în poezia „Dealuri”.
10. Realizați o compunere narativ-descriptivă (15–20 rânduri) inspirată de imaginea dealurilor din poezie, păstrând tonul meditativ.

Poezia „*Dealuri*” este un poem liric scurt, dar extrem de încărcat de semnificații filosofice și simbolice, care deschide volumul *Somnul din somn* (1977) al poetei Ana Blandiana, una dintre cele mai importante voci ale poeziei române contemporane. Poetă recunoscută pentru profunzimea reflecțiilor sale asupra condiției umane, relației dintre viață și moarte și a sensurilor existenței, Blandiana creează aici un text care transcende imediatul cotidian și invită cititorul la meditație asupra trecerii timpului și continuității vieții.

Poemul începe cu o imagine sugestivă: „*Dealuri, dulci sfere-mpădurite / Ascunse jumătate în pământ...*”, unde dealurile devin mai mult decât un simplu element de peisaj – ele capătă valoare simbolică profundă, fiind percepute ca un spațiu de comuniune între lumea celor vii și cea a celor plecați. În această dublă „ascundere”, în pământ și apoi în văzduh – ele sugerează ideea de legătură între realitatea fizică și cea spirituală, dintre trecut și prezent, dintre moarte și viață.

Imaginea dealurilor rotunjite și „dulci” sugerează o armonizare a contrariilor: pe de o parte, prezența lor materială și naturală; pe de altă parte, capacitatea lor de a fi parte din memoria colectivă și din metafizica existenței. În această cheie, poemul poate fi citit ca o reflecție asupra faptului că viața nu se termină odată cu moartea, ci continuă într-o altă formă, într-un plan diferit, în amintirile celor vii și în „duhul” lumii.

Versurile „*Poate un mort stă ca și mine-acum, / Ascultă veșniciile cum cură...*” extind această idee: eul liric își imaginează că și cei decedați pot percepe frumusețea lumii, pot „asculta veșniciile” și își pot aminti „vechi vieți pe rând”. Această mișcare de la concret la metafizic și apoi la introspecție reflectă dorul de sens și de continuitate ce traversează întreaga poezie.

Repetiția versurilor din prima și ultima strofă sugerează o circulație a timpului și reversibilitatea experiențelor interioare, ca și cum trecerea dintre viață și moarte ar fi parte dintr-un ciclu continuu, o „clepsidră” în care prezentul și trecutul se întrepătrund. Această simetrie a textului, combinată cu imagini poetice delicate, creează o atmosferă de reverie filosofică și meditație asupra misterului existenței.

Din punct de vedere stilistic, limbajul poemului este liric și simbolic, folosind imagini naturale într-o manieră aproape mitologică pentru a exprima idei profunde despre viață, moarte și memoria universului. Dealurile sunt peisaje fizice, ele devin „dulci sfere” ale unei lumi în care limitele dintre vizibil și invizibil se șterg, dispar, lăsând loc unei contemplări de natură metafizică.

În ansamblu, „*Dealuri*” se înscrie în preocupările poetice ale Anei Blandiana pentru temele majore ale existenței umane: timpul, memoria, moartea și posibili-

tatea unei continuități spirituale.

Printr-un limbaj dens și poezia devine o invitație la reflecție asupra locului nostru în lume și asupra modului în care ceea ce este material și vizibil se întrepătrunde cu ceea ce este invizibil și etern.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- **Pastel** – descriere artistică a naturii. Ex.: „*Iarna*” de Vasile Alecsandri.
- **Elegie** – exprimă tristețe și melancolie. Ex.: *O poezie despre pierdere*.
- **Odă** – exprimă admirație și elogiu. Ex.: „*Odă (în metru antic)*”.
- **Imn** – poezie solemnă de laudă. Ex.: Imnul național.
- **Sonet** – poezie alcătuită din 14 versuri. Ex.: *Sonetele lui Shakespeare*.
- **Replică** – intervenția unui personaj. Ex.: *O propoziție rostită pe scenă*.
- **Act** – diviziune principală a unei piese. Ex.: *Actul I*.

LIVIU DELEANU (1911 – 1967)

Liviu Deleanu s-a născut la 8 februarie 1911 la Iași, pe strada Veche. A fost un poet liric român, cunoscut printr-o activitate literară bogată, care cuprinde peste douăzeci de volume de poezie, traduceri și publicistică. S-a impus atât în literatura pentru maturi, cât și în cea destinată copiilor, fiind apreciat pentru expresivitatea și rafinamentul limbajului său.

Numele său adevărat era Lipe (Lipa) Kligman. Tatăl său, Semi (Shmil) Kligman, era poet și i-a sprijinit primele încercări poetice. Mama sa, deși fără o educație solidă, i-a insuflat dragostea de limbă și de imaginarul popular

Liviu nu-și iubea copilăria, spunând că a fost foarte grea, fără bucurii și jocuri copilărești. Tatăl dorea să-l vadă contabil. Mama îi dădea câte un leu să-și cumpere un covrig, și el strângea leul ca să-și poată cumpăra unica revistă pentru copii. Îi plăcea enorm să citească.

Născut într-un mediu modest, viitorul scriitor a manifestat încă din copilărie o pasiune deosebită pentru lectură. Citea cu aviditate tot ce îi cădea în mână, iar această curiozitate intelectuală i-a format sensibilitatea artistică și i-a orientat vocația spre literatură. Debutul său editorial s-a produs timpuriu, în anul 1927, cu placheta de versuri „*Oglinzi fermecate*”, care anunța deja o înclinație spre imagini sugestive și reflecție interioară.

Primii pași în literatură au fost susținuți de colaborarea la revista „*Bilete de papagal*”, condusă de Tudor Arghezi, unde i-au fost publicate poezii precum „*Există un Dumnezeu*”, „*Renaștere*”, „*Timp*” și „*Omul cu ochii mici*”. Această etapă i-a consolidat poziția în mediul literar al epocii și i-a confirmat talentul poetic.

Creația sa din perioada interbelică se înscrie în direcția modernismului, fiind dominată de teme precum singurătatea, neliniștea, golul existențial și atmosfera sumbră. În versurile sale se resimt influențe ale unor mari poeți, precum Charles Baudelaire, George Bacovia și Ion Pillat. Volumul „*Ceasul de veghe*” (1937) a fost remarcat de critica literară, fiind menționat de George Călinescu în celebra sa istorie a literaturii române. Un alt volum important al acestei etape este „*Glod alb*” (1940).

Anul 1940 reprezintă un moment de cotitură în viața și creația poetului. În contextul schimbărilor politice, se stabilește la Chișinău, fapt care îi va influența decisiv evoluția literară. În anii celui de-al Doilea Război Mondial, creează poezii cu caracter evocator și patriotic, precum „*Cântec scris pe patul armei*” și „*Cântec scris pe lat de paloș*”. Totodată, desfășoară o intensă activitate de traducător, contribuind la valorificarea literaturii universale.

După război, Liviu Deleanu se orientează în special spre literatura pentru copii, domeniu în care obține un real succes. Publică volume precum „*Mi-i drag să meșteresc*”, „*Bucurii pentru copii*” și „*Licurici*”, caracterizate prin simplitate, muzicalitate și sensibilitate. Versurile sale pentru cei mici creează o atmosferă caldă și accesibilă, apropiată de universul copilăriei.

Revenirea la poezia pentru adulți are loc în anul 1952, odată cu apariția volumului „*Vremuri noi*”, influențat de ideologia epocii. În această perioadă scrie și poemul „*Tinerete fără moarte*”, precum și basmul dramatic „*Buzduganul fermecat*”. Maturitatea artistică se reflectă în volumele „*Dragostea noastră cea de toate zilele*” și „*Cartea dorului*”, în care lirismul devine mai profund și mai echilibrat. Un aspect definitoriu al operei sale îl constituie grija pentru limba literară. Poetul folosește o limbă română curată, expresivă și nealterată de influențe străine, evitând calcurile și formulările artificiale. El considera că versul trebuie „cioplit” cu răbdare, pentru a reda cât mai fidel emoția și ideea artistică. Prin această atitudine, a oferit un exemplu de rigoare și responsabilitate față de actul creației.

Talentul său liric se manifestă în mod deosebit în poezia de dragoste, unde exprimă sentimente autentice cu finețe și sensibilitate. De asemenea, sonetul ocupă un loc important în creația sa, fiind cultivat cu eleganță și măiestrie. Opera lui Liviu Deleanu se remarcă prin echilibrul dintre profunzimea ideilor și frumusețea expresiei artistice.

Liviu Deleanu s-a stins din viață la 12 mai 1967, la Chișinău, lăsând în urmă o operă valoroasă și diversă. El rămâne în literatura română ca un poet sensibil și un adevărat artizan al cuvântului, a cărui creație reflectă atât frământările epocii, cât și preocuparea constantă pentru perfecțiunea expresiei.

Ion Constantin Ciobanu, Liviu Deleanu, Grigore Vieru, 1966

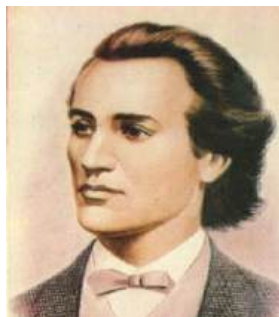
EMINESCU

Pribeagule poet îndrăgostit
De codri și de lacuri, și de stele,
Ca un Călin din basme ne-ai venit
Să ne dezvălui tainele din ele.

Dar ai trăit pământului lipit –
Și scris ți-a fost în nopțile acele
Să arzi ca un luceafăr în zenit
Peste stindardul gloatelor rebele.

Și ca un astru mistuit în zbor
Tu n-ai avut decât un singur dor,
Când ai murit în brațe cu furtuna...

Iar noi, urmașii tăi, nu-n țințirim,
Ci sus printre luceferi te găsim
Nemuritor și viu întotdeauna.

Mihai Eminescu

CREANGĂ

Sfătosule bunic din Humulești,
Cât haz ai pus, cât păs și câtă jale
în tâlcul slovei tale țărănești
Din negura copilăriei tale.

Ai ticluit nepoților povești
Pe prispele Țicăului din vale,
Ca-n Sadoveanu – apoi să dăinuiești
Și-n alți rapsozi de slove și chimvale.

Aidoma jitarului străbun
Ai deslușit ce-a fost și rău și bun.
Sub pana ta și tristă și glumeață.

Iar când a fost să pleci pe la chindii,
Tot astfel ai intrat și-n veșnicii:
Cu zâmbetul și lacrima pe față.

Ion Creangă

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Liviu Deleanu a ales să scrie sonete despre marii scriitori din trecut pentru că această formă de poezie, cu reguli stricte, se potrivea foarte bine cu firea sa liniștită și gânditoare. Sonetul, având doar 14 versuri, îl obligă pe autor să spună lucruri importante în cuvinte puține, dar pline de înțeles. Pentru Deleanu, această formă poetică este ca o rugăciune sau un cântec sfânt, în care respectul pentru înaintași se împletește cu emoția pură. Prin aceste poezii, el încearcă să arate că valorile literaturii noastre rămân mereu vii și importante pentru noi.

Poetul a gândit aceste sonete ca pe niște discuții peste timp. Adresându-se direct scriitorilor celebri, el scoate în evidență ce au creat aceștia mai de preț. Deleanu descrie niște personalități și îi prezintă ca pe niște modele spirituale ale poporului nostru. În acest fel, vechile valori ale literaturii sunt interpretate într-un mod nou, pe înțelesul generațiilor de astăzi.

Sonetul „Eminescu” creează o imagine plină de dor și o mare tristețe, dar și de lumină, dedicată celui care va rămâne mereu „Luceafărul” poeziei noastre. Chipul pământesc al lui Mihai Eminescu se amestecă în versuri cu simbolurile din poeziile sale celebre. În tonul poeziei se simte o atitudine plină de sfințenie și de respect din partea lui Liviu Deleanu. Această recunoștință a poetului este, de fapt, vocea noastră, a tuturor celor care îi mulțumim lui Eminescu pentru frumusețea versurilor lăsate moștenire.

Imaginea poetului Eminescu pe pământ face un tot unitar cu ideile sale profunde despre viață. El este prezentat ca un „pribeag îndrăgostit de codri și de lacuri”, amintindu-ne de ciobanul din balada „Miorița”. Astfel, se sugerează ideea că omul și natura sunt una, temă pe care o găsim în cele mai frumoase poezii eminesciene. Apoi, figura lui Eminescu pare să se ridice de pe pământ și să ajungă printre stele, fiindcă era „îndrăgostit de stele”. Această imagine ne arată cum omul obișnuit devine un creator nemuritor prin puterea imaginației și a artei sale.

Mesajul principal al poeziei se află chiar în prima strofă, unde este descrisă taina creației. Celelalte părți ale sonetului adaugă detalii despre trăsăturile de geniu ale lui Eminescu. Se poate spune că în acest sonet, Deleanu caută mai ales ceea ce este valabil pentru toată lumea (universalitatea), punând mai puțin accent pe detaliile naționale, pe care le păstrează totuși prin ritmul muzical al versurilor.

Chipul lui Ion Creangă, marele povestitor din Humulești, pe care Deleanu îl numește „Homer al nostru”, este descris în sonetul „Creangă” prin contrast. Autorul folosește culori opuse, cum sunt albul și negrul, pentru a arăta că viața și opera lui Creangă sunt un amestec de glumă și tristețe, de zâmbet și lacrimi. Chiar dacă poveștile lui Creangă sunt, în general, vesele și pline de speranță, în ele apar uneori și note triste, exact așa cum se întâmplă în viața reală. Liviu Deleanu a înțeles această regulă a artei și a creat un portret care îmbină perfect veselia operei lui Creangă cu greutățile vieții sale de zi cu zi.

Întreg sonetul explorează esența operei lui Creangă: vorba lui plină de înțelepciune țărăneasă și capacitatea de a vedea ce e bun și ce e rău în lume.

Această „filozofie populară” este, de fapt, felul poporului de a înțelege lumea, pe care Creangă l-a primit firesc și l-a transformat în literatură de geniu. Liviu Deleanu a observat acest spirit național și l-a promovat în sonetul său.

Prin aceste portrete în versuri, Liviu Deleanu reușește să transforme istoria literară într-o prezență vie, apropiindu-i pe marii clasici de sensibilitatea cititorilor. Autorul subliniază că adevărata valoare a unui scriitor stă în talentul său individual, dar și în modul în care acesta reușește să exprime sufletul și tradițiile întregului popor, asigurând astfel continuitatea valorilor noastre spirituale. Astfel, sonetele analizate devin veritabile lecții de respect și recunoștință, invitându-ne să redescoperim frumusețea limbii române prin acest dialog emoționant între generații, care transformă lectura într-o experiență de formare a caracterului.

Liviu Deleanu (1911–1967) a fost un poet și traducător moldovean de limbă română, cunoscut pentru versurile sale pentru copii, poezii de dragoste și sonete dedicate marilor clasici ai literaturii române. El este unul dintre puținii poeți ai secolului XX care a scris sonete inspirate de figuri literare emblematice, printre care *Vasile Alecsandri*, *Mihail Eminescu*, *Ion Creangă* și *Tudor Arghezi*, punând astfel în lumină respectul său artistic față de tradiția poetică românească.

1. De ce Eminescu și Creangă?

Liviu Deleanu a ales să dedice sonete unor figuri mari ca Mihail Eminescu și Ion Creangă pentru a sublinia importanța lor în formarea literaturii române. Eminescu este considerat „Luceafărul poeziei românești”, autorul unor capodopere lirice și epice de referință în cultura română, iar Creangă este celebru pentru proza sa plină de viață și umor, în special *Amintiri din copilărie* și basmele satului românesc.

2. Sonetele ca omagiu literar

Prin sonetele sale dedicate acestor autori, Deleanu creează un dialog poetic între epoci. Liviu Deleanu nu numai că scrie despre ei, el încearcă să le surprindă esența: spiritul romantic și metafizic al lui Eminescu și senzualitatea narativă sau vitalitatea umoristică a lui Creangă. Acest gest este o formă de revalorificare a clasicii în poezia modernă a secolului XX, într-o perioadă în care literatura era adesea supusă unor presiuni ideologice.

3. Eminescu în poezia lui Deleanu

Sonetul lui Deleanu dedicat lui Eminescu nu este o simplă enumerare a realizărilor, ci o reconstruire simbolică a universului eminescian: codri, lacuri, stele, Călin și alte imagini care evocă cosmosul poetic al Luceafărului. Prin metafore și imagini poetice, Deleanu încearcă să redea spiritualitatea și intensitatea lirică a marelui poet.

4. Creangă ca personaj poetic

De asemenea, sonetul dedicat lui Ion Creangă evidențiază umanitatea, umorul și legătura profundă cu satul natal care definesc proza creangăiană. Prin versurile sale, Deleanu pune în lumină capacitatea lui Creangă de a transfigura experiența vieții rurale într-un limbaj viu și popular, un element care a făcut ca poveștile sale să rămână vii în memoria colectivă.

5. Poezia ca întâlnire între generații

Curiozitatea literară constă și în faptul că Deleanu nu se limitează la propriul registru liric, ci caută să îmbine tradiția cu modernitatea, creând o punte între creația clasicii români și sensibilitatea poetică a secolului XX. Această abordare oferă cititorului ocazia de a citi clasicii prin filtre poetice noi, adăugând un strat suplimentar de înțelegere a textelor eminesciene sau creangăiene.

6. De la vers la cântec

Un alt fapt interesant despre Deleanu, deși nu este direct legat de sonetele sale „*Eminescu*” sau „*Creangă*” – este că el este și autorul textului celebrului cântec „*Sanie cu zurgălăi*”, compus în 1936 și devenit apoi un hit popular în literatura muzicală românească.

7. Figura poetului în context

Liviu Deleanu a activat în perioada interbelică și postbelică, perioadă în care

atmosfera culturală era complexă, marcată de influențe diverse, de presiuni ideologice și de încercări de reafirmare a identității literare. Sonetele sale despre Eminescu și Creangă pot fi citite ca un gest de echilibrare a tradiției într-o epocă de schimbări literare și sociale.

PERSPECTIVE ȘI REFLECȚII

1. Reflectați asupra modului în care este construit portretul lui Eminescu în sonet: ce trăsături morale și spirituale evidențiază poetul? Redactați un scurt paragraf (8–10 rânduri) în care să explicați ce simbolizează imaginea poetului în viziunea lui Deleanu.
2. Analizați tonul utilizat în sonetul dedicat lui Creangă: este unul solemn, admirativ, nostalgic? Argumentați prin două exemple din text și formulați un răspuns dezvoltat.
3. Comparați perspectiva autorului asupra celor două personalități literare: ce asemănări și ce diferențe observați? Realizați un tabel comparativ și formulați o concluzie de 6–8 rânduri.
4. Reflectați asupra ideii de „model cultural” prezentă în sonete: în ce mod Eminescu și Creangă sunt prezentați ca repere pentru cultura română? Redactați un mini-eseu (10–12 rânduri).
5. Analizați limbajul artistic utilizat de Liviu Deleanu: ce imagini poetice sau metafore contribuie la crearea unei atmosfere de omagiu? Selectați două expresii și comentați-le.
6. Reflectați asupra rolului sonetului ca formă fixă: de ce credeți că autorul a ales această specie literară pentru a-i omagia pe cei doi scriitori? Argumentați într-un text scurt.
7. Imaginați-vă că ați putea adresa o întrebare fie lui Eminescu, fie lui Creangă, pornind de la portretul realizat de Deleanu. Formulați întrebarea și explicați de ce ați ales-o.
8. Analizați relația dintre creația literară și identitatea națională sugerată în sonete. În ce mod contribuie evocarea celor doi clasici la consolidarea conștiinței culturale? Redactați un răspuns argumentativ.
9. Reflectați asupra actualității mesajului din cele două sonete: considerați că valorile reprezentate de Eminescu și Creangă sunt încă relevante? Motivați prin exemple din societatea contemporană.
10. Realizați o compunere scurtă (12–15 rânduri) în care să vă exprimați opinia despre importanța omagierii marilor scriitori în literatură. Inspirați-vă din tonul și mesajul sonetelor studiate.

TEORIE ȘI ANALIZĂ

Începând cu secolul al XIII-lea a ajuns să semnifice un poem cu formă fixă de paisprezece versuri care respectă o schemă de rimă foarte precisă și o structură logică. Acestea s-au schimbat de-a lungul timpului. Acest articol se concentrează asupra sonetului italian sau petrarchist și asupra celui englezesc sau shake-sperean.

SONETUL este o specie a genului liric, caracterizată printr-o structură fixă de 14 versuri și prin exprimarea unor emoții, idei sau stări sufletești.

Sonetul a fost introdus în literatura română de Gheorghe Asachi, renumit pentru interesul său arătat culturii și literaturii italiene. Cele mai frumoase sonete au fost scrise însă de Mihai Eminescu, care a trecut printr-o perioadă de creație în care s-a oprit asupra poeziei cu formă fixă (sonet, glosă). Tudor Vianu numea aceasta „scuturarea ramurilor”. Eminescu folosea forma sonetului italian, petrarchist. Termenul sonet este derivat din cuvântul provensal *sonet* și din cuvântul italian *sonetto*, ambele însemnând „cântecel”.

Iată doar un exemplu, din grupul celor trei sonete publicate de Titu Maiorescu:

I

Afară-i toamnă, frunză-mprăștiată,
Iar vântul zăvârle-n geamuri grele picuri;
Și tu citești scrisori din roase plicuri
Și într-un ceas gândești la viața toată
Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri,
N-ai vrea ca nime-n ușa ta să bată;
Dar și mai bine-i, când afară-i zloată,
Să stai visând la foc, de somn să picuri.
Și eu astfel mă uit din jeț pe gânduri,
Visez la basmul vechi al zânei Dochii;
În juru-mi ceața crește rânduri-rânduri;

Deodat-aut foșnirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri...
Iar mâini subțiri și reci mi-acopăr ochii.

ATELIER DE IDEI

1. Rescrieți un fragment sugerând o recreare a imaginii lui Eminescu în stilul unui jurnal ce noi semnificații ați pune în relief?
2. Descrieți în câteva rânduri felul în care Creangă v-ar povesti o întâmplare din copilărie, pornind de la atmosfera din poem.
3. Imaginează-ți o scenă în care Eminescu și Creangă se întâlnesc într-un cadru metaforic ce dialog ar avea?
4. Realizați o compunere în care să puneți în paralel impactul operei lui Eminescu și al poveștilor lui Creangă asupra unei generații de elevi.
5. Scrieți un mic monolog poetic din perspectiva naturii care înconjoară personajele poemului – ce ar spune natura despre artiști?
6. Alegeți 3 versuri favorite din poem și compuneți o mini-poezie inspirată de aceleași imagini.
7. Scrieți un eseu scurt în care să analizați tema „dorului de tradiție” în „Eminescu

– *Creangă*” și cum se regăsește aceasta în viața voastră.

8. Propuneți un titlu alternativ pentru poem și explicați de ce l-ați ales, susținând alegerea printr-un scurt argument.
9. Descrieți cum ați ilustra vizual (într-un desen sau schiță) una din scenele poetice din poem – ce elemente ar fi esențiale?
10. Redactați o compunere intitulată „Ce m-a impresionat cel mai mult la Eminescu și la Creangă”, folosind exemple din poem și din opera celor doi clasici.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. De ce credeți că Liviu Deleanu a ales să unească în același poem două personalități atât de diferite ca Eminescu și Creangă? Debateți argumentat.
2. În ce mod credeți că imaginea lui Eminescu se diferențiază de cea a lui Creangă în ceea ce privește relația cu natura și folclorul?
3. Cum interpretați rolul simbolurilor poetice din text (de exemplu „cântecul”, „satul”, „noaptea”) în consolidarea temei centrale?
4. Debateți dacă poemul redă mai mult atmosfera creației celor doi autori sau sentimentele personale ale lui Deleanu față de ei.
5. Cum apreciați modalitatea în care Deleanu îmbină elementele clasice și moderne ale limbajului poetic? Argumentați.
6. Discuție: Poate fi considerat Eminescu mai „tragic” decât Creangă în viziunea lui Deleanu? Susțineți-vă opinia.
7. Comparați atmosfera poemului cu atmosfera dintr-o altă creație elogiată de Deleanu (de exemplu din critica sa literară), care sunt asemănările și deosebirile?
8. Discutați care dintre cele două figuri ale lui Eminescu sau Creangă este mai reprezentativă pentru identitatea literară românească, conform mesajului poemului.
9. Debateazăți asupra modului în care Deleanu folosește imagini poetice pentru a releva trăsăturile caracteriale ale celor doi scriitori.
10. În opinia voastră, în ce măsură poemul este o meditație asupra condiției artistului român în general? Susțineți argumentele cu exemple din text.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Analizați structura poemului „*Eminescu*” și „*Creangă*”: cum se diferențiază cele două părți în care sunt portretizate personalitățile lui Mihai Eminescu și Ion Creangă? Argumentați.
2. Selectați un fragment în care Liviu Deleanu evocă elemente din opera lui Eminescu și explicați semnificația acelor imagini poetice.
3. Care sunt principalele trăsături stilistice folosite de Deleanu pentru a reda atmosfera creației eminesciene? Justificați cu exemple din text.
4. Comparați modul în care autorul construiește imaginea lui Creangă cu cel al lui Eminescu – ce elemente comune și ce diferențe observați la nivelul limbajului poetic?

5. Redactați un paragraf în care identificați și comentați simbolurile prezente în poem (de exemplu: natura, satul, cântecul) și cum acestea reflectă personalitățile celor doi scriitori.
6. Analizați impactul subtil al elementelor folclorice în redarea imaginii lui Ion Creangă, care sunt motivele și cum sunt integrate în poem?
7. Prezentați două expresii sau imagini metaforice din poem și comentați funcția lor în transmiterea viziunii autorului despre Eminescu și Creangă.
8. Alegeți un pasaj în care se simte influența folclorului și explicați cum servește el conceptului poetic general al poemului.
9. Identificați momentele de trecere între portretul lui Eminescu și al lui Creangă și explicați cum sunt construite aceste tranziții la nivel narativ și stilistic.
10. Scrieți un scurt eseu interpretativ în care să argumentați de ce Deleanu consideră relevante personalitățile lui Eminescu și Creangă pentru literatura română.

RECAPITULARE

Liviu Deleanu a fost un poet român din secolul XX cunoscut pentru măiestria cu care a abordat diferite forme poetice, printre care *sonetul* – o specie lirică fixă, cu 14 versuri, riguroasă în structură și expresivitate, în care intensitatea gândului și emoției trebuie concentrată într-un spațiu restrâns.

În creația sa, Deleanu a dedicat sonete marilor figuri ale literaturii române, demonstrând atât respectul său artistic, cât și capacitatea de a transmite esența spirituală și artistică a poezilor evocați.

Sonetul „*Eminescu*” este o meditație poetică asupra personalității și operei lui Mihai Eminescu, considerat unul dintre cei mai importanți poeți ai literaturii române, adesea numit „*Luceafărul poeziei românești*”. Printr-un limbaj plin de imagini simbolice, Deleanu evocă elemente care aduc aminte de universul eminescian – codri, lacuri, stele sau motive mitice – sugerând astfel legătura profundă dintre viața poetului și creația sa poetică universală. Terțetul final subliniază nemurirea și continuitatea influenței lui Eminescu asupra generațiilor următoare, situându-l „sus printre luceferi”, ca pe o figură veșnic vie în conștiința poetică colectivă.

În sonetul „*Creangă*”, Deleanu aduce un omagiu altui creator emblematic al literaturii române: Ion Creangă, povestitorul din Humulești al „*Amintirilor din copilărie*”. Prin limbajul poetic, autorul sonetului zugrăvește universul creatorului de basme și povestiri pline de umor, sensibilitate și profunzime afectivă. Fiecare imagine din acest sonet reflectă amintirea copilăriei, farmecul limbajului popular și bogăția tradițiilor pe care Creangă le-a transpus în scrierile sale, transformându-le în patrimoniu al literaturii române.

Ambele sonete reflectă atitudinea profundă de recunoștință a lui Deleanu față de valorile poeziei și prozei românești. Ele nu sunt simple laudatio, ci meditații lirice în care creatorul vorbește despre moștenirea spirituală a celor evocați: Eminescu ca poet al aspirațiilor cosmice și filocalice, și Creangă ca povestitor al lumii rurale și al copilăriei universale.

Prin concentrarea gândului și emotivitatea intensă impuse de forma sonetului,

Liviu Deleanu redă o imagine artistică integrată a celor doi clasici, punând în lumină atât trăsăturile personale ale fiecăruia, cât și impactul lor asupra tradiției literare românești

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICTIONAR LITERAR...

- ✚ **Proză narativă** – proză care prezintă acțiuni desfășurate în timp, cu personaje și narator. *Ex.: „Baltagul”.*
- ✚ **Proză descriptivă** – text care descrie medii și personaje. *Ex.: Descrierea satului în „Ion”.*
- ✚ **Proză reflexivă** – text care meditează asupra evenimentelor. *Ex.: Reflexii despre viață în „Amintiri din copilărie”.*
- ✚ **Dialog direct** – replicile personajelor între ghilimele. *Ex.: „– Bună! – Salut!”*
- ✚ **Dialog indirect** – redarea discuției în relatare. *Ex.: El a spus că nu poate veni.*

GRIGORE VIERU (1935 – 2009)

Grigore Vieru s-a născut la 14 februarie 1935 în satul Pererâta, fostul județ Hotin. A fost un poet român originar din Basarabia, una dintre cele mai reprezentative voci lirice ale spațiului dintre Prut și Nistru, cunoscut pentru sensibilitatea versurilor sale și pentru devotamentul față de limba română, mamă și neam.

S-a născut într-o familie de țărani și a copilărit în satul natal, unde a urmat școala primară, absolvită în 1950. Și-a continuat studiile la Lipcani, finalizând școala medie în 1953. A urmat apoi Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Filologie și Istorie, pe care a absolvit-o în 1958. Încă din anii studenției s-a afirmat ca un tânăr talent literar.

Debutul editorial a avut loc în 1957, cu placheta de versuri pentru copii „Alarma”, apreciată de critica literară. În 1958 publică volumul „Muzicute” și începe activitatea de editor la revista pentru copii „Scânteia Leninistă”.

Ulterior, a lucrat la revista „Nistru”, publicație a Uniunii Scriitorilor, și la editura „Cartea Moldovenească”, unde contribuie la apariția unor noi cărți pentru copii, precum „Făt-Frumos și curcubeul” și „Bună ziua, fulgilor!”.

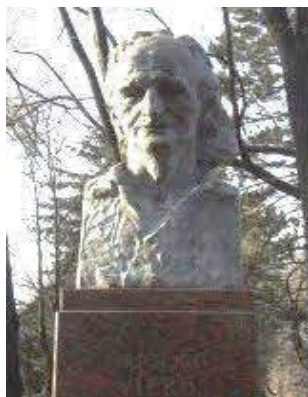
Un moment important în creația sa îl reprezintă anul 1964, când publică poemul „Legământ”, dedicat lui Mihai Eminescu, devenit una dintre cele mai cunoscute.

te creații ale sale. Consacrarea deplină vine în 1968, odată cu volumul „Numele tău”, considerat de critică o apariție deosebit de originală, prefăcută de Ion Druță. În 1969 publică „Duminica cuvintelor”, o carte îndrăgită de copii, iar în 1970 participă la realizarea celebrului „Abecedar”, alături de Spiridon Vangheli și ilustratorul Igor Vieru.

Casa-Muzeu „Grigore Vieru” din Pererâta

De-a lungul activității sale, Grigore Vieru a publicat numeroase volume de poezie pentru copii și adulți, printre care „Versuri pentru cititorii de toate vârstele”, „Un verde ne vede”, „Aproape”, „Steaua de vineri”, „Izvorul și clipa”, „Taina care mă apără”, „Rădăcina de foc”, „Curățirea fântânii” și „Frumoasă-i limba noastră”. Poezia sa se caracterizează prin simplitate, muzicalitate și o profundă încărcătură emoțională.

*Bustul lui Grigore Vieru,
Aleea clasicilor, Chișinău*

În paralel, a scris versuri pentru cântece și a colaborat la proiecte artistice, printre care filmul muzical pentru copii „Maria Mirabela” (1982), regizat de Ion Popescu Gopo. Pentru contribuția sa la literatura pentru copii, i s-a acordat, în 1988, Diploma de Onoare Andersen, o importantă distincție internațională. În anii '80, poetul s-a implicat activ în mișcarea de renaștere națională din Basarabia.

A fost printre fondatorii Frontului Popular și a participat la organizarea Marii Adunări Naționale din 27 august 1989, susținând revenirea la grafia latină și recunoașterea limbii române ca limbă oficială.

Meritele sale au fost recunoscute prin numeroase distincții: în 1990 a devenit membru de onoare al Academiei Române, în 1993 membru corespondent, iar în 1992 a fost propus pentru Premiul Nobel pentru Pace. În 1997 i-a apărut volumul antologic „Acum și în veac”, iar ulterior a fost decorat cu medalii și ordine importante.

Viața poetului s-a încheiat tragic: la 16 ianuarie 2009 a nimerit într-un grav accident rutier, în apropiere de Chișinău, iar două zile mai târziu, la 18 ianuarie 2009, a încetat din viață. A fost înmormântat la Chișinău, în cimitirul central. Post-mortem, i s-a conferit Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce.

Opera lui Grigore Vieru reprezintă o contribuție esențială pentru literatura română, ea are o valoare deosebită și pentru patrimoniul cultural universal, prin valorile sale profund umane: dragostea de mamă, limba maternă, copilăria, pacea și identitatea spirituală.

Tradusă în peste 30 de limbi, creația sa a depășit granițele spațiului românesc, devenind un reper al sensibilității poetice internaționale. Moștenirea sa literară continuă să inspire generații întregi de cititori și creatori de artă.

CINSTIREA PROVERBELOR

Tu, fiule, să nu te superi
Că-ți dau mereu povețe.
Nu-i rea povața niciodată,
Nici chiar la bătrânețe.

Prin roua Patriei cea dulce
Întâiul fă cărare,
Că cel sculat mai dimineată,
Acela e mai mare.

Trăiește-ți clipa în picioare
Cum bradul și-o trăiește,
Ca râul cel de munte-aleargă
Și zboară vulturește.

De aur să nu-mbraci vreodată
Cununi strălucitoare,
De n-ai purtat întâi pe frunte
Cunună de sudoare.

Cel care pe pământ adoarme
Cu brațele robace,
Nu are teamă c-o să cază
Atunci când se întoarce.

De trebuie, la vot, cu mâna
Iubirii să ții parte,
Să n-o ridici de n-ai într-însa
O pâne sau o carte.

Să nu lași pizma foc să vâre
În grânele vecine.
Că se aprind și ale tale.
– Apoi, e și rușine.

De vei afla un cal în luncă,
Sărută-i trista coamă
Și cere-i pentru noi iertare,
Căci ce-am făcut cu neamu-i?!

Cu grijă fii pe drum, căci răul
Își schimbă fața-ntruna,
De gât când nu te poate strânge,
Mieros îți strânge mâna.

Tu cu urechile ascultă,
Cu ochii vezi întruna
Și taci, când trebuie, cu gura,
Dar nerăbdând minciuna.

Nu sta la nunți comerciale,
Urăște cu putere,
De pildă, măritișul ceții
Cu negrul întuneric.

Să nu uiți: cinstea nu se vinde
Ca la bazar leguma
Și pentru dor nu bate palma,
N-o bate pentru muma.

De nu știi cum, sau nu ai vreme
Zidi o nouă casă,
Cu-a ta suflare încălzește
Pe cea de-i părintească.

Poți fi de aur plin, iar dacă
În casă n-ai un leagăn,
De noi se prinde-atunci urâtul
Și câte nu se leagă!

De-ntârzie în primăvară
Să vină ciocârlia,
Aruncă-ți inima în ceruri
Și-nveselește glia.

Te-nchină păcii omenește,
Cu drag sărută-i mâna,
Așa-i din moși lăsat și datini:
Să nu spurcăm lumina.

Gonește pasărea cea neagră
Ce croncănește oarbă,
Visând din soare gălbenușul
Să-l scurme și să-l soarbă.

Te bucură: răsare soare,
Mai sunt pe apă lotuși.
Cinstește clipa ce ți-e dată,
Frumoasă-i clipa totuși!

Cinstește pe strămoși cu fapta,
La fel și ziua nouă.

Trăiește, fiule, o viață
Și cu a morții două.

ÎN LIMBA TA

În aceeași limbă
Toată lumea plânge,
În aceeași limbă
Rde un pământ.
Ci doar în limba ta
Durerea poți s-o mângâi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.
În limba ta
Ți-e dor de mama
Și vinul e mai vin,
Și prânzul e mai prânz.

Și doar în limba ta
Poți râde singur,
Și doar în limba ta
Te poți opri din plâns.
Iar când nu poți
Nici plânge și nici râde,
Când nu poți mângia
Și nici cânta,
Cu-al tău pământ,
Cu cerul tău în față,
Tu taci atunce
Tot în limba ta.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Poeziile „*Cinstire proverbelor*” și „*În limba ta*” de Grigore Vieru se înscriu în universul liric dominat de valorile fundamentale ale identității: limba, tradiția și înțelepciunea populară. Ele reflectă contextul istoric și cultural al Basarabiei, unde păstrarea limbii române și a patrimoniului spiritual a devenit o formă de rezistență și afirmare națională.

Poezia „*Cinstire proverbelor*” valorifică înțelepciunea populară concentrată în proverbe, considerate expresia experienței colective și a moralității tradiționale. Acestea sunt prezentate ca adevăruri durabile, „șirag de piatră rară”, imagine metaforică ce sugerează valoarea lor inestimabilă. Printr-un limbaj simplu și sugestiv, poetul transmite ideea că proverbele concentrează esența vieții și oferă repere sigure pentru comportamentul uman.

Și în această poezie, se remarcă folosirea unor procedee artistice precum repetiția și paralelismul, care contribuie la muzicalitatea versurilor și la întărirea mesajului. Proverbele devin astfel formule de înțelepciune populară, ele devin și elemente de identitate culturală, transmise din generație în generație.

În poezia „*În limba ta*”, limba maternă este prezentată ca spațiu al celor mai profunde trăiri sufletești. Numai prin acest grai omul își poate exprima sentimentele esențiale, fapt evidențiat sugestiv în versul: „în limba ta ți-e dor de mamă”. Dorul, sentiment definitoriu pentru sufletul românesc, este inseparabil de limba în care este rostit. Prezența mamei, simbol central în creația lui Vieru, întărește legătura dintre limbă și origini, sugerând că limba maternă este, în același timp, și limba iubirii primordiale.

Forța expresivă a poeziei este amplificată prin procedee artistice sugestive, precum tautologiile „vinul e mai vin” și „prânzul e mai prânz”, care subliniază ideea

că lucrurile capătă adevărata lor esență doar în limba proprie. În același timp, antiteza dintre verbele „a râde” și „a plânge”, reluată în mai multe strofe, sugerează complexitatea vieții sufletești, toate aceste stări regăsindu-și expresia autentică „tot în limba ta”. Repetiția sintagmei „limba ta” devine un leitmotiv al poeziei, accentuând legătura profundă dintre ființă și graiul matern.

În final, ideea este întărită prin imaginea unității dintre om și spațiul natal: „Cu-al tău pământ, cu cerul tău”, sugerând că limba este elementul care unește omul cu rădăcinile sale și cu universul său spiritual. Astfel, poezia se constituie într-o adevărată odă închinată limbii române, văzută ca „duminica fără sfârșit” a neamului.

Ambele creații se caracterizează prin simplitate, claritate și profunzime emoțională, trăsături definitorii pentru lirica lui Grigore Vieru. Prin valorificarea limbii și a tradiției, poetul transmite un mesaj puternic despre importanța păstrării identității și a legăturii cu rădăcinile, contribuind la formarea unei conștiințe culturale autentice.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Grigore Vieru este una dintre cele mai iubite voci ale liricii românești moderne, cunoscut pentru sensibilitatea sa față de teme precum limba maternă, legătura dintre generații și valori morale fundamentale. El a scris atât poezii pentru copii, cât și creații cu profunzime culturală și identitară, în care tradiția populară și gândirea filozofică se împletesc armonios.

„*Cinstirea proverbelor*” este o importantă poezie despre vorbe vechi spuse de bătrâni – ea funcționează ca un adevărat manual de viață în versuri. În aceasta, poetul concentrează întreaga înțelepciune populară într-un mod liric și accesibil, astfel încât proverbele, adesea considerate simple expresii, capătă valoare de sfat moral pentru generațiile tinere. Versurile transmit ideea că *înțelepciunea bunicilor și a părinților merită respectată*, iar fiecare „povață” ascunsă într-un proverb este o lecție de viață.

Deși pare o poezie simplă, „*Cinstirea proverbelor*” reproduce felul în care proverbele continuă să predea valori precise – ca onestitatea, respectul și cumpătarea – fără a fi îngropate în limbaj greoi, ci într-un mod poetic, ușor de memorat și transmis mai departe de la o generație la alta.

„*În limba ta*” este una dintre cele mai puternice poezii ale lui Vieru despre *identitate și apartenență*. Scrisă în limba română și dedicată graiului matern, poezia pune în prim-plan ideea că limba maternă este un instrument de comunicare, ea este și *temelia sufletească a omului, a comunității și a memoriei colective*. Versurile sale spun că doar în limba maternă omul poate exprima emoțiile cele mai profunde – de la durere la bucurie și poate regăsi mângâiere și putere.

Versul „*În limba ta / Ți-e dor de mamă...*” sugerează că limba maternă stă la baza *legăturii cele mai intime dintre individ și familie*, iar prin aceasta, inclusiv legătura cu tradițiile și rădăcinile culturale. Limbajul devine astfel un cod de comunicare, dar și o „casă spirituală” în minte și inimă.

Elemente comune

Ambele poezii promovează valori universale – respectul pentru înțelepciunea

populară și importanța limbii materne ca element central al identității.

Vieru este apreciat pentru *simplitatea limbajului său*, care face versurile accesibile atât copiilor, cât și adulților, fără a minimaliza profunzimea tematică.

Dacă poezia „*Cinstirea proverbelor*” funcționează ca model moral, poezia „*În limba ta*” acționează ca un *manifest al conexiunii spirituale dintre om și limba sa*. Această dublă abordare arată versatilitatea lui Grigore Vieru – un poet care îmbină tradiția folclorică cu meditația lirică profundă.

ATELIER DE IDEI

1. Gândiți-vă la un proverb din limba română pe care l-ați folosi pentru a descrie o situație de viață; explicați-l într-un paragraf de 5 rânduri.
2. Rescrieți prima strofă a poeziei „În limba ta” folosind un vocabular modern, păstrând însă sensul original.
3. Realizați un mic poster vizual cu un proverb din poezia „Cinstirea proverbelor” și adăugați un desen simbolic legat de sensul său.
4. Scrieți un monolog (4–6 rânduri) în care un personaj își exprimă dragostea pentru limba maternă, inspirat din „În limba ta”.
5. Compuneți un scurt dialog între doi elevi în care discută despre un proverb preferat și ce mesaj le transmite în viața reală.
6. Imaginează-ți că ești poetul Vieru și scrie o strofă nouă pentru „Cinstirea proverbelor” inspirată din folclorul local.
7. Realizați un jurnal de lectură (8–10 rânduri) în care notați impactul pe care l-au avut cele două poezii asupra voastră.
8. Scrieți un scurt poem inspirat din „În limba ta”, folosind elemente simbolice ale naturii, limbii și identității.
9. Dacă ar exista o scenetă teatrală bazată pe cele două poezii, descrieți în 5 rânduri scena centrală.
10. Desenați un simbol care, pentru voi, reprezintă limba maternă și scrieți lângă el un proverb care îl întărește (sau o imagine asociată limbii materne).

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. De ce credeți că Grigore Vieru pune atât de mult accent pe limba maternă în poezia „În limba ta”? Cum se reflectă aceasta în identitatea națională?
2. În ce mod proverbele sunt porttoare ale înțelepciunii populare? Argumentați cu exemple din poezie.
3. Considerați că limbajul poetic al lui Vieru este accesibil tuturor cititorilor? De ce? Discutați.
4. Limba este considerată „casă a spiritului”. Sunteți de acord cu această formulare? Susțineți-vă opinia.
5. Discutați: ce rol au proverbele în educația morală a tinerilor astăzi?
6. Comparativ, discutați cum ar fi diferit mesajul lui Vieru dacă ar fi scris poezia „În limba ta” în proză, nu în versuri.
7. Ce semnificație are metafora limbii ca „oglină a sufletului”? Argumentați.
8. Debateti dacă poeziile „Cinstirea proverbelor” și „În limba ta” pot fi considerate

texte reprezentative pentru cultura română.

9. Cum vedeți rolul limbii materne în relațiile interculturale contemporane? Discuție argumentată.
10. Dezbateți: „Proverbele pierd din valoare în societatea modernă. Sunteți de acord sau nu?” Explicați.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

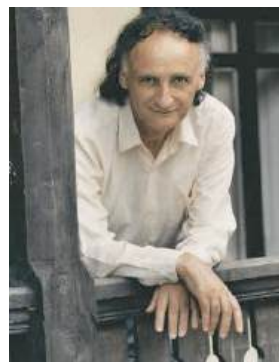
1. Cum analizați motivul limbii materne în poezia „În limba ta”? Identificați cel puțin două imagini poetice din poem și explicați-le semnificația.
2. În poezia „Cinstirea proverbelor”, ce rol au proverbele ca „reazem de înțelepciune”? Dați două exemple din text și comentați-le funcția.
3. Comparativ, cum este construit raportul poetului față de tradiție în cele două poezii? Identificați trăsături comune și diferențe.
4. Analizați perspectiva lirică din „În limba ta”: cum exprimă autorul legătura emoțională dintre om și limbă? Folosiți două citate din text.
5. În poezia „Cinstirea proverbelor”, care sunt valorile morale promovate? Identificați cel puțin trei aspecte morale și argumentați-le.
6. Cum se folosește Grigore Vieru de ritm și repetiție în „În limba ta” pentru a intensifica mesajul? Exemplificați din text.
7. Argumentați cum proverbele din poezia „Cinstirea proverbelor” funcționează ca elemente mnemonice ale culturii populare.
8. Din perspectiva structurală, cum se organizează cele două poezii? Descrieți rolul strofelor, al imaginilor și al punctuației în transmiterea mesajului.
9. Ce conotații are expresia „limba ta” în poezia lui Vieru? Elaborati o mica compunere de reflecție pe această temă.
10. Redactați un scurt eseu (8–10 rânduri) în care explicați de ce limba și proverbele sunt elemente fundamentale ale identității culturale, pornind de la exemple din cele două poezii.

RECAPITULARE

Grigore Vieru a fost unul dintre cei mai importanți poeți ai spațiului românesc din Basarabia, cunoscut pentru sensibilitatea, simplitatea și profunzimea versurilor sale. Opera lui este dominată de teme precum mama, copilăria, limba română, patria și credința. Prin creația sa, Vieru a promovat valorile naționale și a pledat pentru păstrarea identității culturale românești. Poezia lui se remarcă prin claritate, emoție sinceră și mesaj moral, fiind accesibilă atât copiilor, cât și adulților.

Poeziile „Cinstirea proverbelor” și „În limba ta” de Grigore Vieru evidențiază una dintre direcțiile fundamentale ale creației autorului: atașamentul profund față de valorile naționale, față de limba maternă și față de înțelepciunea populară.

În poezia „Cinstirea proverbelor”, poetul subliniază importanța tradiției orale,

Casa-Muzeu „Grigore Vieru” din
Pererâta

considerând proverbele drept expresii concentrate ale experienței și moralei poporului. Proverbele devin simboluri ale continuității spirituale și ale identității culturale. Ele sunt prezentate ca repere etice, ca îndrumătoare în viață, păstrătoare ale adevărilor simple și esențiale. Mesajul poeziei este unul educativ: respectarea înțelepciunii populare înseamnă respectarea propriei identități.

În poezia „În limba ta”, tema centrală este limba maternă, văzută ca spațiu al sensibilității și al trăirii autentice. Poetul afirmă că adevărata bucurie, suferință, rugăciune sau iubire pot fi exprimate deplin doar în limba proprie. Limba devine astfel simbol al apartenenței, al memoriei și al legăturii cu neamul. Tonul este liric, emoționant, iar mesajul transmite ideea că limba maternă reprezintă fundamentul identității personale și colective. Prin aceste două poezii, Grigore Vieru reafirmă importanța tradiției și a limbii ca elemente esențiale ale existenței unui popor. Ambele texte au un caracter formativ, cultivând respectul pentru valorile morale și culturale românești.

Valoarea incontestabilă a creației lui Grigore Vieru a depășit granițele spațiului românesc, opera sa devenind un bun al patrimoniului cultural universal. Dovada supremă a forței mesajului său poetic este faptul că versurile sale au fost traduse în peste 30 de limbi ale lumii.

Această deschidere internațională demonstrează că temele fundamentale abordate de poet – mama, limba paternă, iubirea și pacea – sunt valori umane generale care rezonază în inima oricărui cititor, indiferent de meridianul sub care se află.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- ✚ **Romantism** – curent literar bazat pe exprimarea sentimentelor și pe imaginație. Ex.: „Luceafărul” de Mihai Eminescu.
- ✚ **Realism** – curent literar care prezintă viața în mod obiectiv și veridic. Ex.: „Ion” de Liviu Rebreanu.
- ✚ **Naturalism** – curent care accentuează influența mediului și a eredității asupra omului. Ex.: „Moara cu noroc” de Ioan Slavici.
- ✚ **Simbolism** – curent literar care exprimă stări sufletești prin simboluri și sugestie. Ex.: „Plumb” de George Bacovia.
- ✚ **Modernism** – curent literar care aduce inovații în limbaj și analiză psihologică. Ex.: „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război” de Camil Petrescu.

ARCADIE SUCEVEANU (1952)

Poet, eseist și ziarist român, Arcadie Suceveanu s-a născut pe 16 noiembrie 1952 în satul Suceveni, regiunea Cernăuți. Este fiul lui Vasile și al Catrinei Sucevan. După absolvirea Școlii Medii din Carapciu pe Siret în 1969, urmează cursurile Facultății de Filologie, secția Limba și Literatura Română din cadrul Universității de Stat din Cernăuți.

Timp de 5 ani a predat limba și literatura română la școala medie din satul Horbova, fostul raion Herța, iar între anii 1979-1990 a fost redactor și redactor-șef la Editura *Literatura artistică (Hyperion)* din Chișinău.

Din 1990 până în 2010 a fost vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova, iar în prezent este președinte al acestei organizații a oamenilor de creație.

A debutat în 1979 cu volumul de versuri *Mă cheamă cuvintele* apărut la editura *Carpați* din Ujgorod. Este autorul a circa 30 de volume de versuri, publicistică și eseuri, poezii pentru copii, dintre care amintim „*Mesaje la sfârșit de mileniu*”, „*Arhivele Golgotei*”, „*Eterna Danemarcă*”, „*Mărul îndrăgostit de vierme*”, „*Corabia de la mansardă*”, „*Arcadies*”, „*Ferestre stinse de îngeri*”, „*Personajele lui Erasm*”, „*Știu-ca în școală*”, „*În cămașă de cireasă*”, „*Emiefele de Magdeburg*”, „*Cariatide și coloane*”, ș.a.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România, membru-fondator al PEN-Clubului din Moldova, președinte al Asociației social-culturale „*Bucovina*” din Chișinău. Este actualul Președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Versurile lui au fost traduse în limbile ucraineană, engleză, franceză, maghiară, turcă, belorusă, italiană.

Laureat al mai multor premii literare, între care Premiul Național al Republicii Moldova, Premiul Academiei Române „*M. Eminescu*” pentru literatură, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, Premiul pentru poezie „*Centenar, Lucian Blaga*”, Premiul Uniunii Scriitorilor din România, ș.a.

Opera lui Arcadie Suceveanu este definită de o rafinată estetică a limbajului, poetul fiind considerat unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai post-modernismului optzecist din spațiul basarabean. Scrisul său îmbină erudiția livrescă cu o sensibilitate profundă față de destinul istoric al românilor din nordul Bucovinei, transformând memoria locului natal într-un spațiu mitic.

Dincolo de activitatea sa creatoare, acesta rămâne un mentor discret pentru tinerele talente, coordonând ani la rând publicații literare și jurii de specialitate, contribuind astfel decisiv la menținerea vitalității și unității culturii române pe ambele maluri ale Prutului.

SECUNDA CARE SUNT EU

În ornicul lumii cel mare
Mai arde, lăsând pe traseu
O dâră amară de sare,
Secunda care sunt eu.

Din vântul cețos și din piatră,
Din vulturi și din Dumnezeu
Simt căinii lui Cronos cum latră
Secunda care sunt eu.

Și-ntreb cu mirare: voi, astre,
Tu, pasăre, plop, curcubeu,
Se-aude și-n viețile voastre
Secunda care sunt eu?

Se-aude, se vede, se simte
Cum arde cu numele meu
Și bâlnd se destramă-n cuvinte
Secunda care sunt eu?

Tu, iarbă și piatră căruntă,
Tu, munte și codru mereu,
În voi se întâmplă o nuntă
Secunda care sunt eu.

E cosmicul vânt tot mai rece
Și veacul respiră mai greu...
Iubiți-mă, lucruri, căci trece
Secunda care sunt eu.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Arcadie Suceveanu se impune în literatura română contemporană drept un poet al profunzimii metafizice, al rafinamentului expresiv și al unei imaginații creatoare excepționale, construindu-și universul liric printr-o permanentă explorare a raportului dintre ființă, timp și absolut. Originar din spațiul bucovinean, poetul valorifică o poetică modernă bazată pe simboluri arhetipale, reflecții existențiale și imagini de mare forță artistică, configurând o operă în care efemeritatea condiției umane este confruntată cu dimensiunea cosmică a universului. În creația sa, cuvântul devine instrument de cunoaștere și transfigurare, iar poezia – o formă de meditație asupra destinului uman, asupra fragilității și permanenței spirituale.

Poezia „Secunda care sunt eu” ilustrează exemplar această viziune artistică, fiind o profundă meditație asupra trecerii ireversibile a timpului și asupra locului omului în vastitatea universului. Încă din primele versuri – „În ornicul lumii cel mare / Mai arde, lăsând pe traseu / O dâră amară de sare, / Secunda care sunt eu” – poetul se raportează la propria existență ca la o clipă infimă în mecanismul cosmic, sugerând fragilitatea vieții umane. Metafora „ornicul lumii” simbolizează timpul universal, etern, în timp ce „dâra amară de sare” reprezintă urma discretă, dar semnificativă, pe care ființa o lasă în trecerea sa prin lume. Astfel, omul apare simultan efemer și valoros, o prezență trecătoare, dar capabilă să imprime sens

existenței.

O altă imagine de mare intensitate poetică se regăsește în versurile: „*Din vântul cețos și din piatră, / Din vulturi și din Dumnezeu / Simt câinii lui Cronos cum latră / Secunda care sunt eu.*” Aici, simbolul mitologic al lui Cronos, zeul timpului devorator, accentuează drama ființei aflate sub presiunea inexorabilă a timpului. „Câinii lui Cronos” devin o imagine a destinului inevitabil, a sfârșitului care pândește orice existență. Asocierea dintre elemente telurice, cosmice și divine sugerează că omul trăiește la intersecția dintre materie și spirit, între efemer și eternitate.

Deosebit de expresive sunt și versurile finale: „*E cosmicul vânt tot mai rece / Și veacul respiră mai greu... / Iubiți-mă, lucruri, căci trece / Secunda care sunt eu.*”

În acest context, tonul devine unul elegiac și profund uman, poetul conștientizând fragilitatea propriei treceri și formulând o rugămintă universală de comuniune și iubire. Imperativul „*Iubiți-mă*” transcende dimensiunea individuală, devenind un apel general la solidaritate, armonie și valorizarea clipei existențiale.

Prin metafore subtile, interogații filosofice și simboluri de mare profunzime, Arcadie Suceveanu transformă această poezie într-o reflecție asupra condiției umane, unde secunda vieții capătă valoare de eternitate prin conștiință, iubire și creație. Opera sa demonstrează că poezia este o formă superioară de înțelegere a lumii, consolidându-l pe autor ca una dintre vocile remarcabile ale literaturii române moderne, dar și o puternică expresie artistică.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Poezia „*Secunda care sunt eu*” este o creație lirică profund reflexivă, în care tema centrală este identitatea umană în raport cu timpul. Poetul meditează asupra clipei ca formă esențială a existenței și asupra modului în care omul se definește prin trăire, conștiință și asumare de sine. Timpul este prezentat ca o succesiune de momente importante, dar și ca o dimensiune interioară, subiectivă, în care fiecare secundă devine un spațiu al devenirii.

Ideea principală a poeziei sugerează că ființa umană se regăsește pe sine în clipa trăită intens, iar existența nu se măsoară prin durată, ci prin profunzimea conștiinței. „*Secunda*” este un fragment de timp și simbolul unei revelații: momentul în care eul liric se descoperă, se definește și se asumă. Astfel, poezia devine o confesiune despre căutarea sinelui și despre fragilitatea identității în fața curgerii timpului. Un element interesant este faptul că titlul însuși conține o metaforă sugestivă: „*secunda*” este echivalată cu „*eu*”, ceea ce transformă timpul într-o expresie a identității. Poetul folosește frecvent metafora, pentru a reda ideea de clipă ca esență a ființei, dar și personificarea, prin care timpul capătă trăsături umane. De asemenea, apar repetiții și structuri reflexive, care accentuează introspecția și creează un ritm meditativ. Limbajul este sugestiv, încărcat de imagini poetice ce dau textului o notă de profunzime filosofică.

Din punct de vedere stilistic, poezia impresionează prin caracterul ei modern: nu descrie peisaje sau întâmplări exterioare, ci explorează lumea interioară a eului liric. Tonul este confesiv, iar atmosfera este una de concentrare și reflecție. În creația lui Arcadie Suceveanu, tema timpului și a identității apare frecvent, poetul fiind preocupat de relația dintre om și trecerea inexorabilă a clipei. „*Secunda care sunt eu*” poate fi citită ca o meditație asupra ideii că existența autentică nu se amână, ci se trăiește în prezentul conștient.

ATELIER DE IDEI

1. Pornind de la titlul poeziei „*Secunda care sunt eu*”, redactați un text de 10–12 rânduri în care să explicați cum poate o „secundă” să definească identitatea unui om.
2. Selectați un fragment liric din poezie și transformați-l într-un scurt text narativ (5–8 rânduri), păstrând ideea centrală.
3. Identificați două metafore din text și creați enunțuri proprii în care să folosiți aceeași tehnică expresivă.
4. Realizați un mini-eseu (15 rânduri) despre relația dintre timp și conștiință în poezia lui Arcadie Suceveanu.
5. Rescrieți un fragment din poezie în limbaj contemporan (colocvial) și comentați ce se pierde din valoarea artistică.
6. Construiți o compunere reflexivă cu titlul „O secundă care m-a schimbat”. Inspirați-vă din mesajul poeziei.
7. Formulați 5 enunțuri argumentative în care să demonstrați că poezia aparține lirismului modern.
8. Realizați o hartă conceptuală a motivelor lirice (timpul, eul, clipa, identitatea).
9. Comentați într-un paragraf rolul repetiției sau al structurilor reflexive dintr-un fragment ales.
10. Imaginați-vă un dialog între „Eu” și „Timpul”, inspirat de ideea centrală a poeziei (10 replici).

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Cum interpretați metafora „secunda” în raport cu ideea de identitate? Este ea limită sau revelație?
2. Considerați că eul liric trăiește o criză existențială sau o iluminare? Argumentați printr-un fragment din text.
3. În ce măsură poezia poate fi considerată o meditație filosofică asupra timpului?
4. Cum se raportează poetul la ideea de prezent: ca la un refugiu sau ca la o confruntare?
5. Dezbateți afirmația: „Identitatea se construiește în clipa conștientizată.” Sunteți de acord?
6. Comparați tema timpului din această poezie cu o altă operă lirică studiată. Ce asemănări observați?
7. Cum contribuie limbajul metaforic la crearea atmosferei de introspecție?
8. Poezia transmite un mesaj optimist sau melancolic? Motivați-vă opinia.

9. Dacă ar fi să ilustrați poezia printr-o imagine vizuală, cum ar arăta aceasta? Explicați alegerea.
10. În ce măsură poezia reflectă preocupările literaturii contemporane pentru tema identității?

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Redactați un eseu structurat (20–25 rânduri) despre tema timpului în poezia „*Secunda care sunt eu*”.
2. Extrageți un fragment relevant și realizați comentariul lui pe baza figurilor de stil identificate.
3. Formulați ideea principală a poeziei în maximum două enunțuri clare și concise.
4. Realizați caracterizarea eului liric în 8–10 rânduri, folosind exemple din text.
5. Construiți un paragraf de sinteză în care să evidențiați relația dintre temă, idee și mijloace artistice.
6. Alcătuiți o listă cu minimum 5 figuri de stil identificate în poezie și explicați rolul fiecăreia.
7. Redactați o compunere argumentativă: „Trăim cu adevărat doar în prezent?” (inspirată din mesajul poeziei).
8. Formulați 5 întrebări de evaluare pentru un coleg, pe baza conținutului poeziei.
9. Realizați un rezumat liric al poeziei în 6–8 rânduri, păstrând esența mesajului.
10. Elaborați o concluzie personală (5–6 rânduri) despre actualitatea temei identității în literatura contemporană.

RECAPITULARE

Arcaud Suceveanu este una dintre vocile reprezentative ale poeziei contemporane, afirmat în a doua jumătate a secolului XX, el aparține generației care a contribuit la modernizarea limbajului liric, promovând o poezie reflexivă, intelectualizată, dar profund ancorată în trăirea autentică. Activ în viața culturală, Suceveanu s-a remarcat atât prin creația sa poetică, cât și prin implicarea în consolidarea literaturii române din spațiul basarabean.

În această poezie, tema centrală este *identitatea* – raportul dintre sine și lume, dintre efemer și absolut. „*Secunda*” simbolizează clipa prezentă, fragilă și irepetabilă, dar totodată unică și definitorie. Poetul sugerează că existența omului este rezultatul trecutului și al viitorului său, însă o importanță deosebită o are conștiința sa din prezent. Astfel, fiecare clipă trăită devine esențială.

Limbajul poetic este concentrat, metaforic, marcat de imagini sugestive și reflecții filosofice. Nu predomină narațiunea sau descrierea, ci meditația. Eul liric este interiorizat, iar tonul este grav, uneori tensionat, exprimând căutarea de sine și

nevoia de autenticitate. Poezia se înscrie în lirica modernă prin accentul pus pe introspecție și pe simbol.

Rolul lui Arcadie Suceveanu în literatura contemporană constă tocmai în această capacitate de a transforma experiența individuală într-o reflecție universală. Prin „*Secunda care sunt eu*”, poetul invită cititorul la meditație asupra propriei existențe, asupra valorii timpului și asupra responsabilității de a trăi conștient fiecare clipă. Creația lui Arcadie Suceveanu reprezintă un reper important al poeziei moderne din spațiul românesc, iar poezia „*Secunda care sunt eu*” este o expresie a lirismului reflexiv, în care clipa devine simbol al identității și al sensului existenței umane.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- ✚ **Rimă** – potrivirea sunetelor finale din două sau mai multe versuri. *Ex.: rimă împerecheată în „Somnoroase păsărele” de Mihai Eminescu*
- ✚ **Rimă împerecheată** – schema **aabb**. *Ex.: „O rămâi” de Mihai Eminescu*
- ✚ **Rimă încrucișată** – schema **abab**. *Ex.: „Luceafărul” de Mihai Eminescu*
- ✚ **Rimă îmbrățișată** – schema **abba**. *Ex.: „Sara pe deal” de Mihai Eminescu*
- ✚ **Vers liber** – vers fără măsură și rimă fixă, specific poeziei moderne. *Ex.: „Testament” de Tudor Arghezi*

MIRCEA LUTIC (1939 - 2020)

Născut la 29 mai 1939 în satul Iordănești, din fostul raion Hliboca, regiunea Cernăuți, Mircea Lutic a crescut într-un spațiu profund marcat de valorile spirituale și culturale românești ale Bucovinei.

Primele clase le urmează în localitatea natală, după care își continuă formarea la Liceul Pedagogic din Cernăuți și la Universitatea de Stat din Chișinău, în cadrul Facultății de Istorie și Filologie. Pregătirea sa temeinică în domeniul umanist i-a deschis drumul spre o activitate literară și publicistică deosebit de importantă pentru românii din nordul Bucovinei. Timp de aproape patruzeci de ani, Mircea Lutic a activat ca secretar de redacție al ziarului regional „Zorile Bucovinei” din Cernăuți, publicație de referință pentru comunitatea românească din Ucraina. Prin această activitate, a contribuit substanțial la promovarea limbii române, a culturii și identității naționale într-un context istoric adesea dificil.

Debutul său literar are loc în anul 1962, când publică primele poezii în presa

din Moldova. În 1973 îi apare, la editura „Carpați” din Ujgorod, primul volum de versuri, *„Baștina luminii”*, urmat de numeroase alte cărți care îi consolidează statutul de poet reprezentativ al Bucovinei: *„Fereastra de veghe”* (1978), *„Datul întru ființă”* (2000), *„Noimă”* (2000), *„Ecou de foc”* (2001), *„Peregrinul tainic”* (2002), *„Înluminări în prour”* (2004), *„Clipa de grație”* (2006), precum și volumul pentru copii *„Are toamna trei copii”*.

Opera poetică a lui Mircea Lutic se remarcă printr-o profundă legătură cu spațiul natal, cu tradițiile și valorile românești ale Bucovinei. Versurile sale evocă cu sensibilitate baștina, identitatea etnică și continuitatea spirituală, fiind pătrunse de nostalgie, lirism și o puternică conștiință a apartenenței naționale. Poetul vedea Bucovina drept un spațiu sacru al românității, pe care l-a transpus artistic cu autenticitate și emoție.

Pe lângă activitatea literară, Mircea Lutic a avut un rol important în viața culturală a românilor din Cernăuți. A fost membru al Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina, al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România. De asemenea, s-a numărat printre fondatorii Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu” din Cernăuți, al cărei președinte a devenit în 1995, precum și ai Societății Scriitorilor Români din Cernăuți.

Creația sa a depășit granițele spațiului românesc, fiind tradusă în limbile rusă, ucraineană, franceză și polonă. De-a lungul vieții, a fost distins cu numeroase premii și recunoașteri literare prestigioase, printre care Premiul Literar Internațional „Ivan Franko”, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova, Premiul „Mircea Streinul”, Premiul „Isidor Vorobchievici”, precum și distincții oferite de Academia Română și instituții oficiale din România și Ucraina.

Mircea Lutic rămâne una dintre personalitățile culturale emblematice ale românilor din nordul Bucovinei, un apărător al limbii române și al identității naționale prin poezie, gazetărie și activitate culturală.

S-a stins din viață la 18 septembrie 2020, lăsând în urmă o moștenire literară și spirituală de mare valoare.

ARMINDEN CU HERUVIMI

Lumina se revarsă ca-n ziua Cincizecimii –
Imaginea de veghe a veșniciei nuntiri.
Din norul lor de slavă pogoară heruvimii
Să miruiască preajma cu olm de trandafiri.

E prourul de viață al lumii deșteptate:
Se-mbracă tot cuprinsu-n odăjdii de safir
Și-s zărilor clădite-n azururi – o cetate
Cu muri tivii pe margini cu aur de Ophir.

Departa-n geana zării dă fâlfâiri de pară,
Regenerat din spuză și iar înaripat,
Încântătorul Phoenix. Imaginea-i solară
E-aidoma cântării de foc întaborat.

Statuia unui Înger

Natura-cosânzeană, în semn de bună veste,
Își pune coliere de-almaz și mărgărit.
Respiră-n orice mugur armidenul. Pe creste
E-o horă matinală cu îngeri de argint.

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Mircea Lutic este un poet cu o temeinică formare intelectuală și cu o experiență îndelungată în valorificarea limbii materne și a patrimoniului cultural românesc din spațiul bucovinean. Prin cele peste douăzeci de volume de poezie, prin activitatea publicistică și prin traduceri apărute în Ucraina, Republica Moldova și România, el și-a construit un profil literar solid, caracterizat prin disciplină artistică, sensibilitate și o permanentă exigență față de cuvântul scris.

Critica literară a evidențiat în mod repetat profunzimea creației sale. Astfel, Mihai Cimpoi îl descria pe Mircea Lutic drept un artist al esențelor, un „cioplitor în piatră și marmură”, sugerând forța de a concentra ideea poetică în forme dense, durabile. La rândul său, Ștefan Hostiuc observa evoluția poeziei luticiene spre o expresivitate mai erudită și mai reflexivă, în care dimensiunea filozofică și spirituală devine tot mai pregnantă, poetul căutând permanent „nucleul sacru” din care se naște sensul existenței.

Un exemplu elocvent al acestei viziuni este poezia „Arminden cu heruvimi”, în care natura și sacrul se împletesc într-o imagine poetică a renașterii universale. Armindenul, asociat tradițional cu începutul lunii mai și cu sărbători populare ale vegetației, devine la Lutic un simbol al reînvierii cosmice, pus în legătură cu semnificații creștine precum lumina, îngerii și revelația divină. Poetul armonizează elemente ale realului concret – natura înfloritoare, începutul ciclului vital – cu simboluri spirituale înalte, precum heruvimii, lumina taborică sau imaginea îngerilor, construind astfel o viziune integratoare asupra lumii.

Atmosfera poeziei este dominată de o bucurie luminoasă a renașterii, iar limbajul poetic sugerează purificare și înălțare spirituală: universul pare îmbrăcat în „culori de safir”, iar spațiul cosmic devine un cadru al armoniei divine. Mesajul este unul profund optimist, fundamentat pe credință și pe ideea că existența este străbătută de o lumină superioară, care dă sens și frumusețe lumii și omului.

Redeșteptarea naturii după o lungă perioadă de iarnă trezește în sufletul poetului cele mai nobile și sincere sentimente, făcându-l să simtă și să vadă lucruri de o cutremurătoare frumusețe și proștețime: „*Se-mbracă tot cuprinsu-n odăjdii de safir / Și-s zările clădite-n azururi...*”.

În această perspectivă, Mircea Lutic se dovedește un poet al luminii și al echilibrului interior, pentru care creația poetică devine o formă de mărturisire

Înger păzitor

spirituală. El reușește să transmită cititorului ideea unei lumi aflate sub semnul armoniei divine, în care natura și sacralitatea coexistă într-un dialog permanent.

Critica literară a remarcat, de asemenea, măiestria tehnică a poetului în lucrul cu versul. Mircea Lutic este un adevărat „meșteșugar al cuvântului”, în sens arghezian, atent la fiecare nuanță lexicală, la ritm și la muzicalitatea interioară a poeziei. Limbajul său se distinge prin prospețime, imagini sugestive și o construcție echilibrată a expresiei poetice, ceea ce conferă textelor sale o claritate aparte și o forță de sugestie remarcabilă.

Astfel, Mircea Lutic se înscrie în rândul poeților care îmbină rigoarea artistică cu profunzimea ideatică, reușind să creeze o poezie în care frumusețea limbajului se împletește cu reflecția asupra sensului existenței și cu valorile spirituale fundamentale.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Poezia „*Arminden cu heruvimi*” valorifică unul dintre cele mai frumoase simboluri ale tradiției românești – *Armindenul*, sărbătoare populară celebrată la începutul lunii mai, asociată cu renașterea naturii, protecția gospodăriilor și binecuvântarea holdelor. În creația lui Mircea Lutic, această sărbătoare capătă o dimensiune lirică aparte, fiind îmbogățită cu elemente spirituale, sugerate prin prezența heruvimilor – ființe angelice din imaginarul creștin.

Tema poeziei este *sacralitatea naturii și comuniunea dintre lumea pământească și cea divină*. *Armindenul* devine un simbol al primăverii, al purificării și al armoniei dintre om și univers. Poetul sugerează că sărbătoarea depășește semnificația unui simplu obicei popular, reprezentând un moment de legătură tainică între cer și pământ.

Ideea centrală a poeziei constă în afirmarea frumuseții și purității tradițiilor strămoșești, care apropie omul de valorile spirituale autentice. Prin asocierea *Armindenului* cu heruvimii, autorul transmite mesajul că natura însăși este binecuvântată și protejată de forțe cerești, iar omul trebuie să păstreze această armonie.

Figuri de stil

Poezia se remarcă prin bogăția expresivă a limbajului artistic:

- **Metafora** – *Armindenul* este sugerat ca un simbol al vieții și al luminii, iar heruvimii pot reprezenta puritatea și protecția divină.
- **Epitetul** – determinări expresive care accentuează frumusețea naturii și atmosfera de sărbătoare.
- **Personificarea** – natura pare însuflețită, trăind și vibrând odată cu sărbătoarea.
- **Imagistica vizuală și cromatică** – culorile primăverii, verdele crud al Frunzelor, lumina și strălucirea creează un cadru feeric.
- **Simbolul** – *Armindenul* și heruvimii funcționează ca simboluri centrale ale protecției și ale legăturii cu sacrul.

Prin îmbinarea elementelor folclorice cu cele religioase, Mircea Lutic realizează o poezie în care tradiția populară este ridicată la rang de mit personal și colectiv. *Armindenul* depășește semnificația unui simplu obicei și devine o imagine poetică a continuității și a speranței

1. Imaginați-vă că participați la sărbătoarea Armindenilor descrisă în poezie. Ce ați vedea, auzi și simți? Redactați un text descriptiv de 8–10 rânduri.
2. Pornind de la titlul „*Armindeni cu heruvimi*”, realizați un desen simbolic și explicați în 5–6 enunțuri ce reprezintă fiecare element.
3. Scrieți un monolog liric (6–8 rânduri) în care un heruvim privește lumea satului în zi de Arminden.
4. Identificați un fragment din poezie care sugerează puritate sau sacralitate și transformați-l într-un enunț explicativ (comentariu de 4–5 rânduri).
5. Compuneți o strofă proprie inspirată de atmosfera poeziei, folosind un simbol religios și unul popular.
6. Realizați în echipe o hartă conceptuală care să includă: natură – sărbătoare – credință – copilărie – tradiție. Explicați legăturile dintre concepte.
7. Rescrieți un fragment din poezie în limbaj prozaic și analizați ce pierde și ce câștigă textul prin această transformare.
8. Formulați trei proverbe inventate de voi care s-ar potrivi temei sărbătorii Arminden și explicați-le sensul.
9. Scrieți o compunere de reflecție (10 rânduri): „Ce simbolizează îngerii într-o lume dominată de cotidian?”
10. Dacă poezia ar deveni un scurt film artistic, descrieți scena de început și decorul în 6–8 enunțuri.

INTERPRETĂRI ȘI DEZBATERI

1. Cum interpretați alăturarea dintre „Armindeni” (sărbătoare populară) și „heruvimi” (simbol religios)? Ce mesaj transmite poetul prin această asociere?
2. Considerați că poezia pune accent mai mult pe tradiția populară sau pe dimensiunea spirituală? Argumentați.
3. În ce măsură simbolurile religioase din text contribuie la crearea unei atmosfere sacre? Exemplificați cu un fragment.
4. Cum reflectă poezia legătura dintre om și natură? Discutați în 8–10 rânduri.
5. Dezbateți: „Tradițiile populare sunt forme de rezistență culturală.” Sunteți de acord? Argumentați pornind de la text.
6. Ce rol are inocența în poezie? Identificați imagini care sugerează puritatea și comentați-le.
7. Credeți că poezia poate fi interpretată și ca o meditație asupra copilăriei? Justificați prin exemple.
8. Cum se îmbină elementele realiste cu cele simbolice în construcția imaginilor poetice?
9. În ce fel atmosfera din poezie creează o stare de echilibru între pământesc și divin?

Heruvim

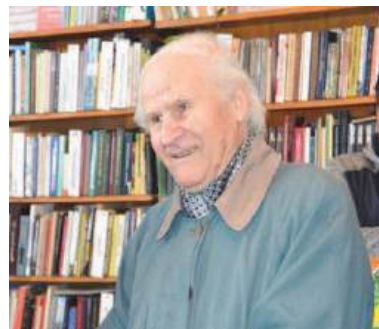
10. Discutați în echipe: „Mai pot sărbătorile tradiționale să aibă aceeași semnificație în societatea modernă?” Argumentați prin raportare la poezie.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Realizați o analiză de 8–10 rânduri a titlului „*Armindeni cu heruvimi*”, explicând semnificația fiecărui termen.
2. Identificați două imagini artistice din text și explicați ce tip de figură de stil reprezintă (metaforă, epitet etc.).
3. Formulați cinci enunțuri sintetice care rezumă mesajul poeziei.
4. Elaborați un eseu scurt (10–12 rânduri) cu tema: „Sacral în poezia contemporană”, pornind de la text.
5. Extrageți un fragment relevant și comentați-l din perspectiva simbolului central.
6. Alcătuiți o fișă de lectură care să includă: tema, motivele literare, simbolurile, mesajul.
7. Comparați atmosfera din această poezie cu o altă poezie cu temă religioasă sau tradițională studiată anterior.
8. Realizați un tabel în care să notați: element popular – element religios – semnificație.
9. Scrieți o compunere narativă (10 rânduri) inspirată dintr-o zi de Armindeni în satul vostru.
10. Formulați un text de sinteză în care să explicați cum contribuie simbolurile la unitatea tematică a poeziei.

RECAPITULARE

Mircea Lutic a fost poet, eseist și publicist român din Bucovina, născut la 29 mai 1939 în satul Iordănești (astăzi în regiunea Cernăuți, Ucraina) și trecut la cele veșnice în anul 2013. A fost o personalitate marcantă a culturii românești din nordul Bucovinei, implicându-se activ în viața literară și în promovarea limbii și identității românești. Opera sa poetică se remarcă prin profunzime meditativă, expresivitate metaforică și o puternică dimensiune spirituală. Printre volumele sale importante se numără „*Armindeni cu heruvimi*”, „*Baștina luminii*”, „*Datul întru ființă*” și „*În lumina cuminării*”, cărți în care poetul valorifică tradiția, credința, legătura omului cu natura și sensul existenței. Prin creația sa, Mircea Lutic rămâne un reprezentant important al liricii române contemporane din spațiul bucovinean.

Poezia „*Armindeni cu heruvimi*” face parte din volumul omonim apărut în anul 2011, semnat de poetul și publicistul Mircea Lutic, o figură reprezentativă pentru cultura românească din Bucovina, cunoscută pentru adâncă sa preocupare față de spiritualitate, tradiție și sacral existenței în creația poetică. Autorul a publicat acest

volum și altele precum „Baștina luminii”, „Fereastră de veghe”, „Datul întru ființă”, „Noimă”, „Ecou de foc” sau „În lumina cuminăcării”, care reflectă aceeași emoție meditativă și căutare a sensurilor profunde ale vieții.

Titlul poeziei, „Armindeni cu heruvimi”, îmbină două planuri simbolice: Armindeni, tradiție populară legată de luna mai, când natura renaște și sărbătoarea capătă semnificații profane, și heruvimii, ființe angelice din imaginarul religios, care sugerează prezența sacralității și a purității divine în cotidian.

În această poezie, natura și cosmosul sunt privite ca un întreg viu, într-o stare de regenerare și armonie. Imagery liric bogat – lumina, coloritul cerului, „hora matinală cu îngeri de argint” și „regenerat din spuză... încântătorul Phoenix”, creează o atmosferă de sărbătoare cosmică și simbolizează renașterea vieții și a spiritului. Tema principală este tradiția poetică a comuniunii dintre om, natură și divinitate, specifică liricii lui Lutic, în care elementele sacre și cele profane se împletesc organic. Mesajul fundamental al poeziei reflectă o viziune meditativă asupra existenței: lumea ca dar și ca scenă în care omul este invitat să-și recunoască locul în univers, să-i simtă taina și splendoarea. Poetul folosește imagini simbolice și metafore bogate, făcând din textul său o meditație asupra purității, luminii și renașterii. În această cheie, „Armindeni cu heruvimi” transcende descrierea simplă a naturii și devine o viziune poetică despre sensul sacrului în viața omului contemporan.

Prin tonul său meditativ și evocator, poezia se înscrie în seria creațiilor literare care pun accent pe tradiție spirituală, pe acordurile sensurilor profunde și pe legătura omului cu lumea văzută și nevăzută. Versurile lui Lutic invită cititorul la o reflecție personală asupra lumii, asupra luminii și asupra locului în care se întâlnesc *sensul existenței și transcenderea sufletească*.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

Armindenii la români

DICȚIONAR LITERAR...

- ✚ **Picior ritmic** – unitate metrică formată din silabe accentuate și neaccentuate care se repetă în vers. Ex.: „Luceafărul” de Mihai Eminescu
- ✚ **Iamb** – silabă neaccentuată + silabă accentuată (U —). Ex.: „Luceafărul” de Mihai Eminescu
- ✚ **Troheu** – silabă accentuată + silabă neaccentuată (— U). Ex.: „Somnoroase păsărele” de Mihai Eminescu
- ✚ **Dactil** – o silabă accentuată + două neaccentuate (— U U). Ex.: „Scrisoarea III” de Mihai Eminescu
- ✚ **Anapest** – două silabe neaccentuate + una accentuată (U U —). Ex.: poezie modernă.

ILIE TUDOR ZEGREA (1949 – 2022)

Ilie Tudor Zegrea a fost un poet, eseist, publicist, traducător și scriitor roman. S-a născut la 3 iunie 1949 în localitatea Sinăuții de Jos, raionul Hliboca, regiunea Cernăuți. A urmat studiile gimnaziale și medii în satul Tereblecea, pe care le-a finalizat în anul 1966, iar în 1977 a absolvit Universitatea de Stat din Cernăuți, Facultatea de Filologie, specializarea limba și literatura română.

A pășit în lumea literară încă din 1963, publicând primele versuri în presa din Chișinău. Debutul editorial s-a concretizat în 1977, când la editura „Carpați” din Ujgorod i-a apărut volumul de poezii „Timpul ierbilor”. Ulterior, creația sa poetică

s-a îmbogățit prin numeroase volume, între care „Navigator în septembrie” (1983), „Crinul îngândurat” (1986), „Oglindă retrovizoare” (1991), „Singurătatea Apocalipsei” (1998, Editura Eminescu, București, colecția Poeți Români Contemporani), „Ștergând lacrimile singurătății” (2012), „Cultivatorii de iluzii” (2013) și „Deschi-deți fereastra că ninge” (2014).

Din punct de vedere profesional și asociativ, a fost membru al Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina (din 1986), precum și al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România. A avut un rol important în viața culturală a românilor din nordul Bucovinei, fiind membru-fondator și, din 1990, președinte al Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu” din regiunea Cernăuți, ulterior președinte al Societății Scriitorilor Români din Cernăuți și redactor-șef al revistei „Septentrion literar”.

Opera sa poetică a fost tradusă în mai multe limbi, printre care ucraineana, germana, franceza, engleza și maghiara, ceea ce i-a sporit vizibilitatea în spațiul literar european.

De-a lungul activității sale, a fost distins cu numeroase premii și recunoașteri, între care Premiul literar „George Bacovia”, Marele Premiu al Serilor de Poezie „Nichita Stănescu” de la Desești (Maramureș), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1999, 2013), Premiul Societății Scriitorilor Bucovineni (Suceava) și Premiul „Paul Celan” (Cernăuți). În anul 2000 a primit din partea Președinției României medalia jubiliară „150 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu”, iar în 2009 a fost decorat cu Insigna de merit a Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina.

Ilie Tudor Zegrea s-a stins din viață la 24 octombrie 2022 și este înmormântat în satul de baștină Sinăuții de Jos, aceasta fiind ultima dorință a poetului, lăsând în urmă o operă poetică semnificativă și o contribuție durabilă la păstrarea și promovarea limbii și culturii române pe meleagurile bucovinene.

Ilie T. Zegrea cultivă o poezie pătrunsă de un fior elegiac, de „o aleasă eleganță a versului, ce parcă vine să convingă că își face ucenicia la vibrația versului eminescian, spunea Anatol Ciocanu.

CRINUL ÎNGÂNDURAT

Din cel potop de flori înmiresmate,
Urcând în taină trepte de baladă,
Eu am ales doar crinul să mă vadă,
Uimit de alba lui sinceritate.

Spre zori, când steaua parcă vrea să cadă,
Nesomnul meu la geamul vostru bate
Cu mici petale vii, imaculate,
Ușor, precum bat fulgii de zăpadă.

Văzduhul e curbat în pânza deasă
Și sângele-mi, iubito, se-nfioară
Când liniștea plecării mă apasă.

Lumina lunii-n taină ne-mpresoară
Precum o apă moale, de mătăasă,
Iar crinul prin înalturi, iată-l, zboară...

CONTEXT ȘI SEMNIFICAȚII

Sonetul „*Crinul îngândurat*” se înscrie în creația poetică a poetului Ilie Tudor Zegrea, unul dintre liricii români contemporani din Bucovina – poet, publicist și traducător, membru al mai multor uniuni ale scriitorilor români din Ucraina, Moldova și România. Ilie Zegrea a debutat în literatură în anii 1960 și în operele sale îmbină lirismul reflexiv cu imagini de o mare finețe și profunzime emoțională.

Titlul poeziei „*Crinul îngândurat*” poartă o puternică simbolistică: *crinul*, floare de albeți, este tradițional asociat cu puritatea, sinceritatea și sacrul, sugerând în versurile lui Ilie Tudor Zegrea atitudinea meditativă a eului liric față de existență, iubire sau spiritualitate. În același timp, starea crinului „îngândurat” evocă un sentiment de melancolie sau contemplare profundă asupra lumii și a lumii interioare a poetului, caracterizând astfel tema lirică a poeziei: reflecția asupra propriilor trăiri și asupra sensurilor adânci ale vieții.

Din perspectiva estetică, poezia este adesea studiată ca un exemplu de lirism reflexiv cu implicații existențiale și filozofice, unde cuvintele și simbolurile capătă semnificații legate de eul ontologic și de raportul acestuia cu realitatea exterioară. Această modalitate de expresie poetică reflectă o preocupare profundă pentru semnificațiile vieții, spiritualitate și condiția umană, folosind imagini sugestive precum crinii ca simboluri de puritate, sacralitate și contopire cu divinitatea.

Semnificația poeziei se integrează într-un univers poetic mai larg, în care Ilie Zegrea explorează, pe de o parte, introspecția și emoțiile unei ființe sensibile în fața lumii și, pe de altă parte, permanența unor simboluri care trec dincolo de cotidian. Prin „*Crinul îngândurat*”, poetul pune accent pe *dimensiunea sacră a trăirii* și pe modul în care elementele simbolice ale naturii (crinul) pot servi ca punte între lumea vizibilă și cea invizibilă, între sentimental și spiritual. Astfel, poezia depășește simpla meditație personală și capătă un rol universal: invită cititorul să reflecteze

asupra purității, sensului existenței umane și asupra legăturii dintre simțire și transcendere, făcând din „*Crinul îngândurat*” o lucrare reprezentativă a liricii moderne românești, dar și a unei viziuni poetice înzestrate cu profunzime filozofică.

CURIOZITĂȚI LITERARE

Tema principală a poeziei „*Crinul îngândurat*” este puritatea sentimentelor și conectarea dintre om și divinitate, ilustrată prin imaginea crinului – floare simbolică care în lirica universală este asociată cu albul, inocența, puritatea și aspirația spre sfera spirituală. În contextul textului lui Ilie Tudor Zegrea, crinul devine un simbol al sincerității profunde și al purificării sufletești, exprimând dorința eului liric de a transcede limitele existenței cotidiene și de a se apropia de o formă superioară a realității.

Această poezie este un sonet, o formă fixă a poeziei clasice, organizată în patru catrene, unde ritmul, rima și structurarea înversurilor contribuie la armonia lirică și la intensificarea trăirii emoționale. Sonetul conferă textului o unitate formală și estetică, permitând dezvoltarea ideii poetice într-un cadru concentrat și expresiv.

Pe planul ideii și semnificațiilor, poetul transmite un mesaj universal despre valoarea sinceră a iubirii și a dorinței de întâlnire cu Divinitatea, sugerând că purificarea eului și a sentimentului uman reprezintă drumul către o lumină interioară mai profundă. În viziunea poetului, crinul se transformă într-un simbol al dorinței de transcendere, într-o „floare a sufletului” care inspiră reflecția asupra sensului vieții și a valorilor autentice.

Figurile de stil din această poezie pot include imagini poetice și metafore, care creează efecte vizuale și emoționale puternice: de exemplu, prezentarea crinului ca un simbol de puritate și mister, sau asocieri între lacrimi, rugăciune și floare, evidențiind fuziunea dintre trăirea umană și aspirațiile sale spirituale. Prin astfel de mijloace expresive, Ilie Tudor Zegrea îmbină elementele tradiției poetice cu o sensibilitate meditativă profundă, oferind textului o valoare estetică și filosofică aparte.

ATELIER DE IDEI

1. Imaginați-vă că sunteți crinul din poezie: scrieți un monolog liric (8–10 rânduri) în care vă exprimați gândurile și stările sufletești.
2. Realizați un desen simbolic inspirat din imaginea crinului și explicați în 5 rânduri ce elemente din poezie ați reprezentat.
3. Alegeți un vers care v-a impresionat și transformați-l într-un enunț în proză, explicând sensul lui figurat.
4. Compuneți o strofă nouă care să continue ideea poeziei, păstrând tonul meditativ.
5. Căutați semnificația simbolului „crinului” în cultură și religie și explicați cum se reflectă această simbolistică în text.
6. Redactați o scurtă compunere (10 rânduri) despre un moment în care v-ați simțit „îngândurați”, inspirându-vă din atmosfera poeziei.
7. Realizați un mic colaj de imagini (natură, flori, lumină) care să redea universul

liric al poeziei și argumentați alegerea voastră.

8. Scrieți un dialog imaginar între crin și o altă floare din grădină despre sensul vieții și al trecerii timpului.
9. Reformulați titlul poeziei într-o variantă proprie și explicați de ce ați ales acea formulare.
10. Redactați o fișă de lectură în care să evidențiați tema, motivele literare și starea dominantă a poeziei.

RECAPITULARE

1. Ce simbolizează crinul în poezie și cum interpretați starea de „îngândurare”?
2. Considerați că natura din poezie reflectă starea sufletească a eului liric? Argumentați.
3. Cum interpretați relația dintre frumusețe și fragilitate în text?
4. Credeți că poezia transmite un mesaj despre condiția umană? Motivați cu exemple din versuri.
5. În ce măsură crinul poate fi considerat o metaforă a purității sau a singurătății?
6. Dezbateți ideea: „Îngândurarea este o formă de maturizare spirituală.”
7. Cum se manifestă timpul în poezie – este el un factor al melancoliei sau al speranței?
8. Dacă ați compara crinul cu un personaj literar studiat anterior, pe cine ați alege și de ce?
9. Ce elemente de limbaj poetic (epitete, metafore, personificări) contribuie la atmosfera meditativă?
10. Sunteți de acord că poezia valorifică armonia dintre om și natură? Susțineți-vă opinia.

APLICAȚII ȘI SINTEZĂ

1. Identificați două figuri de stil din poezie și explicați rolul lor expresiv într-un text coerent.
2. Formulați tema poeziei într-un enunț clar și argumentați alegerea voastră.
3. Redactați un eseu scurt (12–15 rânduri) despre simbolul florii în literatura română, pornind de la „*Crinul îngândurat*”.
4. Realizați un tabel în care să separați imaginile vizuale de cele afective din text.
5. Selectați un fragment reprezentativ și comentați-l din perspectiva relației dintre natură și interioritate.
6. Explicați semnificația titlului și legătura sa cu mesajul poeziei.
7. Scrieți o compunere descriptivă (10 rânduri) inspirată din peisajul sugerat în text.
8. Argumentați, într-un scurt text, dacă poezia poate fi considerată una simbolistă prin temă și atmosferă.
9. Transformați un fragment liric într-un text narativ scurt (7 rânduri), păstrând ideea centrală.
10. Realizați o sinteză a poeziei, evidențiind mesajul, simbolurile și starea dominantă.

Ilie Tudor Zegrea (n. 3 iunie 1949 în satul Sinăuții de Jos, regiunea Cernăuți) a fost un poet, eseist și publicist român, cunoscut pentru modul său sensibil de a reda teme existențiale, filozofice și emoționale. „*Crinul îngândurat*” se înscrie în linia creației sale lirice, întrunind motive poetice care reflectă contemplația, căutarea sensului și legătura dintre om și univers.

În această poezie, simbolul crinului capătă o semnificație complexă. Crinul alb, floare adesea întâlnită în iconografie și tradiție, este privit de autor ca o metaforă a purității, a sincerității și a spiritualizării eului liric. Florile, și în special crinii, sunt folosite de poet pentru a sugera trăiri interioare profunde – nostalgie, dor, iubire, dar și o aspirație spre ceea ce este mai înalt și mai pur în viață.

Titlul poeziei, „*Crinul îngândurat*”, subliniază atitudinea meditativă a poetului: crinul, în această imagine, depășește condiția unei simple flori și devine un simbol al reflecției profunde asupra destinului uman. Prin asociații poetice, crinul exprimă și un fel de dialog între sensibilitatea individuală și valorile universale, între concret și sacru – iar această dublă semnificație îl face să devină un motiv poetic central al poeziei.

Poemul este o expresie a lirismului reflexiv, în care sentimentul este prezentat cu adâncime și măiestrie, iar simbolurile au o valoare semnificativă, depășind simpla funcție decorativă.

Structura sonetului, cu redactarea sa ordonată și cu ritmul său elegant, susține această atmosferă meditativă și creează o punte între forma clasică și modul modern de exprimare poetică. „*Crinul îngândurat*” rămâne un reper al poeziei contemporane românești prin capacitatea sa de a reda stări sufletești complexe în imagini poetice simple și sugestive, precum floarea de crin, care simbolizează puritatea, profunzimea și tensionarea către transcendent – toate acestea reflectând universul liric al lui Ilie Tudor Zegrea.

➤ **Scanați codul QR** și veți afla mai multe informații. Rezolvați în caiete fișele propuse la tema dată.

DICȚIONAR LITERAR...

- ✚ **Doină** – poezie populară lirică de dor sau jale. Ex.: „*Doina*” – creație populară.
- ✚ **Proverb** – învățătură populară scurtă. Ex.: „*Buturuga mică răstoarnă carul mare.*”
- ✚ **Ghicitoare** – întrebare metaforică ce cere un răspuns.
- ✚ **Basn popular** – povestire fantastică cu final fericit. Ex.: „*Prâslea cel voinic și merele de aur.*”
- ✚ **Legendă** – povestire despre originea unui loc sau fapt. Ex.: „*Legenda Mănăstirii Argeșului.*”

GENERALIZARE ȘI SISTEMATIZARE

➤ Pentru generalizarea și sistematizarea cunoștințelor la temele studiate la „Literatura română și universală” în clasa a IX-a, **scanați codurile QR** și accesați materialele pentru repetare și testele, fișele de evaluare.

LECTURĂ INDIVIDUALĂ VASILE ALECSANDRI

CHIRIȚA ÎN PROVINCIE (*fragment*)

PERSONAJELE

CUCOANA CHIRIȚA, GRIGORI BÂRZOI, soțul ei, GULIȚĂ, copilul lor, LULUȚA, orfană, SAFTA, sora lui Bârzoi, Domnul ȘARL, profesor francez, LEONAȘ, tânăr ieșean, ION, fecior boieresc, CORUL, TREI ȚĂRANI, ȚĂRANI, JANDARMI,

Reprezentată la Teatrul Național din Iași, în beneficiul dlui Millo, la 1852.

ACTUL I

În stânga, casa Chiriței cu cerdac și cu ferestre pe scenă. În dreapta, lângă culisele planului I, o canapea de iarbă înconjurată de copaci.

În fund, ostrețele și poarta ogrăzii. Lângă casă, o porțiță în zăplaz, care duce în grădină.

În depărtare se vede satul. Scena se petrece la moșia Bârzoieni.

SCENA I

CHIRIȚA (în costum de amazonă intră călare pe poartă înconjurată de țărani)

(Arie din „Scara mâtei”: „Tâlharii”)

ȚĂRANII Dreptate, dreptate. Ne fă. Cucoană, dreptate. Ne dă!

CHIRIȚA Ce vreți voi?... dreptate?

ȚĂRANII Așa.

CHIRIȚA Cu biciul pe spate Ce vreți voi?... V-oi da! (Împreună.)

ȚĂRANII Dreptate, dreptate. Ne fă.

Cucoană, dreptate. Ne dă!

Imagine din spectacolul „Chirița în provincie” Teatrul Național de Operă și Operetă „Nae Leonard” din Galați (România)

CHIRIȚA Cu biciul pe spate

V-oi da.. V-oi da eu dreptate. Așa.

CHIRIȚA (amenințând țăranii cu cravașa): Tacă-vă gura, moșicilor.

UN ȚĂRAN: D-apoi bine, cucoană... păcat de Dumnezeu să ne lași a fi de batjocură!

CHIRIȚA: Ce batjocură? Ce batjocură?... Cine v-a batjocorit?

ȚĂRANII: Cuconașul Guliță.

CHIRIȚA: Guliță?... Minciuni spuneți... Ce v-o făcut?

UN ȚĂRAN: Mi-a ucis un vițel la vânat.

ALTUL: Și mie mi-a dat foc bordeiului cu ciubucul cel de hârtie.

ALTUL: Și eu l-am prins ținând calea Măriucăi.

CHIRIȚA: Țăst, bețivilor... bine v-o făcut sufletețu... De ce nu vă păziți vițelii și Măriucile?... Așa să pățiți... Hai, lipsiți de-aici!

UN ȚĂRAN: Da-i păcat, cucoană, să ne lași păgubași... Da! dacă nu ne-om jălui la d-ta care ne ești stăpână vecinică... la cine să ridicăm glasul, săracii de noi!

ALTUL: Am ajuns mai rău decât țiganii!

CHIRIȚA: Auzi-i?... auzi-i, țopârlanii!... Ei, apoi să nu-i iei la măsurat cu prăjina de falce?... Afară, moșicilor, că vă știu eu de mult că sunteți buni de gură și răi de lucru... Afară!

ȚĂRANII: Cucoană...

CHIRIȚA: Pieriți din ochii mei... că vă iau de fugă cu calul.

(Repede calul spre ei.)

(Împreună.)

ȚĂRANII (fugind). Dreptate, dreptate. Ne fă. Cucoană, dreptate. Ne dă!

CHIRIȚA (furioasă). Cu biciul pe spate. V-oi da. V-oi da eu dreptate. Așa.

SCENA II

CHIRIȚA (după ce a alungat țăranii călare, se întoarce și vine în fața scenei): Vai de mine cu niște țărănoi, că n-ai chip să trăiești de răul lor!... De-abia am ieșit puțințel la plimbare ca să mă mai răcoresc... și parcă dracu i-o scos în cale-mi să mă tulbure... Iar m-oi fi făcut roșie la față ca un stacoș. (Strigă:) Ioane... Ioane!... ș-apoi astfel hurducă și gloaba asta, că m-o apucat de vro șapte ori sughitu pân-acu... (Strigă iar:) Ioane... Ioane! Iaca somnorosu că iar o fi adormit în podul grajdului... și nici c-o să vie să mă coboare de pe cal... Ioane... Ioane... mă, unde ești?... săraca de mine c-or să mă lase să șed toată ziua călare ca un jăandar... (Strigă furioasă:) Ioane... Guliță... Luluță... monsiu Șarlă... Cumnățică...

SCENA III

CHIRIȚA, GUGULIȚĂ, ȘARL, SAFTA, ION

(Ion vine alergând dintre culisele din dreapta. Ceilalți ies din casă și se cobor din cerdac.)

GULIȚĂ: Cine mă cheamă?... neneaca!

SAFTA: Ce este?... Ce este?

ȘARL: Qui diable?... Ah! madame!...

ION: Aud, cucoană... Iaca, ia...

CHIRIȚA: Da veniți azi de mă coborâți de pe cal... Ce, Doamne, iartă-mă!... ați adormit cu toții?

(Ion se pune dinaintea calului și-l apucă de zăbale ca să-l ție. Ceilalți se adună împrejurul Chiriței.)

GULIȚĂ: Ba nu, neneacă... dar învățam Telemac cu monsiu dascălul.

SAFTA: Și eu făceam dulceți în cămară, cumnătică.

ION: Și eu...

CHIRIȚA: Taci din gură... că ești încă cu ochii plini de somn... Ține calu...

ȘARL (apropiindu-se de Chirița): Madam cocona... sari în brați a me.

CHIRIȚA (cochetând): În brațele d-tale, monsiu Șarlă?... Ești foarte galant... însă mă tem...

ȘARL: O! non te tem... că sunt vurtos.

CHIRIȚA: Nu de-aceea... că și eu îs ușurică ca o pană; dar apoi... să sar în brațele unui cavaler... nu știu de se cuvine?...

ȘARL: Dacă non vre la mine, sari la Ion... (În parte.) J'aime mieux ça.

CHIRIȚA: Ei, dacă vroiești numaidecât, monsiu Șarlă... aține-te că sar.

ȘARL: No... poftim... une, deux, trois.

CHIRIȚA (sărind): Hup.

ȘARL (în parte): Crist! ușuric ca un pan... merci.

CHIRIȚA (în parte): Îi nostim franțuzu... (Tare.) Ați văzut agilitaua mea? Ioane... du calu la grajd și-l adapă, dar să nu-i scoți șaua... Auzi?

ION (căscând): Aud. (Duce calul între culisele din dreapta.)

CHIRIȚA: Ho... că parcă-i să ne-nghiți... face-o gură cât o șură.

GULIȚĂ: Neneacă... las' să mă sui și eu pe cal.

CHIRIȚA: Ce face?... ca să te trântescă?... ba nu, Gulița mamei.

GULIȚĂ: Pe mata cum de nu te trânteste?

CHIRIȚA: Eu am învățat la Ieși, la manejarie... (În parte.) Numai eu știu câte bușituri am mâncat... d-apoi dă!... dacă-i moda...

GULIȚĂ (scâncindu-se): Ei... neneacă, las' să mă primblu călare... măcar numai pin ogradă.

CHIRIȚA: Bai... ți-am mai spus o dată că nu vreau... Nu mă supăra mai mult. Mai bine apucă-te de-ți învață franțuzasca cu monsiu Șarlă... că mă ții o mulțime de parale, trântore.

GULIȚĂ: Bai și eu... M-am săturat de carte.

ȘARL: Monsieur Goulitze... taizes vous quand poruncesc madam nenec.

GULIȚĂ: Madam nenec... (în parte) franțuz stropsit.

ȘARL: Ce spus? (În parte.) Cré moutard... il m'agace toute la journée.

CHIRIȚA: Nu te potrive, mosiu Șarlă, că-i copil încă.

ȘARL: Oui... copil... obraznic.

CHIRIȚA: Ce să-i faci dacă are duh, Gulița nineacăi... (Sărută pe Guliță.) Îmi seamănă mie... bucătică tăietă. Hai, du-te cu domnu profesor de învață frumuseț, că ți-o face straie de moda nouă.

GULIȚĂ: Da... cal mi-i cumpăra?

CHIRIȚA: Cum s-a face băbacă-tău ispravnic.

ȘARL: Allons, Goulitze... venez donc.

GULIȚĂ: Iaca, monsiu... je vene.

(Șarl și Guliță se primblă împreună prin ogradă, citind pe o carte și din vreme

în vreme zic tare: „Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse”).

CHIRIȚA: Uf! Doamne! că mare cald îi!... Hai sub copaci, cumnățico. (Merge în boschet.)

SAFTA (urmând pe Chirița): D-apoi și d-ta, soro, ai minte s-alergi călare în luna lui iuli? îi păți ceva într-o zi.

CHIRIȚA: Ce să fac, soro, dacă-i moda... și dacă-mi place... Oi zice și eu ca Ferchezeanca:

Hop, hop, hop, / La galop,
Când alerg călare, / Hop, hop, hop,
La galop, / Inima mea sare.
Hop, hop, hop, / La galop,
Când sunt armazoana; / Hop, hop, hop,
La galop, / Ieu lumea de goană.
Ce plăcere de-a fugi în fuga mare
Pe-un cal sprinten, ușurel ca un ogar.
Câteodată alivanta pe spinare...

Dar ce-mi pasă... dacă-i moda, n-am habar
Hop, hop, hop, La galop. Etc., etc., etc.

Ș-apoi trebuie să știi, cumnățică, că de când m-am dezbărat de Calipsița și Aristița... de când în sfârșit le-o măritat bărbatu-meu cu Brustur și cu Cociurlă... pare c-am întinerit de 20 de ani... îmi vine tot să zburd... că, Doamne!... mult m-am mai necăjit prin leșu cela ca să-mi găsesc gineri... știi?...

SAFTA: Știu... căzuseși în mâinile unor coțcari!...

CHIRIȚA: Cine dracu să-i cunoască? Acu toți îs îmbrăcați într-un fel... și nu poți alege care-i boier, care-i coțcar... Dar ce-o fost s-o trecut. De trii ani de când m-am întors la moșie la Bârzoieni... i-am și uitat.

SAFTA: Bine-ai făcut.

CHIRIȚA: Hei!... când ar da Dumnezeu să mi se împlinească gândul... aș da de șapte sărindaruri.

SAFTA: Ce gând, soro?

CHIRIȚA: Ah! cumnățică, să mă fac isprăvniceasă!... alta nu doresc pe lume!... Isprăvniceasă cu jândari la poartă și-n coadă.

SAFTA: De ce nu?... Te-i face și d-ta ca alte multe... Doar a izbuti el frate-meu la leși unde l-ai trimis...

CHIRIȚA: Așa nădăjduiesc... că și noi... Dumnezeu știe câte-am pățimit la „48... ca patrioți... Las' că ne-o pierit vro zece capete de vite. Dar apoi îți aduci aminte ce friguri o avut Bârzoii... și cum m-o durut măseaua care am scos-o!...

SAFTA: Așa... așa...

CHIRIȚA: De aceea l-am silit pe bărbatu-meu să meargă la leși ca să cerce a căpăta isprăvnicia de aice din ținut... Doară și el are drituri... ca patriot... ca pătitim... Nu-i vezi, acu, care de care are pretenții să intre în slujbă... sub cuvânt că i-o fost frică la '48?... Helbet! dacă-i pe-aceea... apoi și noi avem temeiuri... Adă-ți aminte ce

Imagine din spectacolul „Chirița în provincie” Teatrul Național de Operă și Operetă „Nae Leonard” din Galați (România)

groază-l apucase pe Bârzoii... că striga și pin somn c-o venit zavera...

SAFTA: Așa... așa...

CHIRIȚA: I!... când să-l văd deodată intrând pe poartă cu doi jândari... știi?... i-aș sări în cap.

SAFTA: D-apoi eu?...

CHIRIȚA: Mai tras-ai în cărți, cumnățico?

SAFTA: Tras, soro... că alta nu fac toată ziua...

CHIRIȚA: Și ce zic cărțile?

SAFTA: Menesc a bine... Mi-o ieșit zece ochi de caro... bucurie... lângă riga de trefli... frate-meu, și dedesubt trii ochi de cupă... drum... trebuie să vie negreșit astăzi... și să-ți aducă veste bună.

CHIRIȚA: Să te-audă Dumnezeu... Atunci să vezi, soro, căpățâni de zahar... să nu poți dovedi cu dulcele...

SAFTA: Iaca pozna, că eu mi-am uitat belteu pe foc... și m-am luat cu vorba...

CHIRIȚA: Nu-i nimic... o belte mai mult sau mai puțin pentru o isprăvniceasă... nu-i cea pagubă... Ian spune-mi, te rog... (Îi vorbește încet, în vreme ce scoate un port-țigar din buzunar.)

ȘARL (în fund): Dis donc comme moi, Goulitze: Calypso ne pouvait se consoler du départ d' Ulysse.

GUGULIȚĂ: Calypso ne pouvait d' Ulysse.

ȘARL (în parte): Cré gamin!... il m-agace joliment!...

SAFTA: Iar îi să tragi tiutiun, soro?... Pare că te văd iar c-ai să te îmbolnăvești.

CHIRIȚA: Ba nu, soro, c-așa-i moda. Dacă sunt armazoancă, trebuie să mă deprind cu țigările...

SAFTA: Mă mir ce gust poți găsi să pufuiești din gură ca un neamț?

CHIRIȚA: Ce gust?

Toată lumea azi fumează, / Scoate fum pe nas, pe gât; / Unii moda imitează,
Alți fumează de urât. / Omenirea-i o țigară / Care se preface-n scrum;
Și amorul cel cu pară / Arde și se schimbă-n fum... / Numai fumuri vezi aice
La femei și la bărbați. / Toți fumează... poți dar zice: / Că-s mai toți înfumurați.

SAFTA: Cum înfumurați?... vrei să zici afumați?

CHIRIȚA: Și una și alta... dar... ian spune-mi, cumnățică, ce face Luluța?

SAFTA: Îi în grădină.

CHIRIȚA: Biata copilă!... De când o murit cucoana Nastasiica Afinoaie, nineacă-sa, și am luat-o sub epitropia noastră... mi-i drăguță ca o noră.

SAFTA: Mai știi?... poate să-i fii soacră cu vreme.

CHIRIȚA: Țâst! așa am chibzuit treaba cu bărbatu meu... Luluța are zestre bună... Guliță asemenea... mai potriviți unde să-i găsești?...

SAFTA: Să-i cauți cu lumânarea...

CHIRIȚA: Numai atâta mă îngrijește că Luluța nu bate nicidecum cu Guliță... și-i tot tristă de când o rămas orfană... ba încă câteodată parcă se pierde... nu-i în toate mințile.

SAFTA: Nu băga de seamă, că-i încă tânără.

CHIRIȚA: Ce tânără?... că-i de vro 15 ani... când s-o născut Guliță, era de un an... îmi aduc aminte ca acu... la Sân-Chetru... (Vorbind, își caută chibriturile.) Da oare

ce mi-am făcut chibriturile?... Hait... că le-am prăpădit pe câmp. (Tare.) Monsiu Șarlă?

ȘARL (întinzându-se): Poroncesc, madam.

CHIRIȚA: Nu cumva ai fosfor cu d-ta?

ȘARL (aprinzând un chibrit): Voilà, madame. (În parte.) Elle fume comme un caporal.

CHIRIȚA (aprinzându-și o țigară groasă): Merci... Voulez-vous aussi boire une cigarette?

ȘARL (în parte): Aie... aie... elle va recommencer ses traductions libres...

CHIRIȚA: Ils sont de minune... cigarres de Halvanne...

ȘARL (luând o țigară): Merci, madame.

GUGULIȚĂ: Țigare de halva?... neneacă, dă-mi și mie o țigară.

CHIRIȚA: Auzi?... atâta ar mai trebui... cuconașii nu trag țigări.

GUGULIȚĂ: Ei... mata de ce tragi dacă ești cucoană?

CHIRIȚA: Tacă-ți gura, plodule... Monsiu Șarlă... ian dîtes-moi je vous prie: est-ce que vous êtes... mulțămît de Guliță?

ȘARL: Comme ça, comme ça... mulțumit et pas trop.

CHIRIȚA: C'est qu'il est très... zburdatic... mais avec le temps je suis sûre qu'il deviendra un tambour d' instruction.

ȘARL (cu mirare): Tambour?...

CHIRIȚA: Oui... adică, dobă de carte... tambour... nous disons comme ça en moldave.

ȘARL (în parte): Ah bon!... la voilà lancée.

CHIRIȚA: Et alors nous l'enverrons dedans.

ȘARL: Où ça, madame?

CHIRIȚA: Dedans... înăuntru... nous disons comme ça en moldave.

ȘARL (în parte): Parle donc le moldave alors, malheureuse.

CHIRIȚA: Et voyez-vous, monsieur Charles, je ne voudrais pas qu'il perde son temps pour des fleurs de coucou.

ȘARL: Pour des fleurs de coucou?

CHIRIȚA: C'est-à-dire: de flori de cuc... nous disons comme ça...

ȘARL: En moldave... (În parte.) Cristi... qu'elle m' agace avec son baragouin!

CHIRIȚA: Aussi, je vous prie... quand il se paressera... de lui donner de l'argent pour de miel.

ȘARL: Comment?... que je lui donne de l'argent?

CHIRIȚA (râzând): Non... Să-i dai bani pe miere... de l'argent pour du miel... c'est correct... nous disons comme cela...

ȘARL: C'est convenu... en moldave... Vous parlez comme un livre.

CHIRIȚA: Merci... j'ai appris toute seule le français... pre legea mea.

ȘARL: Est-ce possible!... C'est extraordinaire... Hé bien, votre fils vous ressemble... il a une facilité! dans quelques années il parlera aussi bien que vous.

CHIRIȚA: Quel bonheur! Gugulea neneacă!... Auzi ce spune monșiu Șarlă... zice că ai să vorbești franțuzește ca apa... N'est-ce pas, monsieur Charles, qu'il parlera comme l'eau?

ȘARL: Comme?... Ah oui, oui... vous dîtes comme ça en moldave. Oui... oui.

CHIRIȚA: Da ian să-i fac eu un examen... Guliță, spune ninecăi, cum se cheamă franțuzește furculița?

GUGULIȚĂ: Furculision.

CHIRIȚA: Frumos... dar friptura?

GUGULIȚĂ: Fripturision.

CHIRIȚA: Prea frumos... dar învârtita?

GUGULIȚĂ: Învârtision.

CHIRIȚA: Bravo... Guliță... bravo, Guliță... (Îl sărută.)

ȘARL (în parte): Gogomanition, va!...

SCENA IV

Cei dinainte, ION (venind pe poartă)

ION: Cicoană, cicoană... Iaca un răvaș de la Ieși.

CHIRIȚA (tresărind): De la Ieși? A fi de la d-lui... Cine l-o adus?

ION: Un jăndar de la isprăvnicie... Cică-i grabnic.

CHIRIȚA: Grabnic?... adă... (Vrea să ieie răvașul și se oprește.) Da așa s-aduce răvașul, măi oblojitule?

ION: Apoi cum?

CHIRIȚA: Cum?... Nu ți-am spus c-acum îi moda s-aducă răvașele pe talgere?... Ha?

ION: Iaca... parcă răvașele-s alivenci.

CHIRIȚA: Ce-ai zis?... lipsești de-aici... și doar nu mi le-i aduce acu îndată după modă... c-atâta-ți trebuie.

ION: Da unde să găsesc eu talgere, cucoană?... că nu-s sofragiu.

CHIRIȚA: Du-te sus la jupâneasa de cere un talger și-un șervet.

ION: Și șervet?

CHIRIȚA: Și după ce-i pune șervetu pe talger și răvașu pe șervet... să mi-l prezentezi frumos... ai auzit?

ION: Am auzit. (Se duce în casă zicând:) Să pun talgeru pe șervet și răvașu pe șervet... ba șervetu pe răvaș... ba...

SAFTA: Bine, soro, cum ai răbdare s-aștepți, când îi răvaș grabnic de la fratele-meu poate?

CHIRIȚA: Fie măcar de la Pori-împărat... am hotărât să introduc în provincie obiceiurile din Ieși, doar ne-om mai roade puținel și noi...N-am dreptate, monsiu Șarlă?

ȘARL: Mult dreptat, mult... în care pricin?

CHIRIȚA: În predmetul civilizației.

ȘARL: Civilization... cu serviette?

CHIRIȚA: Pe assiette.

ȘARL: C'est l' étiquette?

CHIRIȚA: Cu serviette.

GUGULIȚĂ: Pe assiette.

ȘARL: Au fait... (În parte.) Je n'y suis pas du tout.

SCENA V

Cei dinainte, ION (venind din casă și aducând răvașul acoperit sub șervet și sub talger)

ION: Cucoană... iaca răvașul de modă.

CHIRIȚA: Adă-l încoace... (Căutând în talger.) Unde-i, că nu-l văd în talger?...

ION: Cred și eu dacă-i de desubt.

CHIRIȚA (ridicând talgerul): Dedesubt?... Așa te-am învățat eu?... Nu-i nici sub talger?... Ce-ai făcut răvașu, tontule?

ION: Dec!... se face că nu știe... îi sub șervet... ca de modă... Nu mi-ai spus?...

CHIRIȚA: Sub șervet?... (Azvârle șervetul și găsește răvașul în palma lui Ion.) Bată-te cucu, mangositule... Ian vedeți, mă rog, c-o făcut cu totul dimpotrivă... (Ia răvașul.)

ION: Ei!... parcă eu am fost de gemene cu moda... așa mi-ai poruncit, așa am făcut.

CHIRIȚA: Ai noroc că-i răvaș grabnic de la bărbatu-meu... că ți-aș arăta eu...

SAFTA: Da lasă-l încolo, cumnățică, și citește azi...

CHIRIȚA: Ian să videm. (Citește adresa răvașului:) „Isprăvnicia ținutului către preaiubita mea soție, Chirița Bârzoii, ot Bârzoieni.”

ȘARL: Comment?... Madam est maritat c-un ispravnicie?

CHIRIȚA (zâmbind): Ba mi se pare că c-un ispravnic nou... Cumnățică, ce semn îi când îți țiue urechea stângă?

SAFTA: Semn bun, soro.

CHIRIȚA: Să vedem... Cruce-agiută. (Citește:) „Cu frățească mă închin și te sărut dulce, iubită Chirițo. În sfârșit, cu mila lui Dumnezeu, m-am isprăvnicit!... Neamul nostru s-o înălțat!... Ie-o pe-acolo cam pe mare cu megieșii, că pe-aici las' pe mine. Scoală-te îndată și vină în târg cu toată gospodăria și cu tot neamul... dintre care nu uita a-mi aduce curcanul cel bătrân, c-am să-l pun în slujbă. Scris-am. Al d-tale ca un soț, Grigori Bârzoii”

CHIRIȚA: Kirie eleison!... iată-mă-s isprăvniceasă!... (Nebună de bucurie.) Cumnățică, Guliță, monsiu Șarlă, Ioane... îs isprăvniceasă!

TOTI (cu bucurie): Isprăvniceasă!

CHIRIȚA (jucând singură de bucurie): Tra, la, la, la, la... sunt isprăvniceasă... Cumnățică, vină să te sărut. (Sărută pe Safta.) Guliță, vină și tu să te sărut. (Sărută pe Guliță.) Monsiu Șarlă, vină și d-ta să te... (Coboară ochii rușinată.)

ȘARL: S'il vous plaît?

CHIRIȚA: Pardon... Ioane, Ioane...

ȘARL (în parte): Comment?... Ion aussi?...

CHIRIȚA: Ce era să-ți spun?... am uitat-o de bucurie... Ha... du-te de spune surugiilor să înhame poștalionii la trăsura cea galbenă... degrabă... degrabă, că o să ne pornim la târg.

TOTI: La târg?

CHIRIȚA: Dar... destul am mocnit la țară... ian să mai fantacesc și eu prin târg, ca altele... doar îs isprăvniceasă... Nu că adică m-am fudulit dintr-aceasta... sau că mi-ar fi făcut vro mulțămire mai deosebită... Nu... nu se sparie Chirița așa lesne... cu una, cu două... Zău, nu... minciuni nu știu să spun, că nu-s ipo... ipocondră... M-am isprăvnicit? să-mi fie de bine... Dacă-am dorit-o... am dorit-o numai de-o ambiție care am... iar nu de alta. Ioane... trimis-o boieriu vro ceată de jândari ca să meargă pe lângă obloane?

ION: A trimis o ceată întreagă: doi slujitori.

CHIRIȚA: Numai?... Spune-le să se gătească... Hai... cară-te...

ION: Iaca mă car, cucoană isprăvniceasă... măria-ta! (Iese.)

CHIRIȚA: Isprăvniceasă!... De-acum să vedeți bontonuri și tinichele... am să-i dures ș-un voiaj la Paris.

SAFTA: Tocmai pe-acolo?... în țara nemțească?...

GUGULIȚĂ: Să mă iei și pe mine, neneacă.

CHIRIȚA: Te-oi lua, puiule... și pe monsiu Șarlă... și pe Luluța... Parcă văd pe pasport: baroana Chirița!...am să mă dau și eu de baroană, cum oi trece granița... să spariu nemții!...

ȘARL (în parte): Îi lipsește un dog.

CHIRIȚA: Qu' est-ce que, monsiu Șarlă?

ȘARL: Je partage votre bonheur, madame.

CHIRIȚA: Ah oui, monsiu Șarlă... je suis heureuse pardessus la mesure...

ȘARL: Je comprends... peste masur.

CHIRIȚA: Tout à fait... Hai iute să ne gătim, ca să plecăm cu ziuă... Hai.

(Se aude glasul Luluței în grădină, cântând.)

GUGULIȚĂ: Auzi, neneacă, glasul Luluței?

CHIRIȚA: Iat-o, vine într-acoace... Stați locului.

(Se opresc lângă boschet.)

SCENA VI

Cei dinainte, LULUȚA (intră pe porțița grădinii cântând și alungând un flutur cu un năvod mic de bariș)

LULUȚA (Arie din „Baba-Hârca”: „Ei, zău, tare-mi pare bine...”)

Fluturaș, vin' lângă mine...

Ah, ascult' al meu cuvânt,

Că și eu sunt ca și tine

Singurică pe pământ!

Nu zbura, nu zbura, stăi...

GULIȚĂ (căutând pe sus)

Iată-l, iată-l! măi, măi, măi!

LULUȚA

Tare-i sprinten și frumos.

GULIȚĂ

Când pe sus îi, când pe jos.

LULUȚA

Nu zbura, nu zbura, stăi...

GULIȚĂ

Iată-l, iată-l! măi, măi, măi!

LULUȚA

Zău, te-oi prinde... de-a te prinde

Un dor mare mă cuprinde.

Vin' cu mine fără frică

Că-s și eu o fluturică...

În zadar fugi pe-mprejur;

De-a te prinde eu mă jur.

Imagine din spectacolul „Chirița în provincie” Teatrul Național de Operă și Operetă „Nae Leonard” din Galați (România)

În zadar zbori așa tare...
 Na, te-am prins... Ce bine-mi pare!
 (Luluța trăneste năvodul în capul lui Guliță și-l prinde înăuntru.)
 LULUȚA: L-am prins... l-am prins.
 GULIȚĂ: Da șezi binisor, Luluță, că te spun neneacăi...
 LULUȚA: Vai de mine!... în loc de flutur, am prins un cărăbuș...
 Ha, ha, ha, ha, ha.
 Cărăbuș, cărăbuș
 Pe-a cui mâini încăpuși.
 TOȚI: Ha, ha, ha, ha...
 GULIȚĂ (mânios): Cărăbuș!...auzi, neneacă?... zice că-s cărăbuș.
 CHIRIȚA: Nu te mânie, Guliță, că șuguiește Luluța... Luluțo, vin- încoace la mătușica să-ți spun o veste bună.
 LULUȚA: Ce veste?...
 CHIRIȚA: M-am făcut isprăvniceasă.
 LULUȚA: Ei... ș-apoi?
 CHIRIȚA: Apoi... nu sari în sus de bucurie?
 LULUȚA: Nu.
 CHIRIȚA (supărată, Saftei): Îți spun eu că câteodată se pierde. (Tare.) Ei dar gătește-te, Luluță, c-o să mergem la târg.
 LULUȚA (cu bucurie): Unde?... la Ieși?
 CHIRIȚA: Ba cole, alături cu Bârzoieni... unde-am mai fost an iarnă.
 LULUȚA (tristă): Ori acolo... ori aici la țară... totuna-i.
 CHIRIȚA: D-apoi... vezi d-ta... te-ai deprins tot la Ieși... Mai șezi și prin ținut, că nu-i muri...
 LULUȚA (plângând): Ba oi muri... (*Fragment*)

NICHITA STĂNESCU DESPRE LIMBA ROMÂNĂ

„A vorbi despre limba în care gândești, a gândi – gândire nu se poate face decât numai într-o limbă – în cazul nostru a vorbi despre limba română este ca o dumini-că. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decăt exprimată în limba română. Pentru mine iarba se numește iarbă, pentru mine arborele se numește arbore, malul se numește mal, iar norul se numește nor. Ce patrie minunată este aceasta limbă!

Nu pot pune că alte vorbiri nu au fost minunate și frumoase. Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de intimă îmi este limba în care m-am născut, încât aproape nu pot considera ca norul s-ar fi numit decăt nor, că iarba s-ar fi numit altfel decăt iarbă. Noi, de fapt, avem doua patrii coincidente: o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră. Numele patriei este tot patrie. O patrie fără nume nu este o patrie. Limba română este patria mea.

De aceea, pentru mine, muntele munte se zice, de aceea pentru mine, iarba iarba se spune, de aceea, pentru mine, izvorul izvorăște, de aceea pentru mine, viața se trăiește.”

GEORGE BACOVIA
DECEMBRIE

Te uită cum ninge decembre...
Spre geamuri, iubito, privește -
Mai spune s-aducă jăratec
Si focul s-aud cum trosnește.

Si mână fotoliul spre sobă,
La horn să ascult vijelia,
Sau zilele mele – totuna –
Aș vrea să le-nvăț simfonia.

Mai spune s-aducă și ceaiul,
Și vino și tu mai aproape, –
Citește-mi ceva de la poluri,
Și ningă... zăpada ne-ngroape.

Ce cald e aicea la tine,
Și toate din casă mi-s sfinte, –
Te uită cum ninge decembre...
Nu râde... citește nainte.

E ziuă și ce întuneric...
Mai spune s-aducă și lampa –
Te uită, zăpada-i cât gardul,
Și-a prins promoroacă și clampa.

Eu nu mă mai duc azi acasă...
Potop e-napoi și nainte,
Te uită cum ninge decembre...
Nu râde... citește nainte.

ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ
ASTĂZI NE DESPĂRȚIM

Astăzi ne despărțim
Astăzi nu mai cântăm, nu mai zâmbim.
Stând la început de anotimp fermecat,
astăzi ne despărțim
cum s-au despărțit apele de uscat.

Totul e atât de firesc în tăcerea noastră.
Fiecare ne spunem: – Așa trebuie să fie ...
Alături, umbra albastră
pentru adevăruri gândite ștă mărturie.
Nu peste mult tu vei fi azurul din mari,

eu voi fi pământul cu toate păcatele.
Păsări mari te vor căuta prin zări
ducând în gușă mireasma, bucatele.

Oamenii vor crede că suntem dușmani.
Între noi, lumea va sta nemișcată
ca o pădure de sute de ani
plină de fiare cu blană vărgată.

Nimeni nu va ști că suntem tot atât de aproape
și că, seara, sufletul meu,
ca țărnul care se modelează din ape,
ia forma uitată a trupului tău ...

Astăzi nu ne sărutăm, nu ne dorim.
Stând la început de anotimp fermecat,
astăzi ne despărțim
cum s-au despărțit apele de uscat.

Nu peste mult tu vei fi cerul rășfrânt,
eu voi fi soarele negru, pământul.
Nu peste mult are să bată vânt.
Nu peste mult are să bată vântul ...

LUCIAN BLAGA **GHIMPII**

Eram copil. Mi-aduc aminte,
culegeam odată trandafiri sălbatici.
Aveau atâția ghimpi,
dar n-am vrut să-i rup.
credeam că-s muguri-
și-au să înflorească.

Te-am întâlnit apoi pe tine.
O, câți ghimpi, câți ghimpi aveai!
dar n-am voit să te despoi –
credeam c-o să-nflorească.

Azi toate astea-mi trec
pe dinainte și zâmbesc.
Zâmbesc și hoinăresc prin văi
Zburdalnic în bătaia vântului.
Eram copil.

CUPRINS

Cuvânt înainte	3
Literatura – artă a cuvântului.....	4
Dramaturgia	7
Vasile Alecsandri, Chirița în Iași sau două fete și-o neneacă	9
Romantismul – curent literar și artistic	23
William Shakespeare, Romeo și Julieta	30
Renașterea – curent cultural și literar	60
Proza. Forme ale narațiunii	64
Ioan Slavici, Moara cu noroc	66
Genurile literare	80
Ion Luca Caragiale, În vreme de război.....	86
Mihail Sadoveanu, Baltagul	103
Ion Druță, Ultima lună de toamnă.....	122
Victor Hugo, Notre-Dame de Paris	141
Nikolai Gogol, Suflète moarte	153
Genul liric	169
Mihai Eminescu, Scrisoarea III	171
George Coșbuc, Nunta Zamfirei	188
Octavian Goga, Bătrâni, Noi	200
George Topârceanu, Balada munților	210
Tudor Arghezi, De-abia plecaseși	220
Nichita Stănescu, A cincea elegie	226
Ana Blandiana, Dealuri	234
Liviu Deleanu, Eminescu, Creangă	241
Grigore Vieru, Cinstirea proverbelor, În limba ta	250
Arcadie Suceveanu, Secunda care sunt eu	258
Mircea Lutic, Arminden cu heruvimi	263
Ilie Tudor Zegrea, Crinul îngândurat	270
Generalizare și sistematizare	275
Lectură individuală	275

Навчальне видання

ГОВОРНЯН Лілія Серафимівна

РУМУНСЬКА ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРИ

**Підручник інтегрованого курсу для 9 класу
закладів загальної середньої освіти**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Румунською мовою

Редактор *Л. С. Пушкарьова*
Обкладинка *С. Л. Говорнян*
Художнє оформлення *С. Л. Говорнян*
Верстка *С. Л. Говорнян*
Коректор *О. В. Кіореско*

*У підручнику з навчальною метою
використано деякі ілюстративні матеріали,
що перебувають у вільному доступі
в мережі «Інтернет».*

Формат 70х100^{1/16}. Ум. друк. арк. 24,40.
Обл.-вид. арк. 22,30. Тираж 2681 пр. Зам. 25-276

Державне підприємство «Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Світ»
79008 м. Львів, вул. Галицька, 21
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 4826 від 31.12.2014
www.svit.gov.ua; e-mail: office@svit.gov.ua, svit_vydav@ukr.net

Друк ПрАТ «Білоцерківська книжкова фабрика»
09100, Київська обл., м. Біла Церква, вул. Леся Курбаса, буд. 4 Свідоцтво
суб'єкта видавничої справи серія ДК № 5454 від 14.08.2017